

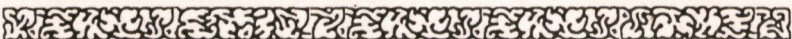
B 1247.

LUNASTUS

EDUARD WILDE

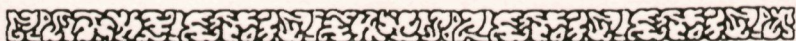

J. REEWITS'A KIRJASTUS □ TARTUS □ □ PAALMANN'I TRÜKK □ TALLINNAS

Soovitavad raamatud:

- 1) **Röögi taime aed**, selle tulu ja väärtus majapidamises. Kirjutanud taimeteaduse professor F. C. Schübeler. Tõlkinud instruktork Al. Johannson. 81 pildiga. Hind 40 kop.
- 2) Agr. F. Saalasti, **Suurkaskwude harimise õpetus**, nende alalhoidmine ja kasulikult tarvitamine. Piltidega. Hind 35 kop. Täielik õpetus, kudas loomatoidu peetiisid, looma porgandisi, looma naerid j. m. kaswatatakse, alal hoitakse ja tarvitatakse.
- 3) **Nõuanded sigade pidamises** ja sugutamises. Kirjutanud loomatohter W. Cramer. Piltidega. Hind 30 kop.
- 4) **Konferwude walmistamise õpetus**. Juhatus, kudas aia- ja puuwilja, marju ja seeni kardtoosidesse ja klaas purkidesse sisseteha ja wärskelt alal hoida, nendest sahwti, weini, marmeladi j. m. walmistada. Kirjutanud Marie Redelin. Piltidega. Hind 30 kop.
- 5) Dr. agr. J. Raamot, **Rõned põllumeestele**. S. 30 kop. Põllumeestele wäga soowitaw käsiraamat.
- 6) **Seadus ja kõlblus**. Rõne noorte meestele. Kirjutanud Al. Herzen, professor Lausanne ülikoolis. Hind 15 kop.
- 7) **Ülestõusmine**. Kuulsa Wene kirjaniku krahw Leo Tolstoi tähtsam roman. Hind 80 kop.
- 8) S. Dshordsh, **Waesuse kuritegevus**. Wäga tähtis kirjatöö, kust näha wõib, mil teel „püha“ eraomaduse õigus eesialgse aluse on saanud. Hind 10 kop.
- 9) S. Namsing, **Ingliskeele õperaamat** iseõppijatele. Hind 1 rbl. 50 kop. Postiga 1 rbl. 75 kop.
- 10) Dr. Al. Debè, **Abielu ja wallaline põlw**. S. 40 kop.
- 11) Erkman-Chatrion, **Prantsuse talupoja ajalugu**. Ujalooline roman. Hind 2 rubla. Seda omandagu igaiüks omale kobe.
- 12) Dr. med. Mag Oter-Bloom, **Meesterahwas**. Arstlikud juhatused mees-terahwastele (iseäranis salahaigustes). S. 30 k.
- 13) **Rolm suur turet**. W. Buef'i uudisjutud. 1 wisk. Hind 20 kop.

B 1247.

E. R. M.
629.

Lunastus.

Ühe tööliste noorpõlv.

Eduard Wilde.

S. Rewiža kirjastus, Tartus.
1909.

Trükitud M. Schiffer'i trükitojas, Tallinnas.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

55031

Esimene peatükk.

Mäikesel Jens Nielseni päem.

Sügisel ja talwel oli ikka weel pime, kui wäikene Jens Nielsen hommituti üles ärtas. Enamaste tundis ta põste wõi kaela kipitawat, ja kui ta sealt käekesega üle hängas, jäi talle märga näppude alla ning ninasse tungis waenlikku haisu. Ta hüüdis siis ema, aga ema ei olnud. Minult harukordabel — Jens kuulis jäärasteid kordasid pühapäewadeks kutsutawat — hõikas ema teisest woodist wastu: „Ja, Jens, ja!“ Jäi aga wastus tulemata, nagu kunagi, siis hüüdis Jens weel mõne korra, lõpuks kindlas lootusetuses, ja andis nüüd juurele haledusele, mis ta wäikesel südame ümber heitis, waba woli. Ta puges süngist wälja ja kobas läbi pimediku kambrikese eelmise ulste raha. Sinna kütitas ta maha ja hakkas nutma. Ta nuttis aeglaselt ja asjalikult, ilma suurema kätata, sellesamas pitakises rütmuses, nagu muljum walu ta hingekest üle laenetas. Jens nuttis kui laps, kes teab, et teda ometi ei kuulda ja et pisarad sellepärast midagi ei aita. Ulste all kütitas ta nii kaua, kui aten walgemaks läi. Siis ronis ta atna ees seiswa laua peale, kiskus eesriide üles ja kütitas ja nuttis siin edasi. Koojatriibulise Kooffi riidest särgikesel sisse kiskus ta oma kõhnad koivakesed kõnni, toetas lõua põlweotsade peale ja lastis filmi jooksta, hambaid lõgijeda. Mida kauemine ta külma klaasi taga istus, seda sinijemaks lõiwad ta huuled, seda räpamalt raputasiwad wärinad ta keha ja seda wagusamaks rauges ta nutt. Tasajele hulumisele järgnes nuufsumine, nuufsumisele tramplik lufsumine.

Aga mitte üffi külmi ei tõkestanud wäitese Jens Nielseni nuttu, waid ka walgu^s. Ta film hakkas wälisil ilma seletama, ja see wiis ta mõtted igatsuse haledusest teisele. Palju seda ilma küll ei olnud, mis pimediku põlle alt nähtawale tuli, aga Jens Nielseni nõuded oliwad kaftinad. Kohe afna all, meerit kolm, neli eemal, seisis maja peldis, wifitesteks latriteks jaotatud pikergune puuhoonefe, mille pikka ukserida pruunikswaabatud plank warjas. Peldiku katusel istus ifka mõni kajs wõi kessis mõni warblane, ja üle kitsa, prügitud õue klõbises ifka üks wõi teine paar suuri puukingasid peldiku poole, forð Jenseni isa, forð Larseni ema, teised korrad muude majaliste jalas. Ululitsapoolse maja kõõgi- ja tagatrepiaknad aga, wiis rida ülestikk — need seisiwad Jensikefel peaaegu kõif filma ees, kui ta natuke kaela tahtis firutada, ja nende tumedate ruutude taga liikus rohkem päid, kui wäitese üffilase huwitamiseks waja oleks olnud. Siin ja seal kisti need tolmunud aknad lahti, waibad, woodikotid, pörandariided tuliwad nähtawale, lepid hakkasiwad nende peal tantsuma, ja siis läks ilm jealt tohalt nii halliks, et Jens pilgu jälle kuhugile nähtawamate olewuste poole pööras. Tahmase näoga jäme pois — Niels ta nimi — laaberdas, rauolatt õlal, wilištades üle õue, sest mitte kaugel Jenfi korterist, sellesama hoowipealse maja alumisel korral, oli Olseni sepapada; kudas alas wasarate hoopide all kiljatas ja kudas ääsilõte lõõtja puhkel wuhises, seda wõis Jens üsna selgeste kuulda. Ja seepeale prahwatas wastasolewas majas kingsepp Anderseni räpane tagauks lahti, õpipois Lars lendas kahe jaapapaariga wälja, ning see, selle põlweots ta lendama pannud — meister Andersen — saatis talle läwelt weel mõned Daani sarwilised järele. Ning lõpuks ilmus majaperemees Jörgensen, luud ja labidas käes, sinine tiskeripõll ees, ja hakkas hoowi eilaseft rämpjast kosima.

Seda kõif ja mõnda muud nägi wäitene Jens oma aknast, kui see mitte liig higine wõi härmas polnud, wõi kui Røbenhavnis jääkülm udu, Öresundi toshaw hingeaur, maharõhutud korstnauisuga segi, hoowikeft liig wäga ära ei ummistanud. Wida agu Jens oma aknast kunagi ei näi-

nud, see oli taewas. Sellest ei paistnud siia alumise majorra afendesse, kõigest kaelasirutamisest hoolimata, mitte kitsast siilugi. Nägemataks jäi muidugi ka päike, mis mujal nii ühetasajelt õigete ja ülekohtuste peale maha paistwat. Temast ei olnud Jürgenseni majade wahedues naljalt muud märgata, kui enam wõi vähem walwakat kuma, mis alumiste afende ees pealegi ämblikuwõrgu-tarwalijeks widewikuks tumenes.

Kui pisikene Jens Nielsen nõndawiisi järgiwäel laua peal kikkas, näoke kriim äratapetud piisaratest, kaelake werine lõhkiliitunud luitatest, rind täpiline õhseste waenlaste salahammusamisest, siis ei wõhtinud ta mitte ainult wälja, waid kuulatas ka üles. Tulewad ju kõik head annid ülewalt, ka Jens Nielsen kohwi tuli sealt. Kohwi ja muu tarwilik abi. Iga kõhn wäljas trepi peal tõstis ta kõrwad kikki. Aga paljugi pettust kloobises puu- ja nahtlingade sees wanast nagisewast trepist alla, enne kui Jenst jänepõrwalikesed tõtt kuulsiwad ja ta hingest trööstihoo läbi löikas: Müüd! Seda kloobinat, mis temale kohwi tõi, polnud terasemal kuulatamisel raske ära tunda, sest kolmeni oskas Jens Nielsen juba waraselt lugeda. Peterseni wanaema astus aga ikka kolm kompsu, kui teised trepist allatulijad kaks astusiwad. Ning kui tal wanaisa kannul oli — ja kunas poleks tal teda kannul olnud! — siis sai kolmest kompsust weel kord kolm. Ikka: komps — komps — komps! ja tagant järgi kah: komps — komps — komps! Kestis muidugi kaunis laua, enne kui need kahefordsed kolmik-kompsud trepist alla Jenst usse taha jõudsiwad, sest Peterseni wanade kuuest jalast oliwad ainult kaks tugewad ja wäledad — need, mis puust oliwad. Teist nelja wedasiwad aga nii järel ja trepi tõstsiwad neid astmelt astmele, nagu oleksiwad nad klaasist Puust jalg, mida kumbki käes hoidis, wahenes teistest muu seas feeläbi, et ta hoopis heledama kompsu tegi: umbes nõnda, nagu wäikesed wasarad suurte seas Olseni seepapajas.

Müüd wiimaks: müdina waitimine, lõõrutaw nohin, wõtme kriuks. Jens on laua pealt juba maas, kui uss lahti läheb. Wabel ka mitte — ainult siis, kui ta aknast wälja ei näe ja seepärast weel täies nutuhoos on. Siis

peab teda maha tõstetama. Ütsest aga wenib Peterсени wanaeit toll tollilt sisse, kahte jalga järel lohistades, kolmat kõpsutades ning Jensi kohwitassi nii wäga läigutades, et sai alustassti äärel ujumisekatseid teek ja kollane ojate eide kotiriidest päälle mööda alla niriseb.

„Poiisu, waene poiisu, — kas jälle nutt waraks?“

Suu, mis jeda madala, tugewa mehehealega ütleb, lõikab ilmatu pika, litfa praona näost läbi, mille pind ja karku küpsetatud linnasekoorikut meelde tuletab. Selle pruuni looritu ülemisest ojast wälguwad kaks woldikeste wahela peidetud filma karuse lahkusega lõbisewa „poiisu“ peale maha.

Kuna Jens lepitatult weel paar lõpunuufjatust teeb, jwab Peterсени wanaema kohwitassi ujuma saiakefega tooli peale ja ulatab Jensi pülste järele woodi otslaua. Eide käte wahel poeb Jens torukeste sisse, eit lausub ühtelugu: „Soo — sooo — soooo!“ ja paneb nõõbid pitalise nõimijega finni. Dudsje tundmusega waatab Jens nüüd järgnewale paratamata hirmuüundmusele wastu. Wanaema kastab suure pefuläsna külma wee sisse ja hakkab selle kolleda piinariistaga Jensi nägu ja kaela nühtima. Seejuures stunab ta küll wäga õiglaselt lutita-raipeid, kes poiisu ihu kublaks hammustanud, aga wõi see Jensi rasket kannatamist, millele ta puistades ja küünistades wastu wõitleb, ära juudab tajuda! Kuid igal hädal on wiimaks lõpp. Kui Jens ka kuue selga ja jalatsed jalga on saanud, wõib ta kohwi kallale ajuda, mis wahel ajal üsna külmaks on läinud. Wanaema aga komberdab lahkeste podisedes ütsest wälja. Tänaõks on ta talitus Jensine Nielseni pojakefe kallal toimes. Nüüd algab wäike Jensi iseseiswus. See kestab lõunani, kus ema tuleb, ja siis õhtuni, kus jälle ema tuleb. Kui Peterсени eidekefel just mahti juhtub olema, eks ta siis heida ka wahel filma pisikese hulguse peale; enamaste pole tal aga mahti, sest ennelõuna kulub äri, päraslõuna jookswa rawitsemise peale ära.

Wanaeide kannul astub, kui tal aega on, wahel ka wanataat hommikutu Jensi juurde sisse. Waest nutjat naerunäol filmitsedes ja tema peakest paitades ajab ta forraga toruks keeratud keele suust wälja ja kukub nagu

tägu. Et ta jäta enne kukkumast, kui Jens talle pijarate tagant korraks vastu naeratab. See lõbus wanamees kannab alati, jumel ja talwel, pikka sinist pluusi, mis kirju on nagu maailma kaart igakarwalistest suurtest ja väikestest lappidest. Et ta jäme kael liig lühike ja täieste kange on, siis ei pööra ta ilmaski pead üksi, waid kogu kehaga ühes. Habemeta lõua all ripuwad tal kõrwuti kaks pehmet nahalotti nagu kufel, kuid selle wahega, et nad nii punased pole. Tema kepp on jämedam ja okslisem kui eide oma, eide ja taadi kõnnat aga nii ühesugune jalgade järelwedamine, et wäikene Jens haruldast huwitust maitseb, kui ta mõlemaid üksteise taga wõi kõrwal näeb kõndiwat

Sa seda näeb ta iseäranis huwitawa waatemänguna hommituti, kui ta nendega pärast kohnijoomist wälja on läinud. Soowis seisab roheline kaarik, weefindel kät peal. Wanataat haarab käsipuu pihku ja hakkab kaarikut liikkama. Wärawast wälja, uulitiat mööda alla. Pähem käsi lihtab, parem kompsutab keppi. Temale tuleb eideke kepi najal järele. Ja nüüd wõib wäike Jens wahtida, kudas nende rasked, kanged jalad wenides kiwa kaabiwad — liiits — laaats, liiits — laaats! Annab päris oodata enne kui üks jalg teisest mööda jõuab.

Vähemal uulitsanurgal peatawad — keldri ees, mille uksepealset sinine filt walgete kaladega ehib. Keldris talitab nende tütar, lest emand Neble. Nad hüüawad talle midagi olla ja tema hüüab neile midagi üles, mispeale mõlemad wanad põikuulitsast wälja ja keset suurt uulitsat leapawad, et sinna ootawa wahtimisega kõrwuti seisma jääda.

Peterjenide kalakeldri kõrwal, Prins Jürgeni ja Griffensfeldti uulitsate nurgal, on wäike keldrikõrts. Selle uksele ilmub iga wiie minuti tagant kõhn, lageda lõuaga mees wärsket õhtu niipama — kõrtsmit Henrit Eðrensen. Alati tosjab tal piibukujulise pitti sees püsti-seisaw sigar juus ja ta käsi klõbistab pükkitaskus peenet raha. Wäikest Jensti huwitab herra Eðrenseni wahtimisewiis. Herra Eðrensen, nokaga laewamehemüts peas, ei wahi iialgi kauemine ühte külge wõi ühe inimese poole,

waid ta pisifene, ki-sas pea nõfsjub wahetpidamata sinna ja tänna, õhtwa nagu iwafesi otfiwal aral linnul Iga kōbin, iga warjufe uulitsal muudab filmapilguks ta tähelnemise fihti. Mida ta nii hoolega peats otfiwa ja ootama? mõtleb wāite Jens endamisi, ja tal on kahju, kui herra Sørenseni linnupea keldrisse jälle kaob.

Wastas olewal nurgal on herra Folmer Matthiaseni würtstauplus. Ka punase peaga herra Matthiasen armastab oma kōwerate jalgade peal ukse ees seista, kui talle jeks wāhegi mahti antakse. Seistes hoiab ta oma tedretāhelijed kēed ringimata pi'a jaterkuue saba all, ja Kōbenhavnni winge tuul wōbistab terawa otfaga punast karwatutti ta lõua otjas. Pilufilmil ja sügawas mõttes waatab noor kaupmees üles taewa poole ja alla maa peale, n ng pisike Jens Nielsen mõtleb oma peatejes: „Kudas wāib nii wāitesel kōwerjalgsel herral nii suur pood ja nii pikk tuub olla?“

Mitte kangel Matthiaseni ārist, wiiliti üle uulitsa, afub proua Johanseni riidekauplus. Seal riputab müüja, pikk, witsjas neiu, naisterahwa jakkisid, pluusisid ja põllesid wälja uste külje. Igaord, kui ta midagi üles on riputanud — ta teeb seda ruttu ja ruttu — wahib ta wilksti herra Folmer Matthiaseni poole, ja Jens Nielsen ajuke sünnitab endale küsimise: „Kui tol Matthiaseni herrale midagi on helda — miks ta siis ei ütlen?“

Agā waheajal on Peterсениde oodataw pärale jõudmas. Peterсени taat tōstāb nāidates keppe, eit teeb seda järele, ja wāite Jens hakkab tulijale oma nõrkade jalgade peal wastu wānderdama. Tulijaid on õiguse pärast kaks — kaks ja weel palju rohkem. Nad pōdrāwad praegu Nōrrebro pealt Griffenseldti uulitsasse — roheline kastwanter eel, siis Frederik Keble, siis must Nero. Weega tāiderud kast aga, see on tōis kihisewat elu, mille nāhāiamise himu nüüd Jensi meeled wangi wōtab. Ta teretab piffa Frederikki külmāsiniise, kohmetanud hirwitamisega, jabaliputawat koera mōne silitamisega, ja tipib siis kaariku ratta kōrwal, nina punane, tulbud teed tagasi jooksta. Frederik Keble, Peterсениde tūtrepog, musta werd kuiwetanud poijs, kānāb lotuwa wantriga eide ja taadi wahelt läbi

ümber Prins Förgeni uulitsa nurga, kuni ta keldri ees, teise roheline kaariku kõrval. peatab ning kübara peast wõtab, et otseajelt higi pühkida. Põnewusega ootab Jens, millal ta kasti pealt kaane ära tõstab, ja teisi mudilasi, kes sedajama ootawad, kogub ikka rohkem saladuslike wantrise ümber. Aga Frederikil on mõlemate wanadega ning emaga keldri u'jel tänase püügi ja sisseostu üle weel mõni sõna juttu ajada, enne kui ta ootajate ihkamist täidab. Nüüd wiimaks langeb saladuse kate, ja kõik põnnikesed seisawad kitiwarwul ja ajawad kaelad pikale. Tumehallist weest paistawad ridamisi mustjad, pifergused turjad ja liikuwad lõpused wälja; siit ja sealt musta mulina seest lõbb wahel nagu hõbedast wälku. Üks ja teine wäikestest uudishimulistest südandab näpuotsa wette pista, et teda lähemal pilgul filgates tagasi tõmmata, mispeale ümber ringi hele naerulagin lahti puhkeb. Ühe ring kalawantri ümber katkeb alles, kui Frederik wantri all rippuwa plek- ämbri kätte kahmab, sest nüüd algab waa'emängu huwita- wam osa Frederik tõstab kastiist ämbri ämbri järel kalu täs- ja walab nad ühes weega teise kalawantrise, mis tühi on. Kudas nad sabadega üle ämbri ääre salwawad ja tühjemas kassis esiotja metifikult lastu lõõwad, seda kõik on suurepäraline waadata, ja salgateise wadinal ning uih- ja aih-hüüetel pole piiri. Wäitejele Jensile on see wee- randundi terwest ennelõunast kõige lõbusam.

Kui piff Frederik kalad kolme paika — mõlemasse wantrisse ja keldriannusasse — ära on jaotanud, astuwad wanaema ja wanaisa tegewusse. Wantrit lütkowad nad waheldamisi, aga wäljahüüdmine on üsna eide asi. Seda mõistab ja jätkab ainult tema. Midagi ei jäänud Jens Rielsenile, ta õrnemast lapsepõlwest nii mõnusa kentsa fujega meelde, kui Peterseni wanaema igahommikune kalaliturgia. Wantrit tõugates ja jookswawigaseid jalgu järel lohjatades liigub mulatarwa eideke tigusammul Griffenseldti uulitsat mööda alla ja laulab healega, mille tugewus ja kõlawus kõigile Rõbenbavni kõfrittele kadeduse peale nõiks ajada, pita laulu, milles ta terve kalataup tõugude headuse ja hinna järele üles on loetud. Laulul on pühalik-wägew kindel wiis, mis wahel ainult ühe wõi teise

järgu võrt lühemaks muutub, kui näituseks angerjas wõi purikas kauba seast juhtub puuduma. Jens Rielsen ei oska enesele seletada, kudas nii wanast, nõrgast, poollõdunenud kehast heal võib tulla, mida kõige pahemate müüride taha kuuldaske, nagu õhjade ilmumine kougetest hoowipealsetest majadest tunnistab. Ja weel millegi üle imestab Jens: kui wanaema kaarikut lükkab, siis näib, nagu ei lükkaks mitte wanaema kaarikut, waid kui tõmbaks kaarik wanaema.

Kõige suurem ime sünnib aga wahel wanaisaga. See võib teatawal eeltingimisel piisut pead pöörata — pead üffi! See ime sünnib igakord, kui Petersenide müügi-piirkonnas keegi teine kalamüüja nähtowale kerkib. Siis hakawad wanaisa silmad keerlema ja pea paindub iga minuti tagant peaaegu olani ringi! Ja see ime kestab nii kaua, kui wastane kuhugi nurga taha on kadunud. Sääraeid pahandajaid on Petersenidel harilikult kaks: üks tuleb käsiwanfrigiga Blaagaards Gade, teine suure hobusewanfrigiga Kapellvej poolt, ning wiimane — keegi noorepäraline, ugew mees — on paraku hea karjuja. Hobust juu kõrwalt talutades jalutab ta aeglaselt ühest uulitsajuust sisse, teisest wälja ja lasab oma tenoritoru ürgada. Ta näeb küll, kudas Peterseni isa pea liigub ja kepp teda hurjutades näitab, aga ta patune ei tee sellest wäljagi. Blaagaards Gade wanamehel, sel on ennem häbi. Võib olla, et ta ka sellepärast warsti nurga taha kaob, et ta wõistluse Peterseni ema wägewa laulu wastu lootuseta leiab olewat. Eht küll piisikese Jens Rielseni nupukeses Peterseni taadi ärewuse põhjus päris selge ei ole, tunneb ta tema oma püuekses midagi waenutaolist mõlemate rahurikkujate wastu

Kui Jens sel tunnil kalafeldri ligikonda jääb, siis teab ta juba ette ära, kudas loqu Frederik Reblega ja tema musta koeraga kujuneb. Riipea kui Frederik oma talitust wanfri kallal ja feldris on lõpetamas, nii et ta emal müügisks kõi läepärast on, ilmub nagu maa alt prins Jürgens Gade ja Griffenfeldti uulitsa nurgale wäitlane, punase ninaga noormees ja jääb sinna oodates seisma. Wäite Nero, kes seni alataja nagu must wari oma

peremehe kontšade taga on liitunud ja teda Jensigi mahe meelitamine ainult filmapilguks truudusemurdmisele suudab ahmatleeda, jagab oma südame nüüd tähtu lahets: ta hakkab Frederiki jalust punase ninaga nooremehe jalgu jooksma — ikka edasi ja tagasi — ja lastub wiimasel, kui see teda silitab, käsagi. Sest Nero peremehe sõber on ka Nero sõber. Ja nüüd fordeb igal hommikul ikka seesama: Frederik kuiwatab käd jämeda rätiku külge ära, tohendam tuklasse wajunud kübarat, wiiskab wilbaka pilgu keldriukhest sisse ja on lähemal sekundil nurgalseisjaga ühinenud. Rõit kolm — Nero lordamisi kummagi kannul — toomad warsii ühe kitta ja kõwera põikuulitsa joppidesse. Põiste Jens murdis küsimuse üle, kuhu nad igal hommikul kolmekesi lähewad, nii kaua pead, kuni ta neile, et selgusele jõuda, kord salaja järele hiilis. Nad kobiliswad Solitüidevej wastas ühest keldritrepist alla, mille kõrwal oliwate atende peale pudelid ja wahutawad kannud oliwad maalitud. Nüüd ta teadis, kus nad käiswad. Mõisatuseks jäi talle ainult, miks nad siia kaugele tuliwad ja mitte Henrik Sörenseni kõrtsi ei läinud, mis ju otse Frederiki ema kalakeldri kõrwal oli. Natuke hiljem juhtus Jens kogemata ka teada saama, kus see imelik mees elas, kelle punane nina igal hommikul Prins Jörgens Gade nurgale figines: ta nägi teda Kapellvej ääres tillukeses uulitajapoolses lambrifongis, mille aknapealne ja pörand wanu jalatseid ja naharäbalaid täis oli, taktist saabast paitawat, punane nina peaaegu saapa külles kinni. Selle waike, argliku mehega, keda Jens naljalt kunagi ei näinud juttu ajawat, jäi piff, tõmmu jumega Frederik wahel kuni hiliise õõni kõristi, ja kui ta kogu tuli, oli ta wahel nii joobnud, et trepi peale magama heitis. Nero aga, tema lahutamata seltsimees, leiti siis tema kõrwal lamamast ja teda walwamast. Seda kuulis Jens naabrinaišt emale nii mõnigi kord jutustawat.

Jens Nielseni hommikutused nähtused oliwad umbes tella kümneni enam wõi wähem ikka needjamad, mispärast nad talle nagu mälusse joonistatult meelde jäiwad. Siis aga läks ilm ta ümber nii kirjuks, nii sirmiriks, et see juba mõni iseäranis haruldane sündmus pidi olema, mis

ta peate selle uduise pöörluse seest ärapildina tallele suutis panna. Mimetatud ajal hakkas ka Rõrrebro linnajaoas juurlinna elu woogama. Uulitsjad muutusiwad laenetawateks ja kuhjewateks jõgedeks. Inimesi igal pikkusel ja pakkusel, iga karwa hobuseid ja koeri, iga suurusega sõidu- ja weoriistu, iga tõugu kaupa ja kraami paisjati kõik kohad nii kubinal täis, et Jens Nieseni usk enda olemise sisse kaduma tippus. Ta sai veel palju pisemaks, kui ta juba muidugi oli, nii putukapitsifitseks, et ta kuhugi praod waele pidi pugema, tahtis ta oma allesolemise kohta teadwusele jääda. Mõnest wärawanurgast wõi ukeläwelt wahtis ta siis pelglikult ja laia imestamisega se"e laenetuse sisse; ta otsaesine oli mõttes ja kujud huulekõsed liikusiwad healetut juttu ajades. Jens jagunes nende waikest, finnist, pitalist laste tilda, selle nimele ise- elu nähtuserikkas ümbruses, paljude mõjundite all, sõiku jääb, nagu tupe sisse poeb. Kuna elawad lapsed ta ümber wallatastiwad, oma elu elastiwad filmad kihawa ümbruse wastu ainult pooleldi lahri, konutas Jens oma nurgakeses ja wahtis, wahtis! Minult harwa tegi ta mõne jootsu, mõne ronimise, mõne ühise mängu uulitsal kaasa. Minult harwa tõi ta oma wähesed mänguasjad suure kihina sisse, kuna ta nendega toas wõi ühtikas õues wahel seistwa ja sügawa huu tu ega wõis mängida, enamaste üksi wõi mõne loomusejugalajega kahekesi. Muidugi polnud tal sel lool palju sõpru, hoopis wastupidi, ta tagasihoidlus tekitas talle wäikeid wastaseid, kes teda ta toosuse pärast tõukama ja krääpama tiopuistwad.

Aga Jensile meeldis uulitsal. Niipalju kui ilm lubas püüdis ta ikka seal olla. Tema elustatud nägu ja sõistaw juu tunnistasiwad, et ta mitte tühjalt ja tuimalt selle podisewa paja sisse ei wahtinud, mis tal iga päew filma ees seisis. Ja wahel laienesiwad ta filmad pärani, palgele ilmus põnewus, suute unustas liikumise — ta pidi rohkem nägema, kui ta nägi, ta pidi nähtusi jätkama, selle poolest täiendama, mis alle nende külles nägemataks wõi arusaamataks jäi: wäike Jens liias olewale ilmale oma peakesest arwatawat ilma juurde. See aga ülendas nähtusi lihtjast huwitawusest laia imestawuseni.

Tüdines Jens waitsest paigalolemiseft ära, siis hakkas ta luusiwaid käitufid mööda kõnniteefid tegema. Jaamaks oli talle iga äriline waateafen. Esiotsja tõmbafiwad teda kõi k nuiugufed ehitud afnad ligi, siis kinkis ta oma tählpäneku ifeäranis piltidele ja mänguafjadele. Aga mida wifemale aeg wenis, feda magnedilifema mõju jafiwad tema kohta kompweki, foogi ja jafiaafnad, millede juurde lõpuks liha ja worftiafnad tuliwad. Wefife fuu ja lõwwate filmadeea feifis ta nende ees, faua, faua ei roafinud ta pilku nende külleff lahti kistuda, ja kui ta ofij id ruudu taga nägi, kellele kõifi neid taemalikka afju kotti pakiti, ilma et nad kohe fealfamas midagi oleffiwad juhu piftnud, siis käis jäherdune wastufifeismifejõud tema mõifitufeft üle — ta wahtis jäherdusi ifituid nagu ime-elufaid ja imeks pani ta ka müüjaid, kes kõige jelle külla fees talitafiwad ja keda ta fiifki ilmafki ei näinud midagi juhu piftnwat. Kudas mõifiwad nad feda ometi wälja fannarada ?

Wäikef Jens Nielfeni kõht oli nimelt alati tühi. Tal näris ja näkufes rinnatife all ifka fee mõifitatuslik tige loom, teda ta ei näinud, aga feda enam tundis. Jens polnud ju mitte jõömata ta leidis, kui ta foju wiitfis jookfa, kapijft leiba, millele wahel margarinigi peale oli määritud, ja hommuufol oli ta kohwi jafiaga faanud. Aga kõif fee ei lõõnud ette. Kilealune waenlane hammuftas walufamine ja ifka walufamine, Jensi fuuke jooftis wett, ta filmad fõiwad erved afnapealfed toitufedest puhtaks. Wõitlus jelle täitwata ja rahuandmata fifemife waenlase wastu, kellele lewafst küllalt ei faanud, kes räpafalt ka liha juhfrut, wõid ja piima nõudis, wiitfis tal kõif jelle aja ära, mis tal ta „waimliste“ huwide täitmifeft järele jäi. Ta kartis muidu wäga ühte toidupoetaupmeefst Slotf Gade nurgal, feft et jelle walge, räpane kuub eefi alati werine olt, k na tal piff haljas nuga i agu mõrtfufal käes wälkus. Aga kui wägiwaldne elanik kõhus märatfema hakkas, siis kaotas Jens werife mehe eefi iga kartufe ja neelas tema waateafnalt filmadega kõif feakinfud ja wafika-praed niijama üdilt ära, nagu ta muidki afnaid rüüftas.

Räägitaw waenlane tõi talwel weel teife faaja. See

oli külm. Mida tühjemaks Jensi köht lõuna wõi õhtu eel läks, seda enam hakkas külm teda raputama. Sel oli kerge tema külge teed leida. Ringade taldadeft tungis ta aukude kaudu porise mürjana wäikese mehe jalgade, läbi katkiste pükste ja õhukeste kuubede tema kõhna, weremaese ihu kallale. Ka selle waenlase wastu ei leidnud ta toast tarwilikku abi, sest üksnes lõuna ajal sõdqitegemiseks piisut kõetud raudne pliitahjute seisib waewalt tunni aega soe; muidu oli hingeauru toas peaaegu niisama näha, nagu wäljas. Et wäike Jens sel lool sagedaste kõha ja nõhuga wõitles, oli niisama wähe ime, kui et ta kõil muud külmetamiseft, toidu- ja hoolepuuduseft tekkivad kergemad ja raske-
mad lapschaigused järgemööda läbi pödes.

Nende haiguste wastu polnud Jensil midagi. Ei — oli tundisid, kus ta waimunatufeseft salasjoow läbi lõikas: Pearfin ma jälle haigeks jääma! Seft siis oli tal kõil, mis tal nüüd puudus. Tal oli ema, tal oli süüa ja juua. Ema oli siis terve päewa tema juures kodus, ja mis ta haigele hammustada wõi rüübata andis, oli haruldane ja maitsew. Mida Jens muidu paksu klaasi tagant kaupmehe waateaknal kui kättesaamata kallist wara ihaldusepiinas wesiise juuga wahtinud, sellest jai talle nüüd üks wõi teine asi tõeste osaks. Seepärast oli üsna loomulik, kui Jens kord pärast terweksaamist emale ütles: „Ema, Jens tahaks jälle haigeks jääda!“ — „Miks?“ — „Siis on Jensil jõulud.“ — „Kuid wist mõtles Jensine Nielsen pühade üle, milledeks Jens oma haiguseaega pidas, reifiti, seft poja ütelse üle naeratades wajutas ta käeseljaga kats hõbedast haawlitera põse peal laiaks.

Kui Jens Nielsen oma ennelõunastel kuufimisetundidel kaupluste afraid imestas, hakkas ta sel määral, kudas läbikäimise kihin uulitsatel kaswas, ifka terasemalt kõrwu kiffis hoidma. Ta kuulatas, kas mitte wabrikute torud juba hüüdma ei hakka: üks õige jämeda kõriga tahehealeline eel, teised ühehealelised ja heledamalt uilgawad tagajärel. Seft siis tuli ema! Miipea kui jämeda toru nagu raske wajutuse alt lahtipeasew ürg wäikese wotaja kõrwu puutus, pani tugew elektriwool mehikese siwutama, ning lähemal pilgul pistis Jens Nielsen furnuaia poole jookfu.

Ena tuli nimelt Nörrebro platsi poolt kõnniteed mööda, mille äärt Assistenti furnuaia müür piirab, wahel ka laia paplipuiesteed mööda, mis furnuaialt pifiti läbi läib. Furnuaia wärawa ees sai ta siis pejatefega harilikult kofku. Mõlemad tõttasiwad lennul üksteisele vastu, käsi asus käekese pihku, ja lennul tõtati koju, sest Jensine Nielsen oli üksainus tunnife lõunaega. Selle tunnifega pidi sööl tehtud, söödud ja tee edasi-tagasi läidud olema. Ei wudistanud Jenfi wäsitatud jalad küllalt wäledaste käia, siis kahmas ena ta käewarrele, ja — edasi!

Rodus läks nüüd küll kõik kirinal-kirinal. Sõed ja süütepilpad oliwad ahju ees fastis juba walmis, puhast pann wõi kastrull pliidsese tuleaugu peal ootel, ja teeduwõi küpseruseaine tõi ena tulesse kaasa. Muidugi pidi see ruttu söögikstehtaw olema — tükkide sealihha wõi mõned munad, wõi piim, millest mannaga kerge supp sai. Wahel ei jätkunud aga aeg jellekski, ja siis söödi poest ostetud külma toitu ning joodi keetmata piima peale. Uhaloom ja kõik muud toekamad toidud jäiwad pühapäewasteks maiusteks, sest õhtud kulufiwad emal palju hädalijemate koduste talituste peale ära, kui söögitegemine oli. Jensine Nielsen ei liialdanud, kui ta wahel kurtis, talle ei jääwat lõunaajast ja enamaste ka argipäewaõhtust niigi palju järele, et pojakest korrats sulle wõtta ja waadata, kas tal kõik luud-liikmed weel alles on. Enamaste pani ta lõunalt minema, enesel puru weel suus ja teine käewars jalki käisest wäljas. Pidi ta ju wabrituwärawa suus olema, kui toru jälle hüüdis — hiljaksjäämine tõi trahwi.

Seega algas Jens Nielseni pärastlõunane ulaelu. Sälle oli uulits wäikese hulguje maailm. Mida see meeldimat ja wastikut, lõbustawat ja kohutawat nähtawale tõi, seda hingas poisike filmadega sisse. Muist jäi hingesse pildikestena rippuma, muist kustus warem wõi hiljem nagu krihwilikiri tahwi pealt niiste käsna all.

Jens jooksis puujalaga leierkastimehele, kelle wäntpilli peal wäike ahw istus, hooiist hooi järele, ja kui keegi aknast paberi sisse mäsfitud raha alla wiskas, wõttis ta selle üles ja wiis nanamehele kätte, mis aga mitte ilma wõ silujeta ei sündinud, sest et teised lapsed ahwi-

mehe vastu niisama tänulikud püüdsiwad olla. Ahw tegi Jensile palju nalja, aga miks ta ahela otjas kinni oli? Ahel oli wangi faela ümbert kõif farwad juba maha nühtinud ja poos teda igaford, kui ta natute kaugemale tah-tis leffida. Niisugune wali mees! Aga kui Jens nägi, kui upakile see wali mees wajus, kui ta leierkasti selga wõttis, siis andis ta temale andeks. Ja weel enam: Jensi meelest oli, kui peaks wanamees igaford walusaste aietama, kui ta oma puujala, mille peale ta „haige“ põl-weots oli seotud, kiwist maad vastu tõukas, ja et wana-mees ei aietanud, siis aietas Jens tasafeste ise.

Ahwile järgnesiwad apelsinid ja bananid. Neid müütas punase peaga, tigeda näoga mehenäis kaariku pealt, millele helesiniseks wärwitud kõrge wõllas peale oli ehitatud. Selle wõlla külles kõtkusiwad bananilaunade suured kollased kobarad, kuna apelsinide punawad kulderad wantri keret täitsiwad. Kuis nad naeratafiwad ja kutsusiwad! Müüja kiitlewat hõiskamist poleks wajagi olnud. Ja üks laps ja teine laps tuleb ja ostab. Keil on ime-litul miisil raha, aga Jensil ei ole. Jens seisab juba weerand tundi ammuli suuga nõiduslike waatepildi ees — bananid on weel uudis põhjamaa linnale. Seal sünnib ford midagi, mis talle kestwalt meelde jääb. Tigeda näoga kaupmees, räpases linases kuues, kes oma jämedate, tõnt-fide kättega ühtelugu kauba sees siblib, pistab korraga Jensile pika kollase kauna pihku. Ise ei waata Jensi pealegi — siblib aga ja mõirgab edasi. Jens punastab kõrwuni ära, pistab jooksu ja mõtleb: „Mis sellel tige-dal mehel ometi meelde tuli!“

Kuna ta Henrik Sörenseni trahteri ees bananikauna jeeft magusat, armjaste lõhnawat wõid nosib süüa, tuigub keldriuksest mees wälja, kes nii joobnud on, et ta Jensi ette uulitsarenni langeb ja enesest kõif wälja heidab, mis ta Henrik Sörenseni käest raha eest on ostnud. Linna-waht tuleb ja tassib ta ära — lapsed nagu kajakad üm-ber. Ja teine ford läheb Kristenseneni kõrtsis, natuke maad eemal, purjus meremeeste wahel katelus lahti, mis uulit-jatäie suuri ja wäikseid inimesi afende taha ahwatleb. Kõrtsis lendawad pudelid ja toolid Aknaruut kliriseb

kilbudeks. Ufsest prahwatab müfita madrus wälja, kelle näo üle weri woolab. Ja kolmas kord, kui Zens Na bulwaril ümber luusib, tekkib äkitselt inimeste kokkujooks. Sor- tedami järwekse poolt, keerlewa rahwafobara seest, sigineb põgeneja wälja, kes hirmsa hiiliga bulwari mödda üles jookseb, Zensile otsekobe wastu. Uheainja pilgu saab Zens tema peale heita, siis on mees temast möddas. Põge- nejale järele punuwad kaks linnawahti — löötsutades, näod punased — ja nendele järele, wäikest Zensi peaaegu jalge alla tallates, kari inimest, kelle seast „waras, wa- ras!“ karjutakse. Kui Zens tüki teed kaasa on jooksnud, näeb ta, kudas keegi kolmas linnawaht kitsas uulitsajuus põgeneja eest tee kinni paneb ja ta wangi wõtab. Tema käed seotakse selja taha ja rahwahulga saatel wiitwad mögamehed ta ära.

Seesugused ja teised sarnased sündmused kopsasiwad pifitsele Zens Rielsenile nagu nuiaga hinge pihta. Ofen- dawat meest, keda ta haigeks pidas, uulitsarennis nähes tõmbas ta näofe nutule ja ta pani laial filmal imets, miks inimesed õnnetule appi ei läinud. Werise peaga mad- rust nähes lõi ta mõlemad käed hirmunult pea ümber, nagu jookseks tal enesel weri juukse seest. Ja taga-aetud inimesest, keda nad wargaks nimetasiwad, jäi Zensile ko- hutawalt meelde, kudas selle inimese filmad nagu keerlewad luumunad pea seest wälja tikkusiwad ja kudas ta näost halliks läks, kui politseinik ta kinni püüdis. Zens nägi neid järgmistel öödel unes; kord oli tal „haige mehega“, kord filmipöödrilawa „wargaga“ wõi weriseks peksetud madruslega sedawõrt tegemist, et ta karjatades, külm higi otseaehtel, magamast üles ärkas. Rahwatafiwad need mö- jundid ta mälus ära, siis tuliwad teised. Kes uulitsal elab, elab filmadega küllas. Järgnes pagaripois, kes saiatorwiga hoburaudtee alla jäi, järgnesiwad müürišepad, kes murduwa ielingiga kõrgelt maja küllest maha sadasi- wad, järgnes tulekahju, mil põlewast majast ärajüsinenud laps wälja fanti.

Ja ihulised hädaobud ei jätnud ka Zensifest ennast uulitsaelu murtlaenetuses tabamata. Ohutuel, kui gaasi- tuled laternates ja kaupluste afendel särama hakkasiwad,

armastas ta laial, liikumiseft uhwäl Nörrebro Gabel wõhtida, kudas läikwad tõllad ehitud herrastega möbda weereftiwad. Ule uulitsa jookstes jattus ta kord niisugufe tõlla alla ja kanti murtud jalaluuga terwisejaama, kust ema ta alles teisel päewal loju wiis. Ja mõni aeg hiljem ajas talle sealhomas Nörrebro Gabel üks rattafõitja i' lga, nii et ta peaga kõnnitee serwa wastu pärkas ja kõrwa äärde niisamasugufe werd woolawa haawa sai, nagu pefsetud meremeeß. Ema tuli parajaste tõõst ja leidis koftuwalgunud inimeste kobarast oma pojakefe. Wõis weel õnne tänada, et teife seegi kord jälle wõerasema uulitsa kääst enam-wähem elusalt tagasi sai. —

Ema õhtul! See oli Jenfi päewa pidulik lõpp. Siis oli tuba täis sooja sõprust, täis paitawat pehmuft, ja igast nurgast näis naerataw nägu wälja wahtiwat. Ema tõi enefega midagi magusat kaaja, ühes tubakalõhnaga, mis ta riiete seft, kätte küllest, ifegi juukstest jalaja wälja imbuz ja millega Jens harjunud oli — harjunud imemifeajast jaadit. kus ta seda lõhna ema rinna küllest siise oli hinganud.

See magus soojus, mis ema kaaja tõi, sulatas Jenfi muidu nii kinnise suufefe lahti; see hakkas woolama nagu õjake kewadesel päikesepaistel. Jenfil oli palju jutustada ja weel enam pärida. Mis päew talle wähegi ifeäraliktu toonud — kõik sai kõneks ja küsimifeks: puujalaga leierkastimees ja ahelas ahw, „haige mees“ ja haawatud madrus, tagafihutatud filmapõõritaja ja telingitelt kuffunud müüriõpad, tulde jäänud lapsute ja rataste alla jattunud pagaripois, kuhu juurde siis weel kõik need koe-rad, hobused, soldatid, linnawahid ja muud awalikud tege-lased tuliwad, kes ühel wõi teisel wiifil Jenfi tähelpane-lut äratanud. Kentsakal kombel selgus ema wastustest, et tema kõife seda imelikku sugugi nii imelikus ei pidanud. Ta rääkis peaaegu, nagu peaks see nõnda olemagi, nagu oleks kõik üsna igapäewases korras. Ahwil oli ahel kaelas, seft et ta muidu ära jookseks, ja leierkastimehel puust jalg, seft et ta õige jalg sõjas puruks oli lastud; haige mees oli wiinajoomifeft haige ja haawatud madrus pefja-jaamifeft haawatud; waras wõeti finni, seft ta oli kurja

teinud, ja müürijepad kufkufiwad alla, sest nad olivad liig nõrga telingi peale läinud; ärapälenud lapse aga oli Zumal oma juurde kufsunud, ja pagariipois — see poleks hoburaudtee alla jäänud, kui ta ettevaatlikum oleks olnud, nagu ka Jens ise tõlla ja jalgratta alla poleks jäänud, kui ta ema sõna oleks kuulunud ja ilujaste toas wõi hoo- wis mänginud. Need wastused täitiwad Jenfi imestusega. Mis temale uus, suur, mõistatusline sja ärarääkimata tähtjas oli, kuimas selle suure inimese filmas hallits tolmuks kofku, sai millekski, mis nagu teifiti ei wõidnud ollagi, kui ta oli. Jens jäi mõttesse ja üsna norgu. Wahel päris ta aga edasi, ja siis läksiwad ta küsimised nii kaugele ja laiali, et ema tarkus otja lõppeks. Hakkas aga ema „ma ei tea“ wastama, siis iudines Jenfi juu wiimaks finni.

Nad sõiwad, ja pärast sööki kasis ja koristas ema mõlemad kambriksed ära, mis terve päewa lohakil seisnud. Siis tõi nurgast wana roostelärnake õmblusmasina laua peale ja hakkas Jenfi ja iseenele riidehilpude kallal õmblema ja paikama. Seega oli aeg kätte jõudnud, kus Jens oma paar mänguasjakest sängi wõi kummuti alt wälja kofkis, et nendega ema jalge ees waitfel mängul oma waimurattakesti kaitada. Kõik ta meeled ja mõtted oliwad nüüd maja wõi torni sisse koondatud, mida ta ettemaalitud plaani järele wärwilistest pulgakestest ja pakufestest põrandale ehitas. Ainult pikemate wahede järele waatas ta ema poole üles, aga emast ei olnud tal praegu jeltfi. Selle filmad wahitiwawad teadmata kohtadesse ja tundmata kangustesse. Jens nägi ema naeratawat — ei tea mille üle; ta kuulis teda ohlawat — ei tea, mille pärast; ta märkas, et ema liikuwad huuled sõnu tegiwad — ei tea, misfuguseid. Ta näitas emale oma walmis torni, ja ema kufis ja imestas seda, aga Jenfi meelest oli, kui näeks ema tema torni asemel kaugeft eemalt midagi muud.

Enamaste roomas päewane wäsimus Jenfile mängu juures kallale, nii et ta omi wakkude ja pulkade wahete magama uinus — kord külleli, kord selili wõi kummuli.

Teine peatükk.

Mäikeste Jees Heilseni öö.

Õhimesest magusast uinakust ärkas Jees harilikult mõne tunni pärast üles. Tuba oli siis pime, ja Jees hüüdis, niipea kui ta märkama hakkas, ema. Ema wastas oma süngist, mille jalgotis Jeesi woodikeste wastu ulatas, suud matsutades unise healega. Seepeale ronis Jees üle otslaua ema süngi, puges ema kaisju, puges ema kurguauku, ja jäi sinna uueste wagama. Hommikul leidis enese aga jälle oma nõrega woodikestest. Millal tõble läinud ema ta sinna oli pannud, seda ta ei teadnud.

Uga mitte igakord ei saanud Jees ema woodist wastust. Tuntud matsutaw ja ümisesw jaatamine jäi wahel tulemata. Jees ajas siis käe üle otslaua, et ema jalgu otsida. Reid ei olnud. Ta teadis nüüd, et ta ema ennast ei olnud, aga ebausklik ja trotslik lootus enda effimise peale ajas ta ema süngi ronima, et jeda põhjalikusmalt läbi otsida. Säng oli tõi ja külm. Lõdisedes puges ta oma sooja pejasse tagasi ja hakkas aru pidama, mis nüüd teha: kas nutta wõi mitte; kas sifa tõsta wõi wait olla. Kord tegi ta õhte, kord teist — nõnda kudas ta meeolelu wälisste mõjundite wõi sifemiste tunnete tõttu oli. Walitses waibunud waitus ümberringi, sügaw, lõdew, puhkaw, nii et muud kuulda ei olnud, kui tasawoogawat wihinat kõrwades ja wana seinafella tõttawat rühkimist, ning sigines sel puhul mõni lahke, rahuline mälu-pilt Jeesi mõttewalda, siis ta ei nutnud ega sifendanud. Harinenult teades, et ema tuleb, üks'ord tuleb, tõbistas ja nabistas! ta wagusalt oma ette, mõtles ja wotas. Tuli tal aga midagi ülber, wastikut, waenuklisku meelde, wõi nutt s winge tuul korstnatorus, hulguis igawlew koer hoo-wis, karjusiwad tiirased kassid pelditukatusel, siis walis Jees nutu ja kriiskas ema järele. Ta satus sel puhul sagedaste meeskute ettekujutuste, omaloodud kohutawate wiirastuste meelewa^{ra} alla. Pilsane pimedus tema ümber sai elawaks, sai perekaks. Põranda alt seinte seest, laest tuli ilgeid nägusid nähtawale — nägusid, loigusid, kujusid, paisteid, wärwiribasiid, helitatteid. Ta nägi tuld ja werd, hambaid ja kõüsi, sarwi ja sabasiid; ta kuulis siljatamist

ja farjatamist, röökimist ja möirgamist. Nad tulivad ja läksivad, lähenešivad ja faugenešivad, iſustafiwad üles ja wajušivad alla — kõik need kollitawad kuuldujed ja näh-tused. Ta märkas tuttawaid nägufid, inimese wõi looma omasid, wõeraste kehade otſas, ja tuttawaid kehafid, inimeše wõi looma omasid, wõeraste liikmete külles. Ta märkas liikmeid ilma kehadeta ja kehafid ilma liikmeteta. Ja tontlik walguš, mille paistel ta teda märkas, ſee tule- ja werefarwa filmapiltne walguš, miš wõbišewa pimeduše lõhti käriſtas nagu wälk pilwe, koondus enne kuštumiſt ije uueks õubiešs hirmunäoks — kord hirwitawaks, kord õelustawaks, awatud lõugadega, lõgišewate hammaste-ga. Wäite Jens Nielsen tõmbas waiba üle pea, pigiſtas filmad finni, ſiputas ja hulguš waljušte. Aga nad pugešivad ta e waiba awa järele, ja waibaalne ſai nii ſuu-reks, et nad kõik ſinna ära mahtušivad, kõik!

Jens wäriješ, külm higi kattis ta keha. Ta farjus ja nuukjuš nii bingele põhjaſt, et ta wahel otje wäſimufe päraſt wait jäi. Noidunult, rujuks peſjetult. Ja ſiis tuli ema.

Kui ema üffi tuli, ſiis wõtiš ta waeše pojuteše ſülle, ſurus teda rinna waſtu, ſuudles teda ja andiš talle mahti ennafi nüüd rõemuliigutujel põhjani wälja nutta. Jens hoidiš ema kaelaſt finni, wajutas oma külma ninakeše tema fae a waſtu ja laſtis kõik oma kannatamiše jooja ſoolaje weena ema kaela möõda alla weereda — rahulifult, aeglaſelt, maguša wäſimufe-ga. Ja ta kaebas nuukjudes ja luſjudes emale kõrwa ſiše, kui ſuurt hirmu ta pimedas tundnud ja mišjujujed kollid talle kallale kippunud, ja miš ema ta pimedasje jäänud — nii kauaks, nii hirmus kauaks!

Aga tihti ei tulnud ema mitte üffi. Temaga üheš tuli wõeras meeſterahwas. Iſka meeſterahwas ja iſka wõeras. Miipea kui wõti luku ſees ringi käiš ja üks lahti läks, kuulatas Jens, nuttu peatades, ſikikõrwul, kaš tul-jaid üks wõi kaš on. Ja kui ta kahte kuulis, kui talle meeſterahwa heal kõrwa puutus, ſiis tõukas ta kokkupiti-tatud hammaste wabelt pika, wihaše nutuhuilge wälja, teades, et tal ſešs õõks ema ei olnud.

„Teil on laps?“ kuulis ta wõeraſt meeſt igakord

küsitawat, mispeale ema taise healega igatord „ja“ kostis. Ja kui ta eestoaas tule põlema pannud, tuli ta tahatuppa last waigistama.

Uga ta ei wõtnud Jensefist sülle, waid kumardas ainult tema peale maha, silitas ta pead ja sojistas juuga, millest wastif lõhn Jensile ninasje lehkas: „Woit, Jense! Jense ei rohi nutta — külaline ei falli nuttu! Kui Jense pai on ja kohe jälle magama jääb, siis mamma annab midagi!“

Ja andiski — õuna, sotoladi, kumpwekki.

Wahel lastis Jens ennast pista ja waikis, wahel ta mitte. Siis nuttis wõi wirises ta, lühikesi wahesid pidades, edasi, nii et ema teda kats, kolm korda manitsemas ja meelitamas pidi käima. Ta wirises jonn, tigeada, sa-pise jonn parest, ja see jonn kees kadedusest üles, mis tema wäikefese südames wõera mehe wastu kääris. Sest ema, wäikefese Jenfi magus ema oli nüüd selle mehe pärali. — Jens teadis seda, ta oli seda mälestamata kordafid enne näinud.

Ta teadis, et nad estotja natuke aega pisutefese ees-kambriis sohwa peal istuwad — naerawad, lobisewad, musutawad; et wõeras mees ema pigistab, kõdistab, mu-dib; et ta ema rindafid ja põlwefid paljastab ja et ema ifka naerab — sudrutades naerab, naerab, nagu tuwid räästa all naerawad. Jens teadis seda, sest ta oli neid wahel ufje wahelt waadanud. Ja siis tulewad nad tahatuppa — ema lambiga eel, rinnaefine lahti, juukfed ära lasitud; wõeras mees tema järel, kiirgawate silmadega, weider naeratamine punetawal näol. Ja nad wõtawad riided seljast ja heidawad ema hängi.

Kui Jens seda märkawas eas esimefi kordafid nägi, ajas ta filmad pärani ja oli kohmeru. Nähus oli talle wõeras, kopjatas talle wastu pead. Muid tundmufti tal ei olnud. Kartus ei saanud üles tärgata, sest ema olef ei andnud sefs põhjust; ema olef ilmutas, et talle wõer: mehe poolt midagi põh: ei ähward nud. Jens wahits ainult — wahits oma woodikese wõrepukkade wahelt laia lapseliku uudishimuga, päriwa imestufega, pilguga, mis näis küsitawat: Mis nüüd? Mis see tähendab? Mis nad

nõnda teevad? Sest isa-mõiste oli tal isiklikult tundmata, emal polnud ta kunagi meest näinud olemat — ühte ja sedasama meest, kes alati nende juures oleks elanud, nagu teised „isad“, teiste emade „mehed“. Ja need „mitmesugusedki“ mehed — nad ei olnud ju mitte igal kõjel nende juures, nad tulivad kord, ja palju kordasid ei tulnud nad mitte, nii et pisuke Jens viimase korra juba ära oli unustanud, kui uus kord kätte jõudis. Jens oli vahtides wait ja uinus magufaste magamagi, kui lamp ära kustutati ja suigutaw pimedus talle laugude peale heitis. Uinus magama selle võera nähtuse kallal endamisi nokitsedes, millest talle tulekustumise pärast ainult veel lahtuw wari pähe jäi.

Radedus tuli natuke hiljem — siis, kui Jensile ema ajutine kaotamine, ema jagamine võera inimesega pikema fordumise läbi wäljatujunenud asjaks, kindlaks mõisteks oli saanud, mille juures enam midagi uudist, midagi imes-tatawat ja wõderastawat ei olnud. Jens seisis nüüd palja, labaste ide ees: sinu ema on praegu teise oma — selle võera inimese oma, kes tema juures sängis on! See teadmus nõrgus radedusest, kuumast, mürgisest armufadedusest, mis wõitese Jenfi huluma, siputama, jalgu peksuma, padjasse hammustama pani. Tal näis ettekawatsetud nõu olemat wõderast inimest, oma waenlast, karjumisega minema peletada. Ta ei lasknud ennast maiuste ega meelitustega ära osta, ei ema löökide läbi ära hirmutada. Üks kui teine kaswatas ainult ta wiha, löögid pikendasiwad ainult ta wastupidamust, ta wihahoo kestwust.

Uga mida ei tasanda ja ühtlusta harjumine! Nähtus, et ta wihatud fissetungijatest nutufisaga ometi lahti ei saanud, et nad tuliwad ja ifka jälle tuliwad, ja et see lija ta ema kohta, kes nendega ühes nõus oli, täieste mõjuta jäi — see nähtus nuris Jenfi wastupaneku aegamööda ära. Radedusekuumus jahenes, wihafirglus lõdwenes, järele jäi winduw tigheidus, tujukas-trotslik, pool-salalik jonn. Sel hingeolul pani ta wahel wastu, wahel heitis alla, — laskis enese kord ära petta, teine kord aga mitte, ja sagedaste sündis, et ta ise petjaks sai: ta wõttis maiused ja wingus fiiski. Korruptsion oli oma kohust

täitnud. See tige jonn jäi temale aga seda festwamalt hingesse pestama, et karistus, mis ta emalt selle eest sai, madu toita aitas. Kõige walusam lõhk emalt mõne muu asja pärast ei olnud talle nii walus, nii wihatud, kui kõige kergem plaks nende inimeste vāraft, kelle wastu ta oma wāgistatud õiguste pärast wõitles.

Ja siis sündis furd midagi, mis wifahingelise madu suremataks tegi, mis nagu paranemata haaw Jensi wāikesesse jūdamesse õhetama jäi: ka üks tema waenloftest lõi teda! Kui ta ühel õöl wirisemist ja tihtumist ei jätnud ja ühtelugu jonnakalt ema järele hüüdis, tõusis ema kõrwalt fāngist wihane mees üles ja karistas Jensi. See tuli nii ootamatalt, nii jahmatawa mõjuga, et Jens hoobid waitides wastu wõttis ja alles tüki aja pärast juu lahti tegi — mitte nutmiseks, mitte kisendamiseks, waid lämbunud ägamiseks, kugistawaks lākastamiseks, nagu püüaks tal seeft kurgu kaudu midagi suurt ja jälki wälja tikkuda. Ta jäi tõe poolest waiti; teda kuuldi wiimaks ainult lōdijewat ja tafakeste nooskuwat, ja lōbja urises emale: „Kas näed, kudast aitas!“ Kas see kartus wōera karistaja eest oli? Jensi jäi midagi muud meelde. Ema oli sündida lastnud, et see wōeras mees Jensi lõi. Ema oli wait olnud. See julus Jensi juu finni, see halwas teda hingest ja ihust. Ja kui ta hommikul nägi, et ema lōõjat juudles — siis, kui see talle ära minnes raha andis, — siis oli Jensi meeleft, kui wiiks see õel mees neilt midagi ära, mis teised wiimata jānud. Jens waatas murtud, aratallatud wōimetuses temale waiba ääre alt järele.

Ema õõfeste külaliste seas nägi wāikene Jens Miel-
sen mitmejuguseid isi'uid: ühed lāksiwad ja ununesiwad, teistest jäi temale enam wōi wāhem selge ārafuju tallele. Nende seas oli habemeta noori ning halli habemega ja lageda pealaega wanu. Nende seas oli isandaid walge krae ja peene kuuega ja tõõmehi pesemata nāo ja määrdunud pluusjaga. Ühed kõnelesiwad keelt, milleft Jens aru sai, teised rāāfisiwad nõnda, et emagi neift aru ei saanud. Enamaste kõit tuliwad aga joobnult wōi pooljoobnult, ja emal oli tegemist, et neid kāratsjewa ülespidamise poolest talitsjeda. Mõned naersiwad, mõned jutustasiwad palju;

mõned wehklefiwad kättega wõi tuitufiwad seinast seinä. Zens nägi nägufid, mis talle hirmu, ja nägufid, mis talle naeru peale ajafiwad; ta nägi aga la nägufid, mis talle meeldifiwad, milledega ta oleks woinud sõbruneda. Mõnede juuft käis fagedaste nii kange hais, et see ema woodift Zensfi woodisje ulatas ning Zensfi tigidust külalise wastu taawat. Ja mõnedel oli wiinapudel kaafas, mida ema pidi attama tühjendada; nad istufiwad fiis — ema külalise süles — sohwa peal, fuitsetafiwad mõlemad, lobifefiwad, naerfiwad ja joiwad. Mitte fagedaste, aga mõnikord ometi nägi wäike Zens ka ema jellel olekul, mida ta jooonuks oli kuulnud hüütawat. Etimefist niifugufest korraft jäi talle kustumata mälestus järele.

Ta oli paar päewa waremalt wiinastanud wana-moori uulitsal näinud, kes käfa lahutades ja waljufte fiunates kõnniteelt joiduteele ja joiduteelt kõnniteele taarus, päratu fari fiifawaid ja naerwaid lapsi kannul. Ka Zens oli purjus eidefist naernud ja teistega ühes temale järele tekfinud, fefst nähtus oli lastele niifama weider kui uus. Ja lasteparm oli hurraa hõifanud, kui linnawaht tuli ja kärafewa emafefe kättpidi kõrwale talutas.

Seda jooonuud naifterahwast oli Zens Nielsen wõinud naerda. Aga kui tema ema lähemal laupäewäõffjel ühe külalisega foju tuli — näos see pentfi loom, mis inimefe naeretawaks teeb, fiis hakkas Zens südame põhjaft nutma. Ta nägi ema nõtkuwat fammu, tema wõeraid liigutufi, ta tühja nägu ja õõneft pilku, feda wedelat, wänget naeratufi ta niifste fuu ümber; ta kuulis ema huultelt tundmata healt tulewat, lohafat, limafst, lehfawat healt, mis talle nagu märg kalts wastu pead löi. Seda nähes ja kuuldes ajus wäike Zens mõlema käega oma peatefe ümbert finni ja tõufis woodis istufile Tema päraniaetud filmadest kõneles efiotfa ainult õudne ehmatuf. Südamewalu käes nutma hakkas ta alles, kui ema, temale läheneda tahtes, waaruwa jala pealt wastu fappi põrfas; ja see nutt muutuf frampfiifuks, kui ema fuumad, higifed käed ja märg fuu tema ihu külge puutufiwad. Mis aga Zensile jelleft õõft purewa tundmuifena kõige elawamalt põue jäi, oli efiitets nähtus, kudaf ema, kui ta weepudeli

laua peal tühja leidis olewat, pejuwaagnast seebist wett jõi, ja teiseks lugu, et wõeras mees ema riidest lahti pidi wõtma. Ema naeris ainult. Wõeras mees tõmbas tal ta särgi seljast, nii et ema ihualasti keset tuba seisis, ja ema naeris ifka weel. Kui Jens Nielsen miru aastat hiljem ennast piinata tahtis, siis kutsus ta enesele alasti ema naermise sellest õõst kõrwu tagasi.

Nagu ema külaliste hulgas häid ja halbu, naljakaid ja kohutawaid isikuid oli, nii tuli nendega ka iga laadi juhtumisi ette. Mõni wõttis nutwa Jensise põlwe peale ratfutama ja pistis talle lepituseks kümme ööri pihku. Teine püüdis teda naljasõnadega nutmast naerma ajada. Kolmas lastis teda oma pudelist rüübata, sest siis pidi Jens ruttu suureks kaswama. Keegi lahke näoga habemif mees jutustas Jensile naermate filmadega, et temal kodus, kangel mere taga, just niisamasugne wäikene poeg olewat kui Jens; sellele tahtnud ta Rõbenhadnist ilusa taskufellaseks kingituseks wiia, aga Jens wõiwat selle omale saada, kui ta sedamaid magama lubab jääda ja ema rahule jätab. Ta tõe poolest — ta wõttis taskust karbikese ja selle seest hiilgawa uuri kuldse keega ning andis Jensile. Jens tegi koha, kui oles ta magama jäänud, aga waiwa all õpetas ta jüda kaua weel tummale kellale tihumisi, kuna ta kõrw ema ja kinkija kaelustamisi kuulis. — Jälle keegi õskas loomade heali järele teha. Sügas ema teda kurgu alt, siis rõõhtis see naljakas mees nagu siga; näpistas ema teda, siis kiunus ta nagu pörjas wõi näugus nagu kass, ja kui Jens talle naerdes käe wastu pistis, siis urises ja haukus ta tema peale koera kombel. Kõige kenam oli aga, kui ta „kukeleegu!“ laulis — kord nõnda kui noored, kord nõnda kui wanad kuked. — Ja weel ühte lõbusat külalist mäletas Jens. Selle käed, käewarred, terwe rind ja isegi selg oliwad kõiksugu siniseid kujusid üleni täis — laewaankruid, lillefid, lindusid, madusid, kalu ja kirjatahti. Kui ta särgi maha tõmbas, et seda näidata, paistis tal sinisekirju kamsit seljas olewat. See mees täis korda kolm neil wõersil, ja igakord näitas ta Jensile oma maalitud ihu. — Midagi huwitawat näidata oli ka ühel suurel mustal mehel, kes emaga käte abil juttu ajas, sest et ta arusaamata leelt

kõneles. Selle inimese terve nägu oli musta habet täis kaswanud, nii et üksnes filmade ümber natuke walget ihu jäi. Habe ei olnud aga mitte pikk. Korraga kahmab wõeras habemest kinni — rebib, rebib, ja kurguangust woolab habe nähtawale, mis, kui ta otsani väljas on, mehele peaaegu põlwini ulatab. Esiotja kartis Jens! seda karwanässi, aga kui ta nägi, et ema tema habet wõis katjuda ja tulistada, ilma et karune elukas teda oleks hammustanud, siis kadus Jenši kartus, pealegi nii wäga, et ta tema seda imehabet südamdas puudutada. Palju nalja tegi Jenšile, kui wõeras habeme enesele jallits mitmekordjelt ümber kaela keeras wõi kahte haru pidi selja taha kinni sidus. Seejugal löbusal õöl Jens ei wiri-jenud.

Need olivad Jens Nielsen'i head mälestused ema tundmata külalistest ja juhtumistest nendega. Nende kõrwale seltsis halbu ja wäga halbu. Oli sündmuš, mil Jens ema pärast wärises, ema kurbtuš ja pišaraid kaas-tundlikult jagas.

Nõnda mälestas Jens ühte joobnut, kes kõigest wäest laulda tahtis, ja kui ema teda keelas, siis lõi ta ema ja kiskus tema karwu. Jens hakkas juure healega nutma, aga ema pidi wait olema, jesh kära ei tohtinud juureks minna. Teine purjus mees lütkas laua pealt põlewa lambi maha. Silmapilk oli põrand lõdmawat tuld täis. Kui ema seda kustutada püüdis, sattusiwad ta riided põlema. Suure waewaga läks tal wiimaks forda tuld põrandal kui ka enese külles weega ära lämmitada, aga haatwu, mis ta seejuures saanud, põdes ta kaua aega tagajärel. — Kord tuli ema kahe üšna noore herras-poišiga. Need käšiwad kordamisi ema juures magamas, ja see kestis terve õb. Nende naeru ja lori pärast ei saanud Jens magada, sellepärast teadis ta seda. Ja kui need peened poišikesed hallil hommitul naerdes ära läšiwad, ei andnud nad emale wiit õdrigi. Jens nägi ema woodi äärel istuwat ja nutwat. „Millest ma pean elama!“ kurtis ta endamisi. See oli nii kurb, et Jens ka nutma hakkas. Ta puges ema sülle, wõttis ta kaela ümber

finni, ja nõnda nutsiwad nad ühes, kuni ema tõble läks — magamata, nagu ta oli, ja punaste filmadega.

Säärased pettusi tuli ka muudel fordaidel ette. Petjad ähwardasiwad ema politseiga, ja ema jäi siis igatord wait. Ühes waremas korteris, Viborg Gades, tõstis üks joobnud ihand suurt kära, kui ema tema käest tasjaste raha palus. Ta wehkles kepiga ja löi pehuwaagna puruks, millest wesi üle laua ääre Jenfi woodisje jootsis. Wihane wõeras wandus weel trepikojas ja hooiski nii lärmitsewalt, et majaanikud peremehe ees kaebust tõstsiwad. Peremees ütles emale korteri üles. Emal oli jälle ford kolimine kaelas.

Seda ei juhtunud mitte just harwaste. Wäikene Jens mälestas mitmet korteri-wahetusi. Paarist kohast pidiwad nad lahkuma, ilma et nende juures wõsel mingisugust müra oleks olnud. Kui Jens ema käest küsis, miks neile üles wõeldud, jai ta wastuseks: „Nad ei jalli meid.“ Et kolimine kulu tegi, siis wiis ema enne mingi asja pandi-majasje, kus ta ka muidu wäga tihti käis. Ja uues korteris oli tal palju kuulata ja paluda, enne kui ta inimese leidis, kellel aega ja tahtmist jättus wäikese Jenfi eest hommituti hoolt kanda. Kõige kauemine oliwad nad praeguses korteris elanud. See tulla lutifatest, ütles ema ford. Lutifate pärast olla wana Jörgensen hea mees. Aga küll jee ka sellest tuli, et teised üürilised ema peale ei kaebanud. Need oliwad kõik wäga wäesed, seepärast ei pannud nad midagi pahaks. Ja üks ning teine neist tuli õhtul joobnult koju ning tegi siis ije müra. Mine weel teise peale kaebama.

Kui wäikene Jens wõseti üles ärkas ja ema woodist ei leidnud, siis ei lõppenud tema ootamine mitte igatord seega, et ema poolel wõl koju tuli — külalisega wõi ilma. Wahel jäi ema hommituni ära — äripäewal selle tunnini, mil ta wabrikusse pidi minema, pühapäewal kauemine. Jensile, kes kõik wõsesed hirmud kabe- ja kolmekordsel kestwusel ära kannatanud, wastas ema, et ta wõersil käinud. Enamaste wõersil, wahel aga ka tantsupidul. Wiimasel puhul nägi Jens teda kõige uuemas riides, juuksed kähharaks põletatud, närtsinud roos peas; jalkude sees warisesiwad ümargused wärwiliised paberilibled maha. Wõnikord tõmbas ta punga

taskust ja luges oma raha, teine kord waatas ainult peeg-
lisse ja ohtas.

Tantsule läks ema wahel ka Jenji teades. Siis os-
tis ta Jenji nõusolemise hülgawate lubamistega ära ja jät-
tis piisitse öölambi laua peale põlema.

Ema kaasalijeks heitis jagedaste Ellen Knudsen, keegi
wanadlane wabrikutüdruk, kes oma elatanud lese emaga
maja kõige kõrgemal korral elas. Enne minekut oli mõle-
matel suur ehtimine peegli ees. Ellen käis ennaft nimelt
all Nielsenite juures riidesse panemas. Nad aitasiwad üks-
teisel juukseid kruskitada, haakisid ja nõõpisiid finni panna
ning kleitisiid kohendada. Wäikene Jens waatas pealt, kudas
nad oma kehad korjetiga peenemaks pitsitasiwad, põue rä-
tituid toppisiwad ja ristluude peale wäikesed padjakesed sidu-
siwad. Lõpuks waapasiwad nad weel puuwillatopiga
walget ja punast põskede peale, misläbi nad palju iluja-
maks saiwad. Jenji ema sai nii ilusaks, et Jens teda nagu
wõerast inimest waatas — kahewahel, kas teda puutuda to-
hib. Sellewastu ei wõinud Ellen Knudsen nii ilusaks
jaada, sest tal oli wäga inetu juu. Seda juud oli wäi-
kene Jens esiotja peaaegu kartnud, pärast harjus ta temaga.
Kui Ellen sõnakefe rääkis wõi natufe naeratas, tuliwad ta
liig lühikefe pealmise huule alt hambad nähtawale, mäh-
duji Jens ühegi muu inimese juus polnud näinud. Ham-
bad seisiwad üksteisest kangel lahus, peaaegu walgete igemete
külles, ja mitte ridamisi, waid üks ülemaal, teine alamal.
Juurest oliwad nad kaunis jämedad, otjast aga imeterawad,
mõni kahe ja kolme niisuguse terawa otjaga. Et Elleni juu
lai oli, siis paistis pilt väga neid imelikka hambaid wälja,
mis Jenjile mõne Peterjeni ema suure kala lõngu meelde
tuletasiwad. Ellen ise — ta oli lõbus tüdruk — nimetas
ennaft oma hammaste pärast krokodilliks.

Krokodil käis emaga wahel ka muudel õhtutel kaajas.
Ühel ööl tuliwad nad priske meesterahwaga koju. Ellen
Knudsen ei läinud üles oma korterisse, waid kõik kolm istu-
siwad juttu ajades ettekambrisje nagisewa sohwa peale. Jens
wõis neid pimedast toast lahtise ukse kaudu näha. Meeste-
rahwas, kes ema ja Elleni wahel istus, krääpas ja mudis
neid mõlemaid, aga üksnes ema naeris talle wastu. Ellen

Rundjen oli näost walgets läinud ja wärikses. Ta filmad oliwad suured ja kiirgasiwad metsikult. Suu hoidis ta kõwaste kinni, nagu ei tahaks ta oma hambaid näidata. Seal tõusis ema üles ja tuli tagatoast midagi otsima. Meeste-rahwas pigistas Ellen Knudseni põlwe. Ellen lödijes, ta hambad plagisewiwad, kõik ta teha näis hüppawat. Korraga targas ta mehe ümbert kinni ja lõi oma krokodilli-hambad talle kaela sisse.

„Minu mees,“ ümijes ta teda närides, „minu mees!“ Sel wõl magas külaline esiti emaga ja siis Ellen Knudseniga ema woodis. Jens kuulis Elleni lödijewat nagu kange külma käes. Kui wõderas paari tunni pärast ära läks, andis Ellen muist raha, mis ta tema käest oli jaanud, emale.

Kolmas peatükk.

Wäifene Jens Nielsen protesteerib.

Jens ei olnud weel wiieaastane, kui ta peake Jensine Nielsen pihta esimese terawa noole laskis. See sünnidis ühel pühapäewa-hommikul pärast jälki wõd. Üks joobnud wõtkülaline oli ema jängi ja kogu tagumise toakese ära rüüwetanud. Oma istus, kui tuba kasitud ja Jens riidesse pandud, kolletanud näol ja weripunaste filmaäärtega eeskambri sohwa peal ning jüges aigutades oma ilusaid wanunenud juukseid. Ohus minetas kibehapu lõhn, määrdunud seinad tuftusiwad murehallil tumedusel, wäljas pragijes kewadene wihm ajuti wastu tufaseid aknaid. Wäike Jens, poolneta wõst roidunud, kõbistas esmalt waguvalt nagu hiireke tagakambri nurkades, jai siis tükkiks ajaks hoopis kuulmataks ning astus wiimaks aeglasel sammul üle läwe ema juurde. Ta jai tema põlwele ette seisma ja tõstis oma sinihallid filmad, mis läikewa niiskuse sees ujusiwad, karmi tõõidufega Jensine Nielsen peale.

„Miks sa sihute si juu siia tood?“ küsis ta wanainime se kindla tooniga.

Emal jai pragijew kamm juukste sisse kinni.

„Misjuguſeid ſigu?“

„Neid mõeraid mehi! Mis nad ſiin käivad?“

Jensine Kielsen käi lahtus kammi küllest ja wajus põlwe peale. Ta wahtis tummalt, poollahitse juuga põnniteſe otſa. Siis lõi ta ſilmad maha. Ta pilk otſis põrandalt nagu millegi üle ſeletuſt ja liituv juu pidas aru, kaſ naerma hakata. Aga ta ei hakanud naerma.

„Kuſt ja niijuguſeid rumalaid ſõnu oled õppinud?“ hüüdis ta wiimaks ſurutud healega.

„Kas „ſiga“ wõi?“ küſis Jens. „Sinu käeſt.“

Nüüd hakkas Jensine Kielsen naerma. Rõhinal naeres ſirutas ta käe poisikeſe järele wälja, kuid ſee, ſammu poolteist temaſt eemal ſeistes, ei lähenenud temale. Jens ſeiſis kindlalt ja laiajalgselt paigal, nagu tõſine, ſilm tungiw terane.

„Noh, miſ ſa ei ütlet?“

Tema tõrkuv eemalseisimine kuſtutas iga naerumuige ema huultelt. Jensine kollakas-kahmetu näonahk hakkas mitmeſt kohaſt tufhatlema, nagu oleks teda torgatud. Kord lendas kurjuſtamise wari ta otſaeſiſeſt ja kokkutõmmatud kulmudewaheſt üle, ta juu näis tõrelewaid ſõnu walmis ſeadlewat. Siis aga häigas nägemata käi näo jälle puhtaks ja ſinna tekkis pikkamiſi, pikkamiſi midagi peale, miſ Jenſiſe paigaſt nihutas. Anna ta ema põlwede waſtu aſus ja lahitiſe juuga nagu warblaeſepojuke üleſpoole wahtis, ütles Jensine Kielsen taſa:

„Aga ſa tahad ju ſüüa ſaada, Jens. Nad annawad mulle raha.“

Jens mõtles ja waſtas:

„Kas meil omal nii palju ei ole?“

„Ei, Jens, meil ei ole nii palju. Sul ei ole ju iſa.“

Ta nüüd kuſtus Jenſi käekeſe peale nii suur ja palaw piikſ, et poisike üsna ära ehmatas. Ta jättis iga edaſipärimise, ta terve olek muutus jälle lapſeliſeſ, rumal-lapſeliſeſ. Näpakalt ronis ta ema jülle, aſus ema kaela ümber kinni, ja oma terawat ninakeſt Jensine huulte ſiſſe puurides hüüdis ta luſſatawa healega:

„Jens on jälle pai! Kas ſa Jenſile täna rhabarberifõrti keedad?“ —

See oli Jenfi esimene protest, teine järgnes ligi aasta hiljem.

Ühel õhtul, töölt tulles, leidis Jensine Nielsen poja-keste äranutetud näoga kojaulse lävel istuvat. Ta küsis, mis tal wigä olemat, ei saanud aga esiotja mingit wastust. Jens näis kurb ja ühtlasi wihane olemat. Suu oli ta kowaste prunti tõmmanud, kulmudewahke oli warjutatud, ja kui ema ta käe kõrwal tuppä wiis, tõusiwad tal mõned mõrudad nuufatused rinnast. Enne weel, kui Jensine oma pärimisi kordama sai hakata, küsis lapsuke järsku:

„Ema, mis on „lits“?“

Ema waatas filmi juurendades tema peale maha.

„Kes ütles nõnda?“

„Mis on lits? Mits nad find litfiks hüüawad?“ kordas Jens, ilma ema küsimist tähele panemata, iseäralise walida wijadusega, kuna ta pill räpaste laugude alt iseäralise kiirgega ema suu poole üles wahtis.

Jensine palg oli tõmmuks läinud.

„Kes hüüab mind nõnda, kes?“

„Meister Andersen, ja meister Olsen, ja — Knud, ja — ja Alf ja Hedda, ja — ja —“ Jenfi rinda wapustas jälle üks neist wägise wäljatikkuwatest nuufatustest.

„Millal nad mind nõnda hüüdsiwad?“ Jensine Nielsen istus tooli peale; ta nägu walgus ruttu hallakaks, ja Jens nägi ta näppusid tasakeste wärisewat

Jens jutustas. Ta olemat Andersenide wäikesele Olafile täna kogemata häda teinud, ja see jooksnud nuttes papale kaebama, kes meister Olseniga sepapaja ufse ees juttu ajanud. „Küll ma sulle näitan, ja üleannetu litfipog!“ ähwardanud meister Andersen hädategijat, ja meister Olsen rääkinud midagi „Nielsenil litfist“, kes oma lapsi uulitjal koeraks lastawat minna. Seda kuulnud Svenjeni Knud, Asmusjeni Alf, Olseni Hedda ja mõned teised juuremad lapsed pealt, ja warsti hakanud nad Jenfi uute sõnadega sõimama ja narrima, mis poole päewa kestnud. — Mõndapalju kooris Jensine pojakeste pikast ja natuke segasest jutust kindla sõjuna wälja. Arakannatatud kurjuse wärskendatud meeldetuletus piisitas Jenfil uueste wihapisarad filmist, aga ta watas neid nüüd waprä waikimisega, täieste heale-

tult, ja isegi nuukhatusi suutis ta alla kugistada. Selle puures ei unustanud ta ära, et emal talle ikka veel vastus wõlgu on. Ta tahtis tingimata teada saada, mida see wõeras sõimusõna, mis neid mõlemaid korraga puutus, dieti tähendab.

Kuid ta kuulis ainult, et see rumal ja ropp olewat, mida ta ära pidawat unustama. Eõna tähendusest läks ema mööda, sest ta oli wihaseks saanud ja ei pannud Jenši enam tähelegi. Ta sammus ühest kambriist teise, lõi rusikaid kofku, kiristas hambaid ja puistas wahusest suust kurje sõnu wälja. Nii wihasena polnud wäikene Jens oma head, tajast ema veel kunagi eme näinud. Tema sõnadest jäiwad Jenšile ainult mõningased meelde, nagu: „Lapsele! Piitsele lapsele! Tõprad! Kuradid! Plmskääta lapsele!“ Ja siis tõi ta krokodilli ülevalt alla ja jutustas sellele poolsojinal oma suurt pahandust. Ja ka Ellen Knudsen, see lahke sõnaga rahulik tüdruk, aitas „tõprad“ ja „kuradid“ hüüda, kusjuures ta rööwkala-hambad wäga ähwardawalt nähtawale tuliwad.

Lugu lõppes seega, et Jenši ema järgmisel esimesel korteri üles ütles ja nelja nädala pärast Jõrgenseni majast wälja kolis. See oli Jenši sündimisest jaadik esimene korter, millest Jenšine Niesjen oma tahimisel lahkus, ja ta oli selle peale üsna uhke. Kolimisel kuulis Jens teda lõbusat laulukest ümijewat, ja Peterseni wanaema wastu, kes teda sõbralijelt aitas, ütles ta enam kui üks kord: „Noh, etš saame näha, misjugune aus neile siia lutikapeasje sõimata tuleb!“ Ja ije naeris lõikawalt.

Niesjenite uus korter oli Danebrogi Gades, Vesterbo linnajaoos, gaasiwabriku ümbruses. Sadama suits, wabrikute tahm ja igawene märg mereõhk oliwad selle wana linnajaoos veel tõmmumaks waabanud, kui Nõrebro oli, kust nad tuliwad. Nääs, nagu oleksiwad siin kõik hooned ja tänavad tõrwaride-kaltsudega üle tõmmatud. Igajugu haigud lehkasiwad halli udu sees segi, ja kes kawa wäljas wiibis, tuli poolnõgise näoga koju. Nagu Prins Jõrgens Gades, nii oli Jenšini kahe tillukese toaga korter ka uues kohas hooiwepalje maja alumisel korral — kõrgemal ei wõinud ta oma õõseje äri pärast elada —, kuid mitte nii madalal

kui endine, sest all oli poolest jaadid maa jisse ulatav peju-
kõõk. Hooviga, mille kahte otja jällegi tünnidega pelditud
palistatiwad, wõis avaruse poolest rahul olla; küll ei paist-
nud Rielsenite korterisse ka siin taewaft ja päikeft, aga was-
tas ja kõrwal seiswate majade tagumised tolmutamijef-aknad
oliwad natufe laugemal ja hoowi peases heledam walgufe-
kuma, ijeäranis lõunaajal. Halwaks küljeks oli uuel korte-
ril aga see, et Zensine töökohk laugele oli jäänud, mispäraft
ta enam kodus lõunal ei saanud käia, kuna ta hommikuti,
kui wähegi juhtus wiibima, hoburaudteed pidi tarwitama,
mis talle soowimata kulu tegi. Ema ja Zens, mõlemad oli-
wad nüüd nädal otja ilma jooja lõunata; kumbki nojis
õhtul keedetud wõi poest walmilt ostetud külmi suppisteid
jüüa, mille mõjul nende näod warsti weel kollakamaks ja
kõhnemaks muutufiwad. Pealegi pidi Zens nüüd terve
päewa emast ilma olema. Aga wõi siis naisterahwal, kellel
wõffel kütlakiwi käis, korteriji palju walida oli; õnn, kui wä-
hegi kõlblikuma urkakefe kuskil peidetud põikulitjas kätte
jai. Lutikateft arwas neiu Rielsen uue korteri waba ole-
wat, nagu majaperemees Ballerup jeda kaubategemisel ka
fiimitanud; aga paari nädala jookful tuli neid uute seinu-
paberite alt ometi nähtawale, ja ejiuufe kambri ahjupoolses
nurgas elufjes juguwõjake priisteid prusjakaid peale
kauba.

Wäikefe Zensi kauples ema uues elukohas ühe leje
futakuduja hoolde, kes nendega ühije wahkejoja ääres elas,
hommikufst õhtuni tödus töötas ja kellel enesel ka wäike poeg
oli. Wiimane, nimega Holger, jai nüüd Zensi alulifeks
mängujeltfilifeks. Ejiortja pelgas Zensife Rasmusjeni emanda
poega, sest see oli näoift ijewärki tõmmu ja ta suurte filmade
laiad walged wälkufiwad mustade ripsmete alt nii mõderalt,
peaaegu kohutawalt wälja. See tuli selleft, et wäike Hol-
ger mulatlane oli, ehk küll juba neljandast põlwest; oma
wanaija ijalt, kes süsimusta neegrina ühe Daani neinga
abielusje heitnud, oli ta oma tubakakarwalije naha, oma
millaka käherpea ja need wälkufõwwad tulesilmad pärinud.
Aga aegamõda harjus ja sõbrunes Zens tema wäli-
mufega ning endife kartufe asemel afus wiimaks elaw
imestus Holgeri wastu tema tundewalda. Ta imestas selle
tõmmu poisi elawufst, wäledufst ja ojawufst. Holger oli alati

liikvel, ja tema liikumine tuletas osalt lindu, osalt kassi meelde. Näis, nagu kannaks teda õhk ja nagu poleks tal luid liikmetes. Ükski katus polnud temale liig kõrge, ükski müür liig jävst, ja kõndides mõi jootstes oli tal peaaegu kuulmata samm. Õhk küll ainult pool aastat temast noorem, ei võinud SENS selle peale mõteldagi, Holgerile midagi järele teha, mis suuremat kehalist tulusust ja paindumist ning ühtlasi kärmet julgust nõudis. Ammuli juuga jäi ta temale järele vahtima, kui teine midagi kaelamurdvat forda saatis, ja ainult Holgeri abil sai ta temaga mõne vähem raske poijisejtembu kaasa teha. Na waimlise kärmise, mõttelise algatuse ja leidusewõimu poolest jäi ta temast maha. Nuna wäitese mulati pea alati nagu jädemeid wälja pildus ja ta juutese wärwikirjust jutumulinast üle wooma pani, oli SENSil waewa tema mõtetest jedawõrt aru saada, et nende kohta mingile arwamisele jõuda. Mis nad, kahekehi mängides, iganes uut ette wõtjivad, selleks tuli algatus Holgeri poolt, ja algatusi tuli temalt nii ohtraste, et neil waheldusest kunagi puudus ei olnud. See meeldis SENSile, nagu Holgerile SENSi sõnakuulelik nõusolemine meeldis. Ja nõnda saidwad sigarikarwaline mulatite ja wäite walge täisdaanlane lahutamata sõpradeks.

See sõprus soetas SENSine Rielsenile esimesel kuul paar „peretondlist“ pahandust. Kui ta oli lootnud, et temale ja ta loppjale endises korteris osaksjaanud sõim SENSilese meelest uues ümbruses ununeb, siis ta eksis. SENSi peakesesje oli halb sõna, mille tähenduse ema talle seletama jätanud, tallele jäänud, ja ühel õhtul teretas poijite, kes posase näoga poolpimedas toas istus, teda sõnadega :

„Ema, ma tean nüüd, mis lits on!“

„Aga SENS —!“

„Litji juures käiwad mehed magamas — ta on ropp naisterahwas.“

„Sesand Sumal, kes sulle — —“

„Ema, sa oled lits!“

SENS oli põrandalt üles tõusnud. Ta seisis keset tuba, käed selja peal, ja wahtis oma selgete, terawate linnusilmadega, millede läige widewiku ära wõitis, ema poole üles.

Wiimane ei lausunud tükil ajal musta ega walget. Ta

nagu jäi nii kinniseks, ta waade nii warjatuks, et Jens tema mõtteid mujal arwas wiibiwat, mispärast ta oma wiimast lauset išeäralise trotsiwa wõidurdemuga kinnitas :

„Oled jah ! Oled jah !“

Jensine Nielsen wõttis poisikese tõrkuwa käe pihku, wiis ta lähema istme juurde, toetas enese selle peale maha ja tõstis Jenši sülle. Tema pead paitades, ta otjaesijst juudeldes, ta põske enda põse wastu wajutades küsis Jensime hellalt, meelitawalt, peaaegu paluwalt :

„Kes sulle nõnda ütles ?“

„Ma ei tea.“

„Kudas, Jens — ja ei tea !“

„Ma ei mäleta.“

„Tuleta meelde, Jens !“

„Ma ei ütle !“

„Miks siis, Jensike, miks ja ei ütle ?“

„Ei ütle !“

Ena waikis. Tema wõerastus ei olnud mitte wäga suur, sest wahetewahel ilmiskstulew trotslik jonn Jenši loomuses oli talle tuttaw.

„Aga kui ma sulle witju annan ?“

„Ei ütle siiski.“

Jensine lastis ta põlwe pealt maha. Rauemine ei püüdnud ta tema sisse tungida; ta lootis teisel teel eesmärgile jõudwat. Tehes, nagu ei paneks ta teda enam tähelegi, wõttis Jensine kübara peast, ülejaki seljast ja läks taha-tuppa, ust enese järel koomale tõmmates. Sinna jäi ta waguksi istuma. Pikk waikus tekkis mõlemas kambris. Kuulda oli ainult ema ohkamiist ja kõhatamiist paar korda.

Jens kõhkleks ja kõhniites ahju suu ees mõne aja, sügas pead, sojistas endamisi, maalisk ahju ilustusi näpu-otjaga järele, kimbutas ühte prussakat seinä peal ja nihutas enese siis mitmesugustel ringteedel tahatuppa. Näsa kergeste ema põlwe peale pannes küsis ta :

„Mis ja talle teeksid, kui ma ütlesin ?“

„Kes see ometi peaks oleks, et ta tema eest nii wäga kardab ?“ mõtles Nielsen neid, ja wastas wäheje arupidamise järele :

„Ei ma teeks talle midagi.“

„Kas ja teda ei lööks?“

„Lööks? — Ei.“

„Ega farmustats?“

„Ei.“

„Aga sa kaebab ehk tema mammale?“

Jensine peas hakkas koitma, ilma et ta oma aimdust hästi oleks uskuda suutnud. „Ei ma kaeba ka tema mammale.“

„Noh, Holger ütles mulle, mis lits on.“

„Pisike Holger? Kudas tema seda teadis?“

„Ta — ta teab kõik! . . . Ei,“ parandas Jens ennast ruttu, „ta küsis juurte inimeste käest . . . Callijeni Julie ütles talle.“

Jens täiendas oma ilmutust ema lähemate pärimiste peale, nii et sellest järgmine uurimiseloote välja tuli: Jensike küsib oma väitejelt südamisõbralt, mida raske sõimusõna tähendada. Holger ei tea. See pahandab wimast nähtawaste, haawab tema auahnuist. Ta lubab seda Jensile „pära-
ra“ velda — „kõige hiljem õhtuks.“ Jens näeb teda siis nulliljal juuremate poiste ja tüdrukutega juttu sobitawat. Aga teda naerdakse välja. Küsitawad ei tea kas isegi selgemalt musta sõna tähenduslist tuuma, wõi ei pea nad pisikest põnni seletuse wääriliseks. Õhtu eel ajub nupukas mulatlane lihuni Callijeni tüdrukule, kes pesuköögis peseb, sõbraliselt külge. Ta ajab temaga laia juttu kõiksugu ilma-
asjadest, sest wana Julie, arukese poolest pijut napikas, kõneleb lastega nagu wanainimestega, ja ühinda olles räägib ta kasji, koera wõi puuhalugagi. Kudas nüüd waite keeleuuri-
ja uuritawa sõna muu seas kõnestsse wõtub, jääb teadmataks, aga Jens, kes sõbrale järele on hiilinud, kuuleb, kudas Julie juurte kõlblise pahandusega hüüab: „Kuule aga, kuule jõmsikal juud! Lits on ropp naiserahwas, kelle juures mehed magamas käiwad! Ara ja nii rumalat sõna enam suhu wõta!“

Holger jaagiga jooksu! Ukse ees pörkab ta Jensiga kokku, ja wõidurõdemul teatab talle, mis teine isegi juba kuulis. —

Ema pidas Jeni wastu sõna: ei ta wõtnud Holgerit ije wastutusele, ei läinud ka tema mammale kaebama. Sünd-
museke aga mõjus tema kohta nõnda, et ta paaril esimesel

kuul ühtegi võõrest külaliskõne ei toonud, jah, õhtutel üleüldse wäljagi ei läinud. Kuid kolimine oli kulu nõudnud, Jensi uued jaapad ja ülifond maksivad mitu krooni, laenukasjas ootasivad mõned pandid intresside äramaksimist ja wabrikus muutus ajutine tükitöö jälle halbaste tahtawaks päewatööks. Ei olnud midagi parata — Jensine Nielsen puges, kui pojute magama pandud, jälle uulitsale. Mitu ööd tuli ta tühjalt tagasi; siis, ühel laupäewõhtul, ehtis ta ennast riiete poolest paremine, ülendas oma näojume punase pulbriga, ja nüüd oli tal õnne. Ta tõi wana nablase, waguja ja üsna kaine ijanda kaasa, kes aga nauratades suure pudeli kollast wiina taskust tõmbas, kui neiu Nielsen lambi põlema oli jüüdanud.

„Tahaksin teiega laupäewõhtut pühitseda, preili,“ tähendas ta oma pörijewa basõishealega wiisakalt, „mu eit pahandas mind kodus.“

Waewalt oli wäikene Jens, keda mõlemate tulek unest äratanud, wõera healt kuulnud, kui ta, nagu etteawatsetud nõu järele, wihast meeleawaldust algas.

„Mees, mine ära!“ hakkas ta woodist karjuma, „mees, mine kofje ära!“

Jensine külaline sai üsna kohmetuks. „Ma ei teadnud preili, wõi proua, et teil —“

„Urge pange teda tähele,“ kuulis Jens ema ütlemat, — „unise lapse jonnakas tuju! Küll ma ta warsti waitsetäan.“

Kuid sellega walas ta aimult õli Jensi tulde. Poisepistis huluma, jalgadega trampima, sõimama, ja kui ema talle meelitades ja mujutades karbikese kompwekkisid pihku jurus, wiskas ta selle patsti pörandale. Tema üleannetus ulatas lõpuks nii kaugele, et ta woodist wälja ronis, wahetuks läweli ilmuse ja nüüd sealt wõerast meest kõige waljusaga ära hakkas ajama. Särginwäel, põsed woolawatel piisaratel, parem käsi ahwardawalt ülewal, nõnda seisis ta kohkunud külalise ees, kes ei teadnud, kas kübara järele kahmata wõi paigale jääda. Wõeras tegi siis sõbrustamisega katset ja pakkus talle raha. Jens lükkas raha põlastawa käewiskamisega tagasi. Kui waenlane teda sülle tahtis tõsta, põgenes ta pimedasse tuppa ja sängi tagasi, kus ta kawa-kestwasse nutuhoosse sattus. Wiimaks küsis ta emalt juna.

Ena pilgutats külalijele jilma, walas wiinapudelišt ölleklaaši pooleki ja jootis määratsejat magusa likõriga.

Müüd tuli rahu majasše. Määratseja jäi maagama nagu noti.

Kui ena wõderaga woodisše heitis, riivas ta pill tummaks tehtud rebelli. Selle kahwatanud põskedel siretasiwad weel mõned hõbedajed mäsjuwihha piijad.

Reljas peatüff.

Wäitene Jens Nielsen käib koolis.

Muidugi ei näinud piifene kiusupunn asjale põhja — jeks oli ta liig noor. Teda haawas ainult, et tema ena wastu lugupidamatust üles oli näidatud. Ja et need wõerad mehed, keda ena endale külalisteks tõi, jelleks põhjust andsiwad, siis piüdis ta neid põhjuseandjaid, kellega ta pealegi ena õrnust pidi jagama, ära peletada. Et emal raha tarwis oli, jeda ta mõistis, ja et wõerad mehed emale raha kinkijwad, sellega oli ta nõus. Aga et nad ena juures magamas käijwad, mis emale sõimunime tõi — nime, mis teistel emadel mitte ei olnud — jelle nähtuse wajadus ei mahtunud Jensile kuidagi pähe. Mäts ei wõinud nad emale raha anda, ilma temal külalisteks ja tema juures magamas käimata?

Asjamõiste, nagu see Jensi ajus asus, tuli järgmisel päewal kuuldawale, kui ena talle õõseje üleannetuse eest manitsewaid etteheiteid tegi. Poijike, kelle pea joodud alkoholi tagajärjel terve hommiku walutas, algas jellest hoolimata emaga kräbedat waidlust.

„Aga Holgeri isa on ka surnud ja tema emal ei käi mitte külalisi —“

„Kust ja jeda tead?“

„Ma küsijin Holgeri käest.“

Jensine pani käed risti. „Holgeri emal on enam raha kui minul,“ ütles ta siis.

„Kas ta rohkem teenib kui sina?“

„Ei, aga ta jaab kuninga käest ka raha.“

„Kuninga käest? Kas siis kuningas tema juures magamas käib?“

„Ei. Holgeri ija teenis kuningat, ta oli politseinik, ja selle eest annab kuningas nüüd Holgeri emale raha.“

„Kas minu ija ei teeninud kuningat?“

„Teenis küll, aga väga vähe aega — ta oli ainult soldatiks. Minule kuningas raha ei anna.“

„Aga kui kuningas Holgeri emale raha annab ja tema juures magamas ei käi, miks siis sinu külalised sulle muidu raha ei anna?“

„Ma ei tea, Jens“ — ema õerus kihelawat otsaesijest — „nad ei anna —“

„Kas ja oled nende käest küsinud?“

„Ja — ei — —“

„Siis küsi ometi! Aga ära neid süüta! Ma ei taha, et meister Andersen ja meister Olsen — —“ Ema mattis ta funkse käega kinni, aga sõrmede vahelt kuuldus siiski veel: — — „sind ja mind litšiks — —“ mispeale ema ta nilbe suu oma pakitšewa rinna vastu tunnats muljus.

„Ma tean, Jens, et nad ei anna — ma tean seda kindlasti . . . Sina aga — ja peatsid rahul olema ja wait... Sa ei tohiks emale mitte nii palju pahandust teha ja teda piinata, emal on muidugi raske küllalt . . .“

Jensine heales oli midagi, mis poijise kuulatama pani. Oma pead tema käte vahelt wabastades waatas Jens emale uurivalt silma ja küsis tooniga, millest iga wõitluselõnnu kadunud:

„Kudas pean ma siis olema?“

Seega oli pind kokkuleppimiseks file.

Nende wahel jobis mõistlik kompromiis. Jens lubas õhjeleid rahatoojaid kui paratamata halbtuht jälle sallida ning ühtlasi iga inimese, isegi Holgeri, vastu nendest suud pida, sest kui neist majas ei teatud, siis polnud nende pärast ka naabrite poolt sõimu karta. Ema sellewastu andis töötuse mitte enam külalisi kaasa tuua, kes ühel wõi teisel kombel wäljakannatamataks wõiksid saada, nagu jee, kellele Jens toona õigusega ropu looma nime oli andnud.

Ja nõnda elati endist wiisi edasi.

Wägewam kui kõik wastikused ja õudused, wägewam

kui kartus kaasinimeste lugupidamatuse eest oli kummalegi brutaalne teadmus: ja tahad süüa ja oma ihu katta — ja tahad elada! —

Neiu Nielsenini alaline püüe oli olnud, mõne korrapäras-
lijema meesterahwaga festwamat ainuühendust leida, et sel
kõmbel — puhtama elu kõrwal — politsei waritsemise ja
külgehakkawate haiguste eest enam hoitud olla, kuna mehele-
saamise lootus, see wiisa wõsute iga naisterahwa hinges, ka
tema põue põhjas weel täieste ära polnud kuivanud. Kuid
ühel kui teisel sihil murdis õnn talle ikka jälle truuduse.
Warematel aastatel oli ta kord kahesja kuud ühe leje ijanda
päralt olnud; aga isand wõttis uue emanda, ja ajutine
naine oli lahti lastud. Siis pidas teda üks naijemees pool
aastat, tiidines temast ära ja walis ilujama. Keegi pois-
mees tegi Jensenile kahe aasta eest üsna kindlaid wõtmise
lootusi, pettis teda aga, kui ta mõne kuu tasuta tema wõsüd
oli raijanud. Nõnda sattus neiu Nielsen oma ihuga ikka
jälle awalikule müügiturule ja kannatas aegamööda kõit
säherduse elu õudsed tagajärjed läbi.

Paaril korral kimbutas teda politsei. Ta pidi öö
wahijaostomas mööda jaatma. Minult meeleheitline salga-
mine ja wabriku töötäht peastjivad ta järgmisel hommikul
awalikkude naisterahwaste kirjast. Siis tuliwad ajad, kus
ta oma palganatusest tähtsa osa nädalate ja kuude kaupa
arstile ja aptekrile pidi wiima, kuna wäikene Jens kodus
rohkema kõhutäite järele nuttis ja ta ise töö juurde ära oli
nõrkemas. Mõni kuu peale jeda, kui ta Nörrebrost Wester-
brose oli kolinud, tabas teda jälle üks haigus, mille räpalt
ja rasket wawitsemist ta terane laps wastiku wõerastusega
pealt waatas. Jens nägi ema iga õhtu oma ihu paljasta-
wat, mis punaste täpikestega kaetud oli, ja kord ühte, kord
teist liiget ning kehatohta järgemööda porijarnase, halwaste
lehkawa wõidega kõigest jõust õeruwat. Täna õerus ta ühte,
hõmme teist kääwart, järgmisel õhtul pahemat, jälle järg-
misel paremat reit, siis sääremarju, siis rinda, siis selga,
kuni ta uue järjega kääwarteist jälle peale hakkas. Kui ta
tüki aega higistades oli töötanud, tõmbas ta porijeks ja
hajjeweaks nühitud ihu peale kõige nadijema pesu, mis seest-
pidi muidugi mustaks määrdus. Siis kuristas ta mitu
korda suud ühe rohuga, sest muidugi kuffuda ta hambad juust

wälja, nagu Jens teda Ellen Knudsenile kuulis tähendawat. Krokodil hakkas nimelt emal abiks käima. Ema wäsis õerumiseft juba teisel nädalal ära ja selga ei saanud ta üleüldse korralikult õeruda. Nüüd töötas wahwa Ellen, wanad nahkkindad käes, ema tõbise ihu kallal. Warsti ilmus haigele juur haaw kurgulakke, mis iseäraliist rohijemist nõudis. Ema wõidis haawa ühe jalwi ja weel ühe rohuga, misjuures tal silmad wehijeks läkijwad ja läkastus peale tuli. Seejuures käis ta päew päewa kõrwal töös, ehk ta küll nõrkuse pärast waewalt jalgel suutis seista.

„Araneetud olgu nad kõik — kõik!“ hüüdis ta nutufe wihaga Elleni wastu ja raputas oma porimusta käewart uulijä poole, ning teine kord ähkis ta hambaid kiristades: „Kui ma nende sigarid nüüd ära mürgitan — paras, paras neile!“ —

Pärast jeda erutawat haigust püüdis Jensine Nielsen oma kardetawast kõrwalteenistuseft wabaneda. Selle asemele nõutas ta omale ühest ärift õhtuteks kodust sigari- ja paberossitööd, nii halwaste kui jeda ka tasuta. Heameelega oleks ta wäikeste Jenji, et Rasmusseni eidele makstawast walwepalgast peajeda, ühte wäikelaste hoiupaika pannud, kust laps makjuta ka sooja einet oleks saanud. Aga sellekohane katse läks tal luhta, sest hoiupaigad oliwad ühe kristlik-heategeelise ühijuse ajutused ning wõtsiwad ainult hoiu-aluseid wastu, kelle wanemad eestseisufe uurimisel „laimata elukommetega“ leiti olewat. Siiski ajas neiu Nielsen, oma tööpäewa kuni hilise õõni pikendades, uuel alusel läbi. Kuid see wõis ainult teatava aja kesta. Laps kaswas suuremaks, ta tarwidused tõusiwad, siis jõudis kooliaeg uute kuludega kätte. Lugu lõppes sellega, et Jensine kolmweerand aasta pärast jälle endise tulujama wõteenistufe järele ringi pidi waatama.

Kooliskäimiseega algas wäikesel Jensil õnnelik põli. Juba ammu oli ta sellest suureft elumuutest und näinud ja torkawat kadestust tundnud, et see Holger Rasmussenile, tema südameõbrale, pool aastat waremine kätte jõudis. Mida pärastu juur, paljuaatnaline maja Isted Gades, kuhu nad nüüd, nahtjed tarkusepauud seljas, igapäew jeltis käisiwad, oma pakjude müüride taga warjas, see kõik täitis wäikeft Nielsenini wõimsate tundmustega. Laiad trepid, ot-

jata pikad wahelajad, kõrged, laudadega täisreatud õpescalid, ilmatu hoow kõikjugu turnimijewärkidega — Jensi jüda paljus uhkusest, et nüüd ka tema piisilluse iij kõiges jelles laiuses, pikkuses ja kõrguses täie õigusega wiibida ja liikuda tohtis. Tõsijed kooliõpetajad wälkuwate prillidega, kelle paljad warjud aukartuse peale ajajiwad ja kelle lageldate peade ümber Jens pühalikku tarkuse'uma nägi helkiwat — nende silm langes nüüd ka piisikese põnnikeje peale Danebrogi uulitsja hoowipealsest majast, ja nende juu nimetas ka tema keri nii tundmata nimekest! Klaskitoas waltites õpetu iddel jee saladusline midagi, mis pühapäewa äripäewast eraldab; ta tungis õhuga Jensi ninaast ja walgusega tema filmadest sisse ja pani ta põuekeje palwetama. Õjegi Erikjeni herra läikiw walge krae ja Svendjeni herra ilujaste wikitud saapad oliwad olluslijed ofad jellest meeli wangistawast pühadusest. Ja Jensikeje lugemise- ja kirjutamijeraamatud, ta tahwel ja krihwlid, ta julg ja pliiats, ta terve tore seljakott — nad kõik hingajiwad filmaga nähtawat, ninaga muusutatawat, käpuga katjutawat tähtjast ja luugupeetawust wälja. Jens ei saanud esimesel kuudel aru, kudas Holger Rasmusjen ja paljud teised kejet jeda tõjduust ja aulikkust, millest kool tehtud oli, wallatada ja koerustada wõijiwad. Jens nägi neid tunni ajal naerwat, üksteist kraapawat, ja wahel lendas paberist tuwiktenegi üle laudade. Siis turtjuti waljuste. Holger Rasmusjenil oli furd koguni riiwatu julgus herra Wadsbyle keelt järele näidata, kui jee klassist wälja sammus. Wäikejel Nieljenil jeejis juu wõerastuse päraast annuli.

Õeäranis jügawa mõjundi alla aga wajutas Jensi keje meeled hommikune palwetunnike helijewa laulu ja mürijewa orelimänguga. See oli midagi, mis teda waheldamijä julatase ja tarretase, mis tal furd wee filmast wälja wõttis ja siis jälle põue kuiwa kuumust täis ajase. Wida seal lauldi ja sõneleti, jeda ta ei mõistnud, aga kudas jeda tehti ja millega jeda ehiti, jee oli määratu ilus! Nii ilus oli jee, et Jens jeda emale kodus ei wäjinud kiitmast — mitu päewa järgemõdda ifka jälle uueste. Aga weel enam. Jens ütles emale, kui ta esimese nädala koolis käinud, laupäewa õhtul:

„Kuule, ema, miks meie ilmaški kirikus ei käi?“

„Kirikus?“ wastas ema. „Mul on nii wähe aega.“

„Aga homme lähme kirikusse, eks?“

„Miks siis?“

„Ma tahaksin veel juurema oreliga laulda ja palvetada kui koolis,“ vastas Zens hinge põhjust.

„Sa võid ju ka üksi kirikusse minna.“

„Ei, ma tahan sinuga.“

Ja järgmisel hommikul wiis ta ema, et temaga oma õnne jagada, Matthäuse kirikusse.

Aga varsti ei leppinud ta ka väiklase Matthäuse kirikuga enam. Edaspidi käis ta emaga ja üksi aina juures kuulmas Naiste kirikus, millel veel vägevam orel ja koorilaul oliwad.

Üleilbje hakkas meelsusepuu, mida kool noorte riigikodanikkude sisse istutama on pandud, väikese Nielseni hinges ujuliste juurte poolest marajelt võrsuma. Mõidus teda ejiotja ainult ufulistide talituste müstiklik väline luule, siis figines jelle kõrwale hiljem, kui ta juba lugeda oskas ja lugemist ning juuõnalist õpetust mõtteljselt seedida suutis, veel wangistaw sijuline romantik. Tema wastuwõtlikule waimule ja hingele, millede jõudusid tume lapsepõlw mitte polnud nürida jastanud, awanes koolis senini aimamata uus ilm täis põnewat sündmuselikirjut wõitlust jelle wahel, mis hea ja kästud, ning jelle wahel, mis kuri ja keelatud pidi olema. Naamatutähtede jeeft ja kooliõpetaja juust kaswas väikese Zensi ssemise silma ette üks elatanud isa, kellel lugemata palju lapsi oli. Isa ainus ülesanne oli lapsi armastada ja nendele head teha; laste alaline püüe kurja teha ja isa kurwastada. Isa oli neid küll targaste õpetanud, kudas nad pidiwad olema ja elama, aga jellest ei hoolinud lapjed midagi. Kõik isalikud karistused tui üleilmilise uputuseni, millest üksainus perekond eluga peases, jäiwad asjataks, ja lugu läks pärast seda ifka veel hullemaks. Isa oleks wõinud üleannetuid maaalusesse tule- ja tõrwaauku tõugata, kus nad wimajeni hukka oleksiwad saanud, aga ta ei raatjinnud seda teha, nii armjad oliwad nad temale ifka weel. Müüd mõtles isa oma helduses imeliku nõu wälja, kudas lapsi kurjuseft wälja aidata. Ta saatis oma ainja hea poja, kes tema juures ülewal elas, all asuwate hukkälainud laste juurde, et see neile weel kord põhjalikult pähe õpetaks, kudas nad peawad elama ja kudas mitte. Aga mida tegi

wad üleannetumad? Nad sidusiwad õpetaja finni, piinasi-
teda ja poosiwad ta wiimaks risti! Mii kurb kui wana
hea isa selle uue nurjatuse üle ka oli, ei tõuganud ta lapsi
ometi mitte hirmjasse hukatusseuku, waid lubas nendega
iffa weel kannatada, sest ta oli tähele pannud, et mitmetele
neist tema hea poja õpetus siiski pähe oli hakanud. Kuna
ta selle hea poja jälle elusje äratas ja oma juurde tagasi
kutjus, seadis ta tema ajemele pahurate laste hulka uued
alalised õpetajad ametisse, nimelt kirikuõpetajad ja kooliõpe-
tajad. Need peawad patustele lastele nüüd maast madalast
kuni surmatunnini ühtelugu headuse teed juhutama, ja kes
ka nende juhatusi mitte tähele ei pane, need lähewad pärast
surma armuta tules ja tõrwaaku — ei enam ole midagi
parata.

Hea isa ja wastaste laste lugu aga kordub maa peal
wäiksemal määral umbes järgmiselt: Kuningas on isa, kõik
daanlased tema lapsed. Muudugi on taewane isa ise kuninga
daanlastele maapealsesks isaks määranud, nagu ta pastorid
neile maapealsjeteks õpetajateks määrab. Ka kuninga alaline
mure on oma lastele head teha; selle üle peab ta oma wa-
litud abilistega hommikust õhtuni aru ja küsib taewase isa
käest head nõu. Ta kaitseb oma lapsi waenlaste eest ja
kannab hoolt, et neil teenistust ja leiba ja töötegemiseks
rahu on. Aga wõi siis kõik lapsed kuninga head tahtmist
mõistawad ja tema isalikust hooletandmisest tänulikult lugu
peawad! Ei, nende seas on wastaseid, kes kuningat ja tema
kallimeelseid abiliisi rahulolematusega alataja pahandawad.
Enamaste on need rahutud murisejad niijugused lapsed,
kes patust kadedust seeüle tunnewad, et mõnedel rohkem
leiba ja riiet on kui nendel. Nad sõgedad ei pane tähe-
legi, et taewane isa, kelle käest kõik wara tuleb, seda iga-
ühetele tema wäärtuse järele on jaganud ja seega ainult õi-
gust teinud — õigust, mida kuningas ja tema abilised ei
tohi rikkuda ega rikkuda lasta. Muudugi ei ole järeled
kuusupunnid wäärt, et nad Jumala ja kuninga laste nime
kannawad ja et Daani isamaa püha pind neid kannab, ja
kui Jumal ja kuningas neid karistawad, siis sünnib neile
ainult, mis nad ära on teeninud.

See kõik oli wäikejele Jens Nielsenile selge nagu hal-
lika wesi. Seepärast ei kulunud tal palju peamurdmist ära,

et otjusele jõuda, kumbasje lasteliiki en d a isikufest paigutada. See isikufene pidi, sest et tal nii wähe leiba ja riiet oli, hoopis madala wäärtusega olema; et taewase ja maapealse isa armupäikejed ka tema peale paistiwad ja isamaa püha pind ta jalge alt ära ei nihkunud, siis wõis ta paif ainult tänulikkude laste kõige tänulikumas tipus olla

Rõnda otjustas wäikene Jens Nielsen, kelle anne, järjekorraliselt mõelda, juba warakult ilmfile tuli.

Uga sellest ei olnud weel mitte küllalt, et ta loetud ja kuulnud õpelugude üleüldisest süst omale sündsä meel-
sufe kätte järjeldas, waid Jens pidi, kui ta õige kristlik-mo-
narhiitlik isamaalane tahtis olla, tähtsama teadusewara, mis
tema meelusele õpetuslijeks alujeks oli, ka ilujaste sõna-sõnalt
pähe õppima. Seda nõudsiwad mõeduandwad meeluseõpe-
tajad järelandmataalt, „sest õige ratsanik peab hobuse külge
kinni kaswanud olema,“ nagu rektori herra Wadsby kardetud
juhtsõna käis. Herra Wadsby wõis sulle palju andeks anda,
wahel sedagi, et ja tema „kirbukraapimist“ naerisid ja talle
tagant selja keelt näitafid; aga kui jul õndsja Lutheruse wiis
peatükki, tarwilik jagu püülijalmisid ja kirikulaulusid, suured
ja wäikejed prohwetid ning palju, palju muud tarbekordadel
wärtma pealt hapli peale ei olnud ajada, siis ei tundnud
ta jüda andeksandmist ja ju haledad pijarad langefiwad
nagu hülge jelga. Piiblitugusid wõisid küpjemäs eas küll
oma sõnadega ette kanda, aga et õperaamat rektori herra
kirjutatud oli ja ja tema wastu ometi jutustada ei osanud,
siis said muidugi halwa numbri, kui säärasele libedale teele
jattusid. Nüijama põhjalik ja piinlik-hoolas kaswataja oli herra
Oluf Svendsen, kes muu seas isamaalist ajalugu õpetas.
Kes herra Svendseni põrmusjemuljuwa põlgtuje alla ei
tahtnud langeda, kes tema silmas lootufeta lollisejeks ei soo-
winud kottu kahaneda, sel pidiwad Daani riigiisad Wanast
Gormist peale kuni Christian IX-ni tarwiliste jündimise-,
surenise-, kroonimise-, walitsemise-, sõjapidamise-, lahingulõ-
mise- ja paljude muude aastate ja kuupäewadega nagu üks-
kord-üks kerilaul olema; ei kinkinud herra Svendsen sulle
ainust Christiani üheksast Christianist, ei ainust Frederiki
seitsmest Frederikist, ei ainust Knuti kuuest Knutist, ei ai-
nust Erikut, Waldemari, Christophi kuuest Erikust, neljast
Waldemarist ja kolmest Christophist; ei kinkinud ta sulle

armudes Harald Blaatandi ega Svend Gabelbarti, ei Magnus Head ega Knut Püha, nagu ta julle kõik kroonimata kangelased, kes kuningatele Daani ajalugu aidanud teha — ja nende hulk ei olnud isamaa õnneks väike — kõiksuu tähtjate tähtaegade poolest finnimata jättis. Minult herra Abel Griffen, kes Jsted Gade rahvakooli kaswandikkudele Daani emakeele ja kirjanduse iludusi awas, tõstis päheõppimise kohta piirut kasinamaid nõudeid. Kuid nii palju tuulekindlat hoiruumi pidi õpilaste nupufestest temagi jaoks olema, et sinna grammatikareeglite kõrwal vähemalt nimekamate rahvusliste luuletajate patriotilised jalmikud, mida mitte just vähe ei olnud, täht-tähelt tallele mahitusiwad. Muidugi täitsiwad niihästi herrad Griffen ja Svendsen kui ka rektori herra Wadsby ainult riiklise kooliülemuse pedagogiklisi määrusi, aga kiiduwäärt oli see hoolsus ja agarus, millega nad neid täitsiwad.

Mis nüüd nende tänulikusse õpilasesse Jens Nielsenisse puutus, siis oli taewaija tema tähtsamad ajurakused paraku fogemata ära wahetanud: Jensile hakkas pähe, mis talle pähe ei tarwitjenuud hakata, ja talle ei hakanud mitte pähe, mis talle pähe pidi hakkama. Jens tundis suurt armastust iga õpeaine wastu, mis temale arusaadawal keelel midagi meelimõlgutawat ilmutas; jäherdune asi jäi talle nii kujukalt meelde, et see sõnasõnalisele peastoskamisele üsna lähedale küünis. Piiblituude poolest wõis herra Wadsby temaga siis üsna rahul olla. Iga lause polnud küll mitte herra Wadsby lause, aga ka mitte liig teisiti. Ja sellegi puuduse tajus silmatorkaw hingeline nurgisus, millega õpilane ülesannet käsitas, täieste ära. Tõdepoolest huwitasiwad ja ergutasiwad pühakirja imedeist luhtawad luulelood, need hommikumaalise fantaasia wärwikuwad, särardemjad õilmed, Jensikesti — ijeäraniis esimejel uudisufel — nii wõimsalt, et ta neid mitte ainult herra Wadsbyle koolis, waid ka emale kodus õõgurwal palgel ette kandis. Kooremehes eas mälestas ta ije weel selgeste, kui suurde ärewusesse teda muu seas Kristuse kannatamise ja ristilõõmise lugu oli õhutanud. Sügawaste rõhutult tuli ta koolist, jättis lõunasõõgi peaaegu puutumata, ja õhtul leidis ema ta äranutetud silmadega käsipõfekil laua taga istumast.

„Mis sul wiga on, laps?“

„Need kuradi juudid!“ vastas Jens nagu unest är-
gates. „Kas neid ei võiks praegu veel viimjeni üles
puua?“

„Miks ja juutisid tahaksid üles puua?“

„No kuule siis, mis nad hirmjad loomad Jeejutejega
on teinud!“

Ja väikene antijemilane jutustas emale, uueste sulama
haleduse sisse sattudes, mis viimaks kirglikeks nuuksumiseks
edenes, terve põrutava ismatragöödia ära. Lõpuks kahetjes
ta elavalt, et tema mitte kuningas ei ole: ta hävitas juu-
did maa pealt jäljetumalt ära!

Ka ajaloole, nii palju kui see sündmuse ja ülepea ju-
tustawat ja kujutawat käiku sijaaldas, astus Jens Nielsen,
ülematesse klassidesse jõudes, lahtise peaga ja ablaste ijuga
västtu. Nooruslike õhinaga heitis ta ajalooks kutsutava
kaugelaste-romantika woogudesse ning laskis nende kibrutava
ülistamisewahu enesest rõemjalt üle uhada. Üleüldise ajaloo
kõrwal isamaa kuulsuserikasti minewikku tundma õppides —
muidugi märkja täielikult — wõttis Jens õiglase tänu- ja
uhkujetundmusega teatavaks, kui palju werist waewa wäp-
rad Daani walitsejad alati olnud näinud, et oma truudele
alamatele wõimalikult juurt ja wägewat isamaad lähemast
ja kaugemast naabruselt kofku wõita, — kuidas nad oma
wahwate wägede ja wäepealikudega lausjateed taewast kulk-
nud püha danebrog'i *) all ikka jälle wälja läksiwad, et
Krootsi ja Norra ja Saksamaalt, waremne koguni Ing-
lismaalt ja kaugest Gesticst, oma armastatud riigile rahwa,
maapinna ja liitwara wara poolest liha nõutada, milleks
taewane ülemwalitseja neile ajuti ka rohkest õnne kinkis, nii
rohkest, et nad mitmed tugewad riigid — kord Inglismaa,
teine kord jälle Norra ja Krootsi — terwelt Daani isamaa
külge wõiswad liita. Muidugi kahjatjes Jens Nielsen sü-
damest, et kõik need ilusad maad aja jookkul jälle kaotji oli-
wad läinud, ja kui tubli Daani patriot wihkas ta wirgalt
ahneid ja wägivaldseid preislasi, kes tema kofkujalanud isa-
maa küllest kõige uuemal ajal weel faks endist Saksa maa-
fonda, waluga mälestatud Sleswigi ja Holsteini, äraandlise

*) Daani lipp.

Austria abiga ära olivad rebinud — kui endise võiduhüil-
guse viimase jäänuke.

Et Jens Nielsen õpeainet, mis teda waimliselt nii
elawalt kütkestas, herra Oluf Svendseniile koolitunnis tuuma
poolest rahuloldawalt ette wõis laduda, on niijama arusaad-
aw, kui et ta herra Abel Grikseni ees kirjandusliste üles-
annetega, mis teda sisuliselt kudagi kaasa kiskusiwad, mitte
jänni ei jäänud; kirjalikkude keele- ja stiiliharjutustega tõusis
ta aegamööda pealegi kõige paremate õpilaste kilda. Aga
selhawal Jens Nielsenil, kes usuga, ajalooaga ja kirjandusega
muidu nii kenaste läbi sai, oli peaaegu kuuine pea aja
Lutheruse katekismuse, piiblijalimide ja kirikulaulude wastu;
ta oli alati karwupidi koos Svendseni herra ajalooliste ar-
wudega, ja herra Grikseni poolt nii tähtsatets ja tarwilis-
teks peetud isamaalistest salmitudest jäi ta pähe, kõigist tuu-
pimistest hoolimata, ikka ainult paar esimest salmi hädawae-
walt rippuma. Tema wõimetus arwude kohta tuli lõpuks
ka weel rehkendamises kaunis tähtsal määral ilmsile.

Sel lool polnud ime, et Jens Nielsen koolis wäga
kehtpäraliselt edaji jõudis. Alalised konfliktid tooniandwate
õppeilematega kõige olluslijemate õpeasjade pärast tegiwad
talle raskeid tõkkeit; nad tõiwad talle alalisi kinniistumisi
ja igawaid koduseid karistusetöösid kaasa, mis tema peale
aegamööda nii halwawa mõju awaldasiwad, et ta õppimise-
hinna ka nende asjade kohta, mis talle muidu nii armjad
oliwad, kahanema löi. Et karistuste hulgas tol ajal, ise-
ärans kõige alamas klassis, weel ka fergemat kehaliist hirmu
ette tuli, millega wanemad ja nerwlijemad kooliõpetajad,
nagu herrad Biggo Badsby ja Abel Griksen, liig kokkuhoid-
likud ei olnud, siis kogus Jens Nielsen omale rahwakooliist ka
üksna rohkest mõrudaid mälestusi. Rentjakkal kombel ei jäänud
temale aga teiste kaswatajate jägedamad flobimised poolegi
nii walujalt meelde, kui noore ja kannatliku arwuteadlase,
herra Parmo Boye, üksainus nuhtluseakt, mis Jenfi teisel
kooliaastal tabas.

See kooliõpetaja meeldis wälimuse poolest Jens Nielse-
nile nii wäga, et ta teda poolneiuliste tundmustega ar-
mastama hakkas. Säärasena, nagu herra Boye oli, kuju-
tas Jens endale printsi wõi ka peaingel Gabrieli ette.
Herra Boye oli pika sihwaga kaswuga, uhke wedrutawa

tõnnatuga ja selge, kõlawa healega. Tal olivad nii ilusad walged käded, nii sügawsinised hellad silmad, nii õrnad roos-fakad paled ja nii toredad kollased wurrud maasikapunase juu ümber. Seni uhtus Svendseni herra igaweste järwate wiiksjaabaste ja Grikseni herra lumijelt läikiva manisfiktrae üle oli juur küllalt, aga palju, palju juurem oli ta uhtus herra Boye musta jaterkuue üle, mis jellele nagu selga walatud näis olewat. Herra Boye õpilane olla oli Jennile iseäranis suureks auks.

See prints wõi peaingel nüüd kaotas ühel heal päewal kannatusje, kui wäikene Nielsen jälle kord ühe dige lihtja rehkenduse-eksempliga toime ei saanud ja suurele koolitahw-kile, mille peal ta oma wõimist pidi näitama, nõuta, nagu wafikas uuele laudauksele, otja wahtis.

„Tule siia, ja parandamata laiskworst!“

„Heal, mis nõnda hüüdis, ei olnud enam ingliseal. Bealeitikuwatele aimdustele wastu wõideldes, lähenes punetaw laiskworst, kes eila kodus mitu tundi õnnetuma eksempii kallal peakest murdnud, kathedri ääres istuwale kutsujale. Tumma palumijega, nagu surmajuhu sattunud hirw, waatas ta tema sügawatesje sinisilmadesse. Aga juba nähwati ta sõrmeotjadest nagu tangidega kinni ja peaingli pilliroog jähwis korda kolm ta parema ning korda kolm ta pahema pihupeja peale joolase wuhinaga maha. Jens Nielsen oli nii ehmatanud, et ta mingit walu ei tundnud ja seepärast ka karjuma ei kukkunud. Pooltuikudes, murtult kobis ta oma istmele, ja alles seal pigistas pihudes õõgaw tuli ta silmast pisarad wälja. Käpa awades ja waadeldes leidis ta sinakate worbikeste küllest ka piija punast werd. Kruua tunnistas ta jeda werepiiska läbi weeloori, ja tema lõnga nähti lödijewat.

Seft filmapilgust saadit ei wõrrelnud ta herra Parmo Boyet mitte enam ingel Gabrieliga, ei ka printsidega. Herra Parmo Boye ei olnud tema meelest enam ilus.

Igakord, kui herra Boye klassi astus, käis Jens Nielsen kehast halb leitsjak läbi, ja kui herra Boye tema nime hüüdis, tukjatas ta kahwatades kofku.

Jens Nielsenile oli peksupilgust midagi meelde jäänud : herra Boye punane kael. See toore liha puna, mida Jens seni Sören Folmerseni kaela peal tähele oli pannud. Sören

Holmerfen oli noor lihunik Ballerupi majas. Herra Parmo Boye ja Sören Holmerfen lendasivad nüüd ikka jeltsis Jens Nielsenini peast läbi, kui ta kumbagi neist nägi. Sören Holmerfeni werine põll ei taistanud seda imelikku ühendamisit. —

Õppimises oli Holger Rasmussen sõbra Nielsenini pent-
jit wastand. Masinlik päheõppimine ei teinud temale mingit waewa; paarikordse läbilugemisega sai ta fonograafiks, mis herra Wadsbyle katekismuse-peatükka ja piiblisalmisid, herra Svendsenile ajalooarwusid ja wägimeeste nimesid, herra Griffenile isamaalisi luuletusi ja keeleseadusi murinal näkku pildus. Iga automat ei anna rohkem, kui ta jisse on wõtnud, ja automadi awab ainult teatava juurusega rahatükk. Holger oli aher igas õpeasjas, mis temalt mõtetlist isetegewust, waimlist lisaandmist ja kombineerimisit nõudis, ja küsimised, mida ta wastusega ühes pähe polnud õppinud, jättis ta ilujaste wastamata. Sellewastu oli ta kuningas arwude wallas, wäike genius matemaatilisit liiki ülesannetes, juudilik nupumees iseäranis peastrehkenduses. Millegi pärast ei kadestanud sõber Jens teda nii wäga, kui selle hiilgawa ande pärast, millest ta ise nii lage oli.

Holger Rasmussenini käsi oleks koolis tema fonograafiliste omaduste tõttu kahtlemata hästi käinud, paremine kui „puupea Nielsenini“ oma, kui ta oma asja halwa ülespidamisega poleks ära rikkunud. Ülem kõigeit tartuseit oli temale foerus. Kooli pühaduseit ja kaswatajate aukõrguseit ei teadnud jee metsik poolmurjan midagi. Baharett ise näis tema kautshukikehas siputawat, ta wälkuwateit silmadest wälja hiritawat, ja kogu koolikollegiumi bambused ei inutnud põrgulist sealt wälja rohitseda. Igas klassis heitis Rasmussen esimeiseit päewaist peale poogameeste pealikuks, ja naljalt ühtegi attentati õpeasutuse töisse ja kõlblise korra wastu ei pandud ilma tema juhtiva kaasabita toime.

Rõnda näituseit oli Wadsby herra kuulus „kirbutraa-
ppimine“ tema leidus. Herra Wadsbyit kuusas wahel mingi nerwiline wõi ka jookswataoline wigadus, mis teda äkitselt kuube ja westi sundis lahti tegema ning pahemat rinnakülge sõrmenukkidega ägedaste õeruma. Seejuures tuliwad ta pitad, kollased ülemised hambad nagu kahjurõemjal ititamisel nähtawale ja ta otsaesise üle langes üksik hall juuksejalk, mis õerumise wõbinial elawalt kaasa wärises. Nähtus oli

laste kohta naermisele kõdistaw, aga alles wäikeje mulatlase jeletus — rektori herra kraapivat kirpa — tegi sellele kõdile wastuiseisnise täieste wõimataks. Waewalt hakkas Wadsby herra westinööpifid lahti kiskuma, kui juba terve klass turtus, sest igast peast jähwis kirbukraapimise-kujund läbi. Kuid warsti ei wahitud kraapimise puhul enam herra Wadsbyt, waid Holger Rasmussen. Holger oli kraapimise ära õppinud ja toimetas seda herra Wadsbyga wõidu. Muidugi kaasõpilaste selgade warjus. Ta tegi seda väga loomustruult, just niisama:ajuguse tapahimulise naerunäoga, ja ka tudisew juuksetull ei puudunud ta näo peal. Ssegi Jens Nielsen, see pailaps, ei suutnud niijugusel korral wingerdama jundiwale naerule wastu wõidelda.

Herra Abel Griksen päris Holgerilt nime „Lõõts“. See kooliõpetaja oli nimelt väga lihaw ja kõhukas, mispäraft treppidest ülestulemine ta elawalt lõõtsutama pani. Seejuures jäiwad ta tugewad pumased mokad hingepuhanguite tõukel täiks ajaks naljakalt purisema. Ka jeda kooliõpetajat etendas wäike tõmmu näoga näitleja kaasõpilaste juureks lõbuks meisterlikult. Aga weel puudus tal herra Grikseni iseäraldustest midagi. Herra Griksen wõis oma peanaha liigutada. Kui ta mõttesse jäi, luges wõi midagi hoolega waatles, siis tõmmas ta peanaha kuni poole otsa eijeni maha; naeris wõi wihastas ta aga, siis nihkus ta imelik „skalp“ nii kaugele tahapooles, et juukste piiriwõõt tejet pealage tõusis. Selle jiiiomaduse kätteharrutamise kallal nägi Holger Rasmussen kaua waewa. Aga kui ta oma kunstiga wiimaks ette astus — ta andis wahetummis kathedri peal päris etenduse —, siis oli see ka täielik — ei, enam kui täielik. Sest mulatiseje mustwillane juuks ulatas peanaha weeretamisel peaaegu kuni ninani eest ja peaaegu kuni kuklaauguni tagant maha. Etendust täiendas ta mokapuristamisega ja järeloomatawa järju, kareda kõnelemisewiisiga, nii et herra Abel Grikseni karrikeeritud miniatuurfuju kõhtujid wahistawal jarnadusel kathedril seijis.

Aga Rasmussen emanda lootusrikas wõjute ei olnud mitte ainult näitleja, waid ka akrobat. Ta wõis õhus kuferpalli liüüa, jalad kaela taha waheliti paama, oma kehast tagurpidi rõnga teha ja nõnda üle õue loogelda. Kui herra Parmo Boye ford oma uhkel, elastilisel sammul klassist

wälja oli minemas, tõujis äkki juur uerujumiu. Ümber waadates nägi ta oma kannul käte peal jürgelt fõndiwat inimejefest.

See oli muidugi Holger Rasmussen. Nähtas was'e püüdis ta wõllaroog oma aunuwäärt kaswataja printslikku fõnnakut pilgata. Wiha pärast punane, kahmas herra Boye tema järele. Aga lähedal seisis aiapoolne aken lahti, tume kera lendas sealt wälja, ja herra Parmo Boye tõmbas käe tühjalt tagasi.

Wies peatükk.

Hans Kaspar Jebbesen.

Wida juuremaks laps kaswas, jeda ettewaatlikum ja peitlikum püüdis neiu Nielsen oma fõrwalise teenistusega olla, iseäranis sejt ajast peale, kui Jens koolis hakkas käima. Tema esimene samm selles sihis oli, et ta mõlemad woodid ruumiliselt ära lahutas. Wallerupi majas oli nende tagumine kambrike pisem; see jäi wõjeks üksnes Jensile. Oma jängi paigutas ema suuremasse tuppa, wana koitanud sohwa asemele, millele ta wälise ukse fõrwale nurka kitsiku koha leidis. Ühtlasi harjutas ta Jenši finnise wahetuße taga magama. Kuna ta temast itka hiljemine ülesse jäi oma koduseid talitusti toimetama wõi rahalist kasutõöd tegema, wõis ta wäljas käia ja waguja külalise kaasagi tuua, ilma et see magawale lapselle teatawaks sai. Jensine hakkaski ainult wagujaid ja kaineid wõeraid koju tooma, muidu tuli ta parem üksiinda tagasi ja keeras lambiwalgusel weel mõne tofina figarid, kui tal mitte forda ei läinud meesterahwast leida, kellel oma poolt forter oli pakkuda. Sel puhul püüdis ta hommikul wõimalikult enne Jenši ärkamist koju jõuda.

Siis korraga, umbes aasta peale poja koolipanemist, läks Jensine Nielsenil õnneks oma elu natuke terwendada ja fergendada.

Ühel pühapäewal — wißt küll esimest forda päiße päewa ajal — tuli Jenši emale üks meesterahwas külalisesks. Jensile oli ta täieste wõeras, aga ema wõttis teda wastu nagu head tuttawat ja — nõnda näitas wähemalt Jensile — nagu tuttawat, kellega ta alles eila wõi mõne tunni eest koos olmid.

„Bihmarvari torfa süia! — Böi juba jälle jajab! — Kui märjad ju waeje jalad on! — Dota, ma aitan.“ Ja ema aitas külalise palitut maha tõmmata; ta liikumised olid wad nobedad, nooruslijed. — „Süia istu, Hans Kaspar, — süia!“

Külaline ei olnud weel sõnagi lausunud, ta nohijes ainult waljuste, ja kuna ta aeglaselt sohwa peale maha wajas, mille wedrud ta all murijedes ägasiwad, ja oma lühelbajed jalad sirgu ajas, heitis ta pilgu laisalt, aga sõbralikult wäikeste Jensi poole, kes, teda tunnistades, wahetuise äwel seisis.

„See on herra Zebbesen — tule, tereta teda, Jens!“ kutsus ema, ja nagu kardaks ta, et poisj tõrgub, tõi ta tema kättpidi, nagu rõemjal naerul, herra Zebbeseni juurde.

See lastis Jensi kae oma niiskest peost läbi libijeda, hirmitas lahelt, tegi nohina wahete ettevalmistawa „mmhh“ ja ütles süis umbje, roostetanud healega:

„Kae, juur ja wijs jõmsikas! — Ja Jens nimi! — Müul on õepoeg, jelle nimi on ka Jens. — No, kudas ju käsi ka käib, Jens?“

Jens jostistas midagi wastuseks.

„Soo—mmhh! Ja koolis—kas oled koolis ka wirt?“

Müüd ei wastanud Jens midagi, aga herra Zebbesen leppis ka sellega ja küjis edasi, nagu oleks ta wastuse saanud:

„Soo—mmhh! Ja wiisakas — kas oled koolis ja ema wastu kodus ka ilusaste wiisakas?“

Kui Jens jälle waikis, käis herra Zebbeseni raste, tõmp käsi tal paar korda paitades üle pealae, mispeale külaline korraga ütles:

„Jens, hea poisj, tõmba mul jaapad jalast ära!“

Käff tuli nii ootamatalt, et poisjifene laienenud pilgul Zebbeseni pealt ema peale ja ema pealt jälle Zebbeseni peale waatas.

„No, etj ja kuule, Jens, tõmba Zebbeseni onu jaapad jalast ära!“

Jens punastas ära, ajus aga süiski wäljasirutatud jala külge. Kui ema nägi, et ta harjumata asjaga hästi toime ei saanud, tõukas ta tema naerdes förwale ja fistus ije Zebbeseni onu märjad jaapad jalast.

Ta seadis nad sooja pliidi najale kuitwama, tõi taga-

toajt oma wanad, laiafs tallatud wilttuhwolid külalijele jalga ja muretjes talle kapiſt pudeli Krootſi punſchi, kaks pudelit porteri ning karbifeſe ſigarid ſohwalauale. Herra Zebbeſen ägas lahkeſte ja lõbujalt. Müüd ajas ta ka kuue ſeljalt, ſeft tuba oli jõe. Särgekäiſtel, käed kõhu peal ristiſ, jalad waheliti löödud, juur muſtjas ſigar higist läikimas näos — nõnda ajus Hans Kaſpar Zebbeſen jeepeale laialt ja rahulikult ſohwanurgas. Kui ema ta kuue üles riputanud, wõt- tis ta tema kõrwal iſtet, ja nad ſügamneſiwad, wahete- wahel oma klaaſidest rüübates, aeglaje, aga maguſa jutu ſiſſe.

Zens ſilmitjes herra Zebbeſeni. Kõik jelle mehe külles oli jäme, tõmp ja tõnts. Jäme oli ta kere ja kael, tõmbid ta käed ja jalad, tõnts ta nina ja lõug: Ning heales õllis tal nagu raswa wõi pakſu õli. Mida ta karmade pooleſt ihu peal ka ndis — õredateſt juuſteſt kuni ſilmaripsmeteni ja käte peal kaſwawate uitudeni — ſee oli linawalge. Iſe- äranis ta rohetaſkollajad ſilmad jääräſe walge ümbrufe ſees hakkafiwad Zensile pillu.

See mees ajas emaga kuni widewikuni juttu, ſiis korraga ei andnud ta enam waſtuſt, waid — magas norinal. Ta magas ſelſamal olekul, nagu ta juttu ajanud — pea liikumata paigal, käed kõhu peal ristiſ, wäljaſirutatud jalad waheliti. Ema lõpetas jutu temaga, iſtus teijale ja laſkis teda magada, kuni ta paari tunni pärast pimedast nurgast jälle kõnelema hakkas.

„Ja, ja, inimeſel peab lahedufſt olema, lahedus on pool elu,“ ütles Hans Kaſpar Zebbeſen, nagu praegu lõpetatud juttu jatkates. Siis haigutas ta wägewaſte ning küſis kuue ja ſaabaſte järele.

Ema wõttis tule üleſſe.

Kui herra Zebbeſen ſaapad ije jalga, kuue aga ema abil jelda tõmmanud, haigutas ta weel kord ringutades, jõi klaaſi porteriſ, pani wärſke ſigari ſuitſema, andis emale ja Zensile kätt ning lahkus nohiſedes.

Kolmapäewa õhtul tuli ta jälle. Seeford wõttis ta ainult kuue ſeljalt. Ta ajas juttu, jõi, ſuitſetas, jõi magama, ärtas üles ja läks.

Lähemal pühapäewal tuli ta kolmat korda. Müüd waſtatas ta enefe jälle ſaabateſt kui ka kuueſt, ehk küll eſime-

jed märjad ei olnud. Ta ajas juttu, jõi, suitsetatas, jäi magama, ärkas üles ja läks.

Kui ema, kes teda wõbruse-usseni saatma läinud, tagasi tuli, seisis Jens parajaste sohwa ees, ringutas wägewaste ja haigutas pika lõbuja laulujoruga.

Ema hakkas lagimal naerma. „Jüstament nõnda! Aga sa pead ka juurde liijama: „Sa, ja, inimesel peab lähedust olema, lähedus on pool elu! — Wmh!“

Küüid naersiwad mõlemad, misjuures ema käed poja kaela ümber löi ja põse tema vastu jurus.

„Aga ta on hea mees, see onu Zebbesen,“ ütles Jens sine tõijemaks saades, „ta tuleb meile kosti peale.“

„Kudas kosti peale?“

„Noh, meie juurde elama.“

„Elama — jüia?“ Ja Jens waatas üle toa ringi.

„Ei, meie wõtame natuke juurema korteri — meie peal on Larfenite korter saada, — kõögiga.“

Jens jäi mõtlema. Ta seisis ema ees, kes sohwa serwale istunud, ja ema käed puhkasiwad ta õladel.

„Magab ta wõjeti ka meil?“

„No muidugi.“

„Kas sinu juures?“

„Ei, herra Zebbesenil on omal woodi.“

„Aga sinuga ühes toas?“

„Kas tahaksid siis, et ta sinuga ühes toas magaks?“

„Ei—ei!“ Jens tõstis tõrjudes kätt.

Ema naeratas. „Sa ei jalli wiist Hans Kasparit hästi?“

Jens pidas aru. „Ma ei tea,“ ütles ta tafaste ja maalisk näpuga ema põlwe peale midagi. Süis ärkas ta äkki ja küsis pooljahmatult: „Sa ta on igapäew meil — wõd ja päewad?“

„Noh, päewal on ta ju ametis.“

„Aga iga õhtu ajab ta sinuga juttu ja kõik pühapäewad?“

„Aga selle eest olen mina päewad otja kodus, Jens! Wabrikusse ma enam ei lähe. Sinu juures olen, Jens!“

„Wabrikusse ei lähe?“ Poisikese näol heitles kiire kumia. „Aga mis sa siis hakkad tegema?“

„Kodus teen tööd, aina kodus, ja Hans Kasparile pean ju jüüia keetma.“

Zens ei jõudnud sel õhtul uudise kohta kindlamale seijukohale. Nii erutas teda, jeda oli näha, aga ta ei ilmu-
tanud selgel sõnal oma poolts ega vastuolemiist ja jättis ka
pärimised warsti fakk. Kuid teisel õhtul oli ta ema plaani
wastane.

„Ma ei taha, et see Zebbesen meile elama tuleb!“
Ta jumend awaldas trotslikku leina.

„Aga miks siis?“

„Ma ei falli teda!“

„Kumal pois, ja saad ju palju paremine süüa!“

„Süüa? — Soo? — — Ma ei tahagi paremine
süüa!“

„Aga kui ma sulle igapäew rhabarberikörti, wõi kreegi-
leent rosinatega, wõi riisijahuputru magusa õllega — —
mis, Zens?“

Zensi juu läks weisjeks, ta kindlus löi kõikumata. Kuid
nagu wihastaks ta enese lihaliiku nõtruse üle, tikkusiwad tal
pisarad silma, ja lämbuwa healega, kätt näo ette hoides,
seletas ta: „Ma ei taha sinu körti — ma ei taha sinu
putru — ma ei taha sinu Hans Kaspar Zebbeseni.“

„Aga uut ülikonda, uut müüsi, uusi jaapaid tahaksid
küll?“

„Kas tema mulle siis ostab?“

„Ega tea, kui ja kuhu pois oled.“

„Bean teisel wist iga õhtu jaapaid jalast tõmmama!“
pomises Zens.

See waguvalt mõnaw toon sijaldas juba tema alla-
heitmise algust. Et rauda taguda, niikaua kui ta kuum on,
kaapas ema Zebbeseni omu wastase oma kaenlasse ja ütles
talle saladuslike tähtsusega pool sõfinal kõrwa sisse:

„Sa ära nii togu ole, laps! Ega tea, ehk saad Hans
Kaspari omale ijaks, kui Jumal aitab. Siis on jul isa
nagu teistelgi lastel.“

See oli nüüd jälle hoopis uus mõiste, mis nagu tund-
mata lind Zensi mõttewalda lendas. Zens ei mõistnud en-
dale isa nime all küll midagi kindlatujulist ette seada, aga
kas see siis Hans Kaspar Zebbesen wõis olla, kellele see
nimi sünnis oli! Selle sõlme kallal nabistades, ei lausu-
nud poisike enam musta ega walget.

„Sa ju isa tahaksid saada?“ urgitses neiu Nielsen edasi.

„Tahaksin küll.“

„No, siis ole mõistlik ja ära punni Hans Kasparile vastu! Ta on tubli mees, ja võtaksid ta wõtiste heameelega iaks — mõtle aga järele!“

„Aga kas sina ta meheks wõtaksid?“ purtjas poisil juust, ja laia ijuga jäi ta ema huultelt wastust ootama.

„Mina nüüd,“ ütles Jensine Nielsen, „mina lepiu kõige.“

Jens weeretas, pilk maha löödud, jala otjaga tühja niidirulli pörandal. Läks weel natuke aega, enne kui ta wanainimese toonil ja lühikesel ohkamisega tähendas:

„Noh, kui sa ise temaga lepid, eks mina pea siis ka leppima.“

Seega oli Hans Kaspar Zebbeseni asi otjustatud.

Ta käis neil paar korda nädalas juttu ajamas, joomas ja magamas, kuna ema, nagu Jens nende jutust mõistis, ka temal külaliseks käis; siis kolis Hans Kaspar Nielseni juurde sisse — päew pärast seda, kui wiimased ülesmise juurema korteri kätte saanud.

Zebbeseni onul oli tõeste oma woodi — tugew ja lai nagu laew. Ja muidki majariistu — laua, suure nahke tugitooli ja riidekapi — tõi ta kaasa. Asjade seas leidis ka üks riistapuu, mis Jensile ootamata tröösti pakkus: puust jaapajulane. Hans Kaspari kui õige Daani onu uhkus ja õrnus aga oliwad ta wiis pitawarrelist portsellanpiipu, mis musta poleeritud tahwli peal rippusiwad, walged kolud kõikjuga wärwiliste maalitustega kaunistatud. Ja ka pikakoivaline suitetamiselaud mitme sügawa tubatoosiga ei puudunud. Piibutahwli naelutas onu ise jadamaid seinapeale, juurema toa kõige „lahedamasse“ nurka, kuhu ta ka auwäärt nahktooli suitetamiselauaga paigutas. Nielseni toa peal, mis, kui ta üles tõusta, tema istmelihale ikka weerand tundi järgi laulda, ei lubanud Hans Kaspar enam istuda.

Esimene päew uut elu läks üsna lõbusaste mööda. Ema walmistas suurepäralise lõunajõögi mitmesuguste Daani maiustega, mille eest ta oma suurelt kostilapselt plotsatawa musu põse peale, wäikeselt aga säravad filmad tasuks sai.

Süis järgnes niisama maitsev ja rikkalik õhtusöök, mis Jensi meelest väikeste pettumuse ruttu ära kustutas, mis tal sellega oli, et ta Zebbeseni onu saapad jalast pidi tõmbama, hoolimata sellest, et nüüd puust saapatõmbaja majas ei puudunud. Nõnda olewat lahedam, kuulis ta Hans Kaspari tähendavat.

Pärast õhtusööki kordus tuntud „Zebbeseni-õhtu“, ainult selle wahega, et onu külma punschi asemel kuuma grog'i jõi, sigari asemel pikka piipu põletas ja mitte enam tagant järgi laulva sohwa peal ei istunud, waid oma mittemuusikalises wanataaditoolis. Muidu etendles kõik endiselt. Ta ajas emaga juttu, jõi, suitsetas ja jäi norimal magama. Kahe tunni pärast hakkas ta nurgast jälle rääkima, ja ta esimene sõna oli: „Ja, ja, inimesel peab lahedust olema, lahedus on pool elu!“ mispeale ta wägewa ringutamiseega üles tõusis, pika laulujoruga haigutas ja westi seljast ning püksid jalast ajas, et nohijedes jängu pugeda.

Ka uues korteris magas Jens üksipäine wäitjemas kambris, mis siin suuremaga kõrwuti oli. Uudislike ärewuse pärast, mida kolmanda kaaselaniku ligiolek ja harinemata ümbrus talle sünnitasiwad, ei uinunud ta täna õhtul niipea magama. Ta kuulis ema ja Hans Kaspari seina taga põimal kõnelewat ning esimest wahel edwistawalt naerwat; põntuwad sammud käiswad paar korda üle põranda. Süis rauges jutusumim sohinaks, sohin sai waitufeks, ja Jensi silmad wajasiwad kiini.

Korraga äratas teda suur mürin ja kärin. Uuega wõideldes ei saanud poisike esiotja aru, kust see tuli, aga kohutawalt, ihukarwu püstitajawalt kostis see läbi pimeduse ja õwaukse. Willegagi, mida ta kõrw enne kuulnud, ei mõistnud ta jeda korrapäraliselt hoogawat, nagu sügawusest ülespumbatawat mõirgamißt wõrrelda. Poolhalwatult, waljuste põhjuwal jüdamel, pealetikkuwad hirmukujutusjed filma ees, jäi Jens kuulatama. Negamööda, sel määral, kuda ta meeled unekõitest wabanesiswad, selgus talle, et mürin teisest kambrißt tuli ja et see muud ei wõinud olla kui Zebbeseni norstamine. Hirm astus ta hinges nüüd tagasi, ilma täieste kadumata, ja imelik õudne walu sigines asemele. Istukile tõustes kuulatas ta weel natuke aega; mürin jäi kõrisse wahel peatama, lõi raugema, paar lühikest lambu-

nud niukfatušt käijivad; siis aga peases uus jeda toledam hoog wallale ja jäle muusik kestis endijel määräl edasi.

Kaue mine ei kannatanud Jens pües puurivat walu wälja, ta hiiüdis walguste ema järele. Ja kui ema ei tulnud, hüppas ta woodist wälja ja kobas seinä kaudu ukse juurde. Aga üks oli lukus. Ta hakkas linti lögistama ja hiiüdis weel paar korda. Nüüd tuli ema, wöti käis ringi, üks läks lahti. S-nji kahmawatesje kätesses hakkas ema nõrgalt walendaw järk.

„Kas kardad wõi?“ küjis ema sojinal.

„Ja!“ wastas Jens wärisjedes.

„Mine ifka — ije juur poisj! — Ma unustasin julle ütlemata, et Hans Kaspar norstap, kui ta jelili magab, ja ta magab enamiste ifka jelili.“

„Siis ärata ta üles!“

„Kumal laps — jellepärast teist üles äratama! Mine aga jängi ja tõmma waipe üle pea!“

„Kas sina jüis magada jaad?“

„Eks ma ifka jaa — mis nüüd minuist! — Poe aga jängi, Jens, ja jää ilusti tuttu!“

Ta tõmmas ukse kinni, ei keeranud aga lukku, ja Jens ronis woodisje tagasi. —

Hans Kaspar norstas edasi.

Ta norstas esimesel ööl, norstas teisel ja kolmandal ööl, ta norstas igal ööl, kui ta jelili magas, ja ta magas enamiste ifka jelili.

Kuues peatükk.

Jens, mitu isa sul on?

Jensine Nielsen pidi igapäewase majatalituse kõrwal nobedaste kodust tubakatööd tegema, tahtis ta kulude ja tulude otjad ilusti kokku wedada. Oma töökoja seadis ta wäiksema kambri akna alla sisse, ja siia lipjas ta igaks pilguks, mis tal keetmisest ja küürimisest järele jäi. Ta hakkas Jensilegi sigaritremiist kätte harjutama, et temast aegamööda abi saada.

Hans Kaspar Jebbesen maksis küll kaunis head kostiraha, kuusteistkümmend haljast krooni nädalas, aga kui neiu

Nielsen oleks teadnud, misjuguone iju ja jänu sel kostilapsel on, ta oleks, esimest nädalarahha ette saades, summa suuruse üle pijut vähem rõemustanud. Selle määras Hans Kaspar nimelt ije.

Daanlane jõbb üleüldse palju, aga onu Zebbejen witzutas ijeäranis mehijelt. Daanlane jõbb üleüldse hästi, aga Hans Kaspar oli ijeäranis maias. Taewataat tegi inimeje nullast, aga daanlase tegi ta suhkruft. Ja Hans Kaspar Zebbejeni oli ta ijeäranis maguast suhkruft teinud, sõtkudes alkoholi käekasteks tarwitades. Kui magusjad peawad weel Daani Gewad olema! olen ma jagedaste mõelnud, jett need on suhkruft ja rööstast koorest tehtud.

Daanlane, kellel süüa on, jõbb vähemast wiis korda päewas, ja mida ta jõbb, sellest on neli wiitendikku suhkurdatud. Magusjad on ta leemed ja magusjad ta pudrud, magus ta lihu, magus ta kala, magus ta salat — kõik magus iiegi hapu kurgini ja hapendatud heeringani! Ja mida puhast iuhkur ei magusta, jeda magustawad magusjad marjad ja puuwiljad — ja leiad neid leeme ja pudru seest niihästi kui küpsijje ja kaste seest. Lijage nüüd tawalijele Daani magusijele weel üks kolmandik juurde, ja teie jaate Hans Kaspar Zebbejeni toidumaitse Ning lijage tawalijele Daani kõhutiiele ligi pool juurde, ja teie jaate Hans Kaspar Zebbejeni kõhutäie.

Wale, et maias mõrudat ei armašta. Daanlane matsutab juud, kui ta rosinasuppi jõbb, ja ta matsutab juud kui ta akwawiti,*) porteri ja Baieri õlut joob — õlut pealegi, mis baierialasel wee filmast wõtaks. Ka Hans Kaspar matsutas juud, aga alles kolmanda akwawiti ja teise pudeli Baieri õlle järgi, kuid tema ja teiste daanlaste auks olgu õeldud, et nad akwawiti peale, et selle kangust vähendada, üht pehmemat ja lahjemat õlut joowad, nimega dobbelöl, millele siis Baieri märjute wõi porter alles järgneb. Teine pruukost, lõunalaud ja õhtusööd ilma nende jookideta pole Daanis hästi mõeldaw; vähemast ei mälestanud Hans Kaspar nii puudulikult kaetud söögilauas istunud olewat.

Herra Zebbejen oli üks neist joojatest, kellele lõbu ei teinud üksinda juua; et teist joomaealist meesterahwast lauas

*) Tawaline lauawiin.

ei olnud, pidi perenaine tema osalijeks heitma. Nõnda napstasivad ja õlletasivad nad igapäev kahetse, mis kulu muudugi tõstis, mille juures aga midagi parata ei olnud, sest kes võis kostilise laualõbu rikkuda! Väikestele Zensile ei tahtnud see sugugi meeldida, sest ema sai akvavitist ifka nii võerad filmad; kuid onu tahtmise vastu ei suutnud ka tema midagi. Ünneks kahanesivad alkoholiga jõvmaajad argipäeval ainult kahe — lõuna- ja õhtusöögi — peale, sest teise pruukosti ja õhtuote võttis herra Zebbejen sadamasse — ta oli seal ühe väljameoäri aitade ülemaataja — kotikejega kaasa, kuna varahommikune kohvijook — kella 6 ajal — tema ainufene „kibedusea“ einewõte oli.

Kuid kulus, mis kulus, läbi jaadi ometi, ja Rielsenite elu oli, iseäranis kõhutäitlikest küljest, võimsalt paranenud. Terane Zens märkas meeleheaga, kuida ema õõnsad kahvatud paleed priskeenesivad ja värvi võitisivad, ning Zensine rõem pojakeste silmanähtava kosumise ja kasvamise üle polnud mitte vähem. Ühel pühapäeval, kui ema ehtelise-malt riides ja hoolsamalt kammitud oli, tunnistas Zens kaua tema bronksiläikega pead, ta mahedaid ja lahedaid näojooneid, millele piff, terav võitu nina ja merekarvalised laiad filmad midagi wabalt maalitud, nagu välja mõeldut andsivad, ja ta hüüdis, kui ta naerataw pilk ka ema pikast, puusakast kujust üle libijenud: „Wach, ja hakkad jälle mõrsjaks minemo!“ Seejuures tähendas Zensi näpp väikeste etasheeri ülemisel riiulil seiswa päewapildi poole, mis ema noore neiuna ühe walget werd soldati kõrwal kujutas, kes parema käega tema piha ümbert kinni hoidis. Ja selle komplimendi, mis ema näost punase laenekese üle ujutas, tegi Zens oma toitjale juba üheksandamal kuul peale jeda, kui Hans Kaspar neile kostilapjeks tulnud.

Zens kasvab tol ajal tõeste hoopjaste, ehk küll enam pikuti kui laiuti, ja jõulist kosumist oli ka selgeste märgata, sest ta jassas juba rahuldawate tagajärgedega katelda. Teadmataks jäi, kes selle haisupommi Isted Gad: rahwafooli miskas, aga ühel päeval — Zens oli parajaste keikmisesse klassi saanud — hakati temalt hirvitades pärima: „Zens, mitu isa sul on?“ Hakatust tegivad paar suuremat poissi, väikemad Zenseniid ja Larseniid järgneiwad, ja wiimases wahetunnis oli küsijate hulk juba kaunis suur.

Esiootja ei mõistnud Zens neile midagi vastata. Ema oli ikka ainult ühest ijasst rääkinud, ja seegi pidi furnud olema, aga võib olla, et nad just jäärase waesuse pärast teda nõrkasivad. Seepärast kostis ta wiimaks trotsilise hooplemisega: „Kul on kolm isa ja neljanda jaan veel — kas teist kellegil rohkem on?“

Wäikemad Larjenid olivad löödud, aga üks juur hatkas loikawalt naerma ja hüüdis:

„Kumal pois, meil kõigil on üks isa, aga sina ei jõua omasid lugedagi — küsi aga kodus ema käest!“

Küüd naersiwad kõik Zensi rikkuse üle, wälja arwatud Holger Rasmussen. See oli lugu wagujuste pealt kuulunud, aga kui ta jõbra allajäämist märkas, astus ta kätku tegewusesse. Lähemal pilgul kadusiwad kahel juuremal pilkajal jalad alt ja üks prõntjatas selili, teine kõhuli ringi keskele. Wäikemad jaiwad järgimööda seljataguseid tõukeid, nii et nad upasile maaslamejate otja pudenesiwad. See kõik sündis walgukirwusel, ja kui keerlew kera hooi peal jälle ükseteks Larjeniteks ja Zenseniteks oli harunenud, polnud enam Zens Nielsen ijad päwakorral, waid wihane kihutusjaht är neetud „mearkasji“ peale, nagu Holgeri sõimunimi koolis oli. Võib olla, et nad ta wiimaks kätte oleksiwad jaanud, sest palju koeri on jänese surm, aga helisew koolikell tuli mearkasjale appi.

Kuid sellega polnud lugu veel lõppenud. Kui kool wäljas oli, tikuti mõlematele sõpradele koduteel naha peale. Nagu farjate kutsikaid klähwis Zensi ümber: „Zens, mitu isa sul on? Zens, mitu isa sul on?“ ning Holgerile lendas peale „mearkasjide“, „hottentottide“ ja „gorillade“ rohkestega muud tõunimesid wastu pead, mis tema looduslike eduastme weelgi madalamale jurusiwad. Kuna Holger täieste rahuliseks jäi ja ainult oma wälkuwad mulatifikilmad waritjedes ringi lastis luujida, wärises Zens wiha pärast ja wiimaks purjatasiwad tal pisarad ripsmete wahelt.

„Kui nad pimedad on, siis pista punuma!“ sojistas Holger tema kõrwal ja jäi lorraga wäljakutsuwalt seisma.

Sedamaid olivad nad ümber piiratud. Waewalt sirgusiwad aga esimehed käed nende järele wälja, kui ringi sees tihhe tolmupilw tekkis ja nagu tuulispaaja keerutusel pealetükijatele wastu filmi paiskas. Kõik rapasiwad käed nägude

ette, ja üleüldine aietamine ja puristamine järgnes. Veel paar korda käisivad mearkasji pimedust puistatavad käded ta hooljaste täidetud kuuetaskutesse ja sealt välja, siis tundis Jens enese ringi seest välja kistawat, ja tolmupuistatava iisitaw heal ähksis: „Vane putked — mis ja veel ootab!“

Nad olefjivad ülewõimulise waenlase käest ka tõeste peasenud, kui Jens mitte nii emnatu poleks olnud. Ta hakkas Holgerile alles järgi jooksuma, kui paar pimedat juba jälle nägijateks oliwad saanud. Need saidwad ta warsti kätte, ja nüüd pidi ta wõitluse wastu wõtma. Seda tegi ta ka päris ootamata wahwuse ja ägedusega. Hambad ristis, waht suu ääres, kargas ta tuhmi karjatusega lähema wastase kõrjst kinni, mille külge ta üsna tähelepauemijewäärt jäljed jättis. Aga wastajeid oli kaks, ja teine tal pealegi selja taga. Salalöömisega üksi ei suutnud ta seda enesest eemal hoida. Warsti püherdas Jens nende wahel maas, ja nüüd joonistasiwad nad temale näo peale, mida tema teisele neist kõrj külge oli joonistanud. Küll tõttas Holger talle appi, aga ka wastastele tuli abi, sest weel mõned sõimajad oliwad filmad wahemaal tuhatolmuft puhtaks saanud. Nüüd algas perefal uulitsanurgal palaw pealshing, mis wiimaks möödaminejate wahel tuleku läbi lõpule jõudis.

Kriimustatud põskedega, Holgeril film sinine, Jensil nina werine, läfjivad mõlemad sõbrad sõjast koju.

Jens ei wastanud ema pärimiste peale tükil ajal sõnagi. Nägu tume, huuled kokku pigistatud, nina paatumud wereft muft, wahtis ta, selg pärija poole, aknast välja ja sõi wahetewahel mõne rinnast hooawawa lukjatuse ära. Näis, nagu ei kuulekski ta ema hädaldusi haleda waate üle, mida poja ihuline ja ihukatteline wälimus talle pakkusiwad. Korraga pööras Jens ümber ja küfis järjult:

„Ma tahan teada saada, mitu isa mul on!“

„Ema jäi wahtima: „Mitu isa — — mis jutt see on?“

„Üsna õige jutt! Minu käest küsitakse, mitu isa mul on, ja ma ei tea wastata.“

Jensine Nielsen tõstis käe nagu nõu otsides suu juurde. „Kas sina, juur pois, siis weel ei tea, et igal inimesel üks isa on!“

„Aga nad ütlewad, mul olla neid lugemata palju!“

„Kes ütlevad?“

„Teised foolis.“

„Ema silmad jäiwad nõelteks, ta heal noaks, kui ta hüüdis: „Misjuguised teised? Misjuguised lurjused need on?“

Jens luges mitu nime üles.

„Ja needjamad pehivadki sind?“

„Mind ja Holgeri.“

„Misparast Holgeri?“

„Koh, Holger oli minu poolt.“

„Holger ei narrinud sind mitte?“

„Sumal hoidku!“ tõrjus Jens käega. „Nad sõimavad teda ju mearkasjiks.“

„Meie uulitsja poistest oli siis Kai Möller nende hulgas?“

„Ja Ralf Adamsen.“

Neiu Nielsen hakkas paiga peal ringi tammuma, kuna ta rusikasje tõmmatud käed värisejivad.

„Kojah — kuda siis!“ wadistas ta endamiji. „Elab ju üks kõrwal, teine wastas, ja mõlemate emad kuuljad krapid! — Mis nemad minust tahawad? — Miks nad mind näriwad, miks nad mind tallawad? — Kas mina olen neisje piutunud — pidagu omal kas wõi seitsesada-seitsesümmendseitse korraga — —“

Nagu hämarikus äkitselt üles helkiv jäde lendas poisfise üheksa aastasest peast läbi. Ta keeras kanna pealt ringi ja ütles:

„Ema, nad peawad wiist sinu mehi minu isadeks!“

Jensine Nielsen ei märganud muud teha, kui sülitas kolm korda turtjuwa kasji kumbel. „Uulitsakoerad niisjugused! — Uulitsja —“ ta huuled ühinejivad imelikult kuhja ja terve juu hakkas musima. Mõlemad käed pani ta Jensile pähe.

Nga poisfise wabastas enese nende käte alt. Tema põuest kees korraga nagu hallikas üles.

„Ja minu isa — seleta mulle, ema, — seleta mulle ometi ford —“

„Sinu isa oli aus mees!“ karjatas Jensine. „Ütle neile, et sinu isa aus mees oli — ausam kui nende omad föik fokku!“

„Well,“ tähendas Jens ja lükkas energialise täetõsetega juukseid taqasi. „Aga kust see tuleb, et sind neiuks hiiütakse ja mitte emandaks? Minult Holgeri ema ja herra Ballerup ütlevad sulle emand Nielsen, teised mitte. Kas sina minu isa naine ei olnud, nagu proua Ballerup herra Ballerupi naine on?“

Jens mälestas tumedalt, et ta jeda küsimust emale mitte esimest korda ette ei pannud. Aga ta oli varemalt ilma rahuldava vastuseta jäänud ja sellega imelikul viisil leppinud. Kuid nüüd jäänuses ta — see tundmus pakitses tal rinnas — selguse järele. Ema valus nägu, talle silma kippuvad pisaradki ei suutnud jeda tunnet enam talitseda ega takistada. Mis oli see tume midagi, mis lahutades ema ja tema enese ning teiste inimeste vahel seisis ja ajuti otse waenu ja vihana nähtavale tuli?

Jensine Nielsen oli korraga pehmeteks läinud. Pead vajuda lastes ja lätt poja õlale pannes, tahtis ta koitma hakata, aga seal helises uksekell ja teatas Hans Kaspari lõunaletulekut.

„Meie kõneleme pärast, Jens,“ ütles ta kähku ja nähtava kergendusega, kuna ta elawalt liiklele jattus. „Beje filmad ära ja puhasta oma riideid, siis tule sööma! — Sinu kiskumijest räägin Hans Kasparile ise.“

Ta kadus, jalust peani wirt perenaine, türestete ettetuppa, wahuust enda järel kinni tõmmates.

Pärast sööki, kui Zebbesen jälle ametisje oli läinud, ei jätnud neiu Nielsen pojale antud sõna wälja lunastamata. Ta oli nüüd, kus ta Hans Kaspariga ohtraste sõdjalust wõtnud — ohtramine wapest muidu — tragil ja peaaegu rõemjal tujul. Pea püsti, isewärki ujum sisetus filmades, juu ümber iseteadlik-kannatajalit wõru, sammus ta esite weel talitades ühest kambriist teise, siis wõttis ta äkitselt etasheri pealt päewapildi, mis Jensile toona asja oli andnud, ema pruudipõlwe meelde tuletada, ja kutsus poja enda juurde, kuna ta oma tubakalaua äärde paljutõotawal näoja kehwolekul maha istus. Selles kõiges märkas Jens midagi, mis ema lihtjale loomusele muidu wõeras oli, niisama wõeras, nagu see edwistaw ja kudrutaw ehakus, mis tema peale tuli, kui ta meesterahwastega lobijes ja walatas.

„Sa tunned ju oma armast isa, Jens,“ algas ta hel-
tal ja pisut pühalikul toonil, „ja oled teda igapäew siin
pildi peal näinud, ja ma olen julle tema surmasti rääkinud.
Vaata teda nüüd weel terajelt“ — ta tõmmas poisi kaen-
laga oma põlwe vastu ja hoidis pildi talle nina alla —
„ning pea ifka ja alati meeles: sinu isa oli aus mees,
fellest sinul ühegi inimese ees häbeneda ei ole, kõige wähem
nende tattninade ees, kes sinu kallal täna haukusiwad. Sinu
isa teenis aujaste peremeeft, teenis aujaste kuningat ja
ifjamaad, oli oma wanematele hea poeg ja minule — minule
— —“ liigutus takistas Jensine kõnet — „minule oli ta
truu ja uftaw peigmees.

„Kui surm ta minu kõrwalt mitte ära poleks
wõtnud — ära poleks rööwinud,“ parandas ta ennast,
„fiis oleks sinul, mu poeg, nüüd kuldne isa ja minul
oleks mees, kes meid toidaks. — Waata teda, laps, ja
oled tema nägu, ainult nina on sul minult ja juuksed, sest Kas-
mus Jens Hanseni nina oli tugewam ja juuksed walfjamad, ja
näo peal oli tal natukene tedretähtesid, mida sul mitte
ei ole.“

Kõneleja waiibus wähejeks ajaks ije pildi waatlemi-
sesje, wajutas ta fiis huulte vastu ja ohkas wäljafoftwa
raskufega. See juures käis Jensile nii tuntaw õlle ja af-
warwiti segalehk ninasse, et ta näo kõrwale pööras. Muidu
jäi ta ootawalt ema põlwele ette paigale.

Käja brongjift toetife sees seiswa päewapildi ümber
risti pannes, jutustas neiu Rielsen oma õnnetumat mõrjsa-
lugu edaji. Ta tegi seda, ehk ta muidu küll kõnekate ei-
tede kild: ei jagunenud ning lugu ifeenesest lihtne ja lühike
oli, nii laialifelt ja põhjalikult, nagu kuulataks teda täis-
kaswanud inimene; ühe kõrwalife asja pealt fattus ta teife
peale, nii et wahel alles lapsje küsimifed ta tuuma juurde
tagafi juhatafiwad.

Kad oliwad üksteift noorelt leidnud ja oma ühendust
sedamaid kishufega kinnitanud, nagu see talupojalifes Daa-
nis, kus perekondlik meel nii wäljaarenenud on, ta alamat
liifi linnalifetele kombeks külge on jäänud. Seitfmeteift-
kümneaastafel toatüdrukul ja ühefateiftkümneaastafel käfitöö-
lifel algas piff pruudi- ja peiupõli, sest mõlemad oliwad

weriwaejed ning Rasmus Jens Hanjenil seisis wäteenistus ees. Jõukad peajesiwad sellest rahaga, sest nad wõisiwad endile mõne saja krooni eest ajemiku osta, vähemalt wiimase aastagi tarwis, milleks heal juhtumisel juba saja krooni eest mees leidus, aga ka see summa puudus pruutpaaril ja laenufatsjed läsiwad luhhta. Kui Rasmus Jens kafarmu kahe aasta pärast selja taha tohtis jätta — ta oli pealinnas teeninud, kus ka tema mõrsja järjest elas — ja jälle palgatöö järele ringi hakkas waatama, walitses parajaste suur tööstusetriiis, mis teda kuudekaupa sundis püha pidama wõi halwaste makstawat juhtumisetööd tegema. Ja kui ta wiimaks parematel tingimistel õpitud ameti peale jai — ta oli wiilraiuja — ning esimejed wiiskümmend krooni eelseiswa abielu tarwis hoiule oli andnud, astus uus waenlane talle tee peale ette, waenlane, keda ta endaga wiist juba kaua teadmatalt kaajas oli kandnud ja kes pruutpaari ihked ja lootused ühes peiuga mätta alla mattis. Rasmus Jens Hanjen läks tüükusehaigena linnahospidalsisse, kust must wanter ta poole aasta pärast jäädawasje puhkepaika wedas. Paar kuud waremalt oli ta pruut wäikesse Jenjiga maha saanud ja senijest kindlast leiwast ilma jäänud, et pärast peiu surma kui lapsiega tüdruk seda mustemale tulewikule wastu waadata.

„Meie kumbki ei juutnud surma karta,“ muksus jutustaja, kelle filmad kurb mälestus woolama oli pannud, „ja ka tohtrid ei lausunud sellest sõnagi, muidu oleksime endid haigemajas paari lasknud panna, ja mina, kui ka sina, Jens, oleksime nüüd isa liignime kandnud, ja mind oleks emandaks kutsutud nagu teisi ei emasid. Kui mina selle peale mõtlema hakkasin, siis oli juba hilja, sest sinu waene isa, keda wiimastel päewadel äge palawik raputas, ei tulnud enne surma enam meelemõistusele. — Rõnda karistas mind Jumal selle eest, et — noh, et sina mulle waremalt tulid kui õigus oli — enne kui ma sinu ijaga laulata tud olin.“

„Waremine tulid — ? Kas see siis minu süü ei olnud?“ küsis Jens.

„Ei, see oli minu ja sinu isa süü, mida Jumal meile andeks annab. — Aga —“ neiu Nielsen pööras oma üleni

märja näo töölauda poole — „Jellest ei saa sina veel mitte aru, pead enne vanemaks kasvama.“

„Miks ma aru ei saa, kui ja jeketaffid.“

„Anna mulle nüüd rahu, laps, ma tahan tööd teha! Sa sina võta raamat kätte ja hakka õppima.“

Jens nihkus temast küll eemale, pööras aga, pilk küsimist ja kahtlemist täis, warsti jälle pead ja jäi seisatama.

„Aga kui nemad nüüd kõiki neid minu ijadeks peavad, kes sinu juures — —“

Jälle kord nõelas naga uus Jensine Nielseni, ja aru-pidamatalt kärgatas ta wahese: „Siis ütle neile häbemata junnifutele: kui nende ijad ei elaks ja neid ei toidaks, siis käiks nende emade juures kümme forda rohkem — — Ei,“ wõttis ta järsku tagasi, „üttele neile, karju neile näosse: Teie waletate! Kõik, mis teile on räägitud, on wale —“

„Aga ei ole ju —“

„Ütle, nagu mina siud käsin! — Sa kui nad wait ei jää ja siusse ifka veel puutuvad, siis teadtu nad, et mina rektori juurde lähen ja nende peale kaeban!“

Jenji näo peal mängiswad imelikud warjud. Ta kõhles ja kõhnitjes ema pika laua otsas, ta liikuw juu ot-sis ja püüdis nagu midagi kättejaamata.

„Hans Kaspar —“ algas ta.

„Mis sul Hans Kaspariga tegemist on?“

„Nüüd magab Hans Kaspar sinu juures!“

„Kes sulle jeda ütles?“

„Ma ise tean — ma nägin kord —“

Ema kohendas emast nii, et tool nakjatas, siis waju-tas ta pea jügawaste töö peale ja ei kohtnud kofe.

„Sa mäletad ometi, Jens,“ sõneles ta wiimaks hoopis muudetud healega, madalalt, pehmelt, meelitawalt, „mis ma sulle ütlesin, kui onu Zebbesen meie juurde elama tuli? Ma ütlesin sulle salaja: kui meie tema wastu head oleme ja tal meie juures meeldib, siis wõib olla, et temast minule mees ja sinule isa saab —“

„Teine isa?“

„Böderasija muidugi. Inimeelapsel on küll üks isa, üks päris isa, aga kui lest ema teist korda mehele lähed,

siis on see mees tema lapse võerasija. — Riipea nüüd, kui Hans Kaspar minu laulatatud mees ja sinu võerasija oleks, ei tohiks enam keegi julle ega mulle halbu sõnu üelda ega meid pilgata.“

„Miks siis Hans Kaspar veel mitte —?“

„Seda ma ei tea. Ta on aeglane inimene.“ Ema palg pilvitas kergelt, ta suu ümber ja kulmude vahel tekisivad kriipsukesed. „Ta tahab vist veel waadata ja aru pidada ja meid tundma õppida. Meie aga peame tema vastu head olema, veel paremad kui siamaani, ja mina ei või keelata, kui ta vahel minu süngi tuleb.“

„Diguse pärast ei tohiks ta tulla?“

„Enne laulatust mitte.“

Poisikeste pilgud olivad nagu werd imewad insektid ema näo külles kinni, ta hiljufeste liikuvad ninasõrmed tuletasiwad nuuskiwat koerakest meelde.

„Kas minu päris isa ka sinu juures magamas käis?“

Jenfi ema oleks ei'ga kostnud, kui ta daanlane poleks olnud. Ta poleks emast libeda peale ülepea mitte avatleda lastnud, vähemalt aga oleks ta kõik, mis tema enese ja ta kalli furnu peale lapse silmas ilma sundiva vajaduseta warju võis heita, waga luiskega kinni katnud, kui ta mitte lapselik-diglane ja lapselik-ennatu Daani naisterahwas poleks olnud, külapiiimaga imetatud inimeselaps, kellele, hoolimata kõigest kõlblijest kõlwatusest, mis ta läbi elanud, teatav naivline tõearmastus ja tähtakas-julge otsekohesus põlise pärandusena weresse on jäänud. Rõnda wastas ta lihtsalt ja ettevaatamata:

„Jah, ta käis. See'p see meie patt oligi.“

„Ja sellepärast tulid mina julle waremine, kui õigus oli?“

„Sa poleks üleüldse pidanud tulema, sest et su toitja ära furi,“ ruttas Jenfine asja ära saama, ning otsustlise häädega: „Nüüd aga mõlemad ametisse!“ lõpetas ta jutu. —

See oli tund, millest peale wäikeste Jens Nielseni hingeline põdemine algas, põdemine, millest emal aimugi ei olnud, sest et tal teadmine puudus, kui juur ja kui õrn auja uhkusetunne waimliselt erkjal lapsel on. Jenfi kannata-

mine algas nii halvama võimuga, et sel pärastlõunal õpimiseft ja sel kõl magamifeft juttugi ei võinud olla. Ta puges wara jängi, feft et ta ema ja Tebbefeni lähedufes, nende naerwaid ja lobijewaid nägufid nähes, piina tundis, ja kui ta pimedasse tuppa, üle pea tõmmatud waiba alla, ifta weel nende healefid kuulis, hoidis ta käed kõrwade ette ja ägas nagu haige.

Mis ta fenini teadmud, oli jume koidif, mis ta nüüd teadis, oli hele päewawalguft. Ja jelle walguft fiffe wah- tides tundis ta kandwat pinda oma jalge alt kaduwat, iga pidet, iga tuge oma käte wahelt ära libijewat. Ema oli talle armas, ema oli talle kallif; midagi armsamat ja kal- limat, kui ema, ei tundnud ta ega mõiftnud feda enefelet ette kujutada. Nii armas ja nii kallif olemus pidi fiis ka teifte filmas heas hinnas feisma—fee oli Jenfi loomufundlik eeldus, tema enefefmõifstetaw oletus. Aga fee ema oli inimene, feda halvaks peeti, põlati, feft et ta elu elas, misjuguft teifed naifterahwad mitte ei elanud, elu, mis kee- latud ja huffamõifstetud oli, mida naerda ja pilgata tohtiti. Ja feda täie õigufega, feft ema tunniftas enefe täiel mää- ral jüüdlafef.

Midagi wabandawat, fergendawat ei jäänud tema jüüft enam järele. Jens teadis nüüd, et tema fäherduft elu mitte ainult feft faadif ei elanud, kui tal laps toita oli, waid ta oli feda ka ilma fundiwa põhjufteta elanud, fiis, kui tal laft weel teie toita ei olnud, fiis, kui ta täieft mureta põlwe maitfes. Ta oli feda elu elanud, teades, et fee kee- latud, põlatud, huffamõifstetud on — wabatahtlifelt, hooli- matali. See oli moment, mis Jenfi hingesje otjuft põletas: Ka fina ei faa teifiti, kui pead feda patuft olemuft huffa mõifstma ja põlgama! Midagi ei ole ta küll, mida ja fiita, austada, mille peale ja uhke olla wõifjid! Ja tema pärast feifad ja ka ije teifte põlgufe ja pilke all — jüütalt, aga paratamatali. Sa ei tohi filmi üles tõfta inimeft ees, ja pead oma emaft häbi tundma; ful pole midagi was- tata, kui nad find koolis nokiwad ja narriwad, — ja pead hambad kokku pitjitama ja ruftad taskufte pistma.

Selle otjuft, jelle mõödapeafemata äratundega aga jüütas Jens oma jüdamet tulufefe põlema, mis temale ära-

rääkimata walu sünnitas, sest see leef häwitäs tema senise ema-mõiste ära, terve püha illufioni, milles see mõiste sijnues. Kadunud oli kõik magusus, kallisuus, jalodusline aukfõrgus, mis emanimega ühendatud on, nagu hing ihuga. Ja see põletuswalu oli jeda suurem, et Zens welda ei mõinud: mul ei ole selle inimesega enam midagi tegemist, ma lõõn temast lahti. Rejet õgawat walu tundis ta ometi selgeste: nii lähedal, kui see inimene, ei jessa jul keegi teine ilmas; ja armastad teda kõigest hoolimata, ja armastad teda, kui ja teda ka põlgad!

Uga ka isa-mõiste kõrbes tal selle tule jees ära. See oli temas ijenesest nõrk olnud, põhjenes ainult umbkaudse, uduise ettekujundi peal, milleks ema kiidufõnad selle mehe kohta ja noore soldati lahke, mõnus nägu päewapildi peal talle aineid andnud, juurde lijatud weel midagi sellest ära-jeletamata joojusest, mis ema isik talle wastu hingas. Kuid nüüd teadis ta, et see ijanimeline mees ema juures jeda-sama oja oli etendanud, mida kõik need teised etendasiwad, teda ta õõseti eneste korteris näinud, oja, mida praegu Hans Rasper Jebbesen etendas, see ilge mees, kelle kohta Zens sellepärast, et Jebbesen tema kodakondne oli, mitte wähem instinktilist wasiikust ei tundnud, kui endiste wõhivõderaste õõrahurikkujate wastu. Ka tema tundmata isa oli tema ema juures keelatud kombel magamas käinud! Kõll mõistis poisjite peajüü selle eest emale, sest ta polnud kuulnud, et meesterahwastele jääraast tegu häbiks pandakse ja alles ema ennistene tähendus „m e i e patust“ andis talle märku, et see ka mehe peale jüüwarju heidab. Kuid mitte nii wäga see teadmine ei rüüwetanud isa-paleust ta hinges, kui palju enam saanudus, mida ta ijale nende teiste meestega andis, kelle wastifikud warjud ta mälus mõlkufiwad; sijnemisel sunnil seadis ta noore soldati nüüdse ja kõigi endiste Jebbesenidega kõrwuti, ja tema armas kui ka kahwatu tuju kõdunes lapse leinawa pilgu ees wiinaauru ning hirwitawa, jõllitawa, norskawa toorise sisse ära. Emaga kaotas Zens ka isa — ta ahastus oli täieline.

Kui õrn lapsehinges juurdum õiguse- ja puhtusetunne on, selgub sellest, et Zens juguelulise mõistatuse enese kohta weel hoopis tumeduses oli.

Üks toona uulitsal kuulnud tähendus möödaminewa raskejalgsje naise kohta oli küll kure-muinaslöö ta peast wälja puhunud — ta teadis, et laps ema ihust ilmale tuleb. Aga et mehe ja naise koosmagamine lapse sünnitamisega kuidagi ühenduses seisab, seda ei teadnud ta mitte, selle sünnimuse algatajaks arwas ta jumalikku loojat. Zens mõistis seda koosmagamist, mille ijejugune, ijeäraniis häbistawaks peetud laad talle jeega wõeras oli, ainult kui Jumala määratud puhta, wiisaka, korraliku elukombe wastu käiwat tegu hukka. Ja tema hukkamõistmine oli seda tüjedam, seda kategorialisem, et ema ja ema kaasüüdlased jäherduse kõigi teiste inimeste poolt siduwaks peetud jumaliku kombemääruse wastu nii julgelt, nii terge südamega, naerdes ja naljatades, patustasiwad. Kumises ju ema edew-halp sivistamine ja tema õõfiste külaliste lõbutsew jorutamine Zensil sellejama selgusega kõrwus, nagu ta mälestawa filmi ees nende koerustaw kraaplemine ja kaelustamine seijis. Ja kuna ta praegu, waiba all pimedas, oma juure waluga wõitles, hakasiwad nad temast ükskhaawal mööda rändama — kõik need pilbid ja pilbikesed ema pikast häbist, mis talle aastate jooksul kuidagi eraforralistena mäluises kogunenud — mõlemast joobnud poissist peale, kes fordamiisi terve õõ ema jängi teotanud, kuni wõera mehe ees keset tuba ihualasti halpiwa emani, kelle õhetaw nägu nii unustamata jultunud naeru muiganud.

Zensi hambad plagijesiwad, ta liikmed lõdijesiwad palawiku külma raputusel. Põidlad pistis ta kõrwadesse, et mitte kuulda, teijed sõrmed wajutas ta filmade peale, et mitte näha, aga ta kuulis ja nägi edasi, ja mida ägedamine ta oma meelte wastu wõitles, seda terawamaks, seda armutumaks nad läkijiwad. Minewikust tõukasiwad nad ta olewikusse. Laija Sebbeseni matjakas kogu poolamuli õgijasuuga kerkis ta nägemisepiiri. Miks ei norstkanud Hans Kaspar? Kui ta ei norstkanud, siis ta ei maganud, ja kui ta ei maganud, siis oli ta ehk ema woodis? Zens kuulatas. Ei midagi. Ei norstkamist, ei waljumat jutupominat ühest woodist teise, ei ühe sõna ega teise naeru. Magas Sebbesen ehk täna küljeli? Kuid ei — Zensi kilil kuulataw kõrw hakkas tajast nohinat ja jahinat, nagu seinat jeest imbawat sofinat kinni püüdma. See moondas talle ühe warase pühapäewa-hommiku meelde, mil ta, ukse wahelt waadates — üks oli arwatawaste

kogemata lufutamata jäänud—ema ja tema kostilise warjatud wahekorra kohta selgusele oli jõudnud. See on: filmaga nähtawale selgusele, kuna ta seda wahekorda juba ammuigi ainas, peaaegu teadis, sest kuda muidu wõis talle ema, kui Zebbesen esimesel ööl norstkas, velda: „Ma unustasin julle ütlemata, et Hans Kaspar norstab, kui ta selile magab?“ — Zensji halastamata kõrwad hingasiwad seda jahinat himukalt sisse, ja nagu narkotiseeriw miirk nirijses ta erkudest läbi — peast jalawarwasteni. Ta kuulas, kuni ta piina enam wälja ei suutnud kannatada, kuni äkiline, räpakas wihahoog ta sängist wälja wiskas. Wäljasirutatud rusikatega teed otsides, pändas ta wahetuise kallale, teadmata, mis otstarbeks. Üks oli lufus. — Koputada? Lahtitegemist nõuda? Neid lahku kihutada? — Zuba kähwasiwad ta rusikad ufje wastu põrutamijeks üles, aga äktselt torkas talle ta wõimetus kabe nii tugewa wastase kohta meelde, ja ühtlasi torkas talle meelde, mida ema sellest mehest endale ja oma lapsele lootis. Widi ju sellest mehest jee saama, kes neid mõlemaid häbi ja põlgtuse alt peastab, kes ema patuse minewiku oma nimega kinni katab ja Zensjine Rielsenile puhta tulewiku kingib. Tohtis ta seda heategijat, seda lunastajat pahandada, teda eneise waenlajeks teha? — Zensji rusikad wajujuwad maha, ta põlwed nõtkusiwad — oma meeleheitlijes ittiskuses ei mõistnud ta muud teha, kui palwetades finnise ufje ette põlwili lasta. Ta tõstis ristis käed ööjise pimeduse sisse üles ja jostistas ükshõnu: „Zeesuke aita! Zeesuke aita!“ Ja siis kerkis talle isjameie keele peale, palwe, mille päheõppemise kallal ta nii palju waewa näinud, ja ta kuumalt jostistaw juu jaatis ka jelle siju mustawa ja waiwiva kambriäe poole — algusest lõpuni ilma weata, ilma takistujeta, wiist küll esimest korda nii ladusaste.

Siiis ronis ta sängi tagasi, põsed märjad ja soojad walatud palwepisaratest.

Sel filmapilgul — oh imet! — hakkas Hans Kaspar norstama.

Wõimjalt — wägewalt — majesteetlikult.

See oli esimene öö, kus wäikene Zens Rielsen sellest hirmjast, ihu ja hinge nüsiwast jaagimijest jälki, öudset

piina ei tundnud. Ei, täna oli jee temale rahustaw ja tööstiiv muusik, mis talle kuulutas, et taewane isa tema palwe armulikulult kuulda wõtnud.

Seitsmes peatükk.

Truimesel peab lähedust olema!

Teades, et tal neile midagi wastata ei ole, wale wastu loomusjundlist waenu tundes ning oma lootust puhastawa ja lepitawa tulewiku peale pannes, laskis Jens Nielsen pilkajate torkimised ja õrretamised koolis oma kitsast, aga wisa selga mööda stoiklise rahuga maha weereda. Ta ei soowinud, et ema kooliülemuse juurde kaebama lähed — sest kuda tah- tis Jensine Nielsen seal põhjendada, et temale ja ta lapsele ülekohut tehtakse? — seepärast jättis Jens kodus ka kurtmata, et tagasiuamine edasi kestis ja äranairitud kont: „Jens, mitu isa sul on?“ nädalate ja kuude kaupa ikka edasi juust juhu käis. Minult wahel, kui haukujad talle käsitsi külge tik- kusiwad, kargas ta piimatud süda sappi täis, ja siis reagee- ris ta mõne meeleheitlise wastuhoobiga, mis wastastele nii ootamata tuliwad ja enamiste ka nii walusad oliwad, et nad ta mõneks ajaks rahule jätsiwad. Kord kattus ta ühel pilkajal hea tuti juukseid peast, nii et werine aje maha jäi, teisele andis ta põlwega wastu kõhtu, nii et waene peale- tikkuja poolhingetult maha siputama jäi, ja Kai Mõlleril, oma õelamal waenlasel, hammustas ta kõrwalesta küllest tüki ära. Jenši käsi oleks säärastel kordadel wahel halvaste käinud, kui mitte Holger Rasmussen, nagu kunagi, temale abiks poleks heitnud — jee haruldane pois, kelle sõprus seda ustawam oli, et jee ühijest jaatusjast tekkiva ühistunde peal põhjenes, sest oma tõmmu were pärast oli ka temal kooli- wendade lapseliku hirwitamise ja nõökamijehimu all kannata- tada. Kuid daanlaste kaastundlikule, heasüdamlikule, õiglasele iseloomule sünnits ülekohut, kui tähendamata jääks, et mõ- lemad sõbrad endi solidarlises kaitsmises poolegi ükfi ei seis- nud, nagu haukujate ja hammustajate arm ka ainult pisukest oja nende kaasõpiaste kogust efitas. Kuna Holgerile, kes

oma naljajantidega ja kehaliste osavustega imponeerida oskas, juba ammuigi teatav erakond oli siginenud, kes mearkasjitajatele sagedastegi kardetavaks sai, hakkas ka Jens Nielsen varsti teokaid ja toekaid poolehoidjaid mõitma, kooliwendasid, kellele lihtjalt liiaaks läks, et waguwat, kasinajõulijit poissti, kes kellegi peale ei tikkunud, waid kõigile isejuguse ara, aga truusjüdamlije lahsufega wastu astus, rumala sõnafõlksjuga kadaliputati. Mõlemate poolehoidjate hulgas ei puundunud ka mitte ärkamad waimud, kelle õiglusetundelisest lapsehingedest selge aratunne ülesse kees: Mida mõib Holger parata, et tema esiija must oli, mida Jens, et tema ema must on?

Nende kaitsjate mõjul leidsiwad tagasiusatud aegamööda kauniste rahu. Semestrist semestrini kahanes teotajate fildfond, nende pisted saiwad haruldasemaks ja tagasihoidlikumaks, ning paari aasta pärast oli neid, kes wahel Jenji ijade järele pärisiwad, ainult weel paar Danebrogi uulitsa riuukutte, kes Holgeri ning Jenji teiste sõprade käest saadud karistusi ära ei juutnud unustada. Wiimases kooliklassis, suuremate kaasõpilaste keskel, pidi Jens Nielsen juba ise tudagi asja andma, enne kui kellegi äritatud juust tema südamehaawa poole sihtiw sõna kukkus, kuna Holger Rasmussen, kes pilke all oma kerge, rõõmsa ijeloomu tõttu ülepea vähem kannatas, kawala taktifaga enda wiimastele ja wiijamatele hammustajatele juuformid pähe pani.

Ta hakkas oma tõmmu nahaga nende ees kiitlema ja uhtustama, seda kangelaselaadi mehijuse märgiks ja iluks tunnistades, ning see ei mõinud noorte romantifuste kohta, kelle pead maa- ja mererõõwlitest, indianlastest ja tsuulufahwritest kihiseiwad, ilma sügawa mõjuta jääda. Wäga mõimalik, et nad põlatud mearkasji peale ta musta esiija pärast nüüd kadedad oliwad.

Mõidetud rahu aga oli Jens Nielsenile paraku ainult wäline. Tema haige hing tõendas talle: Mida nad sulle enam suu sisse ei ütle, seda ütlewad nad tagajelja, ja mida nad ütlemata jätawad, seda mõtlewad nad vähemast. See aga tähendas tema kamatamise sijemist edasikestmist. Põdur umbusaldus täitis teda kõigi, ka osawõtmataalt eemalseisjate wastu. See sundis teda waritsema, salaja kuulutama ja kõiksugu haiglasti keerduurimisi ette wõtma, et teada saada,

mis temast ja ta õnnetusest arvati. Et see, mida tal forda läheks wälja nuhtida, talle ainult kaswatatud piina wõis tuua, ilma piina põhjusest midagi ära wõtmata, see teadmus ei hoidnud teda tagasi, sest enesepiinamine on hingelijelt põdejatele omane, jah jagedaSte nende tegude sihilik ostarb. Koolist kandis Jens oma muuskimise koju, laiendas jelle kõigi majas elawate ja hooWis liikuwate inimeste peale kuni üle uulitsa ulatawa naabruseni. Ta kõrw ja film heitsiwad alataja õnge wälja, et nende isikute juust ja näost nende tundmusi Jensine Nielseni ja tema poja kohta kiini püüda, ja jelle õnge eest ei peafenud naljalt ükski wiisjatus, ükski mokamuigutus, mis wähegi sünnapoole sihtis. Riisuguse kuulatamisega õppis Jens rohkem kuulma, kui kuulda oli, uisuguse wahhimisega rohkem nägema, kui näha oli; ta õppis kõrw ja filma kaudu õhus lendlewaid kuteji sisse hingama, mis ta aju mõistelijeks ja mõttelijeks lõngaks eietas — ta õppis imepeenelt kombineerima, imeterawalt järjeldama. Warsti teadis ta kõik. Ja nüüd tundis ta ema ja enda peal lajuwat ühiskondikku wannet peaaegu ihulijelt, intensiteediga, milleks ainult lapsehing wõimuline on.

Sest jaadik, kui ta wiimajel ajal suguelu kohta selgusele jõudnud — ka jelle selguse oli ta kiudude kaupa õhust omandanud, ilma kellegi poole otsekohese pärimisega pööramata — sest jaadik, kui ta teadis, misjuguine sügawam peidetud tähendus mehe ja naise koosmagamisel ja armukaelustustel on, wõitis ema süü ta filmas veel palju tumedama karwa, sai tema mõttes kõrwalmaigu, mille wõõrast läilust ta enesele põhjendada ei mõistnud. See läilus oli, sest et Jens ije jugulijele küprijele veel edenemata, ainult midagi aimatamat, midagi salajaSt tõuswat, aga jellepärast mitte nõrgem kui mõni põhjuslijelt mõistetaw tunne. Jenji põue täitis, kui ta ema endise ja praeguse õwelu peale mõtles, rudjuwa häbiga ühendatud mõistatusline hirm — hirm millegi reenuwa ja rüwetawa eest, millegi eest, mida film iganes näha ei tahaks. Ohtuti woodisje heites, püüdis ta jeda läilusetundmust, jeda pakitjewat häbihirnu, mis talle mõttega, et Hans Kaspar ka täna jälle ema süngi wõiks minna, peale tikkus, enesest ära tõrjuda, aga see ei läinud tal forda. Ta wõitles oma räpase waenlajega, kuni armuheitlik uni ta meeled ära uimastas. Ja kui päewal kellegi majalijele pill ta näo

peale heitis — nagu fifemine pump hoowas talle hirmsa eluka kohe kurku, weri tikkus talle pähe ja filmad löiwad firjaks. Ta häbenes emaga üle õue minna, temaga tutta-wates uulitjates kõndida; ta löi pilgu kortsus kulmul maha, kui ema teda aknast hüüdis wõi temale teiste nähes emalikult wastu naeratas. Sedajama piitsutawat häbi tundis ta ka ema ja Zebbeseni awaliku seltsimise üle: kui ta neid koos wälja nägi minewat, kui nad talle kahetseji wäljas wastu juhtusiwad tulema. Maa alla oleks ta wajunud säärasel puhul, mõte, paku jooksta, tikkus talle wägijse peale.

Suguline saladus oleks Zensile pärast seda, kui ema talle oma pruudidpõlwise patu üles nunnistanud, wist juba peatselt ilmsiks saanud, kui teda ta järelmõtlemises kogutud kuulduste üle üks tume punkt poleks ekfitanud. On meeste- ja naisterahwa wõsseje läbikäimise tagajärjeks lapsuke — miks pole minu emal rohkem lapsi kui üksnes mina? pidi ta eneselt küsima. See küsimus, mille peale ta wastust ei leidnud, pidas teda kauemat aega kahewahel, kuni üks tähendus Hans Raspari suust sõlme lahti peastis. See naljakooreline, aga tõetuumaline tähendus oli Zensile ka weel muul mõttel tähtjas. Ta ilmutas temale esiteks, et Zensine Nielsen ka Zebbeseni, oma kaasjüüdlase, filmas kõlbliselt madalas wäärtuses seisis, ning teijeks, et sel mehel nähtawaste mõtetki ei olnud, neid peastelootusi, mis ema ja poeg tema peale paniwad, täide wiia.

Kuis oliwad nad mõlemad, ema ja Zens, aastast aastani selle eesmärgi poole tüürinud! Kuis oli ema teda orjanud ja ümardanud, hellitanud ja meelitanud, tema häid ja halbu tujusid täita püüdnud! Ja kuis oli Zens kõige eest hoidnud, mis teda wõis pahandada, mis tema rahu ja lahedust nende juures elades oleks puudutanud! Kõige hoolsama majatalituse kõrwal, millest daanilik-piinlik puhtusjepidamine üffi juba tähtja osa wälja tegi, leidis neiu Nielsen ikka weel aega, ka rohkestest rahalist tööd teha, täis hirmu mõtte eest, Hans Raspari ette astuda ja temalt kõrgemat kostiraha nõnda. Ei, wanapois pidi ära nägema, kui wähejeks foormaks talle naine ja laps oleksiwad, kui odawaste ta elulaheduse, mida ta praegu maitfes, omale jäädawaks wõis teha. Ema raugemata rühkimine ajas Zensile sage-daste liigutuse peale; tumeštamata armastuses, milles ka

aupakkumine ei puudunud, julas ta süda temale säherdustel filmapilkudel vastu; südilt heitis ta temale figaritöös abiks ja aitas ka kostilist warmalt ümardada, nii suurt sijemist tõrget, kui ta selle inimese vastu, kes temale nuumlooma meelde tuletas, ka tundis. See aga, kes lumbagi kohta liigutust ei tundnud, vähemast mitte sel määral, et neid igatsetud eesmärgile aidata, oli Hans Kaspar Zebbesen.

Südamel poolest mitte paha, tigeidusest, kiust, wiha-
hoogudest üsna waba, ka mitte tänutundmata oma rawitse-
jate ja poputajate vastu, kandis see hea usuga ja suure jä-
nuga Daani onu ainult üht musta tunnet püues: loomu-
sundlist, äravõitmata waenu kõige vastu, mis teda ta
harjunud ja lahedaks leitud elamiselaadis, ta elurahus,
wähegi ähwardas heidutada, mis tema kätele, jalgadele, peale,
suule ülesannetega lähenes, mille täitmiseft nad seni wabad
olnud ja ka edaspidi ilma hädata wabad wõiswad olla.
Zebbesen ei luisanud ega liialdanud mitte, kui ta tõendas,
tema olemat ainult sellepärast wanakspoijiks jäänud, et ta
pruudi järele ümber waadata ei olla wiitsinud, ja Zensine
Nielsen ei olnud mitte ekstituses, kui ta arwas, et Hans Kas-
par temaga juba ammugi seaduslikult abielusje oleks heitnud,
kui jeks mitte käitusid perekonnakohusje poleks tarwis olnud.
See arwamine leidis Hans Kaspari juust wiimaks kinnitust.
Kui aasta aasta järgi mööda läks, ilma et Zebbesen laula-
tust jutusjege oleks wõtnud, ehk ta oma eeskujulijele pere-
naisjele küll kindlaid poolehoidmise-märkisid ilmutas, hakkas
neiu Nielsen talle parajatel pikkudel ääri-weeri mööda õrnalt
peale käima. See sündis, kui onu klaasikese juures lõbusal
tujul oli, nokkiwal naljatamisel, millele Zensine meelitawaid
lõuapaitusi ja kurgukõdistusi juurde ei unustanud lijamata.
Wiimaseid armastas onuke. Ta reageeris nende peale jüga-
tud sea kombel rõhitisedes, misüle ta siis kaua tajasje kõhu-
wabinaga naerda kiskus.

Kord, kui Zensine talle asja jälle jäärajel peidetud
kombel — nagu lapsele rohtu sisse antakse — meelde tule-
tas, läks Zebbesen üsna tõsiseks ja hüüdis wähe warjatud
hirmuga:

„Jumal hoidku — kus selle tüli ots! Esite mine üles
andma, siis otfi tunnistajaid, siis mine trobikonnaga weel
kord! — Mis jedawiiji wiga elada?“

„Eks ta ole nagu näotu teiste inimeste ees.“

„Seni polnud näotu, nüüd korraga näotu! — Wõi mis meil teiste inimestega tegemist! Ega teised inimesed meid toida!“

Nüüd tähendas ema midagi, mida Jens teise tuppa hästi ei kuulnud. Selle peale ütles Hans Kaspar naerdes:

„Tühja fah! — Ja oleks jul minust lapski, kelle õiguft waja firja panna — ei jeda fa. Sul on enne mind nii palju mehi olnud, et ja enam last ei saa — milleks siis see komet — —“

Wahents, mis praofile seisnud, lükati äkitseft kinni. Kuid Jens teadis küllalt. Nüüd ei puudunud tal ema elusse puutuwate asjade mõistmijeks enam üksti wõti. Ja ühtlasi löi talle hingesse: jellest mehest seal, kellel süda oli emale niijugust pistet anda, kui fa naerwa juuga — jellest mehest ei saa teile jeda, mida teie loodate!

Jens jurus kõrwa ufje wastu Klaasid kõlisesiwad kofku. Suudlemist oli kuulda. Ema jofistas kuumalt. Hans Kaspar naeris ja ütles: „No ja, no ja — eks me edaspidi näe! Ega jellega tuld ole! — Kalla fisje, mamma!“

Hommiikul oliwad emal nutumiisked silmad kahwatawud, kofkunud näos. Kaasrundmus uirijes Jenfi südame-joontest läbi.

„Ma kuulsin kõik — ta ei wõta sind,“ ütles ta temale murelikult.

Jensine äigas kähku filmi, tehes, nagu muuskats ta nina; siis tõmmas ta juu naeruse.

„Küll ta ikka wõtab, mingu aega mis läheb! Küll ma ta laiskusest wiimaks Jumala abiga wõitu saan!“

„Kas oled siis Jumalat palunud?“

„Muidugi, ja eks ma palu weel.“

Jens ei welnud midagi, aga mõtles: Wist ei wõta Jumal nii patuse inimeje palweid kuulda, sina ise peatsid paluma! Ja nüüd hakkas ta wõssjeti ägedaste taewaija helde südame pihta koputama. Kuna Hans Kaspar Zebbese teises toas aimamata rahus wägewaste norstas, nõudis Jens teda Jumalalt kirglike õhinaga emale meheks, endale iakš — inimest, keda ema ei armastanud, keda ta ise ei jallinud, inimest, kelle lähedusest nad mõlemad ennem täna kui homme kangel eemal oleksiwad olnud. Palwejõnad kippusiwad tal wahel kurku kinni jääma, kui jelle norstamise, jelle looma-

jõulise ja loomataolise eluavalduise seeft põlatud isik täiel fujul palwetaja waimlise waate ette kehaneš, see raswa ja juhtu, õli ja alkoholi, laiskufe ja tuimufe sees õlliw isik! Aga Jens läftastas kurgu lahti ja palwetas wägijfe edafi, higistades ja wõitlewaid piſaraid walades. Ta palwetas edafi, et armuline iſa kõrges selle ilge iſiku temale ja ta patuſele emale lumastajaks määraks, peaftjaks faristufe alt, mida teijed lapſed neile mõlematele peale pannud. Ja kui ta nägi, et tema koduſed palwed mõjuta jäiwad, haftas Jens pühapäiwiti firikus palwetama, kõige juuremates firikutes, kus orelitel wägew heal oli palwet kõrgele kandma, kus altaripiltidelt kõigeheldemad Õmmistegijad maha waataſiwad, palwet wana Jumala ees toetama.

Aga kuud kaduſiwad, aasta lõppes — taewas jäi kurdiks, Jebbeſen laiſaks.

Müüd kippus ka ema lootuſelõng nähtawaste katkema. Jens luges ta näoſt muret ja kurbtuſt ning kuulis teda töö kallal raſteſte ohkawat. Ellen Knudſjenile, kes neid manas jõpruſes wahel waatamas käis, oli tal aſju ſoſtstada, mis ta filmad niisſeks wõtſiwad. Sel lool pidas Jens tarwilikuks, emale nõu anda, et ta Hans Kaſpariſt lahti lööks.

„Meie ootamiſeſt ei tule midagi wälja,“ ſeletas ta, „ſeepäraſt ütſe temale üles ja elame jälle kahekeſi.“

„Ma peakſin jälle wabrikuſſe minema?“ hüüdis ema üisna ehmatuſega.

„Kas ſul ſiis koduſ kergem töö on?“

„Kergem mitte — ei, palju raſkem — aga ma olen koduſ — mõtle, laps — koduſ!“

„Siis teeme koduſ tööd — ma tahan ſind wõd ja päewad aidata —“

Neiu Nielsen wäriſtas pead. „Meie jääme hädaſſe, Jens! Mad maſiawad ju nii wähe, iſeäranis koduſſe tubaka-töö eeft! Ja ſul on weel enam kui aasta koolis käia.“

„Kaſtume ſiiski!“ palus poeg kuuma tungiga. „Ma tean, et meie läbi ſaame, — Jumal iſe aitab —“

Jensine jattus, nagu ſee wiimafel ajal haruldane ei olnud, otſe wäriſewasſe ärewuſeſſe. Tal polnud ka enam lapſega tegemiſt, waid kolmeteiſtkümneaastaſe nooremehega, ſelle pilgud talle jüdameni küünifiwad.

„Ei, see miiks meid õnnetusesse“, ägas ta, „suuremasse õnnetusesse, kui —“ ta hüppas istmelt ja püüdis jalutades rahu foguda. „Jens, mõtle ometi wähegi järele, mis ja soowid! Sa jõöd palju rohkem, kui ja nelja, wiie aasta eest sõid, — ja tarwitad palju rohkem riiet, — kool teeb juuremat kulu — oota ometi ijeeneje pärast, kuni ja kooli läbi jaad ja õpipoiisigi palka hakkad teenima!“

„Ema, ma ei wõi —!“

„Sa pead wõima!“ Meiu Rielsen'i kärgatus oli karm, ta head filmad kiirgasiwad. „Mis on siis jellest ühest aastast weel kõigi teiste aastate wastu! — Ma ei taha nälgale ust awada —“

„Meid pole ju Zebbeseni raha toitnud!“

„Aga toita aidanud! Mis meil nüüd on, jeda me teame, — mis meil siis oleks, jeda meie ei tea! Hans Kaspar on meile mõndagi kinkinud, mida meie lugemata jätame; küllap jee meile meelde tuleks, kui kinkijat enam ei oleks.“

„Ma tahan ennem nälgida, kui jedawiisi elada!“

„Aga mina ei taha sinu nälgimist näha!“

„Ema, ma palun sind — — palun sind — —“ Jenši juu wärikses, kurf kugistas piisaraid; ta tegi liigutuse, nagu tahaks ta palutawa ette põlwili lasta. Aga ta käest hakati räpakalt kinni, ja nagu tuline ora tungis talle kõrwa:

„Tahad ja mind õõseti jälle uulitsale ajada?“

Ei, jeda Jens ei tahtnud! Surnukahwatult pööras ta emast ära. Ainust wiikhatust ei tulnud tal enam juust Hans Kaspar Zebbesen wõis nende juures endises laheduses edasi elada. —

Aga mõne kuu pärast jündis, mida kumbki ette ei wõinud arvata: Hans Kaspar ütles neile korteri ja kosti ije üles.

Taewataat kinkis talle nimelt weelgi lahedama elu, kui tal jiiamaani olnud. Ta kutsus tema wana lesle, kes lasteta lesena ühes Züllandi linnakeses päiwi surma poole saatnud, enda juurde, ja see hea mees jättis oma kolmekordse maja Köbenhavni jugulasele pärida. Müüd wõis Zebbeseni onu, kellel ka endal wäike hoiukapital pangas oli, teenistuse warna riputada, et wagušas ja odawas Nykjöbingis mureta oma kättesaadud paleusele elada.

Lahkumisetunnil selgus, et Hans Kaspar oma seniste elu-
hõlbustajate vastu mitte tänamata ei olnud. Ta surus
emale jada, pojale kümme krooni piisku ja kuulutas neile
pühalikult, et kõik tema kaqatoodud vara, väljaarvatud
viis portjellani-piipu ja kaks uuemat ülikonda, neile jääda-
waks ja wastuwaidlemata omanduseks on määratud. Siis
andis ta mõlematele lahkeste naeratades kätt, suudles ema
fergeste põse peale, nagu tuleks ta kolme päewa pärast ta-
gasi, ja reisis oma wiie piibu ja kahe ülikonnaga ära.

K a h e l j a s p e a t ü k k .

Zebbeseni pärandus.

Nüüd müüjivad Nielsenid üleliigse majakraami ühes
Zebbeseni wanade riiete, jaabaste ja tuhwlitega ära ning
üürjivad endile Helgolandi uulitsale ühetoalise korteri, et
uut elu õige odawaste peale hakata. Kahte kambrit polnud
neil ju ka sellepärast vaja, et emal enam külalisi ei pida-
nud käima. Luues korteris olivad nad taewaisale märkja
ligemal, nii ligidal, et tema päike nüüd ka nende peale
wõis paista, sest kamber paiknes wiiekordse maja katuse all.
Suwel oleks wanataat neile küll vähem sooja, talwel
vähem külma wõinud anda, aga nad leppijiwad kristlikult
tema wastuokslise temperatúra-korraga, sest üür oli odaw.

Siin kõrges pesakeses, millesse sinised tuwid, hallid
warblased ja kirjud kassid waheldamisi sisse wahtijiwad,
nabiti nüüd palehigis sigaritööd teha. Suur töölaud atna
all wõttis ligi kolmandiku kambri wahesest awarusest ära
ning tubakatastide ja sigarikarpide wirnad seinte ääres kit-
sendajiwad weelgi ruumi. Oli ju nüüd töölisi kaks, sest
Zens ei andnud emale produktiwiteedi poolest enam liig
palju järele. Ta oli wiisal püüdmiisel rohke näpuwäleduse
omandanud ja püsidust witsutas wajadusewits wäjimatalt
taga. Muidugi nihkujiwad koolitööd sel lool tagumise
plaani peale ja herrad pedagogid hurjutajiwad teda „hai-
jema laiskuse“ pärast. Aga see ei läinud Zensile, keda kooli-
piina warstine lõpp trööstis, suurt südamesse. Sügisene
waheaeg, mida ta wirgalt järeloppimiseks tarwitas, ja na-

tute kogemata õnne otstatawate ekjami-ülesannetega tegiwad talle wõimalikult, rahwafooli lähema talwefemestri lõpul jelfa taha jätta.

Et raskema, aga palgaliselt kasulikuma töö tarwis wakenemaks ja tugewamaks jaada — Jens oli kannis pikaks sirgunud, kuid wiimasel aastal kõhnaks ja werewaeseks jäänud — pidi ta kodust tubakatööd ema soovil mõni aeg weel jätkama. Nende sissetulek oli küll wäike ja elu selle tõttu kiratser, aga wõi siis neljateistkümnneaastase poisi palk muugi teenistuse eest jeda märkja oleks wõinud parandada. Nõnda töötas Jens ena kõrwal edasi ning hingas päewad ja ööd jeda mürgist taimelõhna sisse, mis jõdgüüsu nii kasulikult kahandas, selle wastu aga jalalikult mõlemate terwisejuure kallal näris. Nende riided, nende juuksed, padjad, linad, waibad woodites, nende terve tuba — kõik oli tiine sellest wängjaswihast haisuist, mis wõerale jisseastujale aga alles piisut tuntawaks jai, kui nad pikemat aega wäljas wärskes õhus wiibinud. Õnneks ei jaanud juitsetamise-kusjatus Jenši üle wõitu. Paari katset koolipoisipõlwes oli ta nii raske oshendamijega pidanud maksma, et tal edasiharjutamiseks himu kadus. Nõnda oli tema nõrgapoolne organismus weelgi oshtrama kihwtituse eest hoitud.

Jens ei olnud emale mitte just lõbus tööseltiline. Peaaegu tummalt istus ta hommitust õhtuni tema kõrwal, ja kui ta tema küsimiste peale kostis, siis sündis see lihtdalt ja järjult, tihti otsekohe karmilt. Kui Jensine Nielsenil, sel mure-elu ja kõlblise korratusse läbi waimliselt äränürinud, pealiskaudjeks tüüdatud inimejel, wähegi terasem hingetundline pilk oleks olnud, siis poleks tema eest kolme päewagi warjule wõinud jääda, mil rasstel määral tema laps, kelle waremaid hingelisi pitjitusi ta ju sugu tundis, ifka edasi kannatas — ka nüüd, kus selle kannatamise tegeelikud põhjused minewikku oliwad nihkunud, kus ema jäng puhtaks oli jaanud ning naabrid wõeras majas nende häbist midagi ei teadnud. Aga Jensine olekusse jattunud inimestele seijab lähedal, oma nähtustele ja aimdustele, kui need halba jifaldawad, kõige lihtsamat ja süütamat seletust anda, neid mitte tõsisteks pidada: nõnda on lähedam. Oli neiu Nielsen poja walutufatused waremalt fergel kael

lapelikkude tujude suurde ladusse heitnud ja ennast nende warstise ununemisega trööstinud, siis kirjutas ta nüüd Jeni kareda, nirklike oleku enda wastu, vähemalt suuremalt osalt, tema finniise, jónakehwa, tuhmi iseloomu arwesse. Mis järgi jäi, selle kohta ütles ta enesele: aeg kõif haawad parandab. Oma südamewerguses läks ta weelgi kaugemale: ta pigistas filmad kinni selle uue põhjuse kohta, mis ta oma lapse sifemisele pödemisele õhutawaks lisaks andis. Waene Jensine pettis ennast nii kaua, kui ta ennast enam petta ei saanud.

Puhtam kõlbline õhuring, milles Jens Nielsen wüüd elas, ei terwendanud teda tõepoolest mitte sugugi — hoopis wastupidi: ta pödemine sügawnes iga päewaga, omandas puberteedi-ajaga ifka rõhuvama, walurikkama laadi. Jens kannatas piina ema läheduses wiibides, temaga päewast päewa ühises töölauas istudes, ta igatjes temast kaugel eemal olla. Jens kannatas piina, sest et ta seda ema wihkas ja põlgas. Seda finnitas ta enesele päewal, kui ta pilf tema nägu, ta paljast warju riawas, seda finnitas ta enesele õösel, kui ta patja närvides täis wihast ahastust tema minewiku peale mõtles.

Mis jellest, et nende uus kodakondne ümbrus seda minewikku ei tundnud — oli küllalt, et Jens seda ise tundis ja täiealise mõtteküpsusega arwustas, analüseeris. Häbi teiste inimeste ees ei olnud enam peawõim, mis tema sifemuft pures, waid selle juurde oli nüüd wägewaste kaswatatud suurusel teine pureja ilmunud: kohtumõistjale nii ligidal seiswa ifiku täieline huffamõistmine, — huffamõistmine, mis pehmendawaid põhjuseid ei leidnud, mis halastust ei suutnud appi wõtta. Jeni fanatiline kõlblusetunne ei nõudnud emalt õiguse pärast midagi vähemat, kui et see oma minewiku pärast õõd ja päewad ohiks ja ägaks, nutaks ja palwetaks — et ta kotiriides käiks ja tuhka oma pealaele riputaks. Minult niisugune kahetsemise-orjus tolmus ja põrmus, niisugune lepitamise-teenistus palwes ja pijarates wõis Jeni meelest nii waesele patusele, nagu tema sünnitaja oli, omane ja kohane olla, kui ta oma lapse, oma Gumala ja ausate inimeste poolt kaastundmust, üksnes kaastundmust, pidi leidma. Aga Jensine Nielsen elas, nagu teisedki inimesed elawad: ta sõi rahuga, töötas rahuga, magas rahuga. Ta lii-

kus wabalt ja julgelt teiste inimeste seas, ta ajas juttu, ta naeris, ta heitis nalja. Säärased nähtused olivad igakord noapisted Jensi südamesse, mürginoolid tema waewlewasse hingesse. Sest neist nähtustest seigus, et Jensine Rielsen häbi ei tundnud oma minewiku pärast, et tal enesele midagi ette heita ei olnud, et ta millegist kaugemal ei seisnud kui oma senise elu õiglastest hukkamõistmistest ja kahetsemisest. Minu ema on jultunud inimene, järjeldas Jens endale, ja see teadmus täis wihtawat põlastust määras talle ta waenliku oleku ema wastu, määras talle tooni, milles ta temale wastas, määras talle pilgu, millega ta tema otja waatas. määras iga kehaliigutuse, millega ta tema kõrwal tööd tegi. Jens ei kildnenud nende hulka, kelle tundmused waheljel puudusel juu laudu wälja woolawad, kelle liiaste täidetud põu enesele ajuti wägise õhtu muretseb — Jens sõi enda sisse, mida ta tundis, fogus ladusse, rudjusi põhja, ilmu et ta paisuw rind oleks rebenenud. See aitas ema kergesüdamlist märkamatuft muidugi alal hoida: neiu Rielsen ei näinud, mida ta nägi.

Jensi ebaloomulisi tundmusi ema wastu õhutas üks õnnetu asi wõimsalt taga, mis Hans Kaspar Zebbeseni pärandusena neile kõögikappi jäänud: wiinapudel. Mitte asjata polnud Jensine Rielsen rohkem kui wiis aastat jelle niiste mehe igapäewane joomaseltiline olnud — tema alkoholiga sõbrunenud sijekond ei wõerdunud wiinast. Oli waene nais-terahwas enne Zebbeseni — oma õõsistel käikudel, mis teda löbukõrtsidesse wiiswad — ainult juhtumisi ja summitult wägijooksiid tarwitamud, ilma nende järele himu omandamata, siis leidis ta enese nüüd, kus ta Zebbeseni witaft koolist läbi käinud, alkoholi kammitšas olemat — mitte just joodikuna, kes täie pea järele ihaldab, waid joojana, kellel midagi puudub, kui ta ajuti harjunud nerwi-erutust ei saa, kellel ilma selleta õiget sõõgijuu ega töölõbu ei ole. Et wiin Daanis haruldane odaw on, siis sai neiu Rielsen kulutõktest kergeste üle, seda kergemini, et ta wana tuttawa ebausju, kui kojutaks alkohol töönimise ihujõudu, omaks oli teinud, ebausju, millega ta oma nõrkuse ta poja ees, kelle instinktlist joomisewastastust ta tundis, praktiliseks wajaduseks tembeldas. Peale seda, kui Jens koolipoisist töõmeheks saanud, tegi ema tord katset, teda enda usu poole pöõrata, et jöõgilauas

mitte üksi klaasimujutaja olla — oluford, mis joojatele enamiste ikka piinlik on. Aga ta jai pojalt hammus-
tapa wastufe: „Ma ei ole mitte joodik!“ — wastufe,
mis talle asja andis, niihästi oma pudelit kui ka selle seeft
joomist warjama hakata. Laualt kadus esimene filmahakka-
mataft ära, et ainult pühapäiwiti wõi laupäewawõhtuti ha-
ruldase külalise õigufega jälle nähtawale tulla.

Muidugi oli Nielsen neu lootus, et kui joomist ei
nähta, siis ka joomise märgid nägemataks jääwad — jee
joojate harilik lootus — petlik nagu kunagi. Tema lapse
piinanäljase pilgu eest ei jäänud midagi peitu — ei ainus
punatäpp tema põskedel, ei tema silmaläike kõige kergem
muude, ja mida Zens ei näinud, jeda kuulatas ta uuriv
fõrw jooja häälest ja kõnewiisist wälja, ilma et ta nina
hoolega warjatud lehta oleks tarwitfenud nuusutada. Mi-
dagi ei seisnud nüüd loomulikult lähemal, kui et kaine poeg
emale tema ebawooruse pärast etteheiteid teeb, temalt joo-
mise mahajätmist nõuab. Aga midagi sellesarnast ei jündi-
nud. Roorele Nielsenile oli tarwidufeks, ema langenud ole-
kuft ikka jälle märku saada; jee tegi tema enesepiinawale
jüdamele löbu, nagu armufadedale armastatawa truidufe-
jüüde ilmsiletoomine teatawat halastamata löbu teeb. Kui
Zens joomist põlgas, siis põlgas ta jeda kõige pealt selle-
pärast, et ta ema põlgas: ta ei raatsinud wiimasele jeda
tafuteadwust anda, et ta temaga ühel järjel seisab, ta ei
tahtnud kõlblift wastolu eneste wahelt kaodata; tema orga-
nismufe tüje loomulik wastufeis alkoholile järgnes alles
teises reas. Endamisi, jalaja, nagu ema wiina, neelas Zens
teadwust ema alatufeft kui joo wastawat märki jisse, ilma
milleta ta rahuldust ei leidnud. Tema wihtamise- ja põl-
gamisefing, nähjane, nagu jee oli, nõudis toitu, ja talle ei
tulnud meeldegi, sõimet tema eest kinni aidata panna. Mida
jagedamaks aegamööda need korrad jaiwad, kus ta ema,
sõna kaugemas mõttes, wiinastanud nägi olewat, jeda „õn-
nelikum“ oli ta oma määratumas õnnetuses. Mis tal põ-
latule ütelda oli, et temale oma tundmustest märku anda,
jeda ütles ta ainult näoga, ainult pilguga. Kui Zensine
Nielsen jeda keelt paremine lugeda oleks mõistnud, kui need
hingelised tapariistad, mis poja waate, juurwingutuste ja
kulmufortfutuste seeft teda puutusiwad, talle jüdameni oleks

siwad tunginud, ta emaarmastus oleks ehmatujes ära tar-
dunud. —

Zens Nielsenil oli koht, kuhu ta oma ahastujega igal
seitsmendal päeval põgenes, kus ta oma haigele hingele ja-
hutust ja lahutust leidis. See oli kirik. Sügaw religioosi-
teet heitis tema peale jugulise küpsemisega, see müstiline,
ilmavalus ja eluõderäs, kuni joomatsemiseni ulatav usu-
wagadus, mille nõidlike wõimude alla tütarlapsed tähenda-
tud wanadusejärgul jägedamine jattuvad kui poisilapsed.
Zumalakoda iseenesest juba oma pühalikkuse ja pidulikkusega,
oma palja ruumilise wägewusega wõttis nooremehe nii wõim-
salk wangi, et ta uksest sisse astudes nagu ühest ilmaist
teise astus, nagu õõst päewasse, nagu õnnetusest õnnesse
jattus. Tema põlwili fofistatud isameiest wärikses aukartus
läbi, mida kõik tema meelelised jõud ja tema ergud pühit-
sedes kaasa tundsiwad. Ja kui siis oreli ja laulu ühine
helidemaru templi määratunnast põuest läbi woogas, sala-
dusliiel kullakumal, mida kroonliührite ja altariküimalde
loitlewad leegid wälja laotajiwad, siis maitjes Zens pakit-
sewal põnewujel kõigewägewama lähenemist, hingas seda
õhu särawast ja helisewast laenetusest sulatawal õndsusel
sisse. Waikselt, wabijedes istus ta oma paigal, naeratawa
hingega magusaste oodates — t e d a endale oodates. Ja
ta tuli. Tema jumalikku kätt tundis Zens oma pea peal
puhkawat, tema isalikku õnnistust oma joontesse woolawat,
tema heldust ja halastust kosutawa rohuna oma haawade
peale tilkawat. Mõeduta waimustuse-küllus kogus aega-
mööda noore uskliku rinda, et kiitusehünnusega „Püha, püha,
püha on meie Zumal“ tema juu kaudu õiskawal joomastusel
kuuldawale murduda, tema särawatest filmadest leegitsedes
nähtawale lüüa. Jutluse ja pärawaste laulmise ajal oli
Zens Nielsen wäsinud, nõrk ja lõtw. Aga see oli hell, peh-
me, magus wäsinus, see oli õõtumine unelewal olekul soo-
jade woode kaisus, õnnis puhkamine. Ja nüüd roomas
tema rammeistanud tundewallast sala ihaldus läbi: surra,
nõnda surra, igawese rahu rüppe waibuda, ilma weel kord
filmi awamata. Uimaselt, nõtkuwate põlweodega, surmatah-
watus näos, lahkus Zens enamiste kirikust.

Ka leerinädalad, mis ta seljamal aastal läbi tegi, pak-
kusiwad talle hingelift kosutust, kui ka mitte sel wangitsewal

määral, nagu pühapäevased jumalateenistused kirikus. Ni-
nult esimene piduline laulkaik oma luulelik-pühaduslike mis-
teriumi-laadiga vapustas teda veel sügava mõjuga.

Aga neile ujulistele lõbutsemistele kirjutas järgnes seda
rastem rüütus kodus. Niipea kui Nielseni jälle hall, troos-
tita igapäevsus ümbritses, niipea kui ta kitsas, umbjes pöö-
ningu-urkas jälle töölauda taga istus, tuttavat tubatalõhna
sisse hingas, ema kehalist lähedust tundis, niipea kustus ta
südames sonitud valgus, luuletatud õnn sõdunes tolmuks,
ja asemele ajus hambaid lõgistades wana waenlane. See
reaktsion ilmus ajuti nii tugevana, et Jensile enesetapmise-
mõtted pähe figinesiwad, et ta neid kaswawa tõsidusega en-
dale ligistama, nendega sõbrustama hakkas. Korruga ot-
jas, — korruga rahu, — kõik, kõik ärawõidetud: misjugu-
ne õnnestaw mõte, misjugu-
ne kallis kättesaadaw eesmärk! Ja
ta joontest ujus magus, halwaw fiimalus läbi, kõik ta er-
gustik koondus awatelewa ihke sisse, mis temast enam lah-
tuda ei tahtnud

Üks juhtumina küpjetas wõrjuwa aate tema põues otju-
seks. Ema tuli ühel laupäewasel õhtupoolikul töö ärawii-
miselt filmapaistwate joonimemärkidega tagasi. Ta aste oli
ebakindel, käed tegiwad asjata liigutusi, filmadest wahtis
hall klaasitus ja juu ümber rippus lõtv, mõtteta muige. Ta
hakkas widagi kõnelema, millest aru polnud jaada, ja tõu-
fas kõõki astudes õlaga piida vastu. Üheainuma pika waa-
tega oli Jens need nähtused vastu wõtnud, ulatas jõna-
laujumata mütsi warnast ja põgenes.

Mingi selgem, kujutam mõte ei liikunud teel tema peas.
Ta järgnes ainult pimesi, wõimuta ja tahtmiseta, ühele nä-
gemata wedurile. Kuhu poole ta pööras, kui kaua ta kõn-
dis, mida ta sõndides nägi, jellest tõusis ta teadwusesse üks-
nes udusarnane ainduse-wine. Ta leidis enese korruga
mere ääres istumast, kui keegi tal mütsi karmustawa kah-
mamijega peast kiskus ja teda seega äratas. Üles waada-
tes nägi ta kaht musta filmatera sinakate walgete seest ja
kaht helewalgelt hambarida enda peale maha hiilgawat.

„Jens, pentsi pois, kas muned siin wõi? Wahin siin
juba weerand tundi — mitte oimu ei liiguta!“

„Solger!“

„Pae, wõi ära tunned!“ pillas naerja, kelle pruun nägu

ehawalgel wafkelt punas. „Minust mööda wehkides astu-
sid mulle küll konnafilmade peale, kuid tegid, nagu poleks
ja mearkasfi eluilmas näinud. — Aga — pagana pihta,
pois, mis sul siis on?“

Kuukfudes, kõigeft kehajt wabişedes rippus Jens Nielsen
tema kaelas. Holger ajus ta pea ümbert finni, wajus te-
maga walge liiwa peale maha, ja ta tõşijeks jaanud palg
awaldas murelikku kitsikust. Üşna nõuta lõi ta filmad
ringi.

Jens aga hakkas kõnelema. Ilma mingi fişjejuhatujeta,
ilma tema küşimifi ootamata. Wõimjal jeeftpoolfel hoowa-
milfel, peatamata eruptşionina, kirglike kuumufega, woolas tal
rinnajt, mida ta aastate kauwa finna käärima kogunud ning
şõbra ja kõigi inimeste eeft warjul hoidnud — häwitaw mü-
hang põlewat hingehäda. Ja kui ta kõnelema oli, wajus
ta selle nõtruşe ja lõtwuşe fişje, nagu kirikus pärast pahwe-
joowastuift, ja Holger tundis tema juukşeid higift nişkaks
minewat.

Şõber Kasmuşjen ei märganud efiotja şõnagi laujuda.
Ta wahtis kaledalt õõtuwa ŷugijefe mere poole, mille lae-
netel kirglijelt karjatamad kajatad lendlefiwad, ja ŷilitas
waikşeks rangemud pihtija märga pead. Nähtawaste ei juut-
nud ta ennajt küllalt ŷugawaste tema oluforra fişje mõelda,
et tema õnnetuşe ŷuuruşeft õieti aru jaada — ŷeks lahknes
tema elaw, kergeste wibutaw, naljajooniline temperament
şõbra omajt liig wäga ära. Seepärajt wäristas ta mitu
forda pead, enne kui ta wiimaks pool kobades şõna wõttis:

„Ma uşun, ja oled oma tubaka jees haigeks jäänud.
Kui ŷu jutt wähe ŷegajem oleks, ma arwafin, et ŷu arufene
rifkes on, aga nüüd — Jumala eeft, ja pöed tubafawingu! —
Kas tead, mis sul tarwis on? Wärsket õhku, liikumift!
Kui ja hommituift õhtuni mööda uulitşaid tröögata ŷaakşid,
nagu mina—“

„Nagu ŷina? Kas ja fiis enam habemeajaja juures
ei ole?“

„Jumal hoidku! Ma wişkafin wanamehele wahukaufi
wastu pead ja tegin pikad jäljed. Mõni elu wõih! Öeru
wahu ja korista teište inimeste karwu! Hullem kui wangis.“

„Ja nüüd?“

„No eks wahi!“

Holger käänas enese põlwe peal otjekohe sõbra wastu ja ajas rinna wälja, nina püsti. Nüüd alles nägi Jens tema mundrit: hallitriibulist Rootsi riidest kuube musta wöörhimagaga ja sinist mütsi laia hõbedase äärega, mille esijst ärinimi „Daani piimaühjus“ ehtis.

„Bümapoijs!“

„Digus! Juba kuuet nädalat. Mitte minu süü ei ole, et sa jeda alles täna näed: sa elad ju nagu hiir augus. — Aga kas tead, niisugune amet kuluks ka sinule ohu pärast ära. Ei sa narr siis enam merde hüppamise peale mõtleks. Mis sa nädalast teenid?“

„Krooni wiis, kuus.“

„Meil jaaksid jootrahadega kokku vähemast seitse. Sa poisja on meil praegu just waja. Kui tahad — tule esmaspäew kontorisse, ma usun, nad wõtawad ju kohe wastu.“

Jens pidas aru. Mõte meelbis talle.

„Lusjad kõõgitüdrukud on sul peale kauba krääbus-tada, ja jootrahad fertiwad selle järele, kuida sa prouadega hakkama saad — prouade ja ka preilidega. Tänu mu kuradi-karwa esijale — m i n u l on selle poolest õnne olnud!“ Ja Holger patfutatas pükkitasku peale ning kõhistas kurguga naerda, mis mängiwa orawa kelmi krudisemist meelde tuletas.

Jensi pilk riivas tema ilusat pead, mis nagu mõne brongsiukuju otsast tema õlade wahale oli sattunud.

„Sa meeldid neile?“

„Na, ja kuida veel!“ Holger wistas oma Adonise-pea äratähendamata nõfjuga selga. „See tähendab: kõõgitüdrutelele vähem, neil waestel ei ole maitset; mõni näib mind mu „inetuse“ pärast koguni kahetsawat — ha, ha! Aga õrnast soost herrased, need kastaakswad mu näpuotsjaga ära. Kuida ma ühe krahwiprouaga abielu rikkusin ja kui palawaste mind üks ministritütar armastab —“

„Sa ära luiska, Holger!“

„Mõistan küll, et see sul raste uskuda on, sest sa ei tunne veel naifi, sul pole nende hullusest aimugi. Aga jeda jutustan sulle teel, ja nüüd teeme minekut, ma pean veel kontorisse siäse astuma.“

„Sa ei ole veel õhtal?“

„Küll, küll, aga mul on üks äritiri linna ära anda, mille pärast ma siin Charlottenlundis käisin —“

„Charlottenlundis? Kas meie siis —?“

Tõnis lõi filmad maa poole ja märkas alles nüüd, et ta terve Daani miile*) linna eemal oli. Tema imestanud wahtimine ajas Rasmussenile walju naeru peale. Tšewärki wärskus helises jelle naermisega nagu kellakuminal waikwasse ehaõhku.

„Kuutõbine! Tõepoolest, päris kuutõbine! Hahaha! — No oota, pois, ma tahan ju rawitsemisele wõtta! Küll ma siis näen, kas ja oma hea ema, kelle üle sinul kohut pole mõista, ilusti rahule jätab! — Hm! Kõige õigem robi oleks julle: ilus, armas, magus plitafene! Küll see julle hinge sisse ja aru pähe puhuks!“

Tõnise wereft kääris jõe hoog läbi, mis peanaha kaudu imelikult pragimaga wälja jooksis. Nagu pakisewast rinnast fertis litjutud toon, millega ta küsis:

„Kas — jul — siis on?“

„No — mitu. Krahwiproua ja ministritütar üsna lugemata. Aga õiget olin weel. Sihukest tõsist asja peab targu talitama.“

Nad oliwad rannaft üles puiestiku poole pööranud, mille rohkealt muustawat rinda sügisesed werewöödid elustasiwad Kergel kassijammul, sõbra käe alt kinni hoides, tõndis Holger peastetud enesetapja kõrwal. Tõnis märkas, et ta temast poole pea wõrt lühem ja teha poolest märkja kitsam oli. Ta meelest lipjas wõrdlus läbi: poisike täie mehe kõrwal. Ja filmapilgu wõitles ta pealetikkuwa tufaga.

„Meie sõidame muidugi elektriga,“ tähendas Rasmussen, kui nad puiestiku äärde juure kiwitee peale wälja jõudsiwad. „Piletid minu poolt.“

„Mul polegi ka punast õõrigi taskus,“ naeratas Nielsen.

„Kojah, ega hauda raha kaasa wõeta! — Gejel, kes ja oled! Ise ei teagi weel, kui hea ilmas elada on!“

Holger wapustas teda ja wahtis temale nätku. Parajaste päralt jõudwa elektriwaguni walguks langes nende

*) Umbes kaks wersta.

peale. See oli südamesse ulatav sõbrapilk, mille Jens mulati sügavast filmast vastu võttis.

Sõitjaid oli vähe; nad võisivad waguinurgas surutud healega eksitamata juttu jatkata.

„Ja veel midagi lähets sulle tarwis,“ ütles Holger, oma piimapoisimütsi tuklasje tõugates, „— hea jalgratas. See annaks su pühapäevadele hoopis teise näo. Köbenhavnis jooksewad ju ka ainult koerad veel jala. Ma ise korjan praegu hoolega raha jalgratta tarwis. Krahwiproua fakskümmend ja ministripireili kümme krooni olivad põhjuskapital, mida ma nüüd teiste jootrahadega kaswatan. — Aga ma lubasin sulle ju jutustada —“

„Ega see siis tõsi ole!“

„Olen ma sulle midagi waletanud?“

„Ei, aga sa kiitled wahel.“

„No sellega ma ei kiitle! Võid mind karwa pealt uskuda. Raha wõin sulle ka näidata. — Krahwiproua Selma af Sønderup — ta olla rootslane — juhtub mind kõõgis korra nägema. Kuna ma korwist piimapudelisi tüdurufule ära annan, tunnistab teine mind nagu imelooma — jõõb mu filmadega otsekohe ära. Kõõk pliida ääres näeb ja teeb kawala näo. Särgmisel arwepäewal lajeb proua mind jõõgituppa raha järele minna. Meie oleme ükfi. Väriõ ühte ja teist — korraga krapsti mu pea ümber finni, ja — suudleb, suudleb, suudleb! Suudleb suud ja filmi, suudleb otsekest ja lõuga, suudleb wiimaks ninagi — tõepoolest ninagi! —“

„Di, kui krahwiherra seda teats? — tähendan mina, kui h uge wähe tagasi jaan.“

„Ta hakkab laginal naerma. „No, et sa temale kaebama ei lähets — jäh!“ ja wajutab mulle halja kullatiiki pihtu. — Tänasin ja lätsin!“

„Ja siis?“

„Ei midagi enam. See sündis Skodsborgis, kus nad juwitajiwad. Minu wanter käis minewa laupäewani rannakohetasid möõda. Paar päewa peale mujutamist asuwivad Sønderupid jälle linnakorterisse, ja see pole minu uues jaostonnas. Rahju küll, tulise pihta — oleksin ehk veel mõne krooni teeninud, aga mis parata!“

„Ja ministritütär?“

„Haraldseni preiliga seesama lugu: kah nüüd talveforteris ja maja paraku teise poisi uulitsas. — Ministri herra willa on, nagu sa eht tead, Klampenborgi ja Taarbækki wahel, suure aia sees. Hakkam tähele panema, et preili — ta on weel üsna noor — mulle majatagufel jalgteel, wiimaks kõõgitrepil wõi selle lähedal liig tihti wastu juhtub tulema. Teretab lahkest ja lasel filmad mängida. Wiimaks wõtab julgust ja ütleb punastades: „Holger, mul on Teile üks palwe.“ (Minu nime oli ta muidugi kõõgitiidrukute käest teada saanud.) „Waadake, Holger, ma olen päewapiltuik ja tahaksin Teil metfas ilufas paigas üles wõtta. Kas Teil ei oleks lähemal pühapäewal selle tarwis natuke aega — hommiku kaunis waratfelt. Teie waewa tasun muidugi ära — siin, olge nii lahke, ma maksan ette.“

„Do,“ wastan mina, „preili wõib mind kas wõi iga pühapäew üles wõtta, ei mul selleks aega puudu!“ ja pistan kümnele jalga kraapides taskusse. — Määrab siis tunni ja koha ära — koht Fortuneni ümbruses hästi warjatud metsatukas — ja annab lahkudes heldeste kätt, ise punane nagu weretilk.

„Kui ma pühapäewa-hommiku kella üheksa ajal päralt jõuan — juba preili oma kodakiga platfiss! Walendab walges fleidis nagu luit, roos juukstes, nagu naerul. Sa klõpsutamine lähel lahti. Film filmi järele rändab ette. Aga preilil on mind igakord nii lõpmata palju seada ja kohendada — ei leia ega leia meeldiwat posituri! Pöörab ja nihutab, tõstab ja wajutab, wahib ja sihib. Rind puudutab rinda, põst põske, ta käed jooksewad nagu hiired mu nahka mööda ringi. Weri lööb mul kuumaks, aga mäng ei lõpe. No minugi pärast! mõtlen wiimaks ja kahman teise kaenlasse. Ta asub mu kaela ümbert kinni, ja nüüd algab sõge, sõge mujutamine. — Kes teab, kuda lugu oleks läinud, kui mitte korraga üks koer lähedal haukuma poleks hakanud. Preili — apparat maast ja tihnikusse!“

Tenji paled õhetasiwad.

„Kas sul temast kahju on — temast enesest?“ küüsis ta tüki aja pärast.

„Käh — ei!“

„Miks?“

„Ei tõmmanud. Polnud oma.“

Nielseni pilk langes laialt sõbra näo peale. Põlgab ministri tütre ära—misjugune juurus! oli sellest pilgust lugeda. Aga nii väga kui Holger temale ka imponeeris, teda otse aukartlikule inestamisele jundis—kuuldud armulood äratasivad Jensi põue põhjas tundmuse, mis tujast, isegi piinast mitte kaugel ei seisnud. Kas selle juures wahest wõeras, wapustaw ärewus süüdi oli, millesse ta kuulata des sattunud? Ta ei jõudnud selgusele.

„Ma tulen esmaspäew!“ hüüdis ta äkitjelt.

„Hüwa! Ja kui ametisse saad — kohe hakka ratta tarwis ratta korjama! Newadeni aega palju. Hea poolpiduse ratta saad juba nelja, wiekümne krooniga.“

Kui nad limas teineteijest lahtusiwad, pistis Jens pool lemmates koju poole. Ta ei teadnud isegi, mis teda taga piitshutas, mis ta liikmed ja meeled põgenema kihutas. Piimapoisi-munder — jalgratas — lõbusam teenistus? Ei, ei — midagi muud, midagi, — midagi palju wägewamat! —

Sängis heitles ta sel õhtul kaua, kaua uneta. Ja kui ta laod wiimaks langeiwad, pani imelik unenägu ta were uueste kihama. Luigewalge olewus, roos juukstes, nägu naerul, rind kõrge ja kuum, hüppas rohelistes metsarüpest talle kaela. Karjatades, hambaid kiristades, lödisedes wastas Jens tema meeletumat, lõppeda tahtmata suudlemist. — —

Ühekülas peatükk.

Jens Nielsen maksab emale kätte.

Neiu Nielsen lastis poega heameelega teist leiba katkuda ja rõemustas tõsiselt, kui Jens ühijuse poolt wastu wõeti. Mõjuwatel põhjustel muidugi, millede seas piisut parem pall mitte esimeses reas ei seisnud: poisi kahwatus ja kõhnus tegiwad Jensinele emalikku muret. Uues ametis sai ta piima juua, ning liikumine wärskes õhus pidi teda karastama ja ta puudulikku isu elustama. Aga ka Jensi meeleolule lootis ta muutusest head, ja seda mitte ainult tema, waid ka iseenele tulul. Emale oli wiimasel ajal juba päris

piinlikuks läinud, jelle alati waikiva, mõtetes hauduma, wastates ninasse kargawa inimeselapse kõrwal hommikust õhtuni istuda, ning aimdus, et see olek ebaloomulik on, iseäralisest hingelisest juurest wõrsjub, kaswas tema peas ifka toekamaks, küpjes kindlale teadmisele wastu. Juba löi talle poja waen tuntawa kõrwetusega wastu, ja ta püüe, paha asemel paremat uskuda, ei tahtnud enam pidet leida. Selle waenu põhjuste pärast ei wõinud tal liig palju peamurdmist olla, kui ta ri oma õnnetuma nõrkuse pudeli kohta etteotsa nihutas. Saab inimestesse, leiab feltsi ja lõbu, see pöörab ta meeled-mõtted mujale — jelle trööstiva lootusega saatis ta poja uude töösse. Ja Jensine pües poleks emajüda tufjunud, kui ta lootuse täideminetule wärisewa ootega wastu poleks hakanud wahtima. Sellele südamele oli küll paks koor peale kaswanud, aga tema tuum oli weel jula ja jõe. —

Nõnda siis algas noor Nielsen oma lootusriffaid piimaõitufid mööda elatanud Kööbenhavni tumehallijid tänawaid. Ta armastas jeda linna, millest ta wäikekodanlike daanlase patriotliku naiviteediga arwas, et ilmas teist nii ilusti ja uhtet naljalt enam ei ole, linna, mille pudukaupmehe ja talupoja ülendatud maitse kukrukafulises kajarmulaadis üles on ehitatud, pealegi jumeta soomadaliku peale, mille restus mereniiskusega wõidu ka uute ehituste helkjasrõemsa näo lühikeste ajaga tumetufajeks waapab. Aga see halli sisse ehitatud hall linn oma kitsaste keerduulitjatega, oma muraste järwekestega ja oma määratuma sadamaga kihijeb elust kihijeb kauplustest, särab õhtul elektripäikestest, ja nõnda wõidab temast ka wõeras waatleja paraandatud, rahuldatud mõjundi, nagu määrdunud mööblitega lepitatse, kui neile puhtad katted peale on tõmmatud. Ja see mõjund täieneb weel, mida kaemine ja inimestele, kes jeda uduhalli, aurniisket hiiglakaubaladu perendab, nägudesse wahid. Sest daanlane kannab oma südant filmades, ja see jüda on lahke ja rõemus lapsesüda täis soojendamaw headust.

Õvast, mida ta pealinna uulitfaelus oma läikiwa kappwantriga, habemiku kutsariga ja rammusa ruunaga nüüd mängis, polnud Jens Nielsenil, iseäranis esimesel ajal, mitte just wähenen arwamine, kuigi ta ainult hobusejuhi kui wanema ametiwenna abilise oli, kellele ta wastuwõetud rahad ära

andma ja kelle juhatusi ta täitma pidi. Lõbusa uhtusega troois ta tema kõrwal kõrges pufis ja waatas kirju kribina peale maha, millest piimapudelitega täidetud tõld neid äritõsise näoga jaam-jaamalt läbi kandis. Butki ja pukist maha, tõllauks lahti ja jälle kinni, trepist ülesse ja trepist alla — see oli nüüd Miilteni igapäevane teenistus. Kõikfugu kõõksid sai ta näha — proletarlase poolpimedast teedu-urkast peale, kus haijud nina hammustasiwad, kuni miljonäri kumendawa toidutehaseni, kus lõhnad juu wett jooksma paniwad. Ja kõikfugu kõõgitüdrukuid nägi ta — noori ja nägusaid, wanu ja inetuid, neid, kes talle wastu naeratasiwad, ja neid, kes teda tähelegi ei pannud. Ja kõikfugu majaemandaid leidis ta — töölise kuuwetanud kaasaid, kolm-neli winguwat lapsukest jabas ja üksainus nael liha pajas, naiti, kelle näpud murelikult warijesiwad, kui nad pudeli piima wälja maksiwad, ning siidis kahjewaaid lihawaaid wabrikandi- ja kaupmeheprouasid, kes kõõgiläwele ilmusiwad, et ülemkõfale käsku anda, wiiekäigulisele lõunaföögil wael paar kättu juurde lifada. Ja ijege üht krahwiprouad, ja kaht paruniprouad, ja üht leske ministriprouad wõis Jens Nielsen oma kaubatarwitajate hulka lugeda, ning ühel ja teisel kõigist neist prouadest juhtus ka ilus noor tütrekene olema, kes fogemata nina kõõgiuksest sisse pistis, mil puhul piimapoisi ootawast ja otiswast hingest läbi kähwas: Eht ometi! — Aga wõta näpust! Waewalt, et nende pilk tema kahwatanud nägu riuwas; enamiste oli ta neile õht, niihästi prouadele kui preilidele. Kümme ööri jootraha wahete-wahel — see jäi ainumaks jidemeks tema ja nende wahel. Oh, et mu wanaisal ka kuradikarwa isa oleks olnud! tõukas Jeni rinnast jagedaste ülesse. —

Aga ka õnnelikum Holger hakkas halbade aegade üle kaebama. Wälguta filmi kui palju tahad — platonilisi imes-
tajaid leibus, aga mitte ena'n kullatud muude jägajaid. Ja ta nägi uuest wõi niihästi kui uuest jalgrattast und, milleks peale jaja krooni ära kulus!

„Wist on jügisene külm jüüdi,“ ütles ta Nielsenile, „naitjed naitse ainult soojaga maiad olerwat.“

Kuid Holgeril poleks Holgeri nupp otjas olnud, kui ta halwa ärikäigu wastu abi poleks leidnud. Ta hakkas kaardi- ja biljardimänguga õnne katsuma.

Kõnda jai ta paaris kõrtsis, kus rohkeste mängiti ja kuhu ta päewal piima wiis, õhtuti ja pühapäewiti sagedaseks külalisteks. Ja et ta kade ei olnud, siis soovitas ta uut fisletuekuhallikat ka sõbra Nielsenile. See ei tõrjunud kaua vastu. Küll ei tundnud ta mängu kohta suuremat kirge, aga Holgeri sagenewad wõidud meelitasiwad ometi, ja mis peaasi: restauratsioonis oli lõbus olla, iseäranis Hannibal Laurjeni juures.

See oli üks neist Köbenhavnis alewitrahteritest, mis juwel aiaga ja läbi aasta muusikaga ka õrna juugu ligi meelitawad. Laurjeni aias kaswas küll ainult kolm fidurat punkest, ta polnud midagi muud kui toasuurune tükk kruusatud õue, mis raudseid joogilaudu täis tuubitud; aga punkesjed oliwad haljad, nende wahelt wõis taewaft näha, ja sellest on juurlinna müürielanikkudele küllalt. Sellewastu käis Hannibali papa muusik paljude wõistlejate omadest kaugelt üle. Mitte tawalik wiulilingutaja healest ära raiatud klaweri kõrwal, mitte fuisew ja kähisew grammofoon, paukuw ja pragisew orkestrion wõi mõni muu automaatline mürakapp,— ei, waid muusikakoor, elaw orkester, ja tervelt wiis meest tugew! Väljamaalased pealegi — täiswerd preislased. Ja et daanlane, nagu wiist iga muugi mitte-preislane, endale preislasi ifka ainult soldatimundris ette oskab kujutada, siis oli Hannibal Laurjeni muusik ka ilusti preisilijelt mundris: kõik wiis kuniikkude ilutseiwad tulipunases, sest trahteri aiawärawa ja aknate peale ülespandud kuulutuslehtede, papa Hannibali au sõna ja helinikkude enese tunni-tuse järele oliwad nad endised Preisi punased hujarid, mida nad tahtlematele ka oma werewate mütside jeeft walmis oliwad näitama: põygi annemargid seisiwad suure musta trüfiga woodrite peal ülewal. Daani publikumi patriotilise waenu pärast wõisiwad nad mureta olla. Kes daanlasele muusikat teeb, pealegi nii mürijewat, et wiitemehelist orkestrit wiiekümneliseks wõiks pidada, see on tema sõber, sellega jägab ta oma südame, oma toddu ja oma porteri. Pealegi oli juur oja isa Laurjeni külalistest töökijed, kellel tuttawaste ijamaad ja jeega ijamaalist waenu ei ole.

See „kuninglik-Preisi ihuhujaripolgu muusikakoor“ ajus juwel ja talwel restauratsiooni keskmisses ruumis, neljanurgelisel, kaunis kõrgel lamal, kust helinikkude leegitsewad tüned

Kollaste rinnanööridega lahtiste uste ja aknate kaudu teistesse tubadesse — neid oli veel kaks — ning aeda ja isegi uulitsale ära paistiswad. Herrade töö, mis pühapäewiti juba kella neljast, muidu õhtu kella kaheksast algas ja wäikeste puhkeagadega kuni keskööni kestis, ei seisnud aga mitte üksnes pillimängimises, waid ka wilistamises ja laulmises. Nende repertuar sisaldas alati mõned tooded wahelpeaigutatud mokawile- ja wokalfohtadega, mida siis terve publikum — naisteharwad mitte wäljaarwatud — neil wõimalikult mõjuwalt kuuldamale aitas tuua.

Tawalist muusikatawa rikastasiwad enamiste weel herra Hannibal Laurjeni tormilise kiitusega wastuwõetawad naljalaulud, mida ta, pühkerätt kaenla all, põll ees, wõistle mata miimikaga ette kandis. See miimik oli kõik, sest tema laulmine oli ainult heatahtline ja truufüdamline rõigamine, ja ta kupleede seas polnud ainult, mida publikum mitte ka, ja juba pool inimesega, peast poleks mõistnud. Rimetatud tormiline kiitus müriwäwa naeru näol algas juba, kui papa Hannibal oma kõwerate koiwafestega alles lawale oli ronimas. Ja kui ta ülewal seisis — oma suure, läikiva-lageda koluga härjapõwlaste keha otjas ja oma maheda täiskun näoga, millest tore sinine nina ja paar pärani aetud sartrafilma nii wõidurikkalt ilmasse wahtisiwad — siis ei tarwit senud ta miimikat suurt t e h a, et kõige tugewamaid kiiduwaldusi wälja kutjuda, waid omale näosse loodud miimikat ainult n ä i d a t a.

Laurjeni restauratsioon seisis päewal kaunis tühi, sest ta paiknes kitsas põikuulitsas, ehk küll juurest Westerbrogadest mitte kaugel. Aga õhtupoolikul, juba paar tundi enne muusikat, hakkas sinna „tühivõderaid“ koguma: ausaid „spiesseriisi“, kellele kellner küsimata tassid teed, klaasikese napsi ja mängu kaarta nina alla sigitas, sest need kolm asja käisidwad niijama lahutamata kokku, nagu Köbenhavni papade jalad ja jookswahaiigus; siis wäsinud uulitsa-proowireisijaid käsitohwritega, kes wäikese sooja portsjoniga nalga ja pudeli porteriga jänu tuliwad kustutama; siis wabriku- ja käsitöölisi, kes õlle ümber asusiwad ja kellest nooremad warsti biljardipallid weerema paniwad; lõpeks naistöölisi igast wanadusest ja tööliigist, wabrikutüdrukuid, kellel päewane tödolum alles juurstes, ja õmblusemamslisi, kellel niidiotjad weel

jabas; hiljem põlledega kõõgitudrukuid ja walgete pitfitanufestega toapiigasid, kes wargi sisse lipsasiwad, et paari õhtust priitundi Wieneri waltside helinal mööda jaata. Naiste, aga ka paljude meeste laudadelt keerlesiwad kohwi aurrõngakesed üles, sest kohwijoomises ei anna daanlane türklasele ja saksilasele suurt järele, ta joob kohwi himu mööda palju kor-dasid päewas, ja naistöölistel täidab see jook sagedaste lõunase leeme ning wäheste saiakorwasega õhtusöögi aset. Wahe pühapäewase ja selle argipäewase publikumi wahel oli ainult riideline, seisis aga ka selles, et naismeesitel pühapäiwiti kaasjad ja suuremad lapsed ühes oliwad.

Töötawate naisterahwaste hulgas, kes siin kõhtu täitsiwad ja meelt lahutasiwad, leidus ikka neid, kellele ulatamata tööpalk wõi ajutine teenistusetus junduseks tegiwad, ainelisel eesmärgil meesterahwalisi tutwusi wastu wõtta. Hiljematel õhtutundidel ilmus siia ka lihtsamat liiki kutselisi lõbutüdrukuid. Aga ühed kui teised ei paistnud oma olekuga wõi wäljumisega muude külaliste seas kõlbliselt kuidagi haawawal wõi pahandawal kombel wälja. Daani naisterahwas ei ole pirtsakas; ta westab ka wõera meesterahwaga juhtawal puhul waba ladususega juttu, naerab täiest suust, naljatab rõemjast südamest ja juitsatab restoranis — tawaliselt üksnes siin — teatama kokettilise iseteadwusega paberossi. Ja kaugemale ei läinud ka need täieste wõi pooleldi prostitutsiooni kiuksi langenud naisterahwad. Nad hoidsiwad endid harilikult kained ja oma jutu niibustest puhta. Kulturalisemad olud soetawad wastupidawama kõlbluse ajatitunde, panewad toorusele piirid, wähemast awalikkuse kriitilise silma all. Niisama wähe hüppasiwad need naisterahwad ehtemaitsekselt haiget-tegewa püüdesihiga üleüldse raamist wälja. Mida nad ihu peal kandsiwad, wõis ehk teatama määrani kutsuw olla, aga jämedalt wäljakutsuw, kisedaw ei olnud see mitte, ning märgatawalt maalitud nägusid oli ainult arufordadel näha.

Kuni kella kümne, üheteistkümmeni näis Hannibal Laur-jeni elawalt lõbutsew külalistefogu üksainus suur tutwusfond olewat — ühetaoline ja ühewääriline; siis sai trahter sõelaks, millest seemned läbi pudenesiwad, kuna wardjad sisse jäiwad. Rafinad ja karsked, kõik, kes korralikumatel oludel elasiwad, kes mõistlikult wõhese puhkuse, järgnewa tööpäewa

ja oma väitepe punga peale mõtlejivad, tegivad minekut; laudfond laudkonna järgi lagunes ja hävines, tühje nurke ja seinääri märgade laudabega maha jättes. Paigale jäiwad jalgakeseid joojaid, kellele salakawal alkohol ülearu maitsuma hakanud, ühkitud joodikud, kes oma märatsemaid erkufid une tarwis halvafivad, mänguõhinas punetawad kaardi- ja biljardilööjad, kes kaotust tagasi wõita wõi wõitu suurendada ahnitesefiwad, ning, peale mõne tõsi armupaari, kes weel lahku ei raatfinud mimma, need naisterahwad oma kawaleridega, keda ülespidamisemure koduse rahu ja puhke peale ei lastnud mõelda. Nüüd tekkis küll säherduste laudadel mõnikord joogipidu, mis kõigi osaliste joobnuksjäämiseni ulatas; üleüldiselt peeti aga ka jüin jeda wõrt korda, et jultunud alatuji sõnas wõi teos ilmfile ei tulnud, ja korrapidajad ei olnud mitte üksnes naiste-, waid ka meeste- rahwad. Wiimaste olek löbuneinde wastu, ehk küll waba ja julge, oli otje rüütlikil selle toore ülespidamisega wõrreldes, millega mehed, kõige pealt herrad, muudes maades, iseäranis Ida-Europas, awaliktudele naisterahwastele wastu astuwad. Ja ka Daanis on need enamiste wäljamaalajed wõi liialise klassiteadwusega täispuhutud oma herrad, kes nende kõige õnnetumatega taewa all brutalselt ümber käiwad. —

See oli nüüd ilmae, mille läwe üle Jens Nielsen jõbra pahatahtmata awatelemisel jalad tõstis.

Tema esimene tundmus oli hirm. See aimduserikas, kahekeelne, iseendaga riius waakuw hirm, mis hoiatab ja ühtlasi meelitab, mis põgeneda ja ühtlasi paigale jääda käsib. Jenfi põlwed wärisefiwad, ta selgroogu mööda jooksis palaw hoog ülesse, külm alla, kui ta pilk ejimest korda — see oli ühel pühapäewa-õhtul — sumifewatest, heledaste walgustatud löburuumidest üle rändas, kus nii palju rõemfajid, maitswaid inimesi, nii palju pidulises ehtes ilutsemaid, juude ja filmadega naerwaid noori neiujiid koos istus — muusikahelinal, mis joowastas ja uimastas nagu fewadene kange õilmelõhn. Enthufiasmus, salamagus ja salawalus, löi talle weresse, tuiskas põõrisena südamest ja kõigist soonest läbi. Ta armastas neid neiujiid seal — kõiki, kõiki korraga! Ükskõik, misjugune neift temale oleks lähenenud, Jens oleks ta wastu wõtnud ja tema orjaks heitnud, ja kui

neid. kaks või kolm oleks olnud, Jens oleks ennast nende vahel jäganud! Ta tundis kaugelt eemalt nende hingeõhku ja ihusoojust, ja nende silmasära ja huultepuna ajasivad talle kõrbera janu peale, janu, mis talle ihuliseltki tuntavaks sai, nii et ta tuhinaga klaasi järele kahmas.

Muusik, mida ta siin kuulis, see sädendam ja pärledam tantsumuusik, witsutas ta põuest wiimase kui rahu välja. Waitse, pühalikult ülendatud sifemise kogutuse asemel, mida ta preli harmonialisel laenetusel kirjutas maitstes, täitis teda siin torwi ja wõbistaw ärewus, mis nagu tugew elektrivool ta erkudest läbi jõgines. Ja ometi poleks ta seda tundmust kirjilise rahutunde vastu ära andnud. See oli lust, noor ja wärsk, himukas ja ablas, mille kergetiivuline, fiimaline helidelend ta neitsilises meeltevallas põlema süttitas. Tema ärganud meelte ees sulasivad kõik wärwitoonid, mida lõburuumid sijaaldasivad, nende wallatult hüplewate, kirglijelt kerkivate, tiiraselt hälliwate muusikatoonidega ühiseks lõõstawaks lustituleks kokku: muusikantide punawad kuued ja läikivad pillid, naisterahwaste kirjud kübarad ja wärwikad kleidid, uste ja akende kahekarwalised dekoratsioonid, ijegi inimliste jumede ja juukste mitmeliigilised wärjundid kuni klaafides ja pudelites sietawate wärwiliste jookideni. Kõik oli muusik ja kõik oli wärw.

Aga noor Nielsen oli üks neist jügowaste helide mõju alla sattuwatest inimestest, kelle kõige lõbusamad tundeaffordid ilma tajase leinawa kaastoonita ei ole. Ta lõbutses kannatades. Ta tilgutas oma rõemukarikasse sapitilkasid. Tema luulewõimi, toonide läbi erutatud, paiskas ta mõtte jagedaste asjade peale, mis lustitundlusele otse vastu seisivad. Keset kõdistawat, naerwat polkat kargas talle ta ema meelde ja emaga mõni episod, mõni inetu ükfiind ta juurest kodusest wiletsusest. Neis laudades siin, jarnaste meeste killas, niijuguste pudelite taga istus wististe ka Jensine Nielsen neil õhtutel ja öödel, kui ta wiinastanud kaasalijega koju tuli, kus tema hulguw laps lutustatud ukse taga pimedusekollidega meeletumal hirmul wõitles — see mõte wingerdas Jenši peast muu seas esimesel ja paljudel järgmistel muusikaõhtutel nagu nilbe madufene läbi. Ja jedamaid muutus ta hingeline ja meeeline oluford. Midagi magedat, läilat puges talle põue. Heli- ja wärwitoonide

heltja wirwenduse üle heitsiwad wõidunud loorid. Öht hingas wänget haiju wälja. Lõburuumidest, lõbutsejate peadest üle, lenda3 nägemata ja kuulmata tiivalbõksidel patt läbi. Jens Nielsen tufatas walusa kartuse kägistusel totku.

See kartus oli kartus iseene eest ja iseene pärast. Seest jelles muusikas peitus kiusatus, millest Jens aimas, et see temast üle käib. Ta imes jelle muusika seest aimduse sisse, et patt magus peab olema, kui ta ka inetu on, ja et see magusus tema inetuse ära wõib warjata, ei, koguni iluks pöörata. Sellest muusikast wälja julaw kiusatus oli sarnane jellele, mida ta klaasist sisse rüüpas. Mõlemad kuumenda-siwad ta silemuust naisterahwale wastu, naisterahwalee ilma walikuta, igale naisterahwale — nägujale ja näotul, puhtale ja puhtusetale. Millega lõppes see maru, — millega wõis ta lõppeda?

Mängijate kilda ei maldanud Nielsen kauaks jääda. Esiteks ei tundnud ta jalgratta kohta liialist õhinat—see oli tal joowitaw, kuid mitte firglijelt ihaldataw nagu Holgeril. Teiseks puidus tal kaardilauas mängupea, biljardil mängukäsi, kui et ta wõitmise tõttu tuhinasje oleks wõinud sattuda. Ta kaotas enamiste, ja rahaga kaotas ta warsti mängu-tahtmise. Holgeri pani ta imeks. See elaw ja põlew inimene püüis paljude tundide kaupa mängu orjata, ilma nägemata ja kuulmata, mis ta ümber sündis, ilma jõogi wõi joogi peale mõtlemata, ilma et tal muusika ja naisterahwa kohta, kellest ta muudu lugu oskas pidada, meelt ja mõtet oleks olnud. Raotusjed, millest ta ajuti tabamata ei jäänud, õhuta-siwad teda ainult weel taga. Seda kuldjemas lõbutujus ali ta wahel pärast wõidufalt lõppenud mängu. Siis lastis ta hea oja wõidetust — aga mitte kõik, oma eesmärki ei kaotanud ta filmast — joogilauas lahtisel käel lendu ja woa-las üleemeelset naljast üle.

Mängust wõerdunud Nielsenile hakkas jooft aegamööda maitsema. Talle jai nüüd mõistetawalt tuntawaks, mispärawst inimesed neid enamiste mõruda maiguga ja wastiku lõhnaga wedelikka nii himustasiwad. Neis peitus midagi, mis harilise haruldajeks, igapäewase pidupäewajeks, taine ja labase tundeliseks ja luuleliseks moondas. Alkohol oli ainus nõia-joof, mis tõeste nõidus. Ta nõidus inimesele uue aju pähe

ja uue südamega pöue. Ta nõidus talle terve uue ilma sisse ja ümber. Jens tundis oma keha maapinnast wabanewat ja oma waimu aimamata kõrgustele ja laugustele lendawat, kui ta seda nõiarohtu teatawa jao sisse oli wõtnud. Ta oli forraga suur ja tugew ja õnnelik — õnnelik oma õnnetuses. See õnnetus wõis talle pisarad silma ajada, aga need oliwad nüüd waluta kiigutusepisarad, see oli isefugune luulemagus haledus, milles ta ennast kui kannatawat kangelast kumardades kahetses. Alkohool teeb inimese näitlejaks isene ja teiste wastu.

Runa Rasmussen biljarditoas, kuhu muusika-aja ka kaardimängijad kogusiwad, oma jalgratta pärast higistas, istus Jens suures kestmises ruumis õllepudeli taga ja maitset oma noort elu. Naisterahwaste wastu oli ta kaua häbelik ja arg. Süda tõusis tal kurtu mõtte juures, nendega juttu teha. Ta kadestas Holgeri selle hundijulguse pärast, millega wiimane neiu seaks tutvusi tegi: nägi — tuli — ja oli tuttav! Ta hakkas wõeraga lihtsalt nagu tuttawaaga kõnelema, ja mõni minut hiljem wõis neid ammusteks sõprades pidada. See anne puudus Nielsenil. Aga aegamööda kogus ta sübidust ja alkohool aitas taga. Ta hakkas laudades aset wõtma, kus tüdrukuid istus, ja kui ta ootawas kohmetuses mõne aja wärijenud, leidis wiimaks ometi paras pill, mil ta algatawa sõna sai pillata. Säärasel puhul wõis weriwaene Nielsen rikkaks priiskajaks minna. Et tal uuele tutvusele jutulist jeltfi suurt pakkuda ei olnud, siis pakkus ta temale seda õhtramalt juua. Ja jõi ka ise wirgemalt kui muidu. Osalt ülendas ta seega oma õnnetunnet, osalt wõitles ta ärewuse wastu, mis teda palawikusarnaselt wapustas. Tema organismus pidas tawalikult määra, mileni ta waenlikku ollust wastu wõttis: joot ei maitsetunud joojale äkitsel enam. Riisugusel hingelisel olukorral aga häwines see määr ja Nielsen jõi enese joobnuks. Ta kulutas kõik oma raha ära ja laenas Holgeri käest weel lisa. Ring mitte üksnes oma taskuraha, mis osalt jootrahadest, osalt õhtusest kasutööst, sigaritegemisest, kogunes, ei andnud ta wälja, waid juhtus laupäewa-õhtuid, kus ta poole ja isegi terve nädalapalga, millega ta Laurjeni juurde läinud, ilma enne kodus käimata, jootrahadele järgi saatis.

Ühel riisugusel laupäewa-õhtul oli ta kedagi wanad-

last, üsna jumetumat lõbutüdrukut terve muusika-aja jootnud. Magneediline võim liitis teda selle patju, ülbelt naeratawa inimese külge, kelle ärikavalad silmad teda kõigi kunstidega wõrgutasivad. Kui nad restauratsioonist pärast muusika lõppu lahkusivad. — Holger jäi veel mängima —, ajus Nielsen poolpimedas aiakeses, kust teine kõrwalisem wäljakäik läbi wiis, tüdrukut lihawa kääwarre ümbert kinni ja küsis, seestpidi lödisedes, kas ta temaga kaasa wõiwat minna.

Paks Kirstine naeris wabiseval rinnal niisuguse lapsikuise üle. Määratuma musuga mattis ta küsija suu kinni. Uimajelt, nõtkuwate põlwedega järgnes Jens temale alewinnulihate hauduwasse tumedusesse.

See oli esimene kord. Teised korrad ei jäänud tulemata. Jens Nielsen püherdas poris. Seesama Jens Nielsen, kes oma emale nii wali kohtumõistja oli.

Dige küll, pärast esimest ööd tundis ta midagi, mis kahetsemisele sarnane oli — tundmus, mille puudust ta emale nii leppimatalt etteheiteks tegi. Jens wiis oma kiptawa hinge äramuritud ihus kirikusse. Seal wagatjes ta paar tundi, et tülitawast tujast, mille juures õllepohmelus ja kahju ärapriisatud raha järele wast mitte wähem süüdi ei olnud kui kõlbline öud, taewaisa abiga hõlpsamalt lahti saada. Aga pärast järgewaid langemisi ei läinud ta enam kirikussegi. Ta sai oma kahetsewusega, selle tujatundega, mis kui loomulik reaktsion igal lustimäratsemisel kannul käib, iegi walmis.

Esiteks hoidis ta oma südametunnistusele na mehe eesõigused vastu: ta tegi ju ainult, mida teised mehed karistufeta ka tegiwad; oli see patt, siis igatahes andeksantaw patt. Teiseks filosofoseeris ta oma isikule ijeäralise eramorali kokku: ta maksis oma langenud ja patukahetsemata emale kätte, karistas teda, sai, nõnda öelda, tööriistaks nuhtlewa Jumala käes.

Oli Jens enamalt ema wiinatlaasi tagasi tõuganud, et teda oma kõlblike kõrgusega haawata, siis tahtis ta teda nüüd oma kõlblike alatusega pureda. Niisugune ema ei ole wäärt, et tal poeg on, kelle peale ta uhke wõib olla — seletas ta enesele. Metsa seepärast kõit kainus, karistus ja wagabus — ta peab minu pärast kannatama, nagu mina

tema pärast kannatan! Tema nuttu tahan ma näha, tema ohkimist kuulda, ainult tema valu warjus wõin ma kauemine temaga koos elada! Ta peab oma süüde suurust tundma, nende tagajärgefid maitsuma õppima!

Selle sõjstlise moralitarkusega joomustatud, arwas Jens enesel õiguse olevat, emale nüüd ka otsekoheselt, hoolimata sõnal oma wihkawat põlastust näkku pailata. Oma polnud teda ta kahtlastes meelelahutustes, nii juurt muret kui need talle ka tegema hakkasiwad, jügist jookkul kordagi etteheidetega tülitanud. Ennem kandis ta hõlma all midagi pandimajasse, kui et ta pojalt wõlgu jäetud kostiraha taga oles nõudnud ja teda ta raiskamise pärast wastutusele wõtnud. Ta tahtis teda ju emaliku headusega enda poole tõmmata, osalt hoidis teda ka trööstiw lootus tagasi, et tema jenne pailaps, kelle hukkamineku sisse ta uskuda ei juutnud, ise warsti meelemõistusele tagasi pöörab, kui ta sarwed esimeses noorusetuhinas ära on jooksnud. Kui aga lugu nädal-nädalalt kaugemale talwe sisse edasi kestis, kui puudus ifka ahnemalt majasse asjus ja nooremehe õrnawõitu terwisli läbiprasfitud õhtute ja ööde mõjul kannatama hakkas — Jens kõhis kestwalt ja oli tõrratuma kõhuga hädas — siis ei jaksanud Jensine Nielsen ennast manitsewast wahaleastumiseft kauemine tagasi hoida.

„Pojake, ja ei taha enam ainult laupäewa-õhtutti kodus seista,“ ütles ta temale kord, kui Jens kella kolme eel õõsel, nokastanud nagu kunagi, nohijewa wailimiseega ukseft sisse oli astunud.“

„Mis ma siin kodus teen!“

„No, mis teised lapsed kodus teewad!“

„Neil on wanemad.“

„Sul ju ka ema —“

„Ja, aga misjugune! Just selle ema pärast ei taha ma kodus seista. Ma ei wõi tema nägu, tema paljast warju näha!“

„Jens!“

Agas see hüüe läbipistetud südameft, see toon täis hirmunud armupalumist ei peatanud kättemaksjat juurde üsmaft:

„Ja misüle ja dieti pahandad? Ma teen ju ainult

järele, mis ema eluaja eel on teinud! Ega käbi kännust taugele kuku.“

Neiu Nielsen ei lausunud enam musta ega walget.

Jens, kes warsti rasket õlleund magas, ei teadnud, kuda haawatu õö mööda saatis.

Agga hommikul märkas ta, et ema näost wäga kõhnaks oli läinud. Ta põsed oliwad lihast ja werest nagu kuiwaks imetud. Ring filmad waatafiwad suurelt nagu lauajel põdejal.

Ja — kas ta jeda siis ammugi ei teadnud? küüsis Jens eneselt.

Kümnes peatükk.

Nende esimene armastus.

Wete lagunemise ajal, mil jurmakrampides rabelew talwe Daani õhu nii kalli hingetosju täis ähhib, et waejed köbenhavnlased oma willase aluspesu sees enam lõdijewad, kui jaanuaris mõnegraadilise külmaga, leidis Jens Nielsen sõbra Holgeri ühel pühapäewal Laurseni muusikasaalis joogilauast, aga mitte biljarditoas istumast. See oli imekspannaw, leidis aga rutulise seletuse, jest kui Jens teretades ta juurde astus, tõusis Holger Rasmussen üles ja ütles wõimilikult:

„Minu sõber Jens Nielsen — minu pruut Dagmar Spreckelsen!“

Mispeale wäike walgehambuline sõstrafilm ta kõrwal käekese lipsti Jenji kõhmetanud pihtu ulatas ja temale enda pahemal küljel ajet hakkas tegema.

„Agga — — minewal pühapäewal ei olnud jul weel pruuti,“ tähendas Nielsen, kui ta istme wastu wõtnud, häbeliku kitsikusega wõideldes, mis talle ferge puna palge ajas.

„Agga müüd on,“ wastas Holger uhkelt.

„Ja misjagune weel!“ lisas pruut juurde.

Nad waatafiwad seejuures üksteise otsa ja puhkesi-

wad nagu ühest suust naerma. See waade ja see naermine fin-
nitafiwad Nielsenile, et temaga mitte nalja ei heidetud: ta
nägi ja kuulis midagi otustatut, kokkuliitunut. Tundus,
kui oleks mõlemate ühendus juba ammune.

„Ja, weli, seitseme päewaga wõib suuri asju sündi käsi
jõnas Rasmussen sisetawal filmal edasi, kuna ta pahemda,“
Dagmari sõrmedega mängis, „ja kui sa oma jahmatusest
wõitu oled saanud, siis wõiksid meile ka õnne soowida,
nagu kord ja kohus on, iseäranis sellele wäikelele pärdikule
siin, kes, nagu sa näed, suurepäralise püügi on teinud.“

„Päh, niisugune mustlasepois!“

„Suust sellepärast! Mis niisugune mustlasepois tund-
jate filmas wäärt on, seda peaksid Nielsenil suust kuulda
saama — ma ei jalli enesekitust, nagu teate. Ütle talle
ometi, et seesama mustlasepois praegu ministri wäimees
wõiks olla —“

„D u e ministri —?“ Ja Dagmar näitles luuaga püh-
kimist.

„Ohoo — ei! Näe, jelle“ — Rasmussen nibistas
kolme näpuotsa kokku — „jelle ministri, tõsi, elawa ku-
ningliku ekstsellentzi wäimees. — Aga tulise pihta, Jens,
kuda ja saad mu pärdikule õnne soowida, kui sul midagi
kokku liiua ei ole! — Ei, luba, — täna olen mina tel-
lija ja kulukandja! Kellner!“

Holger ja neuu Spreckelsen jõiwad kohwi. Esimene
lastis ka Nielsenile kohwi ja igauhele klaasi katabo-likööri
tuua. Võõdi kokku ja joodi, kui Jens lühikele õnnesoowi
kuuldawale oli toonud. Lähemad lauanaabrid naeratafiwad
õjawõtlikult. Preislased paniwad parajaste lõbusa marji
ürgama.

Mängu-ajal oli Nielsenil mahti, jõbra mõrskajest
filma wõtta. Wäike, elaw, naeruhimuline piiga, mitte just
ilus, aga soojendam mõnus. Ruuaced salgurõngakesed ma-
dala otsaefise peal, mille alt kats naljanorawat pruuni filma
wälja waritfesiwad. Suu natukene lai, alla kiskuwate mur-
kadega, aga finiwalyete laitmata hammaste läbi, mida üle-
mine lüheldane huul kunagi ära ei katnud, märkja kaunis-
tatud. Iseloomulik omadus oli Dagmari ninatargal tõnts-
ninal; see oli juureni liigutataw. Nagu kohendaks ta en-
nast näos, tegi ta wahete-wahel elawa wintawänta ja jäi

siis paariks minutiks jälle rahule. Oma olekus tuletas neiu noort mänguhimulist kassi meelde. Teatav intimne jarnadus tema ja Holgeri wahel sai Jensile märgatavaks.

„Diguje pärast peats meie pärdid kui wõitja tänased liigid maksma,“ algas Rasmussen, kui lärmaw maris lõpule jõudnud. „Aga ma olen julge, et tal punast võrri pungas ei ole. Sa pead nimelt teadma, Jens, minu tulewafel on toredad passjonid: oma taskurahaga nuumab ta taewaija kajakaid! Kui sa lõuna kella ühe ajal üle Kuninganna Luise silla lähed, siis leiad teiste preilide ja prouade seast julgeste ka preili Dagmar Spreckelseni praakfalu pildumast.“

Holger sihtis loo peale, mis Jensile, nagu igale kõbenhawnlasele, tuttav küllalt oli, Bealima praegusest kespai-gast, lõunast põhja-ida poole, käib pikk, kiwikallastega palistatud weewõõt läbi, mida tolm temast üle wiivat silda neljaks pikerguse neljanurga kujuliseks järweks jaotawad. Talwel, kui kalad meres pealmistest weefihtidest põhja ligemale poewad ja kajakatel toit selle tõttu kasmaks läheb, koibu must tuhat neid sihwakaid, gratzialisi lindusid Røbenhavni jäätanud järwekeste peale, et endid hellafüdamliste pealinnalaste armuandidest eiatada. Iseäranis sildade ümber jurub neid pilwena, sest siin on nende söötmine korraldatud. Silbadel, kust rahwast ränka üle woorib, müüwad eidekesejedaadikesejeda käsiwantritelt piisikeste portsjonite kaupawanaks läinud kalu, portsjonid müügilaudadel paberilehekete peal juba meelitawalt walmis. See on nüüd talwel Røbenhavni publikumi traditsionline lõbu, silbadel kalu osta ja naljastele, ärewalt kismawatele kajakatele sööta, wõi, kui kukkur sõna ei kuula, elurikast waatemängu wähemalt pealt waadata. Linnud on ofawad ülespoole pillutud kalu õhust finni püüdma ja nii julged, et nad lastel räimekesejeda peaaegu käest ära nähwawad, mis wäikestele heategijatele muidugi arahindamata rõemu teeb.

„Tänumata teotaja!“ hüüdis Dagmar, ja ta käsi salwas nagu kassikäpake poisi suu poole. „Sa tead wäga hästi: kui mul kajakaföötmise passjoni ei oleks, siis poleks sul mind, ja mida oleksid sa ilma minuta? Tühja hingega must pois, kellel mund meeles ei ole kui külm, eluta ratas! Ratas pealegi“ — neiu mõlemad hambaread tuliwad kumawalt nähta-

wale, ta ninake tegi wintawänta — „mis alles kaupluse afna peal ilutsseb!”

Holger, kes märkas, et tema pärdik sõbrale meeldib, toetas pea allahetliku naeratamisega käe najale, kuna ta pilgu Nielseni peale heitis.

„Na ja, niipalju on tal ju õigust, et ma ta natist Luise sillas kinni sain. See oli minewal teisipäewal. — Sa tead, Jens, et ma juba ammugi sühkese loomakese järelle ringi waatan. Nii ajawiiteks üsna hea teine. Hing sees — ega maksa waleks ajada. — Tulen parajaste lõunalt ja lähen piimawantrile silla juurde wastu. Wahin tajakaid ja nende toitjaid — silla kõnniwereed mustawad kõikfugu wehklewatest herrastest. Korraga filman mulina seas pruuni peaga plikatest, kes, hambad irewel, lõug taewa poole, rõemjaste nina liputab. Sa oled muidugi juba tähele pannud, Jens, et tal nina asemel jupike tallejaba näos on —”

Nielsen hakkas naerma, aga mitte Holgeri wõrdluse, waid selle kentsaka nähtuse üle, kuida Dagmar praegu kõõrd-filmal iseenda nina püüdis näha saada — tõsifelt ja asjalikult.

„See wäntaw ninake oli mulle nii hõwitaw uudis, et ma teda enam filmast ei lastnud. Pugefin üsna ligidale ja wahtisin ammuli suuga. Sedamaid hõwitas mind ka plika ise. Ühes ninaga oliwad ta silmad, käed, jalad, terwe ta piike keha nii liikwel, et ma enesele ütlesin: „Waata, siin ta on, keda ja otfid! Selle orawaga, selle pärdifuga oleks sul pagana lõbus hullata! Aga mine tea, mäherdume hüda tal pihitus põksub! Kuid juba langes otfus ka selle kohta.

Siiamaani on ta kalasöötmist ainult pealt waadanud, korraga ei juuda ta enam wastu panna — astub kalanaise juurde ja kisub pungakese taskust. Pungakese, Jens — ma ütlen sulle, pungakese — — Dagmar, kas ja ei tahaks Nielseni onule oma rahapunga näidata?”

„Miks mitte!”

Kotikene, mis Jenši armustuse ette ilmus, waakus tõepoolest hinge. Nauad kõwerad, luff ära, sõpid läbi kulanud, näha karw mõistatusline.

„Waadake aga hoolega,” muigas selle kurwa kattendi omanik, „ega see nüüd enam minu häbi ole!”

„Kui ma seda fotti nägin,“ kõneles Rasmusjen edasi, „ja kui ma nägin, et selle koti peremees kolm tamalatüüt kalu lajakatele jöötis, enesel filmad õnne töis, siis mõtlefin: On ta wõeraste lindude wastu nii helde, siis ei wõi ta oma wanamehe wastu ka mitte liiga õel olla — ära enam oota ühtigi! — Astungi, käsi awalikult kõrwa ääres, teise ette ja ütlen: „Kui preilil weel õiget ei ole, siis wõiksite minuga õnne katsuda; nagu näete, olen ma esimese numbri poisjs!“ — Muidugi polnud tal midagi wastu waielda —“

„Dhoo, kas ma ei õelnud, et ma walgemat joowitfin!“

„Ah — noh, piisut pidid ju filmatirjaks ikka puiklema, tuttav tüdrukute trik! Seda õiglasem oli su näolapikene: see punas nagu koit. — Ja siis see õrn mure, millega sa ütlesid: „Aga mul käib wärawas faks teist — kuida Te nendega aega jaate?“ — Ja kui ma kostjin: „Need pekjan Teie lahke lubaga weel täna õhtu waeje omaks, — siis, minu pai pärdik, siis olid ja pehme nagu südikinnas, ja sul polnud enam muud hingata kui (sõsistades): „Eks katsume siis pealegi! Ma nägin jäherdustest filmadest, nagu Teil on, und!““

„Waletad! Midagi jellesarnast ütlesin alles kolmandal õhtal, ja kaugekfi mitte nii mejsje sojinaga!“

Sel näätlewal ja nõõkawal toonil, millest aga jügaw õnnehelin hõbedasel selgulsel wälja wäriwes, kestis mõlemate faksifõne edasi. Jens naeratas ühtesoodu, ilma ije sõna wõtmata; see naeratamine oli talle suu ja filmade ümber nagu iserwalt naha sisse kooldunud, ta ei muutunud ka siis, kui naerataja pilgust selgeste märgata oli, et ta mõtled jutuwonest kõrwale oliwad kaldunud. Mielsen käsi mängis erk-walt kirjriklaafisejega, ta kithale walgele näole oli õre puna ilmunud ja mõlemad helljasruuged käherjalguksesed, mis laugu hakatuselt obaduste kujul alla otjaesise poole kippusiwad, tudisesiwad tajafeste nagu kerge tõmberuile liigutamisel. Gemal paaris paigas istus tal tuttawaid tüdrukuid; need püüdisiwad temaga waatetraadil ühendusesse astuda. Jens hoidis aga pilgu hoolega mujal; wahel äigas ta näost nagu ämblikuwõrku ära ja ta naeratamiisest murdus walgufestiwusel wargne pilwitus läbi.

Solger jõudis oma plaanide juurde. Meid oli tal juuri ja wäikeseid. Ja kõik oliwad kawajaod ehitatawa hoone tarwis, mis k a h e l e oli määratud, ühendatud kahele.

Piimapiisjameitit mõtlewat ta peatselt maha jätta ja wabrikusse töösse astuda. Waja tõsiselt tulewiku peale mõelda. Elektrotehnika huwitawat teda kõige enam. Olewat palka ja elukindlust töötaw tulewikutööstus ka Daanis. Ruprecht & Adamsen laiendawat praegu oma ettevõtet, sinna wõtawat warsti rohkeste uusi töölisi juurde—ega muud, kui kah pakkuma. — See pagana wäeteenistus! Tahad waremine naist wõtta—halka asemiku tarwis juba warmalt kroonikese korjama. Sugu lootust olla tal ühe tädi käest Aarhus'is nekruiraha saada—kingitusena, wõi, kui Sumal tahab, püüandusena. Aga mine tea, kuida läheb! Parem enda kui Sumala ja teiste inimeste peale loota. Olewat ju mõrsjaid, kes peigmehe oma rahaga wälja ostwat (kentsaka põlgepilguga Dagmari öla poole), aga temale juhtunud paraku rotikene pihtu, kellel ainult see hing sees. Lubada küll ka hoidma hakata, kuid mis siis sihuteje wabrikuplika palgafesest hoida jääwat, liiategi, kui Luise silla kajakad toita ja endal maias juu põigiti nina all.

„Koh, ja wõiksid rattast ka wäga hästi ilma jääda,“ heitis neiu wahela, suure suuga kooki kohwi juurde süües.

„Rattast ma ilma ei jää! Kus selle kahju ots! Mõttele nende taewalikkude sõitude peale, mida mõne nädala pärast Drefundi äärde, Jure järwele, Hillerödisse ja Fredensborgisise wõime teha! Taewale tänu, et sul juba rattaloks on — (Sensi poole) wanema õe kingitus, seitse aastat wana, aga eks ta plikale käi, kui üles lajen kohendada. Minu brennabor, wõite julged olla, ei jää enam kaua kaupluse waateaknale; ainult krooni kümme puudub weel, ja need tulewad maituuni jootrahadestki kokku, sest mängu peale pole nüüd enam“ — ta mülfas küünarnukiga mõrsjat — „palju mõelda. — Aga Sens, kuida siis sinu rattaga jääb? Sa pead meiega tingimata kaajas olema!“

Nielseni püüdis rahuliseks jääda, pumastas aga juuksejuurteni ära. Eht küll Dagmar seda häbenemist ei mõistnud, riiwas ta Holgeri siiski etteheitliku pilguga, ja see ruttas oma wiga heaks tegema, nii wähe kui ta ka üegi sõbratena oleku üle selgusel oli.

„Ma tean, ja ei ole nii suur rattanarr kui mina,“ naeris ta julgustades ja Sensi poole poolikut klaasi tõstes, „seepärast pole ja õrrinorimisega wiist palju tegemist teinud.“

"Aga kas tead, ma võin muišt raha sulle laenata, siis võime mõlemad järelemahtu peale rattad võtta."

Mielsen hakkas oma suure pumafekirju taskurätiku sisse nina nuuskama, et neile mitte oma liigutust näidata, sügawat, ärevat liigutust, mis tal märjad kaed filmade ette tõmmas.

"Eks näe, on ju veel aega," ütles ta tüki aja pärast. "Aga mis ma sinult paluda tahtsin, Holger: Kui ja kuuled, et Ruprecht & Abdamseni juurde töölisti hakatakse võtma, siis ütle mulle ka. Ma tahaksin edaspidigi sinu ametivennaks jääda. Sufi söögu piima — see ometigi kauaks tõhtu ei täida!"

"Braavo, Jens, jääme ametivendadeks!"

Teenija oli tassid ja klaasid Holgeri käjul uueste täitnud; viimased kõlisesivad rõõmsalt kokku, ja Dagmari preili nina tegi paar imeilusat ja üllilõbusat wändakut. Noor armupaar sattus nüüd, osalt Mielseni jutuahtruse tõttu, ijekeskes kuldistama, mis aga enam senisel nalja sisse kastetud kujul ei süündinud, waid sel tõekal, sõbralik-ühistundlikel toonil, millel, kui mõlemad veel väga noored ja nende tutvus lühike, pealtnägija meelest ikka nii weider-naljakas abieluline maik ja lõhn juures on. Minad koos, pilgud koos, kaed koos, ja arupidamisel midagi väga tõsist ja tähtsat: üüris-hind, kõõgikapp, lapsewanter wõi midagi muud sellejarnast. —

Jens Mielsenile oli õnneks, et nad ta pisut rahule jätsiwad, ja weel suuremaks õnneks oli talle, kui warsti biljarditoast paar Holgeri mängusõpra ilmusiwad, mõlemate wastas istet wõtsiwad ja nendega suurt wadinat alustasiwad. Jens markeeris oma ojavõtmist endise stereotüüplise naeratamisega, ta ise wiibis neist ja nende jutust aga kaugele emal.

Ta istus jumalaukijinda kuskil ääretumal lagendikul, põhjatumalt sinawa taewa all, ja nägemata loo loõris wirmendawa sina sees, ja Jeni süda tahtis lõhkeda janunewa igatsuse ja leinawa mahajäetuse käes.

Mitte uus ei olnud talle see tunne, ainult kängem, muljuvam kui kunagi enne. Kui ta küpsemas lapseas linnaast wälja oli jooksnud, mitte mere poole, mida ta enim kartis kui armastas, waid lääne poole, haljendawatele aasadele ja nurmedele sülle, sellele meretasasele madalikule, mille

smaragdine lagedus muud piiri ei tundnud kui see ilmatu võrujoon, millega sinine hiiglakaas end tema üle hakkas kummima, — ja kui selle kaane all, teadmata, kus kohas, lõoke oma õiskava kaebe helisema pani — juba siis oli Jenfi rinda see ihaldav igavus, see imelik ükssinduse-tühjus püüanud. Aga mitte ainult tugevam ei olnud see praegu, vaid warem tundmata lihandustega segatud; endine selge ükshääl harunes mitmeks ja kaotas puhta kõlawuse. Usjata püüdis ta esiotja neid wõeraid kõrwahelisiid eraldada, et neid ära tunda; see läks tal alles forda, kui ta mõistatusese, mis tema „kõrwalu“ talle siin lärmitsewas, tubakasuitsuga täidetud joogimajas külge hakanud, wõtme oli leidnud.

Nielsen tabas enese õõguwa kadeduse pealt Holgeri wastu. See ei olnud aga mitte kadedus, mis teisele enda poolt ihaldatavat ei soowi, vaid kadedus, mis kadestaja ise-enda üle kurtma ja kaebama paneb. Jens, mäherdune wilets poisj oled ja Holgeri kõrwal! kuuldsu talle ta hinge- helinast selgeste kõrwu. Holger saab kõik, sina ei midagi! Millest sina salaja und näed, peaaegu kui kättesaamata ime- asjast, see on temal naerpikkel trapsti käes! Tema teab, mida ta teeb, sina koad alati pimedas, sul pole millegi kohta nõu ega sihti. Kas näed, kes Holgeri kõrwal istub, talle filma wahib, talle juhu naeratab? Mima ometi, mida Holgeri jüda ütleb, kui need maasikahuuled teda juudlewad, see soe ümarit rind tema põue wastu rõhub! Mis on sinul selle määratuma wara wastu? Mitte midagi! Sest see, mis sul on, mis sul ajuti, wargi juhtub olema, see on, õiguft welda — ptüi furat!

Sellele otjusele enda jeniiste „armastuste“ üle ei jõud- nud Jens mitte alles täna. Täna ütles ta jeda ainult selge sõnaga wälja, täna teadis ta, et see wääramata õige toli. Ta oli põue põhjast weel liig terwe ja karge, kui et talle aegamööda mitte kahtlus niijuguse osetud õnne kohta pähe poleks pugenud. Ta jai walele ifka enam jälgile, jellele kolmefordjese walele, millega ta ennast ije ja millega teda see igafordne teine tüsjas. Kas ta ei fundinud ennast poolwägijse igaford uskuma, et tema see ainus on, kelle wastu niijugune neiu midagi tunneb, wähemalt jelsamal korral, ja et ta ka ije teatawast puhtamast tundmusest tema wastu ilma ei ole? Ja kas ei püüdnud naisterahwas

temale o m a iseäralisest õrnusest kõigiti märku anda, kui mitte sõnaga, siis ometi olefuga? Aga ikka tuli wälja, et see paljas petlik aur oli — ühelt kui teiselt poolt. Seda andis Jenfile juba see leage rahuldatus aimata, millega ta säärase kallitse kaenlast lahkus, ja kui ta kaimel meele asja üle järele mõtles, tõusis talle ülbus kurku ja ta naeris enese wälja. Mis aga mitte ei keelanud, et ta järgmisel parajal puhul, nõrk nagu ta oli, enmast jälle pettis ja petta laskis.

Aga mitte ainult see wale ei hakanud Nielsenile hinge peale käima, waid ka muu kõlbline mustus, mis säärasest ulaarlastusest lahutamata ja mille juured iseäranis alkoholi-rabast omale rammusat toitu ammutawad. Esmene tugewam wapustus tabas Nielsenit ühe kutselise lõbuneiu korteris. Seal leidis ta umbes kuuekümnepärase walge peaga rauga eest — tüdrukut lihase ema. Põdur, nagu eideke oli — ta juud ja terwet lõuga wõntfutas üsna kohutawalt üks närwihaigus — pidi ta jüiski tütarit ja tema külalist ümardama. Ta tõi neile õlut lauale ja kohendas nende süngi üles. Ja selle auwäärt wanakese teades, kelle kannatajanaosti kaks kurba silma nende peale waatajilwad, jaatis pooljoobnud paar õõ ühises woodis mööda, kuna emakese kõhimine ja hingeldamine neile õhukesel waheseina tagant selgeste kõrwu kostis. Alles hommikul, selginud peaga, tundis Nielsen häbi. Ta puges, raugakese eest nägu warjates, nagu löödud koer minema, ja terve päewa mõitles ta limase, pööritawa tunde wastu.

Sel päewal mõistis ta Holger Rasmuseni. See poisj oli talwe jookkul ainult ühe korra niisuguse tüdrukuga kaaja läinud, ühel oma wõiduõhtul, mil liialt joodud muna-toddy talle pähe oli hakanud, äpardus, mis talle muidu naljalt kumagi ei juhtunud. Kui ta Nielseniga teisel hommikul piimaladus kokku puutus, firus ta peaaegu piisafilmiil oma rumalust. Dõst enesest ei lausunud ta sõnagi; kui Jens jelle järele küsis, hoidis ta käe juu ette ja pööras näo nurka; muudkui wandus ja sülitas aga nagu wihane madrus.

Arganud igatsuse puhtuse ja õnne järele õhutas tänane õhtu Jenfi südames suureks ja wõimsaks. Mida wäetima ja wiletama ta enese sõbra kõrwal tundis olemät,

mida kauemine ta tema mõrjsa kastewärsket lapsenägu nägi, feda ihaldawamalt tõusis ta süda madalufemudast lõõrivalle lõokesele sinawa eeteri sisse järele. Äkitselt tõusis ta üles, wabandas ennast peawaluga ja läks. Nii warasel tunnil polnud Jens Rielsen Laurjeni juurest weel kunagi lahtunud.

Agaga ta ei läinud mitte koju, waid algas pikka, sihitu teekonda läbi uulitsate. Külma udu, milles laternate tuled nagu unised kollased filmad wilkusiwad, jahutas mõnusaft ta kuumawat pead, ja talwises õhus wargi töötawad kewade-waimud pugesiwad talle suust ja ninast põue, et järele wadata, kas sinna ka midagi ei sünniks ehitama hakata. Bimedikust, mis wõbijewale, rullwale udule ifka paksemalt peale waiptes, kostsiwad terased helid, mis pragunemist, murdumist, awanemist kuulutatiwad, ülewal kõrguses agaga tegiwad tuuled oma uute tiibadega lennuproowiid, seal wihises ja jahises nii salalifelt ja paljutöotawalt, et Rielsen ajuti seisma ja kuulatama jäi.

Ning korraga jahmatas ta lõbusaft. Ühe kiriku masfiwline, murdjooneline kereistik tumestas ta teed. Goothji uksewõlwik waatas warjust nagu luuraw nägu talle otsa. Sedamaid seisis kiriku sisemus täiel walgustusel Jenfi waate ees ja ühtlasi kaks suurt taewakarwa silma.

Kuis oli ta neid ometi unustada wõinud!

Wist juba kolmat kuud polnud ta näinud temale enam meelde tulnud.

Ja ford oli ta nädalate kaupa, päewal ja öösel, nende peale mõelnud, neid uulitsaid ja majasid mööda taga otsinud!

Need filmad elasiwad näo sees, mille Jens enesele iludusliffe paleusena piltide pealt kokku oli jonninud. Tal oli fodus üks pildipostkaart noore neiuga peaga, mille jarnadus sellega, mida ta äkitselt elawalt enda kõrwal nägi — jünfamas kirikus — kuni karjatama panemiseni ulatas. Minult wanaduses oli wahet — elaw koopia näis rohkestest noorem olewat, — ja wiimase juuksed oliwad walfjamad, ka teifiti kammitud. Agaga seesama suu, ülemine paksem huul wibukalt wõlwitud, seesama lõug, kahelordse imearmisa lotitefega, peaga seesama õigejoonelifelt allajookfere nina, muudkui siin piifut laiema ja lihawama otsaga, ning, mis peafsi — needjamad tõsifelt, natuke aralt, natuke umbusklikult, agaga liigu-

tava süütausega waatawad filmad keset walget, jumekat palgelist priskust. Tütarlapse ihukatted ilmutasiwad kehmust, nähtus, mis Nielsenile ebateadlist rõemu tegi.

Kad istusiwad teineteise kõrwal pingis, Jens oli hiljem tulnud. Neiu wahtis esiotsa mõttes ja pead liigutamata altari poole; suur pühalik rahu, mis teda näis täitwat, las kis ta wanemana paista kui ta oli. Siis, nagu torgiks teda naabri tumistaw pill, lõi ta koraks filmad tema peale, jelle laia julgusega, mis argadele wahel nagu kogemata omaks jaab. See waade, mis õiguse pärast mitte midagi ei õelnud, mõjus Jenši kohta nii elustawalt, et tal filmapilguks hinu peale tuli, oma leitud paleusega wäikest paigast kohast sõnelemist alustada, sest õpetaja oli altari eest ära astunud ja orel helises tasasel uneneval eelmängul. Korraga märkas Nielsen, et ta ilma lauluraamatuta kirikusse tulnud. Põnewusega jäi ta ootama, kas piigakene oma raamatut temaga jagab. Öige! Orel algas jutluse-eelset korali, neiu nihkus naabrile ligemale ja hoidis raamatu kriitlikult pooleks. Kehtis nature aega, enne kui Jens ärewa sisemise kõdi pärast laulmise joonde sai. „Ma tänan!“ sosistas ta pärast koralt lõppu nii raske rõhuga, et neuuse juunapu ümber ferge liikumine nähtawaks sai.

See suur rahu, mis tütarlapse olemist täitis ja ta täidlaste, munaja näo üle wiludust laotas, katkes äkki, kui waimulik mees kantslisse ilmus — keegi teine kui see, kes liturgiat toimetanud. Neiu näosse tekkis ühes wärwjama kumaga teatav isufas maldamatus, ta pidab, kõrwerotslised ripsmed tegiwad elawaid tufjatusi, ja filmad nende all wõitsiwad sügawama, ablama läike. Kõik see läige, pingule tõmmatud tähepanemiseega ühendatud, koondus õpetaja näo peale, näis tema pea sisse pugeda püüdwat. Oleks jutlustaja noorem mees olnud, Jens oleks kadedale kahtlusele maad andnud, aga ta oli hallpea, kui ta üsna sümpathiline hallpea; nagu, mis laia, lumivalge, wolditud kaelawõru *) peal elawal kõnewoolul ringi liikus, oli nagu mõne wana apostli maali seest wälja lõigatud. Aga mitte üksnes wõdera neiu himupõnew jutluse-kuulamine ei äratanud Nielsenit huwitust,

*) Daani pastoriid ei kannu nn. pehwiid, waid kirjeldatud wõrukujulist pitskraed.

waid ka see nii noore inimese kohta haruldane sügaw mõ-
jund, mis kuulnud sõnal tema peale oli. Jens luges tema
palgelt ajuti waimustuse-kihawust, mis tema terwet näomu-
delist muutis, ja ta ripsmetel siretasivad jutluse lõpu poole
suured wärisewad piisad.

Jens oli selle liigutuse üle liigutatud.

„Herra Ole Christensen jutlustab ilusaste!“

Muud ei märganud ta oma wagale naabrile jostistada,
aga tal oli tung, temale midagi öelda, midagi meeldiwat.

„Wäga ilusaste!“ kostis neuu pikkamisi ja palawa ta-
gatõufega, aga mitte enne, kui kantslist lahkuwa õpetaja
Panluse-pea räästooli kullatud serwa alla oli wajunud.

Waheaja järgi:

„Teie kätte sagedaste siin Lunastajakirikus?“

„Ega pühapäew.“

Kuna Nielsen ärewalt aru pidas, mida ta temalt weel
peaks küsima, tõusis tütarlaps, ilma et ta Jenši teades isa-
meiet oleks palwetanud, äkitselt üles, nokutas tema poole
kergelt pead ja sammus minema. See tuli poisile nii ootewas-
taselt, et ta nõuta waakuma jäi, kas sünnis oleks temale
järele minna wõi mitte, ja kui ta otsusele jõudis seda teha,
oli see juba hilja: wälja rutates ei leidnud ta kiriku ligi-
konnast enam neiu tesse warjugi.

Järgmisel pühapäewal oli kirik haruldajelt täis. Jens
leidis ainult wiimastel pinkidel, orelitööri all, istet, ja siit
oli wõimata ära näha, kus tema postkaardi-iludus, kes tal
terwe nädala luulelise kuma sees meeles mõlkunud, istub.
Seepärast puges ta jutluse ajal juba kirikust wälja, et tema
tulekut peaukse ees ära oodata. Mõtles ta temale läheneda—
tema oma argtuses? Ta ei teadnud seda isegi. Seda jättis
ta filmapilgu otustada. Kuid Jenši lootus langes wette:
neiu jäi tulemata; wiist oli ta kantsli ligemat kõrwalisi wälja-
käiku tarwitunud, kui ta üleüldse kirikus oli olnud.

Nädal hiljem, mil kirik wäga õredalt täidetud oli,
wõis Nielsen konstateerida, et otjitaw koguduse seast puudus.
Ta jõudis ka kindlale arwamisele, mispärast: jutlust ei tei-
nud pastor Ole Christensen. Wiimane oli, nagu Jens küsimise
peale kuulis, minewal pühapäewal Lunastaja koguduse ju-
malaga jätunud; ta asuda ümber ühe prowintsilinna kiriku
peale.

Jenfi postkaart, mida ta päeval põues, võsel padja all pidas ja ärdatel pilkudel rohkestes juudles, määrdus mustaks ja fulus tatti — kadunu jäi kadunuks. Kõik otsimine kirjutes, kõik ümbervaatamine majades ja majaõuedes, uulitsatel ja platšide peal lõppes ikka sellejama eitawa tagajärjega. Siis wajutas tohtrike oeg piimapoisi kurbtuse peale plaastri ja murdis rahurikkawa postkaardi ta taskus kildudeks. —

Jens ohkas, pööras Lunastaja kirikule selja ja jalutas kaugel ringteel koju poole. Kui ta mulle forraga vastu tules! mõtles ta. Aga ei. Seda tuleb ju ainult juturaamatutes ette!

Sellepärast ei tahtnud ta kolm nädalat hiljem oma häid filmi uskuda, kui piigatene, kes tema meeles juba wistrastusekujuks oli moondumas, äkitselt tema ees seisis. Jensi käest pidi piimapudel maha kukkuma, nii äge jalgatus käis ta liigetest läbi, ja tema lähem impuls jundis teda mütsi järele kahmama, nii juur aupakkiffus tikkus talle peale.

Ja seejuures ei leidnud ta oma palest midagi wähem kui lunelisel situatsioonil ja wälimujel eest. Kõrtsitud ülesjeotud, porijed puutuhwolid jalas, paljad käewarred sopaselt märjad, juur nuustik käes — nõnda küürutas ta aurawa mustawee-ämbri kõrwal ja küütris kõõgifeje pörandat, kui Jens sisse astus. Ruttu kähwas ta firgete, lastis põlle alamaale, häigas käewarrega saltusid näost ja ulatas punase, rikkawa kae piima järele. Sel filmapilgul tundis Rielsen ta ära. Keiu aga waatas talle wõderalt ja pijut wõderastawalt vastu, mida Jens wäga hästi mõistis: piimatooja oli uus. Rielsen oli nimelt täna paar uulitsat, mis teisele wantrile liiaiks läinud, juurde saanud, ning tema siinsete kaubatehnikate hulgas leidus nüüd kogemata ka tema waga tutwus Lunastaja kirikust!

„Teie ei tunne mind wiist enam?“ kogeles Jens, kui ta laua peale walmis pandud raha vastu oli wõtnud, ilma et ta minna oleks raatfinud.

Kollakate jalgufeste warjuist, pikkade ripsmete peidust wiskus talle faks täppi taewasina vastu. Oli, kui warinets neiu näo üle kerge mälestamisewudu, aga — pead waristati.

„Meie laultime lord ühest raamatust.“ Jens naeratas,

ja mitte väga waimurikalt. „Teil oli raamat, mul ei olnud raamatut — nõnda laulsime ühest raamatu si.“

„Kus?“

„Koh, Lunastaja kirikus.“

„Ja joo, ma mäletan wist natuke: kas Teie ei kiitnud õpetaja Christenseni jutlust?“

Jens nokutas rõemjalt peaga. „Ja Teie weel enam!“

Tütarlaps lastis nüüd ka kõrtsitud, millede alt pükside pitsiootsjad wälja paistnud, põltele järgi madalamale. Tema pisut pelglik, pisut peitu pugew, aga siiski üsna rahulik pilk libises Jen si piimapoi siirietest üle. Näed puusas, paar jalki nõõpi õhtrate rindade pealt lahti, madalamõitu, aga laite mata kaswuga pehme teha sirge, nii seisis ta isefuguse tõeka lahtusega jutunori ja ees, kelle valgel kõitfugu häbelikud ja õnnelikud helgid heitlesiwad. Kerge, üsna kerge pettumus, mida Jens neiu korratuma wälimuse tõttu korrats tundnud, oli kadunud nagu wari heleda paiste eest

„Teie ei käi enam Lunastaja kirikus?“

„Ei, sest saadik, kui minu kallid leeritaja sealt ära on.“

„Ma, Teie leeritaja! — Ja kus kirikus Te' nüüd käite?“

„Kus juhtub. Ma käin ka harwemine kirikus kui enne.

Pole ju kuski kantskilt Ole Christenseni kuulda. Mitte ligigi!“

Neiu weidike pehme keel, mis tema sõnale, ta terwele healekolale isewarki willase wõi sulise toonimõnu andis, meeldis Nielsenile nii väga, et ta kõnelejale sammukele ligemale nihkus ja pea ettepoole ulatas, kui püüaks ta enna si paitada lasta.

„Herra Christenseni lahtumise pühäl olite muidugi kirikus?“

„Sseenesest mõista! Ma käisin ka käärkambris teda jumalaga jätmas. Ta ütles mulle armsaid sõnu ja õnnistas mind.“ Neiu käsi tähendas lipsti pealae poole, nagu peafsiwad jeal weel õnnistamisemärgid järel olema.

Kui jumalakartlik ta on! käis Jen si rinnast joo ja hooga läbi, kuna ta suu naeratas. Ta pidas parajaste aru, kas temale ilmutada, et ta teda kirikus otsinud ja portali ees nii kaua asjata oodanud, kui terwe intumie tujundipildike äkitselt katki käristati.

Rõrwal olewas eluruumis tõusis müdin, — prauksa-

wad lastehealed jäiwad kuuldawaks, — midagi kuffus mütejudes ümber, — üks fihakõri pistis filjuwalt nutma, — „Karen! Karen!“ kriiskasiwad teised läbisegei. Siis kisti üks riisfelili lahti ja kiffasfe wahkotta, mis lööki korterist lahutas, wupjas järgiwäel pisike tüdruk, keda pisut juurem poisj löömifeks ülestõstetud padjaga naerdes toga ajas. Läbi awatud uste — ka köögiuks seisis lahti — nägi Mieljen kaunis awarasse, aga waest laadi kambriisse, mis perela magamijetoa hommikust oluforda näitas: ärajasitud sängid seinte ääres, kõik kohad riidehilpusid täis, jutti ja jaapaid maas laiali. Kejet põrandat istus wadistaw plifakene, juurem kui see, keda wend padjaga peffis, walge potifeje peal; mitte kangel temast, käed ühe poole nirijewa ojakefe sees, kõtutas röökidest ja siputades kõige wäiksem põnderjas. Kõik järgini paljad.

Jens nägi muidugi ära, et tema siin mäsjupejas üleliigfeks oli jaanud. Kuna neiu Karen wabandawa naeratawijega: „Minu sõjawägi on üles ärganud!“ temast mööda wolkias, jättis ta jumalaga ja läks, ilma häbelikkude ja'adustega täidetud tuppa enam pilku heitmata.

Karen — Karen, — mõttes ta üle õue rutates, — kui ta nende laste õde on ja mitte trenija, siis on ta nimi Karen Kaar! Minu neiu nimi on Karen Kaar! — Ning terve päewa oliwad ta kõrwad jeda ilusat nime, ta sijemised filmad jälleleitud nägu täis, ja õõ jaatis ta täielises joo wastujes mööda, jett uinudesti oli ta Karen Kaari juures ja oma asjaga pealegi palju kaugeimal kui ilmsi: Karen Kaar oli talle taewaliku punastamifega oma südametunnetus, ja tema tormilisel juudlemisel ärkas ta hommiku üles. Ja nüüd tänas ta waqast hingest Jumalat (ja jelle kõrwal ka Holger Rasmussen) oma falli piimapoisi-ameti eest, ilma milleta ta oma postkaardi-neidu küll kunagi üles poleks leidnud.

Sel hommikul presenteeris ennast Karen Kaar temale puhtramas riides ja paremine friseritult. See oli süüdi, et Jensile peaaegu midagi meelde ei tulnud talle ütelda. Jens jai hädawaewalt teada, et Karen Kaari nimi tõeste Karen Kaar oli ja et need neli mudilast tema õed ja wennad on, kuid wõerad õed ja wõerad wennad. Muidu kulus lühike jutt Kareni musta kassi peale ära, kelle sabaots kogemata piimapoisi jaapa alla jattunud. Aga ühe tähtsa nähtusjega

rifastatult pööras Nielsen oma wankri juurde tagasi: Karenil olivad imearmjad lohutejed põskedes, kui ta naeratas, ja täna oli ta efimest korda nõnda naeratanud, et nad mõjuvalt nähtawale tuliwad. Sellele leidusele järgnes paar päewa hiljem teine niisama õnnestaw. Nielsen tabas oma neiu lahtiste juustega. Need ulatajiwad tal paksul, toore siidi karwalisel woolul peaaegu kuni põlwekõwerdusteni üle selja. Jens jahmatas üsna jeda ila nähes. Oli nagu liig palju temakeste kohta. Heameelega oleks ta käe sisse löönud ja pihutäie oma huulte vastu tõstnud. Aga nii kangel ei olnud nende tutwus weel.

Siis tuli hommit, kus ta neiu juures nutuhaleduses eest leidis.

Mis tal wiga olemat?

Saanud ema käest liüia. Karen tunnistas jeda üsna otsetohefelt.

Kudas wõidawat niijugust täiskaswanud inimest weel liüia! „Esi hääl oli hurjutaw, ta kulm tufaselt kortjus.

„Jah, nõnda on see elu!“ ohkas Karen. Piimapoiji kaastuime aitas ta pisaraid peatada.

„Teil on tige wõerasema, neiu Karen?“

„Enam äkiline. Eks ta ole ka tööst ja murest tüdinenud! Peab meid kõiki ju praegu üksina toitma. Ta on ühes pefuüaris triikijaks.“

„Aga Teie isa?“ —

Karen hammustas alumist huult ja idi pilgu maha.

„Isast ei taha ma rääkida.“

Selle asemel hakkas neiuke õhinal oma tööpaljusest rääkima. Terwe majapidamine ja lastekaswatamine seista tema õladel. Küüri ja peše, keeda, õmble ja nõelu hommitust õhtuni, pooled pühapäewad kaasa arwatud! „Waadake, misjuguused käed mul otfas on!“

Jens wõttis käed ja tunnistas neid kaua ja tõsiselt.

„Mis liig, on liig! — Kas teate, neiu Karen, ma toon teile homme wafelini kaasa.“

Aga sellepärast ei lastnud ta käsa, neid wafelid, äratõttatud käsa, weel mitte lahti. Ta waatles neid seest ja wäljast ifta weel terafemalt, ja arwas, et wafelini kõrwal ka coldcream neile head teeks. Ta lubas mõlemaid tuua.

„Kas tulewal pühapäewal prii olete, neiu Kaar?“

„Mis siis?“

„Eh! oleksite nii lahke — — eh! võtaksite heaks — —“
Nielsen kaotas korraga oma meherahu, oma tohtri-ijetead-
muse, ja punastas ära — — „ma mõtlen, meie mõistime
kafheesi bioskopi või kontserti minna, — või ka mõlemasje —
nii ajaviiteks — —“

Rüüd avanefivad Kareni filmad jälle jelleks juureks,
avalikuks pealevaateks, mis nii lahku läks tema tavaliseji
nurgatagusest pilgust. Jens võtris waate hüppawa aimdu-
jega vastu.

„Ma saaksin wist mõneks tunniks ära tulla, herra
Nielsen,“ ütles neiu.

„Käsi selle peale, preili Karen!“ Jens oli korraga
julge nagu lõwi.

Ja weel korraks libises jee kallis kare pere naisekäsi tema
pihku, jeeford sooja pigistamisega. Kuid jealtjamaast tekkis
tütarlapse kulmude wahela wäikene wari.

„Aga sinna mindakse wist wäga heas riides?“

„Selle poolest olge üsna mureta! Meie lähme rii-
des, mis meil juust on, jest meiega pole kellegil midagi pist-
mist. See pole ju ka päris teater ega juur kontsert,
kus uhtuist käidakse tegemas.“

„Well, herra Nielsen, ma tulen!“

— Ja Kareni kurblije rahu jees lõi midagi elama ja põ-
lema, ning wiimane kui pisaramärt oli ta palgelt ära pü-
hitud. „Herra Nielsen“ vastu jai ta nii wiisakaks, nii
aupakklikuks, et ta teda, kui kottusaamise koht ja aeg laupäe-
waks ära määrata oli jäetud, trepist alla läks saatma. Wä-
rawa juurest waatas Jens ümber: neiu Kaar nokutas talle
kojaukselt terwiseid järgi. —

Kui nad pühapäewal kinematografi-teatriist lahkusiwad
ja sammud Hannibal Laurjemi kontserdimaja poole pöörafi-
wad, ütles Jens Nielsen Karen Kaarile, kelle filmades ja
põskedel etenduse-ärewwus edasi kumendas:

„Neiu Karen! Restauratsionis, kuhu meie praegu lä-
heme, istus mõne nädala eest minu sõber Holger Rasmus-
sen. Tal oli naisterahwas kaasas, keda mina esimest ja
tema ise kuuet korda nägi. Pühapäewal enne seda ei tead-
nud ta weel, et niisugune naisterahwas ilmas on. Sellest
hoolimata esiteles ta, kui mina tema juurde astusin: „Minu

pruut Dagmar Spredelsen! Ugu meeldis mulle hullupööra. Meie leiame Holgeri ja ta pruudi eest. Teist ei tea nad veel midagi. Kas lubate, et ma Teid neile niisamati esitelen: „Hm, minu pruut Karen Kaar!“

„Ja — ja!“ rõemustas tütarlaps, ja elawad lohud ilmušiwad tal põskedesse.

Zens wakkus talle käewart.

See wõeti wiivitamata wastu.

Ühesteistkümmes peatükk.

Zens Nielsen'i puhas õnn.

Midagi ei torka Daani pealinna uulitsaelust nii ije-loomulikult silma, kui rattasõitjate päratu paljus. Sest naljalt ühesti Europa suurlinnas ei teeni jalgratas spordi kõrwal nii suurel määral praktilist tarbet kui siin. Seldujed selleks on Köbenhavni uulitjate lauataolise tafasuse, sileda asjaldiprügituse ning talwel lume puudumise näol kõige jündsamalt antud. Iseiseiwad ühiskondlased niihästi kui palgalised mõlemast soost, äripidajad, ametnikud, iga laadi tööliised ja teenijad, nad kõik on wäleda kassiratta oma sõiduriistaks teinud, see on neile ülitarbelineks jaanud nagu tajakale hobune, jamojedlajele põhjapöder ja eskimole sõidukoer. Perelamaid uulitjaid mööda hoowab alataja peaaegu katteta ohelal kaks wastamisi liikumat rattaliste-woori ülles ja alla, išeäranis laialt ja tihedalt päewaagadel, mil töösse mindakse ja tööst tuldatakse — hommiku-, lõuna- ja õhtutundidel. Mida kaugemale fertiwad üürihinnad teeniwaid rahwakohitiisiid pejalinnast elama tõrjuwad, seda arwukamalt sigineb sõiduratas läbikäimise abinõude hulka, hoolimata elektri-uulitjateest, mille sõiduhind Köbenhavis wõrdlemisi odaw on.

Pühapäiwiti aga saab igapäewasest tarberiiistast rahwalit spordiriiist, išeäranis muidugi suwel Saare üpris tasanane pind, mida rikas wõrk eeskujulisi kiwi- ja maanteešid katab, pakub sõidulõbule kõige kohajema tallermaa ja ediswälja, mille juurde weel hõlbustawalt Daani suwine jahedus tuleb. Waewalt on Sjaellandi murud ja metsad te-

wadel haljendama löönud, kui tema hall metropolis oma weerevaid lapsi määratunemate sületäite kaupa iga ilmakaare poole rüpest hakkab puistama. Rõdige wägewamad woolud jõginewad Drefjundi kallast mööda põhja poole, jellele mere- ja metjaparadiifikejle wastu, mis Klampenborgist Skodsborgini ulatab ja kuhu pealinna rahaline hülgus omale toredate villade näol juurepäralise juwije pejastiku on ajutanud. Sel laial rannateel paifub automobilidega, hobutõldadega, elektriwagunitega segatud rattaliste-woog pühapäiwiti nii pafjuts, nii koftu- liitunuks, et üle tee peafemine wõimataks jaab; ainult Boulogne puieftiku poole suunewad Pariji awenüüd ilmuta- wad ilusa fewade-ilmaga farnast jõidufihawuft, ehk küll enam motoriwankrite kui rattafõitjate paljufe tõttu.

Rõik inimlikud wanadufeliigid künne ja kuuekümne eluaasta wahel ja kõif inimlikud suurufe- ja rafkufemõdedud iftuwad fiin terashobu fadulas ja lafewad jalad ketrada, wallalifteft ükfiklasteft, ükfikuteft paaridest ja tutwus- fondadest peale kuni terw te pere- ja jugufondadeni. Hallid wanapapad, kelle kuwetanud koinwad maad näifje kaapiwat, wäntawad liblikataolifte plitafefte seas; kuuepuu- dalifed mamnad, kelle laia lainetufe all kidur rattate koftu ahwardab murduda, jõuawad konnafarnafelt küürutawate poififefte hulgas; õllekõhuga onud, wardakujulifed tädid, noored neiid igafugufe piha- ja puufalauufega, noored peiid kõifhugu piklufe ja pafjufega treiwad, higifstawad, puhiwad, lobifjewad, naerawad jelles mulinas läbifegi. Aga mitte nii rohkeafimelifed wanadufejärgud ükfi ei anna walfjate tolmus- looride fees liikuwale ilmatumale woorile teatawat pere- fondlikku laadi, waid niifama häfti naifterahwad: ühfelt poolt kõif koftu oma juure hulgaga ja teifelt poolt noored tüdrukud ifeäralifelt oma jume- ja kafwufarakteriga. Daani piiga tüüpufes on midagi emalifku, õigemine — midagi mammalifku. Sellega koftu käib tema oleku loomus, tema wiis rääkida, waadata, liikuda. Need weel maafefe fuur- linnafki rohke külawerega turrutatud, luhtawate kehawormi- dega õnnifstatud neiid, enam mafajad kui faledad, enam wäiklafjed kui fuured, laotawad juba plitafees feda mahetõ- fiift, kannatlik-mõifftlikku, aeglaft-wanatarfa mõnu wälja, mis emaks loodud individuumitele algolulifelt õmane, mille aga

kulturaline raffinement mujal paiguti, iseäranis suurte kapitalistlike maade hii glalinnades, enam wõi wähem ära on moonutanud wõi maha on woolinud. Käed ja neid ümarit-pehmeid, lottlõualisi, heldenäolisi ja lahkestilmalisi isikute si oma istmelihja haruldase küllaga naivlifel lõbul ratta peal trooniwat, wõi mööda uulitsjat jalutawat, wõi majawärawas nooremehega lobisewat, wõi nobeda töö juures istuwat — ikka torfab waatlejale, kellel rahwusi üksiteisega wõrrelda on, see Köbenhavni tütre pentsiil „mammalikkus“ humoristlikelt filma.

Kuid ka üks sündinud köbenhavnlane, kelle jalg Sjaelandi saare rannawirudest weel fordagi üle polnud saanud, leidis selle armsa laadijoone kätte, ehk küll üksnes oma mõrsja küljest: Jens Nielsen. See oli aga ka iseäranis drastiliste olufordade najal sündinud ja sündida wõinud. Paljudel hommikutel, kui ta püüuga Kaaride korterisse ilmus, nägi Nielsen neiu Kareni täielises mamma-tegewuses: ta pani oma wäikeid õdesid-wendasid riidesse, peji nende filmi, suges nende päid, tõreles neid wõi jagas neile emalikka õpetusi. Kaerutõdi tiiklus Jensile peale, seda autoriteetlist iseteadmust, seda wastutusrikast tõsidust ja asjalikkust ning kõige seas seda murelik-hella pehmust nähes, mis tütarlapse näost, kehaseisust, kätekiigutustest ja tema kõnetoonist harmonialisef segul nähtawale ja kuuldawale tuli.

Widagi ei seisnud lähemal, kui et Jens talle „mammi“ naljanimeks pani, nimeks, mille sisse ta kõit oma magusa õrnuse tema kandja wastu paigutas. Ja kui Nielsen teda nüüd jalgrattal enda eel wõi kõrwal nägi — nad ei puudunud Holgeri ja Dagmari seltsis ühelgi sündsa ilmaga pühapäewal kirjeldatud kihina seasti — siis oli talle, iseäranis eiiotja, piijut wõeras mammitest jelles uues olekus ja ümbruses näha, wäljakäistud tema igapäewasest ja nii „loomulikkust“ ema- ja perenaijeojast. Seda kohasemalt ja „kodusemalt“ ühines Dagmar Spretkelsen, see kerge ja wäle lõbuskaks, rattaga; paistis peaaegu, kui oleksiwad need faks wurawat metalliwõru tema witsjalt paenduwate liikmete all kui loomulised liikumiseriistad talle keha külge kaswanud, nähtus, mis Holgeri juures, kes lühikese ajaga päris sõidukunstmiks oli wilunud, weel täielisemal määral märgatawaks sai, kuna Dagmaril paraku, kelle kehajõud just rohke

pohtud, oma wanalaadi masina liia raskesti võidelda oli. Igatahes pakkusivad mõlemad sõitjad, iseäranis kiiremal ajamisel mööda waba teed, üpris ilurikast kehalise wäleduse waadet. Karen ja Jens ei wõinud endid nendega säärastest küljest poolegi mõeta, kuigi esimene oma kaswulise kauniduse ja neu Spreckelsenist, selle ülemine kehajagu alumise kohta wäidi küll pikk oli, märkja üle käis.

Kuna Karen Kaar oma ema wana töökäimise-ratast tarwis, mis Dagmari masinast ennem pahem kui parem oli, wõis Nielsen emast enda ratta omanikuks nimetada. Küll oli tal selle hind Rasmussenile weel täieste wõlgu, aga sõber ütles tal maksujega terve aasta aega olemat. Jensi ratas oli ühe laenukasja oksjonilt wäga odawaste — ainult kolmekümneviie krooni eest — omandatud, sest Holgeri ettepaneku, mõlematele uusi masinaid järelnaku peale wõtta, lätkas Jens otustawal ajal kindlaste tagasi. Nõnda ostis Holger enesele üksi päris uue sõiduriista, mille hinnast tal nii palju, kui ta Nielsenile laenanud, osade kaupa tagajärgi tajuda jäi. „Küll ma selle raha wõiduajamisel warsti jisse wõtan.“ julgustas ta Nielsen, kui see laenule eiotja argjelt wastu seisis, „sest sel sihil ma uut ja head ratast tahangi.“ Ja tööpoolest — juba esimesel suwepoolel pistis ta ühe teise auhinna, mis suurem oli kui Nielsenil laen, taskusse ja esimese aumärgi rinda.

Need kaks lapsetiku armupaari maitsesiwad nüüd puhta lapsetiku õnneliklaga kõik seda nõidust, millega juwine loodus nende ühendust õnnistab. Saare põhjapoolne osa, madalmaa iluga — metsade ja järwedega, hiite ja saludega, nurmede ja aasjadega — kojutawal waheldusel rikkaste ehitud, awas neile iga halli töönädala järgi ikka jälle uue ilma täis elustawat ja õnnestawat wärskust. Wäsimata oli Holger Rasmussen, nende hakkaja pionier, ennenägemata maastikku, enneaimamata idüllilisi paikajid mere ääres kui ta siinemaal wälja nähtima. Saare põhjarand Helsingörilt Gillelejeni oma walgete liiwajoomedega ja rõemusroheliste metsatukkadega; Eßromi järwe ligem ja kaugem ümbrus, ühel pool Fredensborgi kuningalossiga ja selle kuulsa ilupuieistikuga, teisel poolt mühawa Gribstovi laanega; Frederiksborgi järw kolme saarete peal seiswa sellejama nimelise lossimürataga, mille renaissance-ruumides

muu seas Daani ajalooline muuseum asub, ning Hillerödi linnate järve läänekalbal nõidlik-armisa waatega järve ja losji poole — need olivad wäikesed seltskonna kaugemate sõitude paljupakkunud eesmärgid. Mida see suurem ringkond laiemas raamis sifaldab, seejama leidub kitsamalt, nõnda õelda kuhja aetult, ka pealinna ligemas põhjapoolses ümbruses — kolmnurgas, mis ranna äärt mööda Charlottenlundist umbes Bedbaekini ja sealt maad mööda Sorgenfri, Lyngby ja Gjentofte kaudu jälle Charlottenlundini ulatab, ehk olgu siis, et me kolmnurka enam lääne pool asuwa Jure järve madala, sügawroheline kallastituga weel pisut juurendame. Selle ringkonna ilu ja elu keskpaigad ongi nimetatud mereäärjed suwituskohad Klampenborg, Taarbaek ja Skodsborg, paari kilomeetri pikune wõõt hülgawaid suwemajasid sanatoriumite, hotellide ja supelusmajadega heljasroheline sanglepametsa serwal, frontidega Örenfundi poole, mille woodewälja mõne kilomeetri kaugusel Rootsi rand oma walge liiwapalüstusega piirab. Waade kaldatõrgendikkudelt merele, mille roheshalli, siretatat peeglit wälebad auru-laewad ja luigewalged purjupaadid kriimustawad, on üks iluwõimjamatest, hingekõitwamatest, mida luulejumal loodus wälja on mõelnud. Aga ka maali maapoolne kül, see õnnroheline rõemu seeft wälja naerataw sanglepamets, wäike jäänus ennemuisest Daani laanetoreduseft, on loodusline luulepärl ihsuguse hella, puhkawa, unelewa tundetooniga, mis nagu õhus ujum, poolhurew kandlekõla rahustawalt meelte peale heidab. Paiguti tamme-, pärna- ja wahtrasal-tudele maad andes ning harwaste ka üksikute kaskede ja okaspuudega segatud, awab see muumatud lopsakuses haudum wana mets oma riipe keskpaigas korraga awara rohulagen-diku madalate wõsatihnikutega, milledest karjakejed teraseid sihwakaid hirwesid ja põtru filmapilguks punawalt nähta-wale tulewad, et jalutajate ja sõitjate lähenemisel oma kroo-nitud peadega ja kepisarnaste jalgadega roheline sisse kähku jälle kaduda — nagu armas suwine wirasins. Siin on Eremitageni loomaaed, mida kanges ringis läbi metsa miuero forge plankaed sisse piirab.

See sanglepamets oma naeratawa rahuga wõerus-tas mõlemat paarileft suwe jookful kõige sagedamine. Kui nad ristlewatel ja looklewatel liiwateedel, millede peal läbi

leppade lehewõrgu langewad päikefekiired imeõrnal lillakal kumal wirwendasiwad, oma sõiduhimu oliwad kustutanud, waliti muruhaljäs ja jamblapehme puhstepaik wälja, seati rattad puude najale ja hakati õigel Daani lõbumeel el pillkaari löõma. Waadeldi, tantšiti, aeti üksteist taga ja kuku-tati maha, roniti puude otja ja löõdi hundiratast. Holger andis oma kolmele kiidulustilisele pealtwaatajale täielised akrobatilised etendused kätel käimiseft peale kuni kõige julge-mate saltomortaledeni. Tüdimata agarusega püüdis ta Dagmarile mõnda oma kunsti kätte õpetada, milleks ta tema sabad nõelte abil juure osarusjega püksteks kokku pistis, mis aga jagedaste tühišeks töõts jäi, seji šiputawa naeru pärast oli neil wõimata midagi korda jaata. See hull naermine, mis Dagmaril, nagu ülepašjunud oja, pašinal kurgust jookšis, hakkas warsti ka teistele külge, kuni nad kõik, ei asja ees, teist taga, krampide käes wingerdasiwad ja šilmi pühšifiwad.

Wäšti hullamisest ära, šis heideti rohu peale širafile ja hakati lobijema, wõi šöödi kaasa wõetud wõileibasiid, millele hiljem mõnes odawamas mešarestoranis, õigem jelle ees, puude all šeiswatel lištjatel aialaudadel, kohwi wõi piima peale joodi, et šis ruttu jälle tihniku wilusje tagaš pöõrata. Kuna Dagmar Sprechelsen oma ärawalitnud tulewajest akrobatiliste annete poolest kaugele maha jäi, pidas ta temaga, mis ualjaga joolatud lobijemisešje puutus, täiešte šammu. Mida üks ei mõistnud, šeda mõistis teine, ja Šens ning Karen ei tarwišjenuid tundide kaup muuks kui naermiseks šuud lašti teha. Käed ristamisi pea all, pruunid kel-mišilmad otšiwalt rändamas, kitša, weidi wibuka šuu ümber kuim, šarkasiline joon, nõnda jaatis Dagmar, kas Holgeri pišteid wastates wõi talle peale tištudes, ühe märki minewa noolekese teise järele lendu, kuna nimatarš nõbininate ta roošiliste põškede wahel ajuti kohendamaid wändakuid tegi. Wiimajega oldi juba nii harjunud, et šeda enam tähelegi ei pandud. Ššearanis šüttitaw oli wäikeše wabrikumeiu humor parodištilisešft külšeft. Mida ta teiši ištikuid räätida lastis — ja tal oli hea tagawara šäherduši kõnekentšakufi — šee kõik õnnestas tooni, murraku, kõnewiši ja kõige mimikalise ehte poolest nii wäga, et kuulajate ette üšna kujukalt parodeeritud ja šarrikeeritud ištik ilnuš. Šerra Morten Arnoldšeni,

kelle trikoowabrikus Dagmar esimest aastat töötas, ja ühte sealset ülemmeistrit ostas neiu nii wapustawalt kõneleda lasta, et ta etendust üleüldisel tungilwal nõudmisel igal koosolemisel fordama pidi, kuni mõni uuem asi jälle rohkem tõmbama hakkas.

Oli aga ka tundisid, kus need neli last tõsisematele mõtetele maad andiswad, mis muidugi enamaste nende iisliste asjade ümber keerlesiwad. Kewadel kõnelesiwad mõlemad peigmehed niifaa oma ametiwahetusest, kuni see juunikuu lõpul õnnelikult teoks sai, mispeale uus töö, uued palgaolud, uued peremehed ja muud ülemad, ametkondlijed kohustusjed jne. arutamiseks asja andiswad. Holgeri ja Zens'i rääkimistest kõige selle üle kuuldsus tuntaw tähtsus, tuntaw uhkus wälja, mida mõlemad neiuksjed, pöörde tähendusest täieste aru jaades, endamisi jägasiswad. Neil oli ju nüüd m e e s t e g a tegemist, mitte enam poisstega; sõnal „piimapois“ oli nii kentjakas kõla, iseäranis ühenduses sõnaga „peigmees“. Mitte weel nii wäga nende eneste, kui wanemate inimeste kõrwus. Oli ju waejele Holgerile mõinud juhtuda, et ema ta wälja naeris, kui ta temale oma joomi teatas, juba piimapoisipõlwes Dagmariga wormilikku kihlust ära pidada — sõrmustega ja pidulise jooduga. Ring midagi sellesarnast oli piimapoisi nime pärast ka pruudile fodus juhtunud. Nüüd aga, sest jaadid, kui peigmees Ruprecht & Adamseni wabrikuwärawast sisse ja wälja käis, ei seisnud tähtsajale sündmusele, mis jõulu esimese püha peale oli määratud, enam midagi alandawat ja haawawat wastu. Ja sellesama üreteadlije mehelikkusega, millega mõlemad peiud oma tähtsustatud ja tõsisistatud tööoludest jutustasiswad, kõnelesiwad nad ka kumbagi paari eelseiswast kihlusest ja isegi pulmadesst, mida muidugi ühel ja seljamaal päewal — wiimaseid koguni ühises pidufortoris — toime otjustati panna. Kuut wõi seitset aastakest, mis neid pulmadesst kõige paremal puhul weel lahutasiswad, ei wõetud juurt arwesse: jellest „praost“ arwati wastastitujel trööstil ja fruidusel kergeste üle saawat. Mitmeaastased pruutpõlwed polnud Köbenhawnis midagi haruldast, ja mida teised wõisidwad, jeda wõisidwad nemad ka.

Naeru ja asjaliku jutu tujust jattusiwad Zens ja Karen ajuti weel ühele meelesu-aftmele, mis teisel paaril tundmata näis olewat: haledusesse. Kuud jeks pididwad nad üffinda

olema, mis wahel ka juhtus, kui Holger ja Dagmar mõne eratuuri tegivad, millest nemad oja ei wiitsinud wõtta. Siimeist forda tikkus jäärane sügaw, kuni pisarateni ulataw sentimentaliteet nende peale kewade algul ühel pühapäewal, mil nad mõlematest sõpradest, kes Helsingõri sõitsiwad, Raavadi lähedale metsa maha jäiwad, kus nad hiljem nendega jälle kokku pidiwad jaama. Siin hakkas Karen oma kurwast elupõlweist rääkima. Selgus, et mõlemad perekondliste olude poolest üheraskust risti kandiwad, millel ainult wäike wäline wähe oli.

„Sa oled minu wastu nii hea, Jens,“ algas tütarlaps korraga, kuna nad praegu weel kahe mängiwa orawa üle täiesti suust naernud, tõsiselt ja nagu willaste waiba alt tulewal poolkustunud helitoonil, „ja ma olen enesele etteheitteid teinud, miks ma sind mitte kohe nagu wenda ei usaldanud. Sa küsivad kord minu isa järele, ja ma jätsin sulle wastuse andmata. Minu isa on wangis, Jens, — nüüd juba wiiet kuud.“

Nad istuwad kahe noore, ühiseist juurest kaswawa sanglepa all, millede hõbehallid, siledad, paiguti rohaka wärwitooniga heitlewad tüwid kokkupõimitud kuplikujulist okjast tikku kandiwad: wiimast ehtis imeõrn, siidipehme, kerge tuulesele faes kollakalt wärijew leheloor, mis nagu õnnelik naeratamine nende peale maha waatas. Selle naeratamise sees filjatas wahetewahel üks nägemata linnuke, jämedad põrnikad juruwad nagu tulekuma ümber, ja walgus, mis loorist läbi istujate peale langes, oli waewalt märgatawa lillaka kahwatujega läbi koetud. Senji käewars neiu piha ümber tegi kaijutawa liigutuse.

„Do—oo mamm,“ ütles ta pool kartlikul kahetsemisel, „kui jee sulle piina teeb, siis ära räägi nüüdki.“

„Si, ma pean rääkima, muidu ei ole mul hea olla,“ tähendas Karen, ja tema warjatud waade oli mõistatusliksem kui kunagi enne. Ring rahulikult ja asjalikult, pealt näha ilma wäheha kui wastiku ja walusa tundeta, jutustas tütarlaps oma lihtsa lootele ära.

Karen oli ainus laps oma isa esimehest abielust. Wiie aastajena kaotas ta oma lihase ema ja sai juba mõne kuu pärast praeguse wõerasema asemele, kes perekonda aastate jookkul mitte wähem kui kuue lapsega rohendas, kellest nüüd

neli, kaks poega ja kaks tütar, veel alles oliwad. Wõeras-
ema, rahwuse poolest norralane, Christianiast pärit, oli
tüdrukuna juba pehja ja triifija olnud ning ühes siinse
hotellis teeninud, kui kellner Anders Kaar teda tundma õp-
pis. Kellneri ja piduteendri ametit pidas Kareni isa ka praegugi, see tähendab, kui ta wangis ei istunud, õnnetus, mis
teda minewal talwel Kareni teada juba kolmat korda oli
tabanud, sest saadik kui tal nii juur perekond toita oli. An-
ders Kaar warastas. Wiimasel korral oli ta pulmast, kus
ta palgatud teendrina tegewuses olnud, mõned hõbelusikad
kaasa wõtnud ja ära müünud, mis talle kahetsa kuud wang-
gistust tõi. Karen ei jätnud tähendamata, et wõerasema
selle ja ka endiste süütegude juures kaudjelt ja kõlblijelt mitte
jüüta ei olewat, sest ta olla paratu naine, kes meest alaliste
kurtmistega ja hädaldamistega wäheste sisetuleku pärast wii-
nata. „Siis katsu ometi, et sa kudagi lija saaksid, muidu
jureme nälga!“ oli Karen ise teda kord kuulnud hüüdnud.

Mis Mielsenile neiu jutust ijeäralikult teadwusesse tor-
kas, oli lugu, et Karen wanemaid omalt poolt hulka ei mõist-
nud, ei, waid mõlematele hoopis wabandawaid wõi wähe-
mast pehmendawaid põhjuseid püüdis leida. Isa nimetas
ta mitu korda niihästi „õnnetumaks“ ja „heaks“ kui ka kõige
rõhuga „korralikuks“ meheks, kes ainult „kitsikujes“ kergeste
pea kaotawat, ning wõerasemal, sel „raske töö ja murega
koormatud inimesel“, arwas ta haiglaste, tujuti peal käiwa
hirmu nälja ja häda eest olewat, mis ijeärwanis ägedal mää-
ral pärast wiimase kahe lapse sünnitamist nähtawale tulewat.
Kuuldus õhwa, nagu kurdaks neiu paratamata õnnetust, mil-
lel ainult kahetsjetawaid ohwrid on, mitte aga wastutawaid
jüükandjaid. Ja ometi kannatas ta, nagu tema jutu lõpust
nii liigutawalt selgus, raskestes nende olude all, mille looja-
tena ta peale isa ja ema ometi kedagi muud ei teadnud ni-
metada. Mitte ainult, et ta kurjategija tütreka kaasnimeste
põlgtust sai maitsta, et ta isa wangisistumise ajal, mil ema
üksi teenis, liialise töö juures isegi toidupuudust kannatas,
et ta äkilise ema käest — wahel päris toorel kombel — pea-
legi liüa sai; waid tal polnud ka — see oli nimelt Kareni
meelest tema wiletse tipp — tal polnud midagi selga, pähe
ja jalga panna! „Kõik ifka pestud, paigatud, nõelutud —
milla mina ka midagi uut näen!“ Ja ta kõwerjate rips-

mete wahelt tikkusiwad jämedad piisad wälja, mis palgeid mööda alla weeredes paaris kohas, nagu teed küsides, peatajiwad.

Need piisad läksiwad Jensile südamesse. Tal polnud mitte tähelepanemata jäänud, mäherdusi pilkusiid Karen igal pool, kus nad publikumi seas liikusiwad, teiste naisterahwaste riidelisele ehtewärgile waks lastis jaada, kuida ta, kui Dagmar Spreckelsen oma uue, moodilise, eht küll odawa juwekleidiga esimest korda rattal istus, paariks tunniks jutuhimu kaotas ja misjuguist ülemäärast rõemu ta wäikesel poolteistkroonise hõbebrošhi üle tundnud, mille Jens talle ta kuueistkümmendaastajeks sünnipäewaks, 21. märtsil, oli kinkinud. Jens märkas ka, kuida ta oma pestud olgkübarale uue wärwielawa garnituritefega, pestud pluusitefesele ja bentsiniist lehtawale kõrtsikule uute ja wast natuke üleliigsete lindikeste ja paelafestega wärskust püüdis anda. Ka kandis ta oma triisuri eest moodikohajest hoolt — see ei maksnud ju midagi —, ja ta paigatud saapad oliwad eeskujuliselt wiiksitud — see ei nõudnud ka suuremat kulu. — — Jens mõistis tema kurbust. Niisugune ilus, niisugune piltilus tüdruk! — Ja et teda mõistis, siis kütatas kaastundmus ta niisama juure haleduse sisse, ning sellel wedelal, nõrguwal südamelul ei jaanud ta teifiti, kui maksis usaldust usaldusega ning paljastas mõrõja ees ka oma perekondlise saladuse, kuna tal endamisi sugu häbi õli, et nõrk naisterahwas kõlblise julguse poolest temast ette jõduud.

Teadmataks jäi nüüd, kui palju Karen t e m a walu, t e m a tragikalist seisukorda mõistis, aga kindel on, et nad lõpuks teineteise kaela langesiwad, põse põse wastu surusiwad ning tüki aega wõidu piisaraid walasiwad. Ja Jens nuukfus Kareni pehme, walge kaela peale, mida ta nii wäga armastas:

„Meie kaks õnnetumat tahame surmani koku hoida!“

Ja Karen kinnitas Jenši karmide, piisut lähemas juukse sisse:

„Surmani, jah surmani tahame koku hoida!“

Ring midagi jarnast töotasiwad nad endile ikka, kui nad ükfinda olles, oma koduse wiletsuse üle pehmeks saiwad, mis suwe jookshul mõndagi korda juhtus ette tulema, sest sel-

les ärduses peitus, hoolimata kõigest mõrudusest, ka midagi saladuslik-magusat.

Äraast jäherdust rasket, raputawat haledust sattus Karen Kaar enamaste isejugusesse kinnisesse, juurvastasesse, mõtetega foormatud olekusse, mis ka siis veel edasi wõis kesta, kui Holger ja Dagmar nendega jälle ühinenud ja seljätäied rõemust tuju kaasa toomud. Jah, jeda enda sisse pugemist, mis teatava hingelise lõtwuiega ühenduses näis seiswat, oli Kareni juures ka kehalku wäsimuse tagajärjena märgata — peale pikemaid ja rängemaid sõitujid. Siis pitutas ta liikumata rohu peal, wakis ja lastis fulmude ja pikkade ripsmete warjus hoitud silmad piiluwalt salateesid mööda ringi rännata. Jensil oli jagedaste tundmus, et need silmad tema näo ja kehalku kuu peal jalaja ringi uitarwad, ja ta hüüdis kord naljatawa järskusega:

„Mammi, mis sa waritsed minuust?“

„Alles pikema aja takka wastas neid: „Et sa mulle meelde jääksid.“

Misüle kõik naerma hakkajiwad, peale Kareni Kaari enese. —

Ünn, mida Jens Nielsen Kareni kõrwal maitstes, oli see, mida ta mõne kuu eest taga igatsenud. Tema armastus oli puhast, wõi, nagu ta teda entusiastlikult iseenesele seletas: ta oli püha. Sest tundmustel, mis tema terwet elulist olemist nüüd täitjiwad, oli suur jarnadus selle pühaduses joowatsewa hingeoluga, mis teda waremalt kirjikus warisema ja „püha! püha!“ hõiskama pannud.

See oli wägew, ülemõtteline wägew rõem, ilma millegi effitawa, warjutawa, moonutawa lisamaitseta. Selle rõemu sisse suri, nagu puhastawa tule sisse, kõik jedamaid ära, mis jämemeelise, madalhimulise iduna üles püüdis tärkata. Tütarlapse ihulik lähedus, tema kaisutaw käewars, tema juudlewad huuled, tema pajuwa rinna rõhumine sel puhul — kõik see erutas ja äritas Nielseni, jütitas ta ergutiud õõguma, aga selle ärewuse sees peitus tugew korraldaw jõud, mis kaisutaja ihulise isiku kindlast piirist peale puutumataks tegi. Püha oli Jeni armastus, pühc oli isik, teda ta armastas, püha iga liige selle isiku külles. Ta tunnistas jeda kord põlewal filmal Holgerile, ja Holger nokutas naeratades pead,

kuna ta weidi ifalikult tema põste paitas. Ja kumbki ei aimanud, mäherdune saatus jeda pühadust juba warittes. —

Lõikusekuul algul wabanes Karen'i isa wangist ja hakkas jälle teenima. Pijut hiljem pidi emand Kaar paistetanud jalgade pärast töökoha käest andma, ja nüüd sai tarwilikuts täiskaswanud tütre tööjõudu wälja üürida. Veel jelsamal kuul wõeti Karen Kaar Jonas Fjeldbergi kindawabrikusse wastu.

Noor neiu, kodusest tröötamisest hulga laste wirinas tüdinenu, oli wahetusega üsna rahul. Kui ta ka ette teadis, et ta oma palgast, mis ejiotsja pealegi naeruwäärri wäikene oli, teadmata aegadeni ise mingit maiku ei jaaks tunda — pidi see ju ema jeniise teenistuse ajel täitma — siis oli talle ometi meelelahutuseks, rohkem kui kahesaja omataolise ametiõe hulgas rahulisi ja nooruslike lobisemisega lõbustatud tööd teha, kuna ta kodus tüdimuse kõrwal ka igawust oli kannatanud. Tööjuhatajatest ja peremehest rääkis ta jõpra-dede kiitusega; iseäranis wiimane olewat mõnus, lahke sõnaga inimene; ka tuletawat ta näo ja hääle poolest pijut Pastor Ole Christenjeni meelde. Misüle Holger, Dagmar ja Jens naeratajwad, mitte aga Karen Kaar ise.

Jens Nielsen sai oma neuiga ka nädala jees paar korda kofku, igal teisipäewal ja reedel, ja nimelt wiimase õue-warawas. Jeni poolest oleksiwad need koostäimised jagedamad, kas wõi igaõhtused, wõinud olla, pika tee peale waatamata, sest neiu elas teisel linnajerwal, Österbro jaostonnas. Aga Karen'il oli ju nii wähe aega — õhtuti niijama hästi kui üle päewa —, kuna ju töölt tulnud puruwäsiinud emagi tema ümardamist tarwitjes. Enamaste jaimad armastajad warawas endid waewalt näha ja mõne pealis-kaudse sõna wahetada, kui juba Karen'i wäike õde wõi wend teda ema käjul õtjima tuli. See sündis iseäranis tükkalt wiimastel nädalatel, kus ema oma haigete jalgadega hädas oli. Muidugi oleks Nielsen oma kallima lähedust ka tema korteris wõinud maitsta — emand Kaariga oli ta mõne esialgje külaskäigu kaudu tuttawaks ja üsna sõbralijele jalale jaanud —, aga see ei meeldinud kumbagile; neil puudus seal arusaadawal kombel tarwiline lähedus ja waba ijekestus. Nielsenile puges pealegi teataw arglik-tujane heidutus põue jelle juure ja laia kondiga ning pika, kõhna hobuse

näoga Norra naise juuresolekul, kelle piirikesed punakaspruunid silmad nagu kaks rahutumalt pututat otšides ringi rändasivad ja kelle ettepoole tikkuv tugew suu, mis päratu kõrged sinakad igemed katmata jättis, kentsaka laulwa kaebehäälega wahetpidamata nurisewaid, sõitlewaid, wahel ka hapufalt pilkawaid sõnu wälja puistas.

Teisel teisipäewal peale jeda esmaspäewa, mil Karen Hjeldbergi kindawabrikus tööse hakanud, ootas Nielsen hoowiwärawas asjata mõrsja ilmumist. Ta ootas kannatlikult nagu kunagi, teades, et Karen kord ikka filmapilgu leiab wähemast ütlema jooksta, et tal täna sel wõi teisel põhjusel aega ei ole temaga muud kui „tere ja jumalaga“ wahetada. Aga kell jai üheksa, jai roomawal hammul kümme, wenis poole üheteistkümnne peale — Kareni hallakaskollane pea ei tulnud nurklise hoowi tihenevasti pimedikust ikka weel nähtawale. Ilm oli wilu ja wihmane, winge tuul puhus, wiist jellepärašt polnud ka tema wauemat wenda ja mõlemat öde terwel õhtul wäljas näha. Zens oli unistjal, wärawašt mööda, mõne pikema käigu edasi ja tagasi teinud — ega neiu ometi jelle aja sees teda otšimas käinud ja petetult tagasi läinud? Kell üksteistkümmend pandi wäraw lukku, ja Nielsen läks nukralt ja rahutumalt koju.

Zärgmisel õhtul mõtles ta erakorraliselt, hea õnne peale, wärawasse minna. Aga lõunatunnil leidis ta kodus Kareni kirjekese eest, milles seisis: „Pai Zens! Ma ootan Sind pühapäew kell 11 e. l. Frederiksbergi puiestitus, sõjawäekooli ees. Enne pühapäewa pole meil wõimalik kokku saada. Wabanda lahkeste minu eitaõhtust mitteilmumist.“

Kiri pani Nielseni mõtlema. Küsimised tärkasivad, mille peale ta wastust ei leidnud. Neil oli pühapäewaks kaugem rattatuur kawatsetud, mis hommiku kell üheksa Pika Siini pealt, nende harilikust kokkutulekupaigast, pidi algama, ja nüüd kutsus Karen teda kaks tundi hiljemaks ajaks hoopis teise kohta! Ja mis keelas teda reedel wõi mõnel muul jelle nädala päewal wärawasse tulemast? Ka pani Zens imeks, et kiri, nagu postimärk näitas, Frederiksbergist ära oli saadetud, jellest Köbenhavn länneferwaga täieste kokkukaswanud linnast, mis neiu korterist kui ka töökohast nii kaugel oli. Kas ehk Kaari perekond korterit oli wahetanud? Ei; säarastest nõust oleks neiu, kui mitte waremalt, siis läi-

nud pühapäeval midagi kõnelema. Ja lõpeks: kiri oli kella üheksa ja kümne vahel posti pandud, tunnil, mil Karen wabrikus tööl pidi olema. Misfugune teine inimene, kui seda oletada, võis tema kirja eemal Frederiksbergis sel ajal postitasti pistnud olla? — —

Kuid Jens jäi paha arvamata, ehk küll weidi lähema-
talt, pühapäewa ootama. Minuti peal õigeks tunniks sõitis
ta rattal puieestiku, kuhu Helgolands Gadeft kuigi palju
maad ei ole; kuna ta Holgerile juba festnädalal teada oli
andnud, et tema ja Karen nõusolewast wäljasõidust maha
jääwat.

Endine kuninglik juwipalee, nüüdne sõjawäekool, weidi
hooletusesse jäetud festajaline ehitus tihedate wäikeruuduliste
aknate ja helekollaste müüridega, kumendas laial päikese-
paistel elatunud puieestiku lõunapoolses otsas. Uwar ära-
tallatud murulagendit tema põhjafasfadi ees, kuhu lähedad
fivitrepid kruusatud terrasselt alla wiivad ja mis pärast-
lõunastel tundidel mängiwatest lastest ja nende hoidjatest
kubijes, oli praegu weel wähe elustatud. Jens najatas oma
ratta ühe pingi seljataguse wastu terrasse jalal ja hakkas
alla puieestiku poole ringi waatama. Laiadel kõnniteedel
liikus aina õredalt mõlemast soost jalutajaid ja pinkidel istu-
jaid wõis kaunis kaugele üle filmata — weel ei hakanud
Karen talle kumbagite seast pilku. Kuid korraga kuulis ta
selja tagast oma nime häärtawat. Ümber waadates nägi ta
lossifingu lähema trepi poolt, mõne samm kauguselt, endale
üht naisterahwast lähenemat, kelle roosafiidi päewawari talle
lossi idapoolselt esijelt paari minuti eest nähtawaks saanud,
kelle pealt ta aga tähelepanemise kohe ära oli pööranud,
sest neiu Kaaril ei olnud päewawarju.

Lähemal pilgul seisis tema ees inimene, keda ta
tundis ja keda ta ometi mitte ei tundnud. Tema ees seisis
noor preili pihirüüdest walges kleidis, millest roosafiidi alus-
kleit läbi süretas ja mille pahemat külge mööda sellefama-
karwalise atlaswöö laiad otsad kleidi pikkuseni maha woo-
lasiwad. Kõrge, natuke julge, eest lainekujuliselt läherdatud
frifuri peal istus kofetiliselt lai walge õlgtübar juure, lumi-
selt kumendawa jaanalinuusulega ja roosatoonilise paelaeh-
tega. Preili kandis kollaseid saapaid ja walgeid glasfeekü-
daid; ta roosa päewawarju hõbedane käepide kujutas ma-

dupead awatud juu ja kahetaralise keelega. Jens Nielsen ees seis is nagu roosiõilme sees wäljahüpanud noor iludus, filmadega, juuga, kaelaga, kaswuga, mille toidukamis, kaste wärsk armjus alles nüüd, sel riidelisel ümbritsusel, täielikult maksuujele tuli.

Jens Nielsen oli keeletu. Ta käwarred rippusiwad lõdwalt alla.

Waewalt märgataw naeratamine wilkus neiu juunurkades. Muidu peegeldas ta nägu, ta waade, ta kehaline seis resigneeritud rahu ja tõsidust, ehk olgu iis, et warjuse roosakat helki ta põskedel wirgema werejooksu peale tähendas. Ilma Nielsenile kätt pakkumata — jee walgekindaline, weidi jämedajõrmline töökäsi keerutas aeglaselt õla peale toetatud päewawarju wart —, aga terge kumardamisega, milledeks teda ta riideline elegants näis kohustawat, teretas ta noortmeest lühidelt, ja algas jedamaid häälega, mille willakast mahedusest jalaja midagi winget, kaledat läbi puhus:

„Jens, mida ja minu ümber näed, on herra Fjeldbergi, minu peremehe, kingitus. Ma elan nüüd tema rahast, üsna ilma tööta, ja mul on siin Frederiksbergis ilus, imeilus aiaforter kahe kambriaga. Mida ma iganes tarwitan, seda saan ma herra Fjeldbergi, oma senise peremehe, käest, ja ma tohin nii palju raha küsida, et ma sellest ka oma wanemaid wõin aidata — nõnda on mulle mõista antud. — — Minewal esmaspäewal, Jens, — minewal esmaspäewal sündis nimelt ime, mis minu jõust ja minu mõistusest üle käis; ka olin ma liig palju sekti jooknud. Herra Fjeldberg — herra wabrikant Fjeldberg, minu senine peremees, tunnistas mulle oma armastust, Jens, ja — ehk ta küll naisemees on ja kolme lapse isa — — —“

Nareni juud peatas noore töölise nägu. See nägu oli kuivaks nõrgunud, halli kahwatuise sisse ära angunud. Minult liigetes oli Nielsenil weel nii palju elu, et ta piugi najalt ratta käekõrwale wõttis ja minekut tegi — sõnalaukumata, taqasiwõatamata.

„Jens!“ hüüti talle järgi, aga ta oli kurt.

Vähemal sõiduteel hüppas ta rattale. Taarwal lootlemisel peajis ta puiestiku lõunapoolsest suust wälja. Siin algas, ainult Roskilde u aantee läbi senisest lahutatud, Sõn-

dermarfeni puiestit. Kavatsemata, masinlikul põgenemise-
hool, käänas ta wärawast sisse. Ta wõis minutit kolm
jõitnud olla, kui ta masina murule juhtis, maha hüppas ja
laskawalt kõhides rohu peale põlwili langes. Käpa pea
ümber hoit es wõitles ta ühtlasi uimastuise ja pöörituise
wastu. Siis tõusis suu tal sooja ja soolaft täis: ta sülli-
tas, ja mis ta süllitas, see oli tumepunane veri.

Rahesteiskümnes peatükk.

Swangelium.

Wimajel ajal oli Jensine Nielsen mõtteilm ja tunde-
wald nii kitsaks kahanenud, et kumbki tema enese isikust kui
objektist palju kaugem üle ei küüeninud: Wida ta aga oma
isiku kohta mõtles ja tundis, oli ka wäga üksluine ja muutu-
matalt fordier: — ku del, seijew kujund. See oli seejama
hommikul, seejama lõma-ajal, seejama õhtul ja uneta öödel.
Neiu Nielsen jarnastas ennast masinaga. Pane käima, ja
käib! Käib ja soetat, ilma küsimata, ilma teadmata, miks
ja milleks. Töölauas istudes, toas ja kõõgis talitades,
tarbekäikujid uulitsale tehes — ifka teadis Jensine selle
masinamõiste ja masinatunde enese triiu kaasalise olemat.
Kuid midagi oli tal selle masina kohta imeks panna. See,
et ta liikus ja töötas, ilma et ta korras oleks olnud. Et
ta mitte seisma ei jäänud, mitte fordagi, kuna ta seeftwidi
wigane oli. Esimest sijenist murdumist oli Jensine oma
isiku-masinas tundnud, kui Hans Kaspar Zebbejen ta
maha jättis. Üks ratas hakkas lonkama, kuni ta aegamööda
seisma jäi. Sel äpardusepäewal nimelt oli Jensine oma
apparati proowiwalt silmitsenud — peegli ees ja esimest
forda oli mõiste „wananemine“ abstraktlije udu jeeft kon-
kretlijel nähtawusel tema teadwufe piirkonda astunud.
Jensine arwas kõik pahad märgid, mis talle peeglist wastu
paistsiwad, summaks kokku, ja ratta murdumine oliqi käes!
See, kes läks, oli wist wiimane, ütles ta enesele, ja ratas
käis longates. Siis kadus sõna „wist“ aastate jooksul
tema laufe jeeft, ja ratas jäi wäsinult hoopis seisma.

Sellele väitejele äpardusele järgnes siis suurem õnnetus: see, kui ta oma lapse suust pidi kuulma, et tal enam last ei ole; et tal armastava lapse asemel wihtaw maenlane todakondseks. Siis lagunes ja purunes midagi suurt, midagi olluslist masina ratastikus. Ja Jensine arvas esimesel ehmatusel, et see nüüd jäädavalt rikkis on. Kõik tundus ju nii pude, nii pehstinud ja närhunud. Kuid masin töötas nüüdki veel edasi: keeras sigariisi, pühkis tuba, keetis süüa, paikas pesu. Ta töötas vähema jõuga ja laisema käiguga, aga ta töötas. Ja kui ta pudelist wahetewahel wõiet sai, töötas ta pealegi üsna wagusalt, nii et tema juured silemised wigastused tundideks peaaegu ununema löiwad. Seda pani neiu Rielsen igapäew uueste imeks ja jõudis targale otjusele, et inimlik masin wiisa wastupidawuse poolest kõigist teistest ees on.

Mis wõidesje puutus, siis oli Jensine esimesel päewal pärast wiimast katastrofi temaga emmaturanud tembu ära teinud. Ta oli akwawitti-pudeli kapiist wõtnud ja ta solgiämbrisje puruks wisanud. „Ei ialgi enam!“ töötas ta hambaid kiristades. Aga juba kolmandal wõi neljandal päewal selgus, et rattawärk ilma määrdeta liig waluste koliseb ja triimub. Ta ostis uue pudeli ja määris teda jälle, wõttis enesele aga kohuseks, seda „wõimalikult“ salaja ja „wõimalikult“ mõedufalt teha. Ja nõnda töötas puruwigane apparat halli niiske udu sees sumestatud healtsemisel edasi — päew päewa kõrwa.

Aga sijemise padenemisega käis wälimine käsi käes. Jensine Rielsen lähenes alles neljakümnele, kuid ta oli wana naine. Kõik ümarused ja pehmused oliwad ta juurte luude ümbert kadunud, kõik juwisemad, wähegi rõesemad wärwid ta naha pealt kustunud. Wõimjate nurrkadena pika terawusega, tikkusiwad ta laiad pruudad kaugele wälja, kondised käewarred ja käed oliwad ülemääraselt wäljaweninud ja lõppesiwad sõrmedega, mille liikmesõlmed kolletanud nahakortsude all kiwiterakesi meelde tuletasiwad; endine heljuwalt wõlmitud rind rippus kahe lödwa, nartsuse woldina sissewajunud ülemkeha mööda alla, kaela mõlematel külgedel seisiwad jämedad muskuliworbid püsti, kõrisõlm, mille alt ja pealt kaks sügawat kortsu mööda käisiwad, tungis terawalt ette, niisama terawalt, nagu pikk, kitsas nina lohku kuivanud

ja äraluitunud näo jeeft. Ning filmad, need rohke mere-
läikega selged, südamlik-tõsised filmad, mis nooruses nii
rahustawa foorjendusega ilmasse waadanud, nad olivad endile
tuhmid, raswakad kaed peale tõmmanud ja punsund kulmu-
fortside wahel peitu pugenuid. Ka polnud neiu Nielsen
ilusateft juustest muud järele jäänud kui kurb pihuke lühikesi,
õredaid jätiseid, mille haiglasest tuhatoonist juba hõbedased
kiuded himukalt läbi pugesiwad. Mitte mõni kindlaste tun-
taw, nimeliselt äratähendataw haigus wõi põdemine ei toi-
metanud seda fõdundamisestööd; Jensine et wõinud öelda, et
ja kus jäärane waenlane tema ihu kallal näris. Ta närtsis
ja kuivas ainult ära nagu mõni haljas, tugew puu keset
teisi sarnaseid, ilma et tema küllest filma paistaks, mida
jurma põhjuseks wõiks pidada.

Waherford ema ja poja wahel oli kewadest saadit ainult
wäliselt natuke muutunud. Suur õnnetundmus, millega noor,
tuline armastus ta hinge üle ujutas ja läbi õhutas, tegi
Jens'i ema wastu heldemaks, suuremeelsemaks; tema sõnast
ja healekõlasi kadus senine turtjakas, hammustaw, nõelaw
terawus, jenine mahti ootaw ja parajal pilgul tigevalt
salwaw hoolimatus. Kahel tugewal wastandtundel ei olnud
noores pöues hästi ruumi — üks pidi taganema ja ülemwa-
litjuse teise kätte andma. Aga hoolimata sellest salliwamast,
õigem wiisakamast ja asjalikumast olekust, mida noormees
ema wastu üles hakkas näitama, ei häwinenud sellepärast
weel mitte selgeste tuntaw, kindlaste lahutaw wõeruseõht
nende wahelt. Jens lähenes emale ainult teatawa piirini,
millest ta ta kõige rõõmsamatel õnnetundidel üle ei juutnud
astuda; oma lapselikkus usaldust ei kinninud ta temale mitte.
Tema armastusest näituseks kuulis neiu Nielsen alles Ras-
museni mamma kaudu; Jens ise ei lausunud temale oma
mõrskast sõnagi, nagu talle ka meeldegi tulnud, tiitlast
enda kodu kutsuda, et teda emale esiteleda, nõnda kui Holger
jeda oma ema auls Dagmariga oli teinud. Kostiline ja
forteriperenaine — see oli mõlemate õigenimeline waherford.
Jens sõi Jensine Nielsen'i lauas, magas tema ulu all, maks-
is jelle eest kindlat nädalahinda — muud sõdemeid polnud
neid ühendamas. Muudkui korralikumats kaaselanikuks ja
paremaks maksjaks oli noormees oma uue hingelise olukorra
mõjul kewadest saadit saanud: ta ei tulnud enam joobnuft

foju, ei jäänud poolteks ja terweteks öödeks ära, ei pillanud oma palgatest endisel wiisil tuulde; palju enam lastis ta enesest kofkuhoidmise ja ema vastu kindla kohusetäitmise püüet märgata, mis teatava mehijemaks küpsenud üleüldise olekuga ühendujes seisis, olekuga, mis muu seas ka tema idnas ja kõnewiisil iseäralise kuiva, tõsise, aeglase taktina ilmijts jai. Selle olekuga tuletas ta Zensinele elawalt oma isa meelde, jeda enam, et tal, anda wõi wõtta, Rasmus Zens Hanseni heal' oli, mis peale murdumist emale nii puhtal jarnadujel kõrwu hakkas kostma, et wiimasele kadunu kuju ühtelugu kehahjel selgusel silma ette kerkis.

Zensi kõlblisel terwenemisel ja tema pijut kunstlikult taga aidatud mehinemisel oli aga ema kohta imelikul kombel koormaw, jah otse halwaw mõju. Zensine Nielsen hakkas poega kartma. Kartma, nagu ori peremeest kardab; kartma, nagu süüdlane karistajat kardab. Zensi lähenev jannu uske taga, tema wari läwel, tema ootamata healekõla, isegi tema waqune, kuiv kõhatamine ja unes ümijemine ööjel jäagis, kui Zensine, nagu see jagedaste juhtus, weel ärkwel oli — kõil see kisklus neiu Nielseni erkudest kuuma juga läbi, pani ta südame ehmatujel tuffatama. Tema instinktiline, kuju wõtmata, mõisteks jaamata soow oli nüüd, pojast eemal olla, tema lähedust wõimalikult wähe tunda jaada. Ta leidis autes siis rahu, kui ta teda kaugel teadis olewat ja kui tema jälleilmumijeni rohkest aega oli. Umbujfliku, ärewa, wärijewa murega püüdis ta hooli kanda, et majas kõil, mis poja tarwidustesse puutus, piimlikult forras olets, ehk küll Zens, liiategi oma õnnepõlwes, wäiklane torijaja ei olnud. Lihtlabane soow, pisute palwe poja juust omandas Zensine kõrwas karmi käsu, isegi torkawa nurina kõla, ja uisapäija tõttas ta teda täitma. Seda orja ja süüdlasekartust katsus ta hoolega peita, oma näolt rahu, oma liikumijest aeglast ühtlust, oma kõnest külmawerelist olekut paista lasta. Aga ta märkas oma pahandujeks jagedaste isegi, kui wähe see tal forda läks. Sellest alalijest ootawalt, waritjewalt lehkwel- ja hüppel-olemijest tülpis ta ärafurnatud ihu nii wäga ära, et ta hilijel õhtutunnil nagu tuim ja kuiv pundar lödwal kofkuseotud kontijid oma ajemele wajas. Kuid niipea rahu ei jaanud ta ajeruud nüüdki weel. Ta urgijtes ja torgijtes neid ifka edasi, ject

homme oli jälle päew! Päratu tahwoli täis praegu lõppenud ja mõne tunni pärast uueste algawaid kohustusi sigrines ta pühimatalt otsiwa waimu ette ja pani selle nagu üleserutatud sipelgapeja kihama. Kohused täis pööraht wäiklusi, aga armuheimmatalt, türamilijelt surdiwad, möödapeafemata siduwad. Häda, kui mõni unnes! Ta oli pimeduse all nägemata, jee tumm kästija, aga tema endmata käjud lasujiwad muljüwalt kui juured tinajed käed käsualuse rinna peal.

Nagu ükšit waewleja endale oma orjalise kartuse üle intellektliljelt jelget aru ei juutnud anda, nii oli tema perka wõimetu midagi mõtlema, kawatsema, juurdlema, kindlaks waimlijeks kujundiks tõstma, mis jellest itagneeriwast kohustemülklast kudagi üle oleks ulatanud. Üksti walgujekäär ei lõiganud mustast, hauduwast õõst läbi, üksti helljam wirwe ei awanud pilgule teed. Eila ja täna ja homme — kõik oli üks ja jäi üheks piiramata teadmatuseni. Aga kui mitte maaliwa mõtte, siis ometi teatawa ihulik-instinktilise reflektjioni mõjul jõudis Jenzine Nielsen wahel undamijee lootust jütitawa peajemijeeihje juurde. Surra! Ära laguneda — t ä i e s t e ära laguneda! — Magu jal halwatujel uirijes ta joontest puhkeõndjus läbi. Tinajed käed ta rinna peal jaiwad rahu koondawaks waibaks, muret haigutaw pimedus ta ümber pehmeteks, heljuwateks unustujepatjadeks. — Mitte enam ärgata, mitte enam halli, külma hommikut näha, mitte enam halastamata peremehele näkku waadata, tema hirmutatawat läherust tunda! Jeesus — aita — Jeesus — tule — — tule — — —

Aga miskit waenus ja wihketaolijst ei liikunud ta kõr bewas hinges selle isanda ja lohtumõistja wastu. Ei, waid ta oli walmis tema käja lakkuma, mis teda praegu piitjutanud. Ta ferjas ja mangus alalijel nälgimijel tema palja armetuma rahulolemijee järele, ja oli õnnelik tema kulnu fortijuta, tema palet pilweta nähjes. Ja kui ta teda pärast jeda augusti-kuu pühapäewa, mil Jens surija jilmadega ja surmu näoga, lõug ja rind paatunud werrega wärwitud, toju oli tulnuud, soniwa palawikuhaigena mitu päewa pjetas, nuttis ta jüda wähem walu kui rõemu pärast. Wastupidijee, juhni rõemu pärast jelle üle, et ta teda nüüd wõis kättega kallistades katsjuda, juurdelda, teda omaks pidada, kui ta ainult jalaja. Ta warastas enesele jelle õnne meelemõistj-

seta isanda käest, ja küll ühelegi margale pole ta saaf nii magus maitsetud. Ta istus tema jängi ääres, hoidis tema põlvaid käja pihus, najatas oma põse tema õõguwa näo vastu ja laskis ebaloomulise ihte enesest läbi nõrguda: Oh, et see haigus ialgi ei paraneks! Et see margadim kunagi ei lõpeks! Minult jurra ei tohiks ta mitte, see wali, aga kallis peremees, — ainult jeda mitte!

Ja ta ei jurnud, aga termenes parafu ning kistus jaagi warga käest ära. Ta tõukas ümardaja ümardaja-põlweesse, ümardaja-hirmusse tagasi. Ja kõik hakkas jälle otjast peale, ja Jensine Nielseni kõdunewas ihus mindus õõjeti ebamäärane igatus suure lõpetawa äralagunemise järele. Ikka suigutamamaks, udusulifemaks pehmenes pimedus tema ümber ja ikka rahutõdawatama lämmatamisega rõhutiwad tinakoormad ta wäsinud rinda. — —

Agga ime seisus juba usje taga.

Natukene aega weel, ja ta astus sisse.

Wiimased kuud oli noor Nielsen waike mehena ära elanud. Kõik näis temas kustunud, külma tuhani mahapõlenud olewat. Tema walgest, wereta näost paistis pide-meta lõtwus, tema härmatanud filmadest hall osawõtmatuus, ta kistaste, kookupigistatud huulte ümber uinus tuim, liisunud läilus. Tema armsamaks ajupaigaks sai jäng. Pühapäewased lõbusõidud, õhtused jalutusjed, kõik liikumine wäljas inimeste seas näis talle tülitawaks, tagasitõrjuwaks, mõtte-taks jaanud olewat. Kui ta pärast õhtusööki tummalt, käsi-põseki, filmakirjaks mõni pildileht ees, oma wäikese eralaua taga paar tundi oli istunud, puges ta juba kella üheksa paiku hiljufesi woodisje, peitis näo padja ja waiba wahale ning maitjes rahustawat, juigutawat teaduwu, kõigeft lahus olla, mis tema meelte peale wõis mõjuda. Oma kuulis weel kawa tema kõrbew-kuiwa, korraldawat kõhatamist teki alt, jeda nii tuttatwat kõhatamist, ja niisama kawa luusis Nasmus Jens Hanseni otsiw wari toakeses ringi. — —

Agga noor Nielsen oli nende killast, kelle hing kuigi kawa tühi, kelle waim kuigi kawa tegewufeta ei püsi seissta. Ja ta oli nende killast, kelle hing ja waim kunagi leigelt ei liigu, lodewalt ei tööta. Wida Jens sijemijelt käsitas, jeda käsitas ta intensiteediga. Tema sügawale religiofiteedile oli joomatsew armastus järgnenud, sellele armastusele järgnes

nüüd, kolmandiku aasta pärast, uus kirj, — midagi, mille laadi ja mõimsa tiisjeduse ees Jensine Rielsen mõistmata ime-
telemisega seisis.

Jens läks jälle inimestesse.

Ja Jenfi vabad päevad ja tunnid jäiwad jälle tarbe.

Uueste tuli aeg, kus ema teda ühelgi laupäewadhtul ega pühapäewa-pärastlõunal kodus ei näinud. Aga koht, kus ta käis, pidi endisest sootu teistjugune olema, jst õlle-
lõhna ja tühja rahapunga ei toonud ta enam kaasa. Ta tuli näoga, mille peal mõtlemise warjud wehklesiwad, ta tuli pilguga, mille põhjas otsimise tulukene wilkus. Kuna ta oma uut ajawiidet noorte seltsimeeste kaajas maitstes, kes temal õhtuti wahel külalisteks käiswad, siis kuulis neiu Rielsen warsti nende jutust, misjugune kogumisepaik neid teatud õhtutel ja õhtupoolikutel ühendas, misjuguuste aine-
tega nad seal oma päid tegewdasiwad. Isewärki hella ja rõõmsa uhtusega kõnelesiwad nad „o m a organijatsioonist“, nimelt tööliste nooresoo-ühijusest, enda kõneõhtutest, kõne-
meestest, diskussionidest ja kursustest, oma peakoosolekuteist ja eestseisijute walimistest, oma raamatukoguist ja lugemisetoaist, oma teatri- ja muusika-etendustest. Nad nimetasiwad oma jutus asju ja awaldasiwad mõtteid, mis Rielsenil emale wõerad wõi udused oliwad, aga nad nimetasiwad ja awal-
dasiwad neid tooniga, mis teda teadma pani: kõige juures ja kõige sees, millest nad räägiwad, elawad nad täie ar-
mastawa hingega.

Ja Jenfi wäikeje laua peale hakkas raamatuid kogu-
ma: juuri ja wäikejeid, koidetuid ja kbitmataid, laenatuid ja ostetuid. Ta tõi neid ja wiis neid. Talle toodi neid ja temalt wiidi neid.

Ja waewalt oli ta õhtusöögi maldamatalt alla kugis-
tanud, kui ta juba õnneõhinal oma uuele armastusele kaen-
lasje ruttas.

Ta ei lugenud lihtsalt — ta i m e s lugeda.

Tema olekus oli midagi warakaewaja ahnusest ja põ-
newusest. Ta ei kuulnud ega näinud enam, mis tema üm-
ber sündis, ta oli nagu sügawate woode sisse wajuinud.

Tema ees seisis uus, heledaste põlew lamp. Oma jalgratta oli ta ära müüinud, et mõne ihaldatud raamatu kõrwal seda lampi enesele lugemise tarwis osta. Nagu

juurtjugu külaline oli jelle walgustajaga katusekambri murehalli, tubakalõhnase hämaruse sisse ilmunud, et tema elanikutudele hülgawal palgel juurt rõemu kuulutada — päitsejõemu.

Ja noore tööliste kõrvaäärsete ja kaelapealsete juuste sees siretas weel päewane metallitolm, hõbedane ja kuldne nagu hommikune kaste, ja ta filmi ümbritseiwad metallitööliste ärapestemata nõerõngakesed, ta sõrmekortsusid ja küüneferwasid täitsiwad mustawad tahmawarjud. Ring tõmmult ja tätsakalt paistiwad ta töökaed lambi eredal walgusel, terawalt püsti tikkusiwad ta õlad, warajajelt wimma ta noor kural ning kitsalt sissepoole ta madal rind.

Ja istub ja loeb! Kella seitsemest kuni teistkõni — pärast kümnetunnist päewatööd! Loeb ja wõitleb wapraste waenlaste wastu, kes talle kulmudele kipub, ta aju peale tükub.

Juhtus fõrd, et waenlane wõitis. Siis nägi ema wihapisaraid warakaewajal silma tungiwat. Ta kuulis teda hambaid kiristades ja rusikaga laua peale lüües hüüdwat: „Mitte neidki tundisid ei jäta nad terwelt minule!“ Ja kui ta enneaegu fangi pidi minema sest et filmad enam ei näinud ja aju enam ei töötanud, siis tegi ta seda wangiimineja näoga. Selle näo wõttis ta unesegi kaasa — ema nägi teda magawat, wihkaw haledus suunurkades.

Raamatutes, mida ta luges, pidi midagi peituma, mis tema terve sisenise olemise ümbert määratuma jõuga finni haaras. Wahel jäi ta nagu nägija teadmata kaugustesse wahtima, teine fõrd plahwatas tal pilgust nagu püsimata rõem, siis jälle hüppas ta äkitselt istmelt, et ärewal sammul, pea uuriwalt norus, nurgast nurka kõndida. Ja mõni fõrd lõi ta omale lasti wastu otjaesist, nagu tahaks ta hüüda: Ja kõigest jellest ei teadnud ma midagi!

Uga ta ei lugenud mitte üksnes, waid kirjutas ka. Lugeses wiskas ta rutulisi ridasid oma taskuraamatusse, mõned õhtud pühendas ta täieste suletööle. Kentsakas oli julge neis jämedates, tätsakates näppudes näha; pidi arwama, et nad kuigi palju ridasid walmsis ei pusi. Uga ema Nelsen nägi raamatukest wäheste õhtutega täis saawat — üht ja teist ja aegamööda weel kolmat. Nooremehe kanget, kohmetut töökätt näis jõud liigutawat, mis tugewam oli ihulistest tõketest.

Ja Senji laua kohta seinale ilmufiwad faks lithogra-

teeritud näopilti lihtfates pruunides papiraamifestes. Kumbki kujutas walge peaga ja walge habemega aumäärt wanameest, selle tõhisteft nägudeft mõttefugawad targad-filmad waatafiwad. Kui Holger Rasmussen efimeft korda nende piltide ees feifis, tähendas noor Nielsen talle häälega, milleft armuõrn uhtus ülesse kees: „Minu uued ifad! Nende mõlemate juured afemikud, keda kool mulle kinkis!“ Ja kui ta nüüd oma laua taga luges ja kirjutas, fuis waatafiwad ta uued ifad tema metallitolmuje pea peale maha, ja wahetewahel tõstis noor töölaine nõu küfides, tänades wõi imestades pilgu nende poole üles. Nad mõififiwad üksteift — jeda ilmuafifiwad nende kokkufulawad waated. Ema Nielsen aga luges ühe pildi alt nime Charles Darwin, teife alt nime Karl Marx, ja kui ta poja kuuma waadet nende peale nägi tõuswat, hiilis ta hingeft hiljufefi üks wari läbi, mida ta tadedufeks oleks kutsumud, kui ta teda ära oleks tundnud.

Kuid ime feifis ukfe ees ja astus warsti fisse.

Jensine Nielsenile hakkas tundmus peale täkfima, kui poeks tema tolmutihife, põrmus wedelewa ifitu fisse tähendus, mis pojale filna hakkas. Jensine meeleft oli, kui pöörduks poja pill raamatute pealt ifka fagedamine tema poole — mõttes, fugawas, wõitlewas mõttes. Ja wahel oli, kui ehmataks poeg selle üle, mida ta nägi. Ta pitfitas pead mõlemate käte wahele, löi küüned juufte fisse, ning ohketaoline toon, mis tal rinnast tõufis, oli tafafele, mahalitfutud ägamifele jarnane. Siis tõufis ta kord äkki lugemijelauaft, fõndis mõne käigu edafi-tagafi, peatas pisut aega oma mõlemate ifade ees, ja ilmus wiimaks tubakalauas töõtaja selja taha.

„Ema, jää õhtale!“

Jensine kondilifed õlad nõhfatafiwad ülespoole.

Ta pikad, kwinenud käed jäiwad lapiti laua peale. Ema-nimi sellel toonil wäljabeldud, puutus paljude aas-tate päraft efimeft korda temale kõrwu. Ta oli nii kohkunud, et ta sõna juuft ei faanud, et ta peadki ei märganud pöörata. Nagu põnewalt kuulatades jäi ta pärani filmil laua peal haifewate tubakalademikkude fisse wahtima.

Alga weel teift korda tufjatas ta koha tramplikult kokku, feft tema õlade peale heififiwad lerge wajutusega kaks kätt.

„Ma foowin, et ja oma tööpäewa märkfa lihendad. Sinu terwis on õftas. Minu teenistus on paranenud — meie faame läbi.“

Kõneleja püüdis fergelt ja pealiskaudseltfrääfida, aga tema häälel oli kuulataja kõrvus metalline kumin nagu kirikukellal.

„Ja veel üks asi kipitab mul südame peal. Sa oled organiseerimata, ema. Kui ma dieti mäletan, siis olid ja ainult sel viimasel aastal, mis ja Skjoldbergi wabrikus töötasid, ametfondliselt organiseeritud. Ma tean ju, et naistööliste, iseäranis kodutööliste, parafu väga suurel arvul veel organiseerimata on, ja ei tee sulle selle meeldestuletusega mitte etteheidet — (Jensine Nielsen oli nimelt kartlikult pead norutanud) — aga nüüd on aeg käes, sellele kahjulikule korraldusele lõppu teha. Kas oled nõus, ema? Kõige pealt ametiühisusliselt, siis ka poliitiliselt —?“

„Ma teen kõik, mida sina tahad, Jens.“

„Mitte nii alandlikult, ema! Tahta ei ole minul midagi, ma võin ainult soovida, ainult nõu anda. Meie oleme seltsimehed, ja seega täieste ühedeiguslijed. Meie kui palgatööliste tulud aga nõuavad, et meie soldatitena oma korraldatud võitlusewäe ridades seisame. Kui ja oma õhtujed ületunnid maha jätab, ema, siis tahan ma sinule heameelega õhtuti seletama hakkata, milleks meil võitlust ja võitluslist korraldust waja on, mida meie püüame ja mida meie loodame.“

„Sina, Jens, — sina tahaksid — —?“

„See on minu kohus! Seda kohust pole ma siamaani täitnud!“ Karmilt lõpetas ta jõna, järjult pööras ta „seltsimehest“ ära. Ja kui ta longus peaga oma õpelaua ette, lahtise raamatu sisse, wahtima jäi, püüas ta puurivate rusikatega oma rinnakülgesid, ja ta kulmude wahel mustas sügaw wagu täis tagedalt kaebawat walutuskä.

Sel õösel heitles Jensine Nielsen kella neljani lahtiste filmadega sängis. Ta sajis mõlemate kätega oma mühawat pead, õerus oma õhetawat otsaesist, litjus oma waljuste rufuwaid meelekohtasid, tõstis nerwlijelt üht jalga teise peale. Ming kõige oma jõu ja mõistusega wõitles ta naerule wastu, mis tema waesest õnnestatud südamest laginal wallale püüdis peajeda.

Järgmisel päewal sai tema ärewus uut hoogu. See oli üks laupäew, ja Jens ütles õhtul, oma ühisusesse minnes:

„Ema, meie organisatsioonil on homme pärast lõunat awalik koosolek; kõnet peab üks meie wanadest parteijuhtidest. Sa wõiksid minuga kaasa minna, kui sul himu oleks. Ehk mõtled järele.“

Ja tõeste — mis palju aastaid enam polnud sündinud, mille viimane kord Zens'i lapsepõlvessse tagasi ulatas, see sai nüüd korraga sündmuseks : noor Nielsen läks pühapäeval oma emaga välja, sammus tema kõrval kõigi nähes üle perekä õue, läbi tuttavate uulitjate, istus koosolekul temaga külg külje vastu, ja õhtul tulivad nad ühes koju, sõbralikult juttu vestes — ema ja poeg.

Kuid selge ei olnud nende vahetord veel mitte. Õhtutel, mil Zens emale oma raamatutest ette luges ja talle sotsialistlikult õpetusi seletas, ei istunud tema juures mitte ta ema ega ta „ühediguksline seltsimees,“ vaid keegi sõnakuulelik käsuallane. Käsuallane pealegi, kes käskijale kõigest väest ja igas asjas meeldida püüab ning seeläbi jagadeste filmateendriks saab. Kuna noormees vahel selgeste märkas, et ta ühest või teisest mõttekäigust põrmugi aru ei saanud, tõendas Zensine ometiigi, et see talle selge olewat. Ja kui ta ettelugemist kuulataades tuffuma jäi tegi ta üles ärgates hoolega, kui poleks seda sündinud. See oli seesama orjalik olek, mis teda viinapudelit poja eest peitma sundis ja mis viimasel ajal õnneks korda saatis, et ta pärast lõunat enam tilkagi ei joonud, kartes, et poeg õhtul, kus nad nüüd kaua ligistikku istusivad, lõhna tunneb.

Seda armetumat usaldamatust katsus Zens temas waba, ladusa ja lõbusa meeleolu ning kõnetooniga hävitada. Ta hoidis kõigist eemale, mis nende endist vahetorda ja selle põhjuseid meelde tuletades oleks riivanud, ta jättis kõik kõrwale, mis tema õpilasele mahti oleks andnud töit tema meeleheaks painutada. Tema waimlist nürisust filmas pidades, walis ta ettelugemiseks ja läbirääkimiseks kõige kerge- mad, igapäewajamad ained, ja tema kehalikku nõrkust meeles pidades, ei wäsitanud ta teda kunagi kauemine, kui ta erksal olekul vastu suutis wõtta. Nõnda murettes ta temale seeläbi, et eideke käsitatawatest asjadest tõe ste aru sai ja kerge waewaga õigetetele wastustele jõudis, teatawa rõemsa, tagaerutawa tasutunde. Kuid mõjuwam, kui see tark taktika, oli üks tegu, milleks Zens juhtumisi mõtte oli saanud.

Ühel juwifel hommikul soovis ta emale sündimispäewaks õnne ja kinkis talle paar wäikest tarbeasja. Eide rõem oli suur, sest ta ei mälestanudki enam, millal seda päewa wiimaks oli pühitjetud või meeldegi tuletatud. Kui ta kõö-

gisti kohvi keetmast tuli, küsis Jens, kas temale kambris midagi filma ei haktawat. Oma lastis pruukostilauast — nad sõivad tema suure töölaua välise otša peal — pilgu ringi käia, kuni see viimaks Jenši lugemiselaua kohal "seina peal väikest muudet märkas: seal rippusiwad nüüd kahe pildi ajemel kolm. See kolmas, raami poolest teistele jarnane, oli Marxi ja Darwiniga kolmnurka seatud: ta seisis nende all ja wahet kohal.

"Ma ei raatfinud ka iseennast sinu sündimispäewaks ilma kingituseta jätta," naeratas Jens, kuna ema, kes lihtse nägemisega oli, pilti lähedalt waatama ruttas.

Viimane oli kordaläinud koopialine suurendus sellest wanast, pjukefest päewapildist, mis neiu Nielseni mõrsjana ta peigmehe kõrwal kujutas. Pildise ajutine äraolemine etaheri pealt oli Jenšinele üsna tähelepanemata jäänud, see pärast kopsatas talle uus, märksa teisenenud üleswõtte täielise ootamatuse mõjuga pead wastu. Ta suust tungis elaw, peaaegu kohkunud "aah!" ja Jens nägi ta käsa löua all risti minewat. Rõnda silmitses ta pilti pilgute aega, siis fähwatas mõistmise hellt ta näo üle ja ta pööras poja poole:

"Kas sa siis tõeste enam — — kas sa siis tõeste sugugi enam — —?"

Uga lõug hakkas tal tudisema, filmad imbisiwad märga täis, — ta kaotas sifemise tasakaalu, wajus Jenši istme kõrwale põlwili ja haaras tema parema käe mõlemasse pihku, et seda tänu tuliste, õnnefirgliste musudega katta.

Nii elawa ja wõimsa tundeplahwatuse wasta hoopis ettevalmistamata, ei märganud poeg esimesel jahmatusel muud teha, kui oma kätt tema huulte alt wabastada. Siis aga laenetas liigutus ka tema hingest wägewalt üle — ta tõstis põlwitaja oma kõrwale istuma, ja kuna tema halli, närtsinud pea oma noore põse wastu surus, kostis ta temale ta wiimase kahtlewa küsimise peale kõmisewast meherinnast:

"Ei, ema, minu ülekohutsest waenust pole midagi enam järele jäänud, ei sinu, ei isa, ei ka selle wõera kolmanda wastu, kes mulle kord lähedal seisis ja keda minu wariseerlik ülbus mitte wähem ei põlanud, kui sind, waene ema! Sest ma olin jõge, aga nüüd olen ma nägijaks saanud! Mitte enam korralageduse õnnetumaid ohwrid ei mõista ma hukka, waid korralagedust ennast ja tema wale-

teeljust, millega ta kõlvatusi neab, mida ta ise sünnitab. Sest mis sina eksiliku oled teinud, ema, jeda oled ja sunduslikelt teinud, jeda oled ja teinud ühe ühistonna liikmena, millel kõlblist jõudu ega tahtmist ei ole oma liikmete töötawat enamust nälja eest kaitsta, veel vähem hoolt kanda, et naine ja mees selles enamuses looduse poolt määratud ajaks ja otstarbeks sugulisesse ühendusesse võiksid heita, nagu nende püha õigus on. Et sina jeda õigust tarvitajid, ema, ja et ja oma last mitte ära ei kägistanud, waid ta oma äramüüdud ihu hinna eest üles kasvatafid ühistonnale tuluslikeks tööpõlks, jelles ei suuda ma enam süüd näha, waid minu pea ja pea käjul ka minu süda tunnistanud sinu puhtaks. Minu enda kõrwal, kes ma sugulise puhtuse vastu osalt üleannetuses olen patustanud, oled sina, ema, juur süüta kannataja.“ — —

Rolma stertümnes peatutt.

Lagunemine.

See hommit jättis Jensine Nielsen'i jilma- ja juunurkadesse õilmitsewa naeratamise maha, mis sealt enam kaduda ei tahtnud. Ja kui see wahel pisut ununes, siis tarwitises eidefese pilk ainult teatud päewapilti riivata, ja naeratus oli jälle priskeft oma paigal. Ühtlasi tundis neiu Nielsen midagi oma joontesse ja luudesse woolanud olewat, mis tema liigetele töös ja talituses haruldast kergust laenas. Tema pudenev isik näis hingelisel ja ihulisel suure lonksu nõid-
list eluwett joonud olewat.

Õtimejel päewal oli tema õnnetunne nii üleüllalaline, et ta kõrtki rahalist tööd ei läbenud teha. Ta oli lapjeks jaanud, kes terve ennelõuna oma kingitustega mängides mööda jaatis. Mitu ja mitu korda wõttis ta pilbi seina pealt, et teda uues kohas ja uuel walgustusel waadelda, akna all ja kõögis, oma põlwe pealt ja etahherilt. King uue põlle pani ta enefele ühtelugu ette ja wõttis eest ära, ilma temale ka mujal kestwalt meeldiwat paika leidmata. Rolmas kingitus oli midagi söödawat, kuid mitte toorelt söödawat: kilogramm saagot. Aga et see poja, jälleleitud poja kingitus oli, siis ei jätnud Jensine teda jilmade kõrwal ka suuga jedamaid põhjalikult maitsemata. Jumal teab, kuidas ta löu-

najöögi õigeks ajaks ilma suurema rikketa valmis sai, aga niipea kui Jens jälle töösse oli läinud, ei püüanud emale oma kepsutava südamega enam ükfinda olla, ta kutsus kaapist pudeli omale lõbuülendamaks jeltšilijeks. Zooma hakkas ta pühaliku ettemäärusega, ainult vähe juua, olgugi, et sündimispäev oli. Aga see ettemäärus õrenes iga lonksukejega ikka udujemaks, kuni ta nägemata gaafina meelest kadus. Naeratades, naerdes, iseenejega juttu vestes jõi neiu Nielsen nii kaua, kui ta vaaruvast jalalt jängi varises. Seal puhkis ta veel rõemjaste magada, kui poeg õhtul tella tõmmas, mida Jens mitu korda pidi tegema, enne kui ta sisse sai.

Sellest õnnepalangust jäi Jensine hingesse pärast esimehe leegitsemise alanemist õhkuva tuumana piirita õrnus poja vastu järgi. Selles õrnuses, mis mitte üksnes armastatud olemuse käte peal kandmisena, hellitamise ja poputamisena, nähtavale ei tulnud, vaid ka selles, et see olemus nüüd päevadeks ja öödeks Jensine ainumaks mõtteaineks sai, et tema enese terve kehata isik selle teise sisse täieste ära lahtus, — selles õrnuses oli jagedaste midagi weidrat ja haiglast. Nüüd, kus iga wõerujewari nende wahelt kadunud, kus ema ja poja wahel nende wahel tavalijeks hakkas harinema, ei hoidnud ema Nielsenini enam midagi tagasi, oma tundmuši poja vastu sõnas ja teos avalikult tegemast. Rõnda wõttis ta omale pähe, et tema Jens äraarvamata tark ja õpetatud on, et ta oma mõistuse ja teadmisjega nii umbes professorite kilda ulatab, ja ta ei jätnud pojale kõige tõsijärgi ja tüsedusega nõu andmata, tööliseseisusele selga pöörata, et omale mõnda „kõrgemat ja kergemat“ ametit nõudata, näituseks „ülemkooliõpetajaks wõi millegiks jellesarnajeks“ hakata.

Zgatorf, kui ta Jenši noorejooühijuse üleüldisel koosolekutel diskussiooni-kõnelejana oli kuulnud — noor Nielsen kõneles ladujaste, see oli õige — kahetjes eideke südame põhjalt, enesel waimustuse-jära silmas, et seejuguine suurwaim, seejuguine imeolemus ainult wabrikutööliline pidi olema, kuna ta õige ase inimeesjoo hülgawatel tippudel oleks. Neiu Nielsenini meelest oli peaaegu, kui heidaks tema poeg oma pärlid sigade ette, sõherduses poijikestesteltis kõneledes, millega ta aga Jenši seltsimehi mitte madalamast ei hinnanud, kui iseennast, sest neil armjatel kodustel õhtu-

tel, mil ta poja õpilane oli, tundis ta tõsist kahju tema suu-
rest waevanägemisest ühe inimese kallal, kellele kõigest õpeta-
tud tarkusest waewalt wiies osa pisut hehkjama selgusel pähe
jõi: „Sa ära raiska minusuguse tööitadi kallal oma õhtut,
pai pojase, waid püüa parem puhtamisega oma keha koiutada,
palus ta enam kui ühel õhtul, ja et Jens, kes enesest suurt
ei hoolinud, õpetunni waremini lõpetaks, tarwitas eit kel-
must, ennaft enneaegu uniheks teha ja oma suurte haigutus-
tega teda raamatu kallalt ära peletada. Ote tülitawaks ja
tüütawaks jäi ta pojale oma weidralt liialdatud hoolitsemi-
jega tema ihulise tulu eest: iga wähegi parema juutäie hoi-
dis ta temale, ise kas wõi tühja kõhtu kannatades, ning
föögilauas oleks ta wist heameelega ise temale juhutoppijaks
hakanud, nii wäsimatalt sundis ta teda taga — meelitades
ja tihti ärdaste paludes. Siis tuli talwe ja tõi Jensile
uue emaliku armupainawuse. Müüd algas kelli poja kaitse-
mine, see on kinnimähkimine külma eest. See sündis köit-
jugu eraforraliste hõlpudega, willastest aluspükstest ja kam-
fikutest peale kuni soojade sallistest, käerummikute ja kõrwa-
katereni. Nende pealetuupimistegi oli eit nii alaliselt ja nii
wijalt tewan, et Jensile sagedaste meeleheitmine
waraks jäi, seda enam, et ta nägema pidi, kuida ema ise-
enese ihukatteliselt, niihästi soojuse kui näguse mõttes, hoo-
pis hooletusesse jättis.

Seal sündis ühel jügiweel õhtul midagi, mis selle
emaõrnuse piirita hirmu näol wiimasele tipule õhutas.

Kui nad jälle kord ühemeeliselte wäikeste „õpelaua“
ääres istusiwad ja poeg emale parteilehest ette luges, tuli
Jensile äkki kõwem kõhahog peale. Ta kahwatas ära ja
wajutas käe juu peale, kuid sõrmede wahelt purtskas weri
wälja ja sadas punase wihmana „Sozial-Demokrateni“
weergudele ja lambi piimawalge kupli peale.

See ei olnud pärast teatud sündmust Söndermarkeni
puiestikus mitte järgmine kord, et noore Nielseni rind werd
wälja heitis, waid wabrikus töö juures oli seda paar korda
fergel määral juba enne juhtunud, ilma et Jens sellest ko-
dus emale oleks kõnelenud, kelle liialdawat muremeelt ta
erutada ei tahtnud. Aga ta oli ka arsti juurde minemata
jättnud, igakord leidis ta, et haigusline nähtus sedamaid
möödaminew kui ka täieste ilma walusaateta oli, kuna teda

ühtlasi loomufundline kartus, et ta tohtrilt midagi halba võiks kuulda saada, tagasi oli hoidnud. Palawik pealegi, mis esimehe werelõhimise kannul käinud, oli järgewatel kor- dadel sootuks ära jäänud, ja et Jensil oma kõhu korratu- sega, mis talle kestwalt külge jäänud ja millele ajutised jüdamepööritusjed juurde jeltshiwad, just nii palju tegemist oli, kui ta oma ihule enda praeguse waimlise õhina puhul tähelepanemist raatsis kinkida, siis ununesiwad weresülgami- sed tal paari kartliku päewa järgi jälle ära.

On ehmatusi, millede halwaw mõju alles aegamööda inimese peale heidab. Jensine silmitses punajeid pritseid laua ja lambi peal ning poja werist kätt ja lõuga efiotsa täielise rahuga. Lähem kehaline liigutus, mida ta ilmutas, oli ist- melt üles tõusmine ja poja sängi pealt teki tagasilükkamine. Siis haaras ta tema käiksest finni, et tal kuube seljast tõm- mata, jättis jeda aga katti ja ruttas „wett! wett!“ ümi- jedes kõõti, kust ta kaunis pika pilgu pärast ääreni täidetud weewaagnaga tagasi ilmus. See kõik jündis ilma märga- tawa ärewuseta ja iseäralise rututa. Wärisema, igaist liit- mest wabisema hakkas Jensine alles, kui ta selget wett waagnas, poja loputatawa juu all, kiireste punawaks wereks nägi muutuwat. Waade paiskas talle niijuguse ahastuse hingesse, et ta karjatades poja piha ümbert finni kahmas, ta kaela oma suudlemiste alla mattis ja temast alles lahti lastis, kui Jens, et teda waigistada, naerma hakkas. Käte- rätikuga suud kuiwatades, lisas noormes kerge muretusega juurde, lugu olewat wist jällegi üsna ilmsüüta: mingi weresoonekese rebenemine kõris wõi kopsus tugewa kõhimise tõttu.

Dõ tõi Jensile kerge palawiku, ja kui see hommiku eel taganes, roidunud uimajust maha jättes, järgnes piisut hiljem läilus, mis offendamisega lõppes. Sel lool ei jäänud Nielsen täna mitte töösse, waid ema palwel ja iseenele ot- justusel kassatohtri juurde. Sealt tuli ta alles lõunaks ta- gasi, ja wäga kahwatanult. Ta püüdis oma rõhutust küll kõigest wäest warjata ning kohmas emale midagi külneta- mise läbi tekinud kergest kroonikaliseft kopsukatarrihst, mis hoolhal rawitsemisel peatselt mööda minewat. Kuid tema sisemine tasakaal näis nii wääratanud olewat, et ta oma oja, wähemast emafilma ja emakõrwa kohta, liig halwasti

mängis. Jensine kuulatas teda terasel silmitsemisel natuke aega, siis hüüdis ta nagu äkilise valgustuse helgil:

„Sinu haigus on raskem, Jens! — Sul on Rasmus Jenši haigus — ära salga!“

Nielsenil oli korraga laua alt midagi otstida, ja sealt küsis ta:

„Miks ja seda arwad, ema?“

„Ka Rasmus Jens ostendas, enne kui ta mäda hahtas sülgama, ehk ta küll werd ei kõhinud, ja siis — — ja värişed ju, Jens! Waata, kuba ja värişed!“

Kui noormees pea laua alt üles tõstis, oli ta jume t:ahatarmaline, ta suu sinine, ja ta kõrvalestad kollendasiwad nagu waha. Lõdisedes tõmbas ta enese tooli sisse kõssi, kuna ta põgenew pill pörandal ümber eksis. See sise mine purustus, mida ta wälimus peegeldas, lubas teda, ehk küll kõlata healel, siiski kuiva rahuga kosta:

„Ja, ema, mul on tiisikus, tutaw proletarlaste haigus, milleks ma wiist isalt wastuwõtliku kopju olin pärinud. Mõnda oli tohtri arwamine, ehk ta küll haiguse kohta jeniste tndemärkide järele weel mitte lõpulikule otstusele ei jõudnud. Igatahes peame mõttega harjuda püüdma, et mina — —“

Ta jättis sõna pooleli, sest ema liikumine äratas tema tähelepanekut. Mahasirutatud käed alaspidi pihupejadega põlle peal ristis, oli Jensine keset tuba ühe paiga peal ringi hakanud tammuma. Üksainus kõikewalitsew mõte näis ta pakitsewat aju täitwat, seda ilmutasiwad tema angunud waatega silmad pahema õla poole lõngu wajunud peas. Ainust sõna, ainust wiikfatust ei tulnud tal poja ilmutuse kohta üle huulte.

„Aga meie ei tarwitse weel julgust ega lootust kaotada,“ kõneles Jens edasi, kuna ta enesest äkitselt nagu midagi titlitawat maha raputas. „Haigus, mida mina arwatawaste põen, ei tapa ju igäihte jelsama! wiisil. Kuna ühed põdejad mõne nädalaga hauda lähewad, elawad teised palju aastaid, ja nii mõnedki saawad, kas arstimisest wõi koguni iseenesest, täieste terweks. Tohter kinnitas mulle kõige rõhuga — ma räägin tõtt, ema, et wiimane võimalus sugugi nii haruldane pole. Hoolsal rawitsemisel ja enda hoidmisel, ütles ta — —“

Quid sel lausel oli tööliise suus nii ironialine kõla, et

Jens ta lõpetamata jättis. Pealegi poleks ema kohta praegu küll ühelgi rahustawal sõnal mõju olnud, sest liig selgeste oli tema hirmu sisse äratardunud näost lugeda: Ma tean, mis ma tean! Sõnalausemata kõndis ta ringi ja ringi, siis puudutas ta pill Rasmus Jenši kuju seinapildil, mis peale ta põgenedes kõõki kadus. —

Nüüd algas Jensine Nielsenil meeleheitline, ihu ja hinge kurnav walwewõitlus poja elu järele waritsena nägemata waenlase vastu. Seda majas ringi hiilawat ja parajat pillu piilawat waenlast hakkas ta aegamööda peaaegu kehalikult nägema, kuna Jenši warstine surm talle seiswaks ideeks ajusse kiini kaswas.

Maline kartusjehutus ei andnud talle päewal ega öösel aju. Ta wõis üfsinda olles, wõlauast äkitselt üles hüpata ja mitu tundi järgemööda põrandal ringi rännata, külm higi otjaesijel. Wahel wajus ta käte peale toetatud peaga otseti tubaka sisse ja wigas nagu ihuliku walu käes. Mõnikord oli pealetikkum wapustus nii rabaw, et ta põlwili maha wajus, kus ta ringutawatel kätel Sumala ning ühtlasi Darwiini ja Marxi piltide poole palwewõnu ümises. Säherdusel tujul tegi ta kadunud Rasmus Jens Hansenile niisama mõrudaid, kui meeletuid etteheiteid, mis jee oma õnnetuse pojale pärandanud! Sagedaste kippus waejekesele hirmutumnetega ühes õhupuudus, lämmastus peale; hingelbades, käsa lahutades jooksis ta kõiki uksti ja aknaid kambri ja kõõgis awama, hoolimata sissewoolawast talwifest külmast. Oleks wõinud arvata, et ta niisugusel hingeolul iheäranis himukas on pudelift uimastust otfima, kuid lugu oli wastupidine. Küll märkas poeg temast ka nüüd joomisemärkisid, aga arwemine ja kergemaid kui muidu, ning raskest wiinaunest oli tal teda talwe jookful ainult üks kord äratada. Nähtus põhjenes osalt selle peal, et Jensine sisekond enam naljalt suuremat alkoholi-kwantumi korraga vastu ei wõtnud, waid jäärast end wägivaldse wäljajheimijega püüdis wabastada, mis jeda jagedamine juhtus, et neiu Nielsen toiduwõtmise peaaegu ära oli unustanud.

Poja kodusolemisel näis ta ülemääraste hingeliste raputuste eest hoitud olewat. Niipea kui Jens lõunale wõi õhtule tules, jala üle läwe oli tõstnud, heitis ema oleku üle warjama kattena teataw rahuford. Kuid selle katte all edasi

õhtu rahutus tuli ainult teisel näol nähtavale. Jenzine murepõdur pill wilkus alalise uuriwa luuramisega poja fogu ümber, järgnes igale tema liigutamisele, pani tähele iga tema filmapilgutamist ja suumuigutamist, hindas iga jumewarjutust ta põskede peal. See waritsem walwamine kestis ifegi õõseti edasi. Tawaliselt magas Jenzine kindlamalt und ainult paar tundi enne koitu; muidu oli ta ärkwiil wõi kiraties sõndunud poolunes. Oma asemelt kuulatas ta põnewalt iga kõbinat ja şahinat, mis Jensi sāngi poolt tuli, luges tema kõhahoogusid ja mõistatas tema unes āgatud segajeid sõnu. Ja nagu ta pōdejale lõuna- ja õhtulauas kõifjugu rohisewate rinnatšeedega ei wāsinud peale kāmast, nii ei wāsinud ta teda õõseti kõifjugu erakorraliste waiwadega wōimastikult soojalt finni katmast, ning mille Jenz õhtul kui üleliige tagasi oli lūkanud, leidis ta hommitul jūski enese pealt ning külmematel wōdel wis see kas wõi ema enese aimu willane teff olla.

Jenzine hirmule poja elu eest andis hoogu weel üks ebauslikult laadi mõttemōlgend. See jarnanes tutawale emastikule wādarawamisele, et liig terajed lapsukejed waratselt āra jurewat. Mielseini emale ei mahtunud nimelt pāhe, kudas inimene, kellel elu kallale kippum tōbi kullas, ise weel nii rōemus wōis olla, jah, enda isikust eemal seiswate asjade üle foguni waimustusesse ja õmetuhinasse juutis sattuda. Minult mõne pāewa oli Jensi rōhutud olet kestnud pāraist seda, kui ta arstilt hādaohu kohta, mis teda waritšes, ejimest korda teatust oli saanud, ja ainult mõne tunni wāltas see olef, kui tohter kewade poole mādase rōga järele, mida noormees kõhides wālja hākanud heitma, tema haiguse kohta lõpukindlale diagnošele jõndis. Oli Jenz ejimejel puhul weel ahasustlise õhke wālja tōrganud: „Ja just nüüd, kus mu elu eesmärgi ja wāartuse on saanud, tahtsin ma kaua, kaua elada!“ siis ümises ta teisel puhul ainult: „Koh, siis waja ruttu wōimalikult ruttu elada!“ ning õhtul lāks lustilikult wilistades oma organisatšioni koosolekule, kus teda nagu ta aimanud, Westebro osakonna esimeheks waliti. „Ruttu elada“ tähendas Jensi keeles palju lugeda, palju õppida, ühisuses wabritus, igalpool ametiwendade ja klasšiosaliste seas peaga ja juuga palju töōd teha. Mōnda elades ei unistanud ta mitte üksnes oma haigust ja selle taga waritšemat jurma

ära, waid ilmutas pealegi päris haruldast elulusti, mis ühtelugu näis kaswawat — kaswawat sel määral, kuida töölisepartei wõitluses märgatawaid edusammuid astus. Wõidurikkad folkethingi-walimised ja mõni aeg hiljem niisama õnnelikud wolikoguwalimised pealimas, millede puhul Nielsen Holgeri ja teiste alaealiste seltsimeestega lendlehtede ja walimisedeliste wäljalaotajana tüdimatalt tegew olnud, tõiwad talle peaaegu joomastuseni ulatawa õnnetuju. Üht juuremat solidariiteedistreiki, mis mõne wabrikandi poolt puutööstuses toime pandud wäljakutsuwa lockouti tõttu wälja kuululati, teretas Jens kui esimest jääraast jõukatset, millest ka tema osa wõis wõtta, entusiastlike rõemuga. Selle nelja nädala jooksul, mis seisak kestis, sai ta emaga, sest et streigikasja kasinalt täidetud oli, piitawat puudust kannatada, kuid see ei kahandanud tema õhinat: tühja kõhuga, aga hea humoriga käis ta sõbra Holgeri seltsis päew päewa kõrwa streigi wahil. Ja kui wõitlus wiimaks tööliste täielise wõiduga lõppes, nägi ema Nielsen oma tawast ja tagasihoidlikku poega seltsimehele kaela langewat ja teda tormilikult juudlewat, enesel ujuw jära filmades.

See kõik jäi Jensine Nielsenile, kelle hääbunud waim poja ewangeliumi tuumasse ei juutnud tungida, niihästi kui arusaamataks, mispärast ta mõistatusle ebaloomuliku seletuse leidis. „Ta näeb kadu — warstiit kadu!“ — see usk juurdus ta haigesse hingesse nii kõwaste kinni, et ta peaaegu imeks pani, poega päewast päewa ifka weel elujalt enda ees nähes, kuna ta tema jurma eelpäewal selgeste ette oli tundnud. Oma pöduras kartuses läks Jensine nii kaugele, et poeg teda wõjeti, ja wõ jooksul enam kui üks kord, hiljusei enda woodi ette kuulis hiilawat, et kummarkülle, hinge kinni pidades, kuulatada, kas poja riind weel tõuseb ja juu õhtu tõmbab.

Wõib olla, et Jeni haiguse aeglane ja fergelaadiline käik ema peale pikkamööda weidi rahustawalt oletis mõjuma hakanud, kui mitte üks wäline sündmus keelates wahela poleks astunud.

Ühel päewal, mil Jens külmetamise tõttu raskemaks läinud kõha ja pistjate pärast tööst kodus oli, tuli neile kella nelja ümber pärast lõunat üks sel tunnil üsna ootamata külaline: Holger Rasmussen.

Bealt näha üsna rahuline, äratas ta oma olekuga

üisiki Jenji tähelepanemiist, ja nimelt jeeläbi, et ta ema kui ka poega ainult tumma käandmisega teretas ning istetli wõttes weel edasi waihis.

„Sa näikse ju ka täna püha pidawat?“

„Ja, lõunast saadik.“

„Põhjuss?“

Rasmussen wiivitas wastujega. Tõmmu naht tema muidu üsna rahulise näo peal jeisis isewärki pingul ja ta kookupigistatud huultest noore läikim-musta habemearase all jooksis midagi tuffatawat wargsi läbi.

„Ma näen, et teie Arnoldseni trikoowabrikus sündinud õnnetusest weel midagi ei tea,“ algas ta siis mahalöödud pilgul ja kuiwal toonil. „Täna kell pool üksteistkümmend enne lõunat on wabriku uues osakomas, mille hoone paari näbala eest walmis sai, üks majaford sisse langenu. Surmuid kolm, wigastatuid wiis. Surnute seas on ka Dagmar Spreckelsen.“

Teade kopjatas mõlemale pealtkuulajale nii järjult pähe, et neil ainult silmadeist ehmatusehüüe tungis.

„Tööliised pannud juba tunaeila ja eila tähele, et lakke kahtlasi praokesi tekkinud ning iit ja sealt pijut frohwi maha pudenenud“, jutustas Holger edasi. „Keegi neist teatanud jeda kontoris, kuid herra Marten Arnoldsjen wastanud talle: Waadaku aga järele, kas ta oma ülemine furd mitte pude-nema ei hakka! Itka ja alati see erutaw tondinägemine tööliste poolt! Hoonega olewat tarwilised raskuseproowid ära tehtud, enne kui ta kõlbulijena ametlikult tarwitusele wõe-tud — jätagu teda siis niijuguste ninatarkestega tülita-mata! — Raksikümmend tundi hiljem kuffus lagi sisse.“

„Dagmar! Wäike naerja Dagmar!“ jostistas Jens Nielsen, aineti õhtu wahtides.

„Ma käisin teda waatamas. — Ei ma tundnud teda ära. — Tal ei olnud enam silmnägu! — —“

Holger Rasmussen oli üles tõusnud ja kõndis korra edasi-tagasi. Üksikelt wiskas ta enese jelliki Jenji sängi, ja nüüd järgnes midagi kohutawat. Krambid kistusiwad ta teha koku, ta käed rufikasje. Silmamunad tikkusiwad tal walendades pealuu seest wälja ja suuäärtele ilmus werine waht. Siis hakkas ta löötsutama. Ta löötsutas nagu wihane wõitleja liig tugewa waenlase küüsis. Ja metfik lööfik, mis ta hinges mäsjas, pani ta wabijema pealaeft jala- warwasteni.

See kestis mõne minuti, siis hüppas ta üles ja läks jumalaga jätmata minema, nagu rohekashall, filmawalged weripunased. — — —

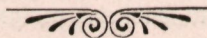
Sellest tunnist peale hakkas Zensine Nielsen kartma, et tema poeg mõne õnnetuse läbi wabrikus weel waremine otja wõiks leida, kui tiisikuse läbi Nii lapsit, kui jee mõte ka oli, ta kaswas tema peas kõikumata kindlaks ujaks, mille eest ta endine hirm üsna tagaseina nihkus. Kui ta ka mitte just ei arwanud, et Ruprecht & Adamseni juures nüüd ka majakord sisse langeb ja Zens Nielsen enese alla matab, siis harutas ta omale siiski jada muud wõimalust ette, kuda jookswate masinate wahel liikum tööline, pealegi pödur ja nerwlik tööline, elu wõib kaotada. Zensine filmä ette signes piinapilt, mis temast enam ei taganenud, mis teda wõd ja päewad taga kihutas — pilt, kuda talle ta poeg purus-
tatud liigetega ja äratundmata filmanäoga elutalt kodu kantsatse. Selle wiirastuse kohutusel kähwas ta wõseti unest karjatades ülesse ning päewal jooksis ta tema piitjutusel mitu ja mitu korda afnast alla wahtima. Oma töö ja talituse jättis ta hooletusesse, jõgid lastis käest rikkesse minna, mõni lõuna polnud ülepea midagi laual — — Zensine Nielseni üle walitjes ainult weel poja surm.

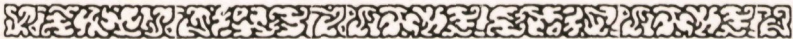
Ühel õhtul, kui Zens paari ametiwenna jeltis töölt tuli, puutus ta Helgolandil uulitsas emaga kokku, kes temale nähtawaste wastu oli tulemas.

Ema oli wiinastanud. Ta tuius kergeste. Juba kiskas tal mitu last jabas ja möödaminejad jäiwad seisatama. Zens nägi teda pikema aja takka nõnda, ning uulitsal esimest korda. Kuna ta temaga, teda käewarrest hoides, kodu poole sammus, ümises õnnetu ühte foodu: „Ma nägin sind werise peaga! Ma nägin sind werise peaga!“ Trepist wiis poeg ta pool kandes ülesse. Toas jängitas ta tema kohe magama.

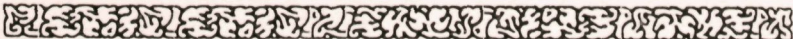
Kui noor Nielsen järgmise päewa lõunaks koju tuli, leidis ta ema ootamata kombel lugemiselauas istumast. Tema tulekut ta ei kuulnud, tema kõne peale ta ei kostnud.

Zensine Nielsen wahtis kustunud filmadega nagu põnewlat oodates poja kolme isa poole üles, kuna ta ristis käed äkitfelt seisima jäänud südamel wastu oliwad surutud.

-
- 14) Dr. med. Bretlind, **Naisterahwa suguelu.** Palsjude piltidega. Hind 1 rbl. 50 kop. Kuulus raamat — sarnast ei ole Eesti keeles enne veel olnud.
- 15) N. Karõshew, **Majandusteadlised kõned.** Hind 20 kop. Wäga tähtis raamat. Ei peaks ühesgi majas puuduma.
- 16) Dr. med. Alice Stockham, **Tokologia** ehk sünnitamise teadus. Naisterahwa käsiraamat. Krahw Leo Tolstoi soovitatava eesõnaga. Piltidega. Hind 2 rbl., kõwas köites 2 rbl. 50 kop., iluköites 3 rbl ja kallim.
- 17) A. Malver, **Seadus ja usk.** 112 pildiga. Hind 50 kop. Lähemas minewikus ei wõinud mõeldagi siin sarnast kirjastööd trükkida.
- 18) **Rahwaaste liikumine Europas** 1848 a. Bloffi, Margi, Sterni ja teiste järele. Piltidega. Hind 35 kop. See kirjastöö huwitab igat inimest.
- 19) W. Buck, **Rahwas ja maa.** Ühiseluline ja põllupidajate seisukorra kirjeldus. Hind 50 kop.
- 20) F. Arm, **Loomatohter.** Hind 65 kop. Kõige täielikum ja uuem loomaarsti raamat Eesti keeles.
- 21) Fr. Hartmann, **Metallitamise õpetus.** Kuldamise, hõbetamise, tinutamise, tsingitamise, niteldamise, brongseerimise, wafetamise, kui ka kõigi muude metallidega teiste metallide üle tõmbamise õpetus ja õpetus, kuidas galvaniseeritakse, patineeritakse ja oksiteeritakse. Metallitööliste käsiraamat. Piltidega. Hind 1 rbl. 75 kop.
- 22) W. Bölsche, **Elu wõit.** Hind 35 kop. Toreda wälimuse ja tuumata sifuga. Wäga kohane kingitusets.
- 23) Prof. W. Meyer, **Maawärisemine ja tulepuruskawad mäed.** Piltidega. Hind 35 kop.
- 24) John Stuart Mill, **Wabadusest.** Tõlkinud J. Kotsar. Hind 30 kop.
- 25) Eduard Wilde, **Lunastus.** Hind 60 kop.
- 26) W. Bölsche, **Aus esimene Moosese raamat.** (Seaduslik piibel). Piltidega. Hind 30 kop. Seda lugegu igauks.

Wäljawalitub paremate raamatute nimekiri saadetakse hinnata. Tellimise adr.: Книгоиздательство Я. Ревизъ г. Юрьевъ, Лифл.

HIND 60 KOP.